

รายงานการวิจัย

พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบ

ต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

Online Social Networks Behavior and Their Impact
on High School Students in Phetchabun.

หยาดพิรุณ ศุภรากรสกุล

สาขาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2559

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบ

ต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

Online Social Networks Behavior and Their Impact
on High School Students in Phetchabun.

หยาดพิรุณ ศุภรากรสกุล

สาขาคณิตศาสตร์

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ทุนอุดหนุนโดย สำนักงานบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษา
และพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ /มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

งบประมาณแผ่นดินที่พิจารณาโดยผ่านความเห็นชอบ

จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ประจำปีงบประมาณ 2559

ชื่องานวิจัย

พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

Online Social Networks Behavior and Their Impact on High
School Students in Phetchabun.

ผู้วิจัย

หยาดพิรุณ ศุภวรากรสกุล

สาขาวิชา

คณิตศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ปีเสร็จวิจัย 2559

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรม ผลกระทบและปัญหา ที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ และหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 380 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ คำนวณหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบ t การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของดันแคน และสถิติไคสแควร์ ผลจากการวิจัยพบว่า

1) พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ใช้งานเฟซบุ๊ก (Facebook) คิดเป็นร้อยละ 97.1 มีวัตถุประสงค์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อ ติดต่อกับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 87.1 ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านทางโทรศัพท์มือถือ คิดเป็นร้อยละ 92.9 เวลาเฉลี่ยในการใช้สังคมเครือข่ายออนไลน์เท่ากับ 5.59 ชั่วโมงต่อวัน มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 416.77 บาทต่อเดือน จากค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือน 2,158.70 บาท คิดเป็นสัดส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายจากค่าบริการ

อินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 28.39 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ได้รับ

2) ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านการเรียนรู้ และด้านสุขภาพอยู่ในระดับน้อย

3) ระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรีจำแนกทั้ง 2 ช่วงชั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสูงกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังให้ข้อคิดเห็นว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ทำให้ได้รับข่าวสารใหม่ ๆ มีความรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย และยังช่วยผ่อนคลายความเครียด และยังมีข้อเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อีกด้วย

คำสำคัญ : เครือข่ายสังคม, ออนไลน์, ผลกระทบ

Research 's Title	Online Social Networks Behavior and Their Impact on High School Students in Phetchabun.
Researcher	Yadpirun Supharakonsakun
Major	Mathematics
	Phetchabun Rajabhat University Year 2016

Abstract

The purpose of this research was to study the online social network behavior and the impact on high school students in Phetchabun province and to look up on how to solve their problems. The samples were 380 students who study in high school in Phetchabun selected by multi stages random sampling. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed by the use of frequencies, percentages, mean, standard deviations, t-test, One-way ANOVA, and the Duncan's method for the difference comparison and chi-square. Results indicated that the most popular online social network was Facebook, which is 97.1%. There were 87.1% of internet usage was to communicate with friends, 92.9% were using online social network by smart phone.

The average online social network consumes rate per day were 5.59 hours. The online social network service charges per month were 416.77 Baht of income were 2,158.70 Baht, got the proportion were 28.39%. The impact of using online social network services was focused on emotional, social, studying and health factor respectively; overall in low level. For the comparison of average online social network consume rate per day, level of high school was significant different at level of 0.05, high school has average online social network consume more than secondary school. The result from additional questionnaire was indicated that online social network because of

its updated information, fast ability, pay save and help to relax. Apart from that, online social network also recommended the way to prevent online social network effect all network users.

Keywords: social, network, impact

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ให้ทุนสนับสนุน
ประจำปีงบประมาณ 2559

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกตุนันท์ จำปาไชยศรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.ไกรศักดิ์ เกสร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษยากร ตีระพุดติกุลชัย อาจารย์ ดร.ณัฐฐินี ดีแท้
และอาจารย์ ดร.ไพศาล สุธีบรรเจิด ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่
ใช้และจนให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณนักเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ที่ได้เสียสละเวลาในการตอบ
แบบสอบถามในการวิจัยในครั้งนี้

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณผู้ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ตลอดจน
บิดาผู้ล่วงลับ มารดาและสมาชิกในครอบครัวทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจ ให้การสนับสนุนทุกอย่างที่
เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งทางตรงและทางอ้อม จนงานวิจัยนี้สำเร็จลงได้

หยาดพิรุณ ศุภวารสกุล

2 มิถุนายน 2559

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญรูป.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	3
1.5 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง.....	4
1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์.....	6
2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับสังคม.....	10
2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม.....	26
2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร.....	94
2.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับความหลงใหลจนผิดปกติ.....	107
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	110
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	114
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	114
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	117
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	120
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	120
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	121
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	121

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์.....	125
4.3 ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์.....	132
4.4 สัดส่วนค่าใช้จ่ายได้รับต่อเดือนกับค่าใช้จ่ายค่าบริการอินเทอร์เน็ต.....	139
4.5 การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา..	139
4.6 การเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา.....	142
4.7 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษา.....	145
4.8 การศึกษาความสัมพันธ์การระดับช่วงชั้นกับพฤติกรรมและผลกระทบจาก การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์.....	150
4.9 แนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์.....	155
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	161
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	161
5.2 อภิปรายผล.....	169
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	173
บรรณานุกรม.....	174
ภาคผนวก.....	177
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม.....	178
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย.....	187
ภาคผนวก ค ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถาม.....	189
ประวัติผู้วิจัย.....	197

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3-1	จำนวนประชากรจำแนกตามโรงเรียนและระดับช่วงชั้นมัธยมศึกษา.....	114
4-1	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ.....	121
4-2	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ.....	121
4-3	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา.....	122
4-4	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเกรดเฉลี่ยสะสม.....	123
4-5	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามแผนการเรียน.....	123
4-6	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประสบการณ์ในการ ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์.....	124
4-7	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน	124
4-8	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนการใช้งาน อินเทอร์เน็ตต่อวัน.....	125
4-9	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการใช้งานเครือข่าย สังคมออนไลน์.....	126
4-10	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวัตถุประสงค์ในการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์.....	126
4-11	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามความถี่ในการใช้งาน	127
4-12	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระยะเวลาในการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวัน.....	128
4-13	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามช่วงเวลาในการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์.....	128
4-14	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการเปิดเผยข้อมูล ส่วนตัวในการสมัครสมาชิกเครือข่ายสังคมออนไลน์.....	129
4-15	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามช่องทางการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์.....	130

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4-16	จำนวนและร้อยละของการมีโทรศัพท์สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ตสำหรับเล่นอินเทอร์เน็ต.....	130
4-17	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามค่าใช้จ่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์.....	131
4-18	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามค่าใช้จ่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่.....	131
4-19	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามค่าใช้จ่ายในการเครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านทางค่าโทรศัพท์มือถือ.....	132
4-20	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านอารมณ์.....	133
4-21	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านสังคม.....	135
4-22	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านการเรียน.....	136
4-23	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านสุขภาพ.....	138
4-24	สัดส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายจากค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือน.....	139
4-25	การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนจำแนกตามช่วงชั้น.....	140
4-26	การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนจำแนกตามระดับชั้นปีมัธยม.....	141
4-27	การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนจำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด...	142
4-28	การเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนจำแนกตามช่วงชั้น.....	143

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่	
4-29 การเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ รับต่อเดือนจำแนกตามระดับชั้นมัธยม.....	144
4-30 การเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ต่อเดือนจำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด.....	145
4-31 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตาม ช่วงชั้น.....	146
4-32 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตาม ระดับชั้นมัธยม.....	147
4-33 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตาม ขนาดโรงเรียนที่สังกัด.....	148
4-34 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตามเพศ	149
4-35 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตาม ระดับเกรดเฉลี่ยสะสม.....	150
4-36 การหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลกระทบด้านอารมณ์กับระดับ ช่วงชั้นการศึกษา.....	151
4-37 การหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลกระทบด้านสังคมกับระดับช่วง ชั้นการศึกษา.....	152
4-38 การหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลกระทบด้านการเรียนกับระดับ ช่วงชั้นการศึกษา.....	153
4-39 การหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลกระทบด้านสุขภาพกับระดับ ช่วงชั้นการศึกษา.....	154

(ฏ)

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบแนวคิดในการทำวิจัย.....	5
2-1	แสดงองค์ประกอบของการติดต่อสื่อสาร.....	97
2-2	พฤติกรรม การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิผล.....	101

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เทคโนโลยีนับว่ามีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาในทุก ๆ วงการทั่วทั้งโลก ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม ทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านการท่องเที่ยว ทางด้านการทหาร ทางด้านธุรกิจ ทางด้านการศึกษา ทางด้านการสื่อสาร เป็นต้น ความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้สรรค์สร้างและอำนวยความสะดวกให้วิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ง่ายและประหยัดเวลามากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเดินทาง การค้า การสื่อสาร และอื่น ๆ อีกมากมายที่ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคที่เทคโนโลยีได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง แทบจะทุกด้านในชีวิตประจำวัน โดยเริ่มต้นจากการพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ต พัฒนานวัตกรรมเกี่ยวกับอุปกรณ์การติดต่อสื่อสารให้มีขนาดเล็ก แต่มีสมรรถนะสูง มีการปรับเปลี่ยนพัฒนาฟังก์ชันการใช้งานให้สามารถเชื่อมต่อกับเครือข่ายออนไลน์ต่างๆ ได้ สามารถสื่อสารถึงกันได้ในหลาย ๆ ทางมาใช้ในการสื่อสาร จนเติบโตและได้รับความนิยมเป็นที่แพร่หลายในสังคมเมืองอย่างเป็นวงกว้าง

ในการเปลี่ยนแปลงโดยการก้าวเข้าสู่ยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเป็นยุคที่ทำให้มนุษย์เราสามารถเข้าถึงหรือรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดายและสะดวกสบายกันมากขึ้นด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารแบบไร้สาย ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในรูปแบบไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) การอ่านหรือแสดงความคิดเห็นในเว็บบอร์ด การติดตามข่าวสาร การเรียนรู้ออนไลน์ (e-Learning) หรือการสนทนา (Chat) ที่กำลังได้รับความนิยมหลายช่องทางผ่านโปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน (Applications) มากมาย เช่น Facebook Intragram Twitter Line ฯลฯ ซึ่งโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันเหล่านี้จะมีข้อดีคือ ทำให้ได้พบเพื่อนใหม่และเพื่อนเก่า เป็นช่องทางการตลาด พูดคุยสนทนา แบ่งปันติดตามข่าวสาร โพสต์สถานะ รูป หรือคลิปวิดีโอ ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน พักสมองจากความเครียด รับทราบข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งสามารถเสนอและแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ หรือตั้งคำถามในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลอื่นสนใจหรือมีคำตอบได้ช่วยกันตอบ เป็นต้น

ถึงแม้ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้วิถีมนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดความแตกต่างจากอดีตที่ผ่านมา ถึงแม้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้สร้างคุณประโยชน์แก่มนุษย์อย่างมากมายมหาศาล โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งปัจจุบันได้พัฒนาช่องทางในการสื่อสารให้เกิดความสะดวก รวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายด้วยช่องทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การพูดคุยโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร รวมไปถึงการแบ่งปันสื่อต่าง ๆ ที่สามารถส่งผ่านทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ ภายใต้ชื่อ “เครือข่ายสังคมออนไลน์” (ปิยวัฒน์ เกตุวงศา และ ศุภิตา ชวนวัน, 2558)

เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทกับชีวิตประจำวันของประชากรในทุกกลุ่มวัย ด้วยการตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสังคมออนไลน์ในด้านต่าง ๆ เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ความสนุกสนานและผ่อนคลาย การแสวงหาและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การรักษาความสัมพันธ์เดิม การเรียนรู้ การสนองตัวตน และความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม การสร้างความสัมพันธ์ใหม่ และการซื้อขายสินค้า (ดวงกมล ชาติประเสริฐ และ ศศิธร ยุวโกศล, 2556) นอกจากนี้แล้วยังมีการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสังคมออนไลน์กับการเรียนการสอนอีกด้วย เช่น การใช้ Facebook ในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา โดยจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมที่ยึดกรอบแนวคิดเชิงสร้างสรรค์นิยมทางสังคม ของผู้เรียน สาขาการสอนภาษาอังกฤษ เป็นการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ เป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นสมาชิกในสังคมออนไลน์ที่มีคุณภาพและใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในการศึกษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนด้วยรูปแบบการสอนที่หลากหลาย เนื่องจากง่ายต่อการเข้าถึง เผยแพร่ งานแบบออนไลน์ และมีประโยชน์มากสำหรับการเรียนทางไกล (จารุณี มณีกุล, 2554) อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการสร้างปฏิสัมพันธ์และเป็นช่องทางการสื่อสารกับคนต่างชาติเพื่อให้ได้ข้อมูลทางวัฒนธรรมและความเห็นอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ อีกด้วย (เมตตา วิวัฒนานุกูล, 2557)

ถึงแม้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะสร้างสรรค์ให้มีการนำเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้งานตอบสนองความต้องการและพฤติกรรมของประชากรเกือบทุกวัยได้อย่างมากมายมหาศาล ทำให้จำนวนสมาชิกเครือข่ายสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและก้าวกระโดดด้วยปัจจัยเกื้อหนุน

ทั้งด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและความสามารถในการเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของประชาชน ซึ่งมีศักยภาพมากขึ้นทุกวัน (กมลวรรณ สุจริต, 2553) หากแต่ยังสร้างความเสี่ยงและเสียหายจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยมีแนวโน้มการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพิ่มสูงขึ้น และมีการใช้งานโทรศัพท์มือถือเพื่อเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ตลอดช่วงเวลาแม้กระทั่งในเวลาเรียน จนเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของสังคมในยุคปัจจุบัน และไม่สามารถควบคุมความต้องการหรือหยุดการใช้งาน ได้ (ศุภชัย แหงห้วยไผ่, 2556) และผลกระทบจากพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการเล่นเกมนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ส่งผลเสียทางด้านอารมณ์และการพัฒนาช่วยในด้านสติปัญญา (รัตนา จินดาพงษ์, 2556) โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นในหมู่เยาวชนหรือวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจและความนึกคิด อาจขาดวิจารณญาณในการตัดสินใจและยับยั้งชั่งใจ เนื่องจากวุฒิภาวะยังไม่พอ ก่อให้เกิดพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ นำมาสู่ผลกระทบมากมายหลายด้าน ทั้งทางสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นตามมามากมาย

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

1.2.2 เพื่อศึกษาผลกระทบและปัญหาที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

1.2.3 เพื่อหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 ทำให้ทราบพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

1.3.2 ทำให้ทราบผลกระทบและปัญหาที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

1.3.3 ทำให้ทราบแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1.4.1 ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40 จังหวัดเพชรบูรณ์ ปีการศึกษา 2558 จำนวน 29,540 คน

1.4.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40 จังหวัดเพชรบูรณ์ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2/2558 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) โดยคำนวณขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Krejcie & Morgan 380 คน

1.4.3 ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

1.4.3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ลักษณะข้อมูลทางประชากรของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้แก่ เพศ ระดับชั้น เกรดเฉลี่ย ขนาดโรงเรียน

1.4.3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการใช้และผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านการเรียนรู้ และด้านสุขภาพที่มีต่อนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

1.5 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) หมายถึง สังคมออนไลน์ที่มีการเชื่อมโยงกันเพื่อสร้างเครือข่ายในการตอบสนองความต้องการทางสังคมที่มุ่งเน้นในการสร้างและสะท้อนให้เห็นถึงเครือข่าย หรือความสัมพันธ์ทางสังคม ในกลุ่มคนที่มีความสนใจหรือมีกิจกรรมร่วมกัน บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์จะให้บริการผ่านหน้าเว็บ และให้มีการตอบโต้กันระหว่างผู้ใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ต

พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ หมายถึง ลักษณะการเล่น การใช้งาน และการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ ประกอบไปด้วย การโพสต์ข้อความ รูป คลิปวิดีโอ การแสดงความคิดเห็น การส่งข้อความ การสนทนา การเล่นเกม เป็นต้น

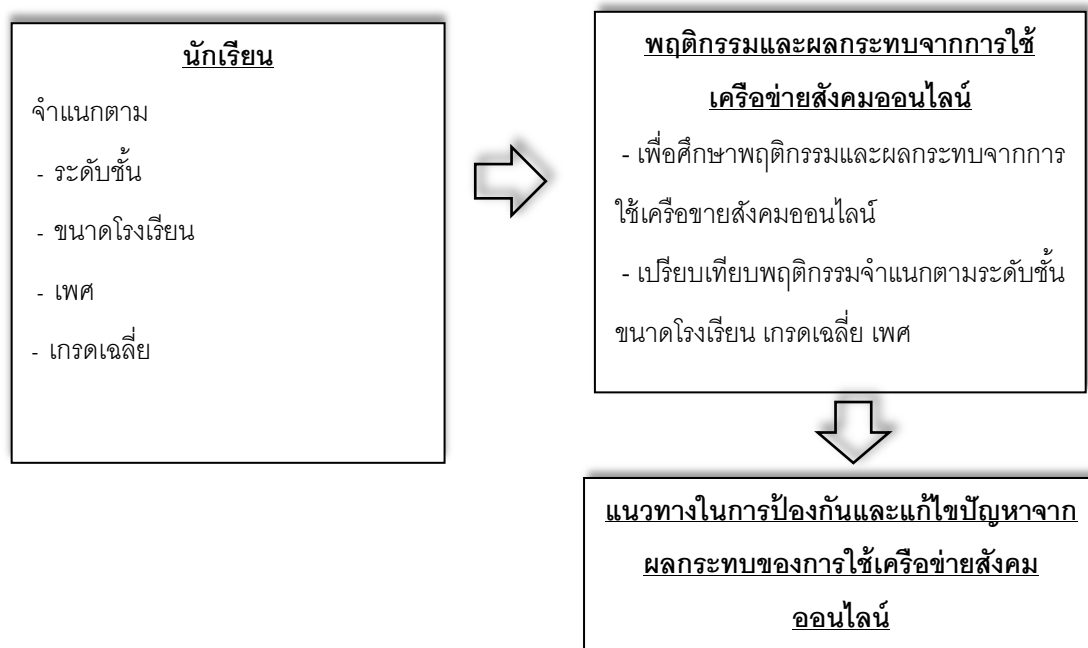
ผลกระทบ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียน ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านการเรียนรู้ และด้านสุขภาพ เป็นต้น

นักเรียนระดับมัธยมศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา (ม.1 – ม.6) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40 จังหวัดเพชรบูรณ์

สมาร์ทโฟน (smartphone) หมายถึง โทรศัพท์มือถือ หรือ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ มีระบบปฏิบัติการระดับสูงในตัว มีความยืดหยุ่นในการใช้งานสูง สามารถติดตั้งโปรแกรมได้มีแอปพลิเคชันที่ดึงดูดความสนใจของคนไทยได้มากที่สุดเกี่ยวข้องกับการถ่ายรูปและสามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ (online social network) เช่น แอปพลิเคชันอินสตาแกรม (Instagram) ในเฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นต้น

แท็บเล็ต (Tablet) หมายถึง คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลชนิดหนึ่งที่มีขนาดเล็กกว่าคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก พกพาง่าย น้ำหนักเบา มีคีย์บอร์ด (keyboard) ในตัว หน้าจอเป็นระบบสัมผัส (Touch-screen) รับหมุนจอได้อัตโนมัติ แบตเตอรี่ใช้งานได้นานกว่าคอมพิวเตอร์พกพาทั่วไป ระบบปฏิบัติการมีทั้งที่เป็น Android IOS และ Windows ระบบการเชื่อมต่อสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีทั้งที่เป็น Wi-Fi และ Wi-Fi + 3G

1.6 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

รูปที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์

2.1.1 ความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์

เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) หมายถึง สังคมออนไลน์ที่มีการเชื่อมโยงกันเพื่อสร้างเครือข่ายในการตอบสนองความต้องการทางสังคมที่มุ่งเน้นในการสร้างและสะท้อนให้เห็นถึงเครือข่าย หรือความสัมพันธ์ทางสังคม ในกลุ่มคนที่มีความสนใจหรือมีกิจกรรมร่วมกัน บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์จะให้บริการผ่านเว็บไซต์ และให้มีการตอบโต้กันระหว่างผู้ใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ต (Charungjirakiat, 2012)

ปิยวัฒน์ เกตุวงศา และ ศุทธิดา ชนวนัน (2558) ได้กล่าวถึงความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์ว่า มีความเกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต ตามความหมายของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557) อินเทอร์เน็ต หมายถึง เครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดยักษ์ที่เชื่อมต่อกันทั่วโลก โดยมีมาตรฐานการรับส่งข้อมูลระหว่างกันเป็นอันหนึ่งเดียว ซึ่งคอมพิวเตอร์แต่ละเครื่องสามารถรับส่งข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ได้หลายรูปแบบ เช่น ตัวอักษร ภาพ กราฟิก และเสียงได้ รวมทั้งสามารถค้นหาข้อมูลจากที่ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ในยุคข่าวสารข้อมูลดังทุกวันนี้ การสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ถูกพัฒนาขึ้นให้คนเราสื่อสารถึงกันง่ายและสะดวกที่สุด การสื่อสารถึงกันด้วยคำพูดผ่านทางโทรศัพท์ยังไม่เพียงพออีกต่อไป เราต้องการมากกว่านั้น เช่น ภาพเสียง และข้อความ ตัวอักษรรวมทั้งข้อมูลคอมพิวเตอร์ ซึ่งการเชื่อมต่อเครือข่ายของอินเทอร์เน็ตสามารถเข้ามาตอบสนองในจุดนี้

2.1.2 ความเป็นมาของเครือข่ายสังคมออนไลน์

การเกิดขึ้นและเติบโตของเครือข่ายสังคมออนไลน์นี้มาจากการพัฒนาทางเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตจากเว็บ 1.0 (เว็บเนื้อหา) มาสู่เว็บ 2.0 (เว็บเชิงสังคม) ซึ่งจุดเด่นของเว็บ 2.0 คือ การที่ผู้ใช้สามารถสร้างเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตได้เอง โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นทีมงานหรือผู้ดูแลเว็บไซต์ ซึ่งเรียกว่า User Generate Content ข้อดีของการที่ผู้ใช้เข้ามาสร้างเนื้อหาได้เอง ทำให้มี

การผลิตเนื้อหาเข้ามาเป็นจำนวนมาก และมีความหลากหลายของมุมมองความคิด เพราะจากเดิมผู้ดูแลจะเป็นคนคิดและหาเนื้อหา มาลงแต่เพียงกลุ่มเดียว

2.1.3 ประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์

เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ให้บริการตามเว็บไซต์สามารถแบ่งขอบเขตตามการใช้งานโดยดูที่วัตถุประสงค์หลักของการเข้าใช้งานและคุณลักษณะของเว็บไซต์ที่มีร่วมกัน กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของการเข้าใช้งานมีเป้าหมายในการใช้งานไปในทางเดียวกันมีการแบ่งประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์ออกตามวัตถุประสงค์ของการเข้าใช้งาน ได้ 7 ประเภท

2.1.3.1 สร้างและประกาศตัวตน (Identity Network) เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทนี้ใช้สำหรับให้ผู้เข้าใช้งานได้มีพื้นที่ในการสร้างตัวตนขึ้นมาบนเว็บไซต์ และสามารถที่จะเผยแพร่เรื่องราวของตนผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยลักษณะของ การเผยแพร่อาจจะเป็นรูปภาพ วิดีโอ การเขียนข้อความลงในบล็อก อีกทั้งยังเป็นเว็บที่เน้นการหาเพื่อนใหม่ หรือการค้นหาเพื่อนเก่าที่ขาดการติดต่อ การเขียนบทความได้อย่างเสรี ซึ่งอาจจะถูกนำมาใช้ได้ 2 รูปแบบ ได้แก่

1) Blog บล็อก เป็นชื่อเรียกสั้นๆ ของ Weblog ซึ่งมาจากคำว่า “Web” รวมกับคำว่า “Log” ที่เป็นเสมือนบันทึกหรือรายละเอียดข้อมูลที่เก็บไว้ ดังนั้นบล็อกจึงเป็นโปรแกรมประยุกต์บนเว็บที่ใช้เก็บบันทึกเรื่องราว หรือเนื้อหาที่เขียนไว้โดยเจ้าของเขียนแสดงความรู้สึกนึกคิดต่างๆ โดยทั่วไปจะมีผู้ที่ทำหน้าที่หลักที่เรียกว่า “Blogger” เขียนบันทึกหรือเล่าเหตุการณ์ที่อยากให้คนอื่นได้รับรู้ หรือเป็นการเสนอมุมมองและแนวความคิดของตนเองใส่เข้าไปในบล็อกนั้น

2) ไมโครบล็อก (Micro Blog) เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทนี้มีลักษณะเด่นโดยการให้ผู้โพสต์ข้อความจำนวนสั้นๆ ผ่านเว็บผู้ให้บริการ และสามารถกำหนดให้ส่งข้อความนั้นๆ ไปยังโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้ เช่น Twitter

2.1.3.2 สร้างและประกาศผลงาน (Creative Network) เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทนี้เป็นสังคมสำหรับผู้ที่ต้องการแสดงออกและนำเสนอผลงานของตนเอง สามารถแสดงผลงานได้จากทั่วทุกมุมโลก จึงมีเว็บไซต์ที่ให้บริการพื้นที่เสมือนเป็นแกลเลอรี (Gallery) ที่ใช้จัดโชว์ผลงานของตนเองไม่ว่าจะเป็นวิดีโอ รูปภาพ เพลง อีกทั้งยังมีจุดประสงค์หลักเพื่อแชร์เนื้อหา ระหว่างผู้ใช้เว็บที่ใช้ฝากหรือแบ่งปัน โดยใช้วิธีเดียวกันแบบเว็บฝากภาพ แต่เว็บนี้เน้นเฉพาะไฟล์ที่เป็นมัลติมีเดีย ซึ่งผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ประเภทนี้ ได้แก่ YouTube, Flickr, Multiply, Photobucket และ Slideshare เป็นต้น

2.1.3.3 ความชอบในสิ่งเดียวกัน (Passion Network) เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ทำหน้าที่เก็บในสิ่งที่ชอบไว้บนเครือข่าย เป็นการสร้าง ที่คั่นหนังสือออนไลน์ (Online

Bookmarking) มีแนวคิดเพื่อให้ผู้ใช้สามารถเก็บหน้าเว็บเพจที่ค้นไว้ในเครื่องคนเดียวก็นำมาเก็บไว้บนเว็บไซต์ได้ เพื่อที่จะได้เป็นการแบ่งปันให้กับคนที่มีความชอบในเรื่องเดียวกัน สามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการเข้าไปหาข้อมูลได้ และนอกจากนี้ยังสามารถโหวตเพื่อให้คะแนนกับที่ค้นหนังสือออนไลน์ที่ผู้ใช้คิดว่ามีประโยชน์และเป็นที่ยอมรับ ซึ่งผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้แก่ Digg, Zickr, Ning, del.icio.us, Catchh และ Reddit เป็นต้น

2.1.3.4 เครือข่ายทำงานร่วมกัน (Collaboration Network) เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ต้องการความคิด ความรู้ และการต่อยอดจากผู้ใช้ที่เป็นผู้มีความรู้ เพื่อให้ความรู้ที่ได้ออกมาได้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเกิดการพัฒนาในที่สุด ซึ่งหากลองมองจากแรงจูงใจที่เกิดขึ้นแล้ว คนที่เข้ามาในสังคมนี้มักจะเป็นคนที่มีความภูมิใจที่ได้เผยแพร่สิ่งที่ตนเองรู้ และทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เพื่อรวบรวมข้อมูลความรู้ในเรื่องต่างๆ ในลักษณะเนื้อหา ทั้งวิชาการ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สินค้า หรือบริการ โดยส่วนใหญ่มักเป็นนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ในลักษณะเครือข่ายทำงานร่วมกัน ในลักษณะเครือข่ายทำงานร่วมกัน เช่น Wikipedia, Google earth และ Google Maps เป็นต้น

2.1.3.5 ประสบการณ์เสมือนจริง (Virtual Reality) เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทนี้มีลักษณะเป็นเกมออนไลน์ (Online games) ซึ่งเป็นเว็บที่นิยมมากเพราะเป็นแหล่งรวบรวมเกมไว้มากมาย มีลักษณะเป็นวิดีโอเกมที่ใช้ผู้เล่นสามารถเล่นบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เกมออนไลน์นี้มีลักษณะเป็นเกม 3 มิติที่ผู้ใช้นำเสนอตัวตนตามบทบาทในเกม ผู้เล่นสามารถติดต่อปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่นคนอื่นๆ ได้เสมือนอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง สร้างความรู้สึกสนุกเหมือนได้มีสังคมของผู้เล่นที่ชอบในแบบเดียวกัน อีกทั้งยังมีกราฟิกที่สวยงามดึงดูดความสนใจและมีกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้เล่นรู้สึกบันเทิง เช่น Second Life, Audition, Ragnarok, Pangya และ World of Warcraft เป็นต้น

2.1.3.6 เครือข่ายเพื่อการประกอบอาชีพ (Professional Network) เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการทำงาน โดยจะเป็นการนำประโยชน์จากเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้ในการเผยแพร่ประวัติผลงานของตนเอง และสร้างเครือข่ายเข้ากับผู้อื่น นอกจากนี้บริษัทที่ต้องการคนมาร่วมงาน สามารถเข้ามาหาจากประวัติของผู้ใช้ที่อยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์นี้ได้ ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทนี้ได้แก่ Linkedin เป็นต้น

2.1.3.7 เครือข่ายที่เชื่อมต่อกันระหว่างผู้ใช้ (Peer to Peer : P2P) เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์แห่งการเชื่อมต่อกันระหว่างเครื่องผู้ใช้ด้วยกันเองโดยตรง จึงทำให้เกิดการสื่อสาร

หรือแบ่งปันข้อมูลต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว และตรงถึงผู้ใช้ทันที ซึ่งผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทนี้ได้แก่ Skype และ BitTorrent เป็นต้น

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์

ในยุคที่เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตกำลังเป็นที่นิยมและมีผลกระทบในทุก ๆ ด้านในปัจจุบัน ทำให้มนุษย์ต้องมีการปรับตัวและพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกของการสื่อสารและการพัฒนาของเว็บ (World Wide Web ; WWW) จากยุคแรกซึ่งมีลักษณะเป็นการนำเสนอข้อมูลทางเดียว (One-Way Communication) ด้วยการแปลงข้อมูล ข่าวสาร ที่มีอยู่รอบตัวเราให้อยู่ในรูปดิจิทัล (Digital) เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือ โฆษณาตามหน้าเว็บไซต์ โดยผู้ใช้บริการสามารถอ่าน แต่ไม่สามารถเข้าร่วมในการสร้างข้อมูลได้ ต่อมาอินเทอร์เน็ตถูกพัฒนาให้มีศักยภาพมากขึ้น ผู้ใช้สามารถมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ (Co-Creation) และสามารถโต้ตอบกับข้อมูลที่อยู่บนเว็บไซต์ได้ (Interactivity) ซึ่งเป็นยุคของการสื่อสารสองทาง (Two-Way Communication) ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่การรับส่งอีเมล (E-mail) รูปภาพ หรือการดาวน์โหลดข้อมูลผ่าน Search Engine หรือใช้เว็บบอร์ด (Web Board) ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเท่านั้น แต่ยังเป็น การช่วยสร้างความสัมพันธ์ (Relationship) ระหว่างผู้ใช้ในกลุ่มต่าง ๆ จนเกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม (Social Network) บนโลกออนไลน์ที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด กลายเป็นสังคมเสมือนจริง (Virtual Communities) ซึ่งเป็นสังคมหนึ่งในโลกอินเทอร์เน็ต ที่ปัจจุบันยังเข้ามามีบทบาท และเข้าถึงเป็นประจำจากการดำเนินชีวิตของผู้คนโดยทั่วไป โดยไม่จำกัดเพศและวัย (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, 2552)

เนื่องจากเครือข่ายสังคมออนไลน์มีมากมาย เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ (2552) จึงได้ทำการจัดประเภทเว็บไซต์ในลักษณะเครือข่ายสังคมเป็น 7 ประเภท ดังนี้

2.1.4.1 ประเภทแหล่งข้อมูลหรือความรู้ (Data/Knowledge) ส่วนมากจะเป็นเว็บที่รวบรวมข้อมูล ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ในลักษณะเนื้อหาอิสระ ทั้งวิชาการ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สินค้า หรือบริการ โดยมุ่งเน้นให้บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นผู้เข้ามาเขียนหรือแนะนำไว้ ส่วนใหญ่มักจะเป็นนักวิชาการ นักวิชาชีพ หรือ ผู้เชี่ยวชาญ เช่น Wikipedia ที่เป็นสารานุกรมออนไลน์หลายภาษา Google earth เว็บดูแผนที่ได้ทุกมุมโลก ให้ความรู้ทางภูมิศาสตร์ การท่องเที่ยว การเดินทาง การจราจร หรือที่พัก เป็นต้น

2.1.4.2 ประเภทเกมออนไลน์ (Online Games) เป็นเว็บที่นิยมมาก เพราะเป็นแหล่งรวบรวมเกมไว้มากมาย จะมีลักษณะเป็นวิดีโอเกมที่เล่นบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งเกมออนไลน์นี้ ผู้เล่นสามารถที่จะสนทนา เล่นแลกเปลี่ยน items ในเกมกับบุคคลอื่น ๆ ในเกมได้ และสาเหตุที่มีผู้นิยมมากเนื่องจาก ผู้เล่นได้เข้าสังคม จึงรู้สึกสนุกที่จะมีเพื่อนเล่นเกมไปด้วยกันมากกว่าการเล่นคนเดียว อีกทั้ง

2.1.4.3 ประเภทสร้างเครือข่ายทางสังคม (Community) เป็นเว็บที่เน้นการหาเพื่อนใหม่ หรือการตามหาเพื่อนเก่าที่ไม่ได้เจอกันนาน การสร้าง Profile ของตนเองโดยการใส่รูปภาพ กราฟฟิคที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของเรา (Identity) ให้เพื่อนที่อยู่ในเครือข่ายได้รู้จักมากยิ่งขึ้น และยังมีลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรื่องราว ถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น Hi5, Facebook, Myspace เป็นต้น

2.1.4.4 ประเภทฝากภาพ (Photo Management) เป็นประเภทที่สามารถฝากภาพออนไลน์ได้โดยไม่เปลืองฮาร์ดดิสก์ส่วนตัว อีกทั้งยังสามารถแบ่งปันภาพหรือซื้อขายภาพกันได้อย่างง่ายดาย เช่น Flickr, Photoshop Express, Photobucket เป็นต้น

2.1.4.5 ประเภทสื่อ (Media) ไม่ว่าจะเป็นการฝากภาพ โฟลท์ หรือแบ่งปันภาพ คลิปวิดีโอ ภาพยนตร์ เพลง ฯลฯ เช่น YouTube, imeem, Bebo, Yahoo Video, Ustream.tv เป็นต้น

2.1.4.6 ประเภทซื้อ-ขาย (Business/Commerce) เป็นการทำธุรกิจทางออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากเช่น Amazon, eBay, Tarad, Pramool ฯลฯ แต่เว็บไซต์ประเภทนี้ยังไม่ถือว่าเป็น Social Network ที่แท้จริง เนื่องจากมิได้เปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการแบ่งปันข้อมูลกันได้หลากหลายนอกจากการสั่งซื้อและติชมสินค้าเป็นส่วนใหญ่

2.1.4.7 ประเภทอื่น ๆ ที่เป็นเว็บไซต์ให้บริการนอกเหนือจากนี้ ซึ่งไม่สามารถจัดเข้าใน 6 ประเภทข้างต้นได้นั่นเอง

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับสังคม

2.2.1 ความหมายของสังคม

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “สังคม” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้เป็นจำนวนมากแต่อาจจะแตกต่างกันออกไปตามพื้นฐานแนวคิดของแต่ละคน อาทิตัวอย่างดังต่อไปนี้ (อำไพ หมั่นสิทธิ, 2553)

2.2.1.1 แซนเดอร์ (Zander, 1990 อ้างใน สุพิศวง ธรรมพันทา, 2540 : 30) อธิบายว่าสังคม คือ กลุ่มคนซึ่งอาศัยอยู่ภายในอาณาบริเวณเดียวกันและร่วมใช้วัฒนธรรมเดียวกัน

2.2.1.2 ชินอย (Chinoy, 1964 : 28) ได้รวบรวมแนวความคิดเกี่ยวกับสังคมของผู้รู้ที่สำคัญดังนี้

1) ลินตัน (Linton) นักมานุษยวิทยาให้ความหมายสังคมว่า คือ กลุ่มใด ๆ ของประชาชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันยาวนาน พอที่จะรวมตัวกันและคิดถึงตัวเองในฐานะเป็นหน่วยทางสังคมหน่วยหนึ่งที่มีขอบเขตเป็นอย่างดี

2) จอร์จ ซิมเมล (Georg Simmel) หนึ่งในบรรดานักสังคมวิทยาอธิบายสังคม ว่าเป็นจำนวนของปัจเจกชนที่เกี่ยวข้องกันโดยการพบปะสังสรรค์กัน

นอกจากนี้ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2525 : 3) กล่าวว่า สังคม คือ กลุ่มคนที่อยู่ในคณะหรืออาณาเขตบริเวณหนึ่งมีความสัมพันธ์และการกระทำระหว่างกัน มีระยะเวลาที่อยู่ร่วมกันตลอดจนมีสถาบันต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกในสังคม

สุชุม ศรีบุรินทร์ (2525 : 35 – 36) กล่าวว่า สังคม หมายถึง กลุ่มมนุษย์ที่มีความผูกพันกันอย่างมั่นคง มีอาณาเขตดินแดนอยู่อาศัยร่วมกันโดยเฉพาะมีวัฒนธรรมร่วมกันและมีกิจกรรมภายในกลุ่มของตนเอง เพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

สุพิศวง ธรรมพันทา (2540 : 30) ให้นิยามว่า สังคม คือ ผู้คนที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่พวกทั้งกลุ่มเดียวหรือหลายกลุ่มอย่างต่อเนื่องหลายชั่วอายุในบริเวณเดียวกัน แล้วได้ร่วมกันสร้างวัฒนธรรมขึ้นมา เพื่อกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ที่สามารถเอื้อประโยชน์ร่วมกันและเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สร้างความผาสุกในการดำรงชีวิตร่วมกันของผู้คนเหล่านั้นได้

วรารคม ทีสุกะ (2527 : 109) อธิบายว่า สังคม คือ ระบบแห่งความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อกัน ตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป การที่มนุษย์มีความสัมพันธ์ต่อกันดังกล่าวนี้นำให้เกิดกลุ่มทางสังคมตั้งแต่กลุ่มบุคคล 2 – 3 คน กลุ่มครอบครัว สถาบันหรือองค์การสังคม ชุมชน สังคม ประเทศชาติและสังคมโลกในที่สุด

สนธยา พลศรี (2545 : 103) กล่าวว่า สังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์ภายในอาณาบริเวณที่แน่นอน ในระยะเวลายาวนานพอสมควรจนเกิดระเบียบแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้น มีความผูกพันพึ่งพาอาศัยกันและมีวิถีชีวิตร่วมกัน

จากคำนิยามดังกล่าว อาจจะได้สรุปได้ว่า สังคม คือ “กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน มีการปะทะสังสรรค์ซึ่งกันและกันอยู่ภายใต้วัฒนธรรมเดียวกัน อันจะเอื้อประโยชน์ให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการดำเนินชีวิตร่วมกัน และก่อให้เกิดความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน”

2.2.2 ลักษณะของสังคม

นิยามของสังคมดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้อาจจะสรุปลักษณะที่สำคัญของสังคมได้ดังนี้ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536 : 5 – 6)

2.2.2.1 การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม (group living) โดยมีประชาชนมากกว่า 2 คนขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ชอบอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นพวก

2.2.2.2 การมีอาณาเขตที่อยู่ร่วมกัน (territory) โดยจะเห็นว่าคนที่มาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มจะต้องมีอาณาเขตหรือดินแดนในความรับผิดชอบ มีอาณาบริเวณที่มีขอบเขตที่ทราบกัน ภายในหมู่บ้านหรือบางครั้งอาณาบริเวณอาจจะกำหนดเป็นหลักเขตแบ่งแดนระหว่างประเทศแต่บางครั้งอาจจะเป็นการกำหนดเพื่อให้ทราบภายในระหว่างสมาชิกภายในสังคม เช่น สังคมภาคอีสาน เราจะรู้จังหวัดไหนของประเทศไทยอยู่ในภาคอีสานและเรียกว่าเป็นสังคมอีสาน บางครั้งอาณาเขตบริเวณอาจถูกกำหนดแบบหลวม ๆ เช่น สังคมชนบทและสังคมเมือง เรามักจะเข้าใจว่าถ้าเป็นสังคมชนบทจะหมายถึงหมู่บ้านต่าง ๆ ถ้าเป็นสังคมเมืองเราจะเข้าใจถึงกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ ๆ ในประเทศ

1) การรู้จักเป็นพวกเดียวกัน (non-discrimination) มีความหมายว่าสมาชิกภายในสังคม รู้จักกัน ทราบว่าสมาชิกคนไหนอยู่ในสังคมใด เช่น ในสังคมชนบทสมาชิกภายในสังคมจะรู้จักกันหมด แต่ถ้าสมาชิกที่อยู่ในสังคมเมืองจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไปจากคนที่มาจากชนบท แต่คนเหล่านี้สามารถที่จะร่วมมือและเข้าใจกันและมีจิตใจเป็นแบบชาวเมือง เวลามีความเดือดร้อนต่าง ๆ ชาวเมืองก็จะแสดงน้ำใจเป็นพวกเดียวกัน ช่วยเหลือกันบ้างเหมือนกัน

2) มีการติดต่อกระทำระหว่างกัน (interaction) การที่สมาชิกมีการติดต่อซึ่งกันและกันนั้น เป็นสัญลักษณ์ของความเข้าใจที่มีต่อกัน เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องพูดคุยพบปะกัน เพื่อจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางสังคม

3) มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (relationship) หมายความว่า เมื่อมีการติดต่อระหว่างกันนั้น ถ้าหากเป็นระยะเวลาพอสมควรแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกย่อมจะมีความแน่นแฟ้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรักใคร่ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีจิตใจและอารมณ์ที่คิดถึงกัน และอื่น ๆ ซึ่งเป็นลักษณะต่าง ๆ ของความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดจะพบได้มากในสังคมชนบท แต่ถ้าในสังคมแบบเมือง สมาชิกของสังคมจะผูกพันไม่เหนียวแน่นเห็นห่างซึ่งกันและกัน แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์แบบเมืองยังเป็นลักษณะอย่างหนึ่งในเรื่องความสัมพันธ์ที่อาจจะพบในหลายรูปแบบ

4) การแบ่งหน้าที่และร่วมมือกัน (division of labor and cooperation) เป็นลักษณะสังคมอีกอย่างหนึ่งที่สมาชิกในสังคมตระหนักในภาระหน้าที่ตามความรู้

ความสามารถของตน จึงมีหน้าที่การงานต่าง ๆ และมีความร่วมมือซึ่งกันและกันด้วย จึงจะทำให้ การงานสำเร็จได้ด้วยดี เช่น สังคมจะกำหนดให้ชาวนามีความรู้ความชำนาญในการทำนา ผู้ที่เรียน จบแพทย์ก็ไปเป็นแพทย์ตามโรงพยาบาลที่ทางราชการจัดไว้ให้ หรือทำงานตามโรงพยาบาลเอกชน หรือคลินิกส่วนตัว

5) การมีระบบ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐาน (idea, belief, value, norms) ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อที่สมาชิกในสังคมจะได้นำไปประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและ คล้ายคลึงกัน

6) การมีสถาบันที่ให้บริการตอบสนองความต้องการของสมาชิกในสังคม (institution) โดยที่สมาชิกยอมรับและยึดถือปฏิบัติกันมา เพื่อช่วยให้สังคมอยู่รอดและมีระเบียบ สถาบันที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นมีความจำเป็นสำหรับสังคม เพราะสถาบันจะกำหนดหน้าที่กำหนด แบบแผน การดำเนินชีวิต มีบุคคลที่ดำเนินการและมีสถานที่ที่จะทำการบรรลุตามวัตถุประสงค์ ของสถาบันนั้น ๆ สถาบันทางสังคมที่สำคัญมีดังนี้ สถาบันครอบครัว เศรษฐกิจ การเมืองและการ ปกครอง ศาสนา การศึกษา สันทนาการ สาธารณสุขและอื่น ๆ

2.2.3 องค์ประกอบของสังคม

สังคมมนุษย์ประกอบด้วย สิ่งอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของสังคมดังต่อไปนี้ (ชลธิชา ศาลิคุปต , 2543 : 5 – 6)

2.2.3.1 ประชากร ซึ่งมีความหมายใน 3 ลักษณะ

- 1) จำนวน นับได้ว่ามีเท่าไร ประกอบด้วยคนทุกเพศทุกวัย เช่น จังหวัด กรุงเทพมหานคร มีประชากร 7 ล้านคน
- 2) ความหนาแน่น หมายถึง การกระจายตัวของประชากรตามเขตต่าง ๆ ทางภูมิศาสตร์
- 3) การเปลี่ยนแปลง หมายถึง อัตราการเกิด อัตราการตาย และอัตราการ ย้ายถิ่น

2.2.3.2 วัฒนธรรม คือ แบบแผนในการดำเนินชีวิตที่คนในสังคมเดียวกันปฏิบัติ เหมือนกัน นอกจากนี้ยังสร้างเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ และ สร้างภาษา ซึ่งภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์ที่สำคัญ ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารกันได้

2.2.3.3 อาณาเขต/ดินแดน ได้แก่ พื้นที่ที่เราใช้อาศัยอยู่ คนที่อยู่ในอาณาเขต เดียวกันมักเป็นพวกเดียวกัน อาณาเขตจะเป็นเครื่องช่วยแบ่งความเป็นพวกเรากับพวกเขา ซึ่งอาจ

เกิดจากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม อาณาเขตจะช่วยแบ่งพวกที่ปฏิบัติ (บรรทัดฐาน) เหมือนกันออกจากพวกที่ปฏิบัติแตกต่างไป

2.2.3.4 การจัดระเบียบทางสังคม คือ การวางแผนจัดระบบความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยไม่วุ่นวาย เป็นแบบแผนสำหรับให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติ แบบแผนดังกล่าวเรียกว่า บรรทัดฐาน (Norms)

2.2.3.5 ความสนใจร่วมกันในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (กิจกรรม) สมาชิกในสังคมมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน จึงต้องมาอยู่ด้วยกัน เพื่อพึ่งพากัน สมาชิกของสังคมมักสนใจสิ่งเดียวกัน ส่วนใหญ่แล้วสนใจในสิ่งที่จะสามารถตอบสนองความต้องการได้ เช่น อาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

2.2.3.6 ความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การติดต่อกันระหว่างคนในสังคม ซึ่งการติดต่อกันนั้นมักเป็นไปตามสถานภาพของแต่ละคน ความสัมพันธ์ทางสังคมจะช่วยให้เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พร้อมทั้งจะปฏิบัติในสิ่งเดียวกัน

2.2.4 หน้าที่ของสังคม

การที่สังคมจะดำรงอยู่ได้อย่างเป็นปึกแผ่นมั่นคงดีพอสมควรนั้น สังคมจะต้องจัดให้มีการทำหน้าที่จำเป็นต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพดีอย่างสมดุลกัน หากไม่แล้วสังคมอาจเกิดวิกฤติเกิดความยุ่งยากและอาจสลายตัวไปในที่สุด หากว่าหน้าที่จำเป็นต่าง ๆ หลายประการมิได้มีการจัดดำเนินการอย่างดีพอ หน้าที่ที่จำเป็นและทุกสังคมมีอยู่ร่วมกัน มีดังต่อไปนี้ (สนธิ สมัครการม, 2544 : 4 – 11)

2.2.4.1 การเพิ่มสมาชิกใหม่ (reproduction) การที่สังคมจะคงความเป็นสังคมอยู่ได้นั้นอย่างน้อยสังคมจะต้องมีอายุยืนเกินกว่าอายุมนุษย์คนหนึ่ง และจะต้องมีการแสวงหาสมาชิกใหม่ ถ้าหากสังคมละเลยต่อหน้าที่นี้ไม่ช้าไม่นานสมาชิกของสังคมก็จะหมดไป เนื่องจากสมาชิกเดิมแก่ตายไป แต่ในขณะเดียวกัน การผลิตสมาชิกใหม่ก็มีได้มีขึ้นในอัตราที่น่าพอใจ ถ้าการปฏิบัติหน้าที่ในประการหลังไม่ดี ก็ย่อมหมายถึงการสลายตัวของสังคมโดยการถูกดูดกลืนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอื่นได้เหมือนกัน

2.2.4.2 การอบรมสมาชิกใหม่ให้รู้จักกฎเกณฑ์หรือระเบียบของสังคม (socialization) เป็นความจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ทุกสังคมจะต้องจัดให้สมาชิกใหม่ของสังคมได้เรียนรู้ถึงกฎเกณฑ์ในทางสังคมหรือวัฒนธรรมของสังคม อย่างน้อยจะต้องรู้ถึงขนาดที่สามารถ “สื่อสาร” (communicate) กับเพื่อนสมาชิกสังคมเดียวกัน ในเรื่องชีวิตประจำวัน และเรื่องการดำรงชีพในสังคมโดยทั่ว ๆ ไปได้ เป็นสิ่งจำเป็นที่สมาชิกสังคมเดียวกันจะต้องมีความรับรู้ร่วมกัน

(คือ เข้าใจความหมายและยอมรับปฏิบัติ) ในกฎเกณฑ์กำหนดพฤติกรรมทางสังคมในด้านต่าง ๆ รวมทั้งความหมายสำคัญหรือสิ่งที่เป็นหัวใจหรือสัญลักษณ์ของสังคมด้วย ถ้าสมาชิกของสังคมไม่มีการรับรู้ร่วมกันในเรื่องเหล่านี้ ย่อมจะนำไปสู่จุดหมายปลายทางที่แตกแยกกัน ย่อมจะติดต่อสื่อสารกันด้วยความยากลำบาก และในที่สุดย่อมจะนำไปสู่ความขัดแย้งรุนแรง และเป็นผลให้สังคมขาดเอกลักษณ์ของตน ซึ่งจะทำให้สังคมสลายตัวไปในที่สุด

2.2.4.3 การติดต่อสื่อสาร (communication) สังคมจะดำรงอยู่ไม่ได้ หากปราศจากเสียซึ่งระบบการติดต่อสื่อสารที่สมาชิกของสังคมสามารถเข้าใจและรับรู้ร่วมกันได้ ด้วยเหตุผลนี้สังคมมนุษย์ทุกระดับทุกขนาดจะต้องจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารด้วยสัญลักษณ์ (symbolic communication) ขึ้นเพื่อก่อให้เกิดมีการผดุงไว้ซึ่ง “ค่านิยมร่วมกัน” (common value) รวมทั้งเป็นการสร้างอำนาจบังคับ (sanction) ในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมด้วย ถ้าสังคมใดขาดระบบติดต่อสื่อสารทางสัญลักษณ์ร่วมกันโดยสิ้นเชิงเสียแล้ว ย่อมนำไปสู่ภาวะแห่งความสับสนยุ่งยาก และอาจเกิดภัยคุกคามเป็นสัญญาณแห่งความสลายตัวของสังคมนั้นได้

2.2.4.4 ด้านเศรษฐกิจ (economic function) หน้าที่ในข้อนี้ส่วนใหญ่จะมุ่งไปสู่การจัดการเกี่ยวกับการผลิต การกระจาย และการบริโภคเศรษฐกิจต่าง ๆ เราทราบแล้วว่าสังคมย่อมประกอบด้วยสมาชิกชายหญิง ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่ต้องบริโภคเพื่อการยังชีพ ต้องการที่อยู่อาศัย ที่ถูกสุขอนามัยพอสมควร และต้องการทรัพย์สินอื่น ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวันด้วย สังคมใดที่มีการจัดการในเรื่องเศรษฐกิจดี มีอาหารและทรัพย์สินต่าง ๆ มากและทันสมัย สมาชิกของสังคมนั้นก็必将มีความแข็งแรงสมบูรณ์ดี ในทางตรงกันข้าม หากสังคมจัดการในเรื่องเศรษฐกิจบกพร่อง ปล่อยให้สมาชิกสังคมอดอยากยากจน ขาดแคลนทรัพย์สินต่าง ๆ สมาชิกของสังคมก็ย่อมอ่อนแอและขาดความสุข ไม่มีสังคมใดจะสามารถดำรงอยู่ได้โดยปราศจากระบบเศรษฐกิจ การที่ระบบเศรษฐกิจของแต่ละสังคมจะดำเนินไปได้ด้วยดี อย่างน้อยจะต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลที่ตามมาจากทางเลือกทางภูมิศาสตร์ของสังคมองค์ประกอบที่สอง ได้แก่ วิธีจัดการในทางเศรษฐกิจ อันนี้รวมไปถึงเทคนิคการผลิตกรรมวิธีการแปรรูปแลกเปลี่ยนจากผู้ผลิตถึงผู้บริโภคขั้นสุดท้าย และอื่น ๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนกันระหว่างสังคมด้วย

2.2.4.5 การจัดระเบียบและรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่สังคม (maintenance of order) การจัดระเบียบทางด้านการปกครอง การรักษาความยุติธรรม การระงับข้อพิพาทต่าง ๆ ของสมาชิกของสังคม ย่อมเป็นของจำเป็น ถ้าสังคมต้องการจะดำรงอยู่ด้วยดีต่อไปในภายหน้า นอกจากนั้น สังคมอาจจะถูกรุกรานจากสังคมอื่นได้เสมอ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นจะต้องจัดสร้าง

มาตรการบางประการเพื่อจัดการกับการรุกรานหรือภัยที่มาจากนอกสังคมอีกด้วยหาไม่แล้วสังคมอาจสูญเสียอำนาจการปกครองของตนเองและตกไปเป็นอาณาเขตของสังคมอื่นได้

2.2.3.6 การผดุงขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติการกิจของสมาชิกสังคม (maintenance of meaning and motivation) การผดุงขวัญหรือการสร้างความหมาย หรือความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกเป็นของจำเป็น เพราะหาไม่แล้วสมาชิกของสังคมอาจเกิดความเฉื่อยชา อาจเบื่อบ่อยต่อการปฏิบัติการกิจประจำวันหรืออาจไม่มีกำลังใจปฏิบัติหน้าที่ตามสถานภาพอย่างเต็มที่ โดยปกติแล้ว ศาสนาหรือลัทธิความเชื่อส่วนรวมของสังคมจะทำหน้าที่ในข้อนี้ ศาสนาหรือความเชื่อส่วนรวมนี้จะเป็นการสร้างความหมายในการดำรงชีวิต และเป็นเครื่องกระตุ้นให้สมาชิกสังคมปฏิบัติภาระหน้าที่ต่าง ๆ ไปด้วยดี ด้วยความกระตือรือร้น ถ้าสังคมใดปล่อยให้สมาชิกของสังคมมีความเชื่อมั่นในเรื่องของชีวิตแตกต่างกันมากมาย ย่อมเป็นการยากในด้านติดต่อสื่อสารทางสัญลักษณ์ สังคมก็ขาดเอกลักษณ์ (identity) เติบโตด้วยความขัดแย้งปราศจากจุดหมายปลายทางร่วมกัน (common goal) สังคมก็ย่อมอยู่ในภาวะระส่ำระสาย แต่ถ้าสังคมใดปล่อยให้สมาชิกตกอยู่ในภาวะเฉื่อยชาถึงขนาดไม่มีกำลังใจทำตามหน้าที่ ไม่มีกำลังใจที่จะดำรงชีวิตอยู่ต่อไป สังคมนั้นย่อมจะสลายตัวลงอย่างแน่นอน ด้วยเหตุผลนี้ การผดุงขวัญและกำลังใจในการดำรงชีพของสมาชิกของสังคมจึงเป็นหน้าที่จำเป็น

หน้าที่ที่สำคัญของสังคมดังได้กล่าวมานั้น มีส่วนสำคัญต่อการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความอยู่รอดของสังคม การทำหน้าที่ของสังคมจะดำเนินไปได้ด้วยดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับการทำหน้าที่ของมนุษย์ในสังคมในการที่จะตอบสนองความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ในสังคม

2.2.4 การอยู่รวมกันเป็นสังคมของมนุษย์

สังคมมนุษย์มีกำเนิดมาตั้งแต่เมื่อไร ยังไม่อาจสืบหาคำตอบที่มีหลักฐานยืนยันได้ชัดเจน เพราะคงไม่มีใครที่รู้แน่ชัดว่าสังคมมนุษย์เกิดขึ้นเมื่อไร เพราะฉะนั้นคำตอบก็คงมีแตกต่างกันออกไปตามทัศนะของแต่ละบุคคล แต่อย่างไรก็ตามนักปราชญ์หลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับมูลเหตุที่มนุษย์มาอยู่รวมกันจนเกิดเป็นสังคม ดังนี้ (ณรงค์ เล็งประชา, 2537 : 14 – 16)

อริสโตเติล (Aristotle) นักปราชญ์ชาวกรีก (384 – 322 ก่อน ค.ศ.) กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (social animal) ทั้งนี้เขาเชื่อว่า มนุษย์โดยสภาพธรรมชาติจะต้องมีชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ติดต่อกันสัมพันธ์ซึ่งกันและกันไม่สามารถดำรงชีวิตรอยู่อย่างอิสระตามลำพังแต่เพียงผู้เดียวได้ สังคมจึงเกิดขึ้น อริสโตเติล ย้ำว่า จะไม่มีมนุษย์โดดเดี่ยวเลยในโลก เพราะคนเดียวไม่อาจสืบเชื้อ

สายต่อมา ไม่อาจป้องกันตนเอง และไม่อาจหาเลี้ยงชีพอยู่ได้นาน ไม่อาจบำรุงสติปัญญาความคิด และมีกำลังใจเพียงพออีกด้วย

ส่วนนักปราชญ์กลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่า สังคมเป็นผลของสัญญาที่มนุษย์ตกลงจัดทำขึ้นด้วยความสมัครใจของมนุษย์เอง วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสังคมก็เพื่อจัดความโหดร้ายทารุณ และความยุ่งยากสับสนต่าง ๆ ตามสภาพธรรมชาติของมนุษย์ แนวความคิดของนักปราชญ์กลุ่มนี้เรียกว่า “ทฤษฎีสัญญาประชาคม” (Social Contract Theories of Society) เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่า มนุษย์แต่ดั้งเดิมนั้นมิได้รวมกันอยู่เป็นสังคมเช่นปัจจุบัน หากมนุษย์ได้อาศัยอยู่ตามสภาพธรรมชาติ แต่เนื่องจากความชั่วร้าย ความยุ่งยาก การเพิ่มจำนวนของมนุษย์ตลอดจนอารยธรรม เป็นเหตุให้มนุษย์จำต้องละทิ้งสภาพธรรมชาติ และหันมาสัญญาด้วยความสมัครใจที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งนี้โดยมุ่งหวังที่จะได้รับความคุ้มครองและประโยชน์สุขเป็นการตอบแทน

บุคคลสำคัญที่เป็นเจ้าของความคิดของทฤษฎีสัญญาประชาคม ได้แก่ Thomas Hobbes, John Locke และ Jean Jacques Rousseau ซึ่งแนวความคิดของนักปราชญ์ดังกล่าวแล้วมีดังต่อไปนี้

โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) เป็นชาวอังกฤษ เกิดในปี ค.ศ. 1588 เขาผู้นี้มีความเชื่อวก่อนที่มนุษย์จะมาอยู่รวมกันในสังคมนั้น มนุษย์มีชีวิตอยู่ตามธรรมชาติซึ่งเป็นสภาพที่ปราศจากสังคม รูปการปกครองหรือรัฐบาล ไม่มีกฎหมายและความยุติธรรม เขามีความเห็นว่ามันุษย์ตามสภาพธรรมชาติ มีความต้องการ (desire) และเหตุผล (reason) แต่มนุษย์มีความต้องการมากกว่าเหตุผล ดังนั้น การใช้พลกำลังจึงเป็นเครื่องมืออันเดียว ที่จะควบคุมสิทธิของมนุษย์ตามธรรมชาติ มนุษย์ตามสภาพธรรมชาติจึงมีแต่ความโหดร้ายและเห็นแก่ตัว เขาอธิบายต่อไปว่า เพื่อขจัดเสียซึ่งภาวะอันชั่วร้ายดังกล่าว มนุษย์จึงสัญญาที่จะเข้ามาอยู่ร่วมกันในสังคม โดยละทิ้งสภาพธรรมชาติที่เลวร้ายเหล่านั้นเสีย ทั้งนี้โดยมีเหตุผลที่จะได้รับการพิทักษ์รักษาตนเอง

จอห์น ล็อก (John Locke) เป็นชาวอังกฤษ เกิดในปี ค.ศ. 1632 เขามีความเชื่อว่า แต่เดิมมนุษย์มีชีวิตอยู่ตามสภาพธรรมชาติที่ปราศจากสังคมเช่นเดียวกับ Hobbes แต่มีความเห็นแตกต่างตรงที่ว่า สภาพธรรมชาตินั้นเต็มไปด้วยสันติภาพ เมตตาธรรม การอุปการะซึ่งกันและกัน และการอนุรักษ เขามีความเห็นเพิ่มเติมว่าสภาพธรรมชาตินั้นมิได้ขาดกฎหมาย เพราะมนุษย์อยู่ภายใต้กฎหมายธรรมชาติ (law of nature) อยู่แล้ว และย่อมมีสิทธิต่าง ๆ ตามธรรมชาติ (nature right) อย่างไรก็ดีเนื่องจากความยุ่งยาก สับสนในการตีความเกี่ยวกับธรรมชาติและ ความยุ่งเหยิงในการควบคุม มนุษย์จึงได้ตกลงทำสัญญาที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อความสงบเรียบร้อย

ฌอง ฌาค รุสโซ (Jean Jacques Rousseau) เป็นชาวฝรั่งเศส เกิดในปี ค.ศ. 1712 เขามีความคิดว่า สภาพธรรมชาติที่แท้จริงนั้นเต็มไปด้วยความสุขสูงสุด มนุษย์ตามสภาพธรรมชาติมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ และมีความสุขสบายไม่ต้องดิ้นรนต่อสู้หรือเกิดความยุ่งยากใด ๆ เลย แต่มีปัจจัย 2 ประการที่จะกระตุ้นให้มนุษย์จำต้องมารวมกันอยู่ในสังคมคือ มนุษย์มีจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้นประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งก็คืออารยธรรมหรือความเจริญสมัยใหม่ ปัจจัยดังกล่าวนี้เองเป็นเหตุให้เกิดการกดขี่ข่มเหงและการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ดังนั้นมนุษย์จึงถูกบังคับให้ต้องละทิ้งสภาพอันสุขสมบูรณ์นั้นเสีย แล้วมาร่วมกันทำสัญญาสังคมขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความยุติธรรม

นอกจากนี้ ในมุมมองของ ออگุสต์ กอมต์ (August Comte) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส (1798 - 1857) ได้เสนอไว้ในหนังสือของเขาที่ชื่อว่า ปรัชญาวิทยาศาสตร์ (positive philosophy) กอมต์ กล่าวว่า สังคมมนุษย์วิวัฒนาการมาจากครอบครัวก่อน จากครอบครัวเดียว เมื่อมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้น ก็กลายเป็นกลุ่มครอบครัว ที่เราเรียกว่า หมู่บ้าน หมู่บ้านในสมัยแรกเริ่มก็คงยังไม่มีชื่อเรียกว่าหมู่บ้าน คงจะออกมาในรูปของเผ่า ซึ่งขยายอาณาเขตที่อยู่อาศัยใหญ่โตมากขึ้นตามลำดับของกาลเวลา จากเผ่าก็พัฒนามาเป็นประเทศชาติหรืออาณาจักรหรือจักรวรรดิ

จากแนวคิดดังกล่าว เป็นการพยายามอธิบายเหตุผลของการมาอยู่ร่วมกันของมนุษย์จนเกิดเป็นสังคม ซึ่งนักปราชญ์แต่ละท่านได้พยายามอธิบายไปตามแนวคิดทฤษฎีของตนอย่างไรก็ตาม อาจจะสรุปสาเหตุสำคัญที่ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องมีการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อนเป็นสังคมได้หลายประการ ดังนี้ (วราคม ทีสุภะ, 2527 : 110 – 112)

2.2.4.1 ธรรมชาติของมนุษย์ (human social nature) เมื่อมนุษย์เกิดมาจะมีระยะที่ไม่อาจช่วยเหลือตนเองได้เป็นระยะเวลายาวนาน ดำรง สุานดี (2543 : 1) อธิบายว่า ลักษณะดังกล่าวนี้ แตกต่างไปจากสัตว์ชนิดอื่น ซึ่งบางชนิดเมื่อคลอดออกมาแล้วก็สามารถเดิน และหาอาหารเลี้ยงตัวเองได้ ส่วนสัตว์บางชนิดแม้ว่าอาจจะต้องได้รับการอุ้มชูสักระยะหนึ่งก็ตาม แต่ช่วงเวลานั้นก็ไม่นานนักเมื่อเปรียบเทียบกับมนุษย์ ความจำเป็นที่จะต้องมีการเลี้ยงดูทารกเป็นเวลานานนี้เอง ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคมและสร้างแบบแผนความสัมพันธ์ในรูปของครอบครัวขึ้นมา รวมทั้งมีเครือญาติ วงศ์วาน เพื่อนบ้านและมีความสัมพันธ์กับคนกลุ่มอื่น ๆ อีกด้วย

2.2.4.2 ความต้องการของมนุษย์ในเรื่องปัจจัยสี่ (human needs) มนุษย์มีความต้องการอาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค แต่อย่างไรก็ตามบุคคลคนเดียวไม่อาจจะแสวงหาสิ่งที่เป็นสำหรับชีวิตได้โดยลำพังทั้งหมด แต่ถ้าเมื่อใดมนุษย์มารวมกัน มีการ

ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่สำคัญคือมีการแบ่งงานกันทำ ตามความชำนาญเฉพาะด้านที่บุคคลมีความแตกต่างกันและจำเป็นต้องอาศัยซึ่งกันและกัน จึงทำให้มนุษย์ต้องมาใช้ชีวิตร่วมกันเป็นสังคม เพื่อนำความสามารถความชำนาญของแต่ละบุคคลมาสร้างความสะดวกสบาย เพื่อบำบัดความต้องการในด้านต่าง ๆ ให้แก่กันและกันได้อย่างสมบูรณ์

2.2.4.3 มนุษย์เป็นสัตว์ทางวัฒนธรรม (cultural creature) วัฒนธรรมเป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิตในสังคมและเป็นมรดกของสังคม ดำรงฐานดี (2543 : 2) กล่าวว่า มนุษย์มีความสามารถสร้างวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นมานั้นมิได้สร้างเพียงเพื่อตอบสนองความต้องการในแง่ปัจจัยสี่เท่านั้น แต่มนุษย์ยังมีความต้องการอื่น ๆ นอกเหนือไปจากสิ่งที่จำเป็นทางด้านชีวภาพ ได้แก่ ความต้องการความรักความอบอุ่น การจัดระเบียบทางสังคมความคิดความเชื่อ เป็นต้น ด้วยเหตุผลนี้ การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจึงเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องไม่ขาดระยะ ดังนั้นมนุษย์จึงจำเป็นที่จะต้องมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เพื่อจะได้เรียนรู้ถ่ายทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีสืบไป

2.2.4.4 ความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน (consciousness of kind) หมายความว่า สังคมจะเกิดขึ้น เมื่อมนุษย์มีความรู้สึกว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมทั้งมองเห็นว่ามีบางสิ่งบางอย่างมีลักษณะร่วมกันในระหว่างพวกเขา จึงมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน “ครอบครัว” นับได้ว่าเป็นสังคมหน่วยแรกที่สุด

2.2.4.5 ความต้องการความอบอุ่นความปลอดภัย (security) การอยู่ตามลำพังคนเดียวทำให้มนุษย์ไม่อาจมั่นใจในชีวิต เพราะในสังคมเต็มไปด้วยภัยอันตรายรอบด้าน ที่ทำให้มนุษย์รู้สึกกลัวและหวาดผวา ทั้งกลางวันและกลางคืน แต่เมื่อใดที่มนุษย์อยู่ในกลุ่มหรือในสังคม หรือแม้แต่เพียงมีเพื่อนที่ไว้ใจได้สักคน เขาก็จะรู้สึกปลอดภัย อบอุ่นและมั่นใจ ทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้น ความต้องการความอบอุ่นปลอดภัย จึงเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม

เหตุผลดังกล่าวมาทั้งหมดตอกย้ำคำกล่าวที่ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” ได้อย่างชัดเจน สังคมกับมนุษย์มีความเกี่ยวพันกันจนไม่สามารถจะแยกจากกันได้ เพราะมนุษย์เกิดมาในสังคม ต้องพึ่งพาอาศัยมนุษย์ด้วยกัน ต้องมีการกระทำต่อกันทางสังคมเพื่อประโยชน์แห่งตนและสังคม ตลอดจนต้องเรียนรู้แบบแผนการดำรงชีวิตในสังคมเพื่อความอยู่รอด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์ต้องมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม

2.2.5 ประเภทของสังคม

สังคมมนุษย์มีความแตกต่างกันเนื่องจากลักษณะหลายประการ ได้แก่ ขนาดของสังคม ความซับซ้อนของสังคม แบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคม ลักษณะของการประกอบอาชีพ เป็นต้น ดังนั้นนักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยา จึงได้มีการศึกษาประเภทของสังคมหรือแบบต่าง ๆ ของสังคม รวมทั้งได้แบ่งสังคมออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ โดยมีหลักเกณฑ์ในการแบ่งแตกต่างกันออกไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.2.5.1 การแบ่งตามศิลปะการยังชีพหรือเครื่องมือในการประกอบอาชีพ

มอร์แกน (Lewis Henry Morgan, 1877 อ้างใน วราคม ที่สุกะ, 2527 : 115 – 116) นักมานุษยวิทยา มีความเชื่อว่าศิลปะการยังชีพหรือเครื่องมือในการประกอบอาชีพ เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดวิถีทางของความสัมพันธ์ในสังคมและวัฒนธรรม เมื่อสังคมและวัฒนธรรมก้าวไป ศิลปะการยังชีพก็ได้ขยายตัวและปรับปรุงให้ดีขึ้น ดังนั้น ศิลปะการยังชีพ จึงเป็นตัวกำหนดยุคสมัยของประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ซึ่งมอร์แกนแบ่งสังคมออกเป็น 3 ยุค คือ

1) ยุคคนป่า (savagery)

ตอนต้น ยังชีพด้วยการหาผลหมากรากไม้

ตอนกลาง ยังชีพด้วยปลาและรู้จักการใช้ไฟ

ตอนปลาย คันธนู และลูกธนู

2) ยุคอารยชน (barbarianism)

ตอนต้น เครื่องปั้นดินเผา

ตอนกลาง การเลี้ยงสัตว์ปลูกข้าวโพด มีการชลประทาน

สถาปัตยกรรมทำด้วยหิน

ตอนปลาย เครื่องมือทำจากเหล็ก

3) ยุคอารยธรรม (civilization) ตัวอักษรและการเขียน

2.2.5.2 การแบ่งตามรูปแบบของการยังชีพ

การจัดแบ่งสังคมตามแบบแผนของการยังชีพ เป็นวิธีการหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในวงการของวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ซึ่งจัดแบ่งสังคมโดยยึดเอาแบบแผนที่สังคมรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อแสวงหาสิ่งที่จะเป็นเพื่อการยังชีพอันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เป็นหลัก โดยในที่นี้จะยกตัวอย่างการจัดรูปแบบสังคมจากการศึกษาของ เลนสกี (Lenski, 1978 อ้างใน วราคม ที่สุกะ, 2527 : 117 – 121) ซึ่งได้แบ่งสังคมมนุษย์ออกเป็น 4 ยุคสมัย ดังนี้

1) สังคมยุคล่าสัตว์และเก็บพืชผักผลไม้ (hunting and gathering society) สังคมมนุษย์ยุคนี้นับเป็นยุคสมัยที่เก่าแก่ที่สุดและมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายที่สุด มี

จำนวนผู้น้อย อยู่กันกระจัดกระจายเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ยังไม่มีการตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านเป็นเมืองและมักท่องเที่ยวไปตามที่ต่าง ๆ และที่สำคัญ คือ ยังมีเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน (เทคโนโลยี) ที่แสนจะหยาบปราศจากความสวยงามใด ๆ ในทางสังคมก็มีเพียงชีวิตครอบครัว ยังไม่มีการเน้นความเชี่ยวชาญทางด้านการประกอบอาชีพ ความชำนาญทางเศรษฐกิจ หรือทางสถาบันอื่นใดทั้งสิ้น

2) สังคมยุคกสิกรรมพืชสวน (horticultural society) มนุษย์ในยุคนี้ได้ค้นพบว่าพืชต่าง ๆ เช่น พืชข้าวสาลี ข้าว รวมตลอดถึงเมล็ดพืชอื่น ๆ สามารถนำมาเพาะปลูกให้เจริญงอกงามได้ สังคมยุคกสิกรรมพืชสวนก็เริ่มต้นเกิดขึ้นมา และมักจะอยู่แถบที่ราบลุ่มแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์บริเวณดินแดนตะวันออกกลาง เมื่อประมาณ 9,000 ปีมาแล้ว

มนุษย์ในยุคกสิกรรมพืชสวนนอกจากต้องเพาะปลูกพืชพันธุ์ต่าง ๆ แล้ว ยังคงต้องเก็บพืชผักอื่น ๆ และยังคงออกไปล่าสัตว์ อีกส่วนหนึ่งเป็นการเพิ่มเติมอาหารให้เพียงพอแก่การยังชีพ อนึ่ง มนุษย์ในสังคมยุคนี้ได้ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่เป็นหลักแหล่งมากกว่ายุคล่าสัตว์ และเก็บพืชผักผลไม้ ซึ่งทำให้สมาชิกของสังคมยุคนี้มีเวลามากขึ้น พวกเขาได้ใช้เวลาที่ค่อนข้างมากขึ้นนี้ คิดสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ขึ้น เช่น หม้อไหจานชาม เป็นต้น และก็เกิดเป็นชุมชนที่ถาวรขึ้น ซึ่งบางแห่งก็มีประชากรเพิ่มมากขึ้น 1,000 คนก็มี ในที่สุดการเพาะปลูกข้าวและพืชพันธุ์ต่าง ๆ ก็มีผลอุดมสมบูรณ์เช่นนี้ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในทรัพย์สินและอำนาจ จนกระทั่งบางคนก็ถือเป็นการรับผิดชอบที่จะต้องแจกจ่ายอาหารแก่ผู้ที่ไม่ได้ทำการเพาะปลูกหรือทำไร่ทำนาที่มี

3) สังคมยุคเกษตรกรรม (agrarian society) ประมาณ 3,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช เมื่อได้มีการประดิษฐ์ไถขึ้นมาใช้ได้ ก็เกิดสังคมแบบใหม่ขึ้น ชื่อว่า สังคมเกษตรกรรม หรือ สังคมกสิกรรมก้าวหน้า ไถที่คิดประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่นี้ช่วยทำให้ปัญหาการเพาะปลูกพืชพันธุ์ดูง่ายขึ้นกว่าเดิมมาก เช่น ช่วยในการควบคุมวัชพืชซึ่งเกิดขึ้นอย่างมากมายในที่ไร่ที่นา และในขณะเดียวกัน ก็ช่วยไถพลิกพื้นดินให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น ประสิทธิภาพที่มีเพิ่มขึ้นดังกล่าวนี้ทำให้ได้ผลกำไรเพิ่มมากขึ้น และทำให้สามารถขยายพื้นที่ในการเพาะปลูกออกไปใหม่ได้อีก องค์ประกอบเหล่านี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สำคัญ ๆ รวมทั้งก่อให้เกิดการแบ่งช่วงชั้นของบุคคล (stratification) ออกเป็นกลุ่มทางสังคมที่ไม่มีความเท่าเทียมกันโดยถือเอาการถือครองที่ดินเป็นเกณฑ์ การคิดสร้างระบบงานที่มีการแบ่งอำนาจ – หน้าที่อย่างเป็นระบบ (ระบบราชการ) (bureaucracy) ขึ้นมาเพื่อเข้ามาควบคุมระบบเศรษฐกิจที่กำลังขยายตัวมากขึ้น และในที่สุดก็เกิดเมืองใหม่ ๆ (cities) ขึ้น นอกจากนี้ได้มีการคิดสร้างระบบการเงินขึ้น และใน

ขณะเดียวกันก็ได้ทำการค้นพบและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ทางเทคโนโลยี ที่สำคัญ ๆ อาทิ เช่น ได้ค้นพบดินปืน นาฬิกา กังหันลม และที่สำคัญที่สุดได้ค้นพบวิธีการหลอมละลายเหล็กขึ้น

4) สังคมอุตสาหกรรม (industrial society) เริ่มเมื่อศตวรรษที่ 18 หรือเมื่อประมาณ 250 ปีที่ผ่านมา เริ่มแรกในประเทศอังกฤษ ลักษณะของสังคมอุตสาหกรรมคือ การใช้พลังงานจากถ่านหิน น้ำมันปิโตรเลียม พลังงานนิวเคลียร์ เพื่อผลิตสินค้าอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมเป็นกระบวนการผลิตที่อาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยอาศัยพลังงานชนิดใหม่ มีการใช้เครื่องจักรทำงานแทนแรงคนแรงสัตว์ มีการใช้แรงงานน้อยแต่ได้ผลผลิตสูง (ณรงค์ เสงี่ยมประชา, 2537 : 23)

เมื่อสังคม เปลี่ยนไปให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตในเชิงอุตสาหกรรม ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว อาทิ ก่อให้เกิดการเติบโตของเมืองใหญ่มีประชากรมากขึ้น พร้อมกับที่เกิดโรงงานอุตสาหกรรมและเมืองใหญ่ ๆ ก็เกิดรัฐบาลใหญ่ ๆ ระบบการจัดองค์กรแบบราชการใหญ่ และสถาบันทางสังคมก็มีการจัดแบ่งหน้าที่กันโดยเฉพาะเจาะจงขึ้น หน้าที่ของสถาบันครอบครัวก็เปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน ครอบครัวไม่ใช่หน่วยผลิตดังในสังคมเกษตรกรรม แต่กลับกลายเป็นหน่วยบริโภค (economic consumption) ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง ความผูกพันเป็นการส่วนตัวกับเพื่อนบ้านต่ำลง ในด้านค่านิยมและความเชื่อถือเปลี่ยนไป สถาบันศาสนามีความหมายน้อยลงจนสังเกตเห็นได้ แต่สถาบันเทคโนโลยีจะเกิดขึ้นมาและมีความสำคัญมาก ในขณะเดียวกันสถาบันการศึกษากลายเป็นสถาบันสังคมที่มีความสำคัญขึ้นมา ส่วนการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะเข้ามาแทนที่เอกราธิปไตย

สังคมอุตสาหกรรมแม้ว่าจะได้รับการกล่าวถึงกันว่า เป็นสังคมที่เจริญ แต่ก็ยังเป็นสังคมที่ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการว่างงาน ปัญหามลพิษ ปัญหาประชากรมากเกินไป (overpopulation) ทรัพยากรถูกทำลาย ทรัพยากรบางชนิดอาจหมดลงไป เป็นต้น

2.2.5.3 การแบ่งตามประเภทของวัสดุที่ใช้ทำเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นการแบ่งสังคม ตามประเภทของวัสดุที่ใช้ทำโบราณวัตถุต่าง ๆ ที่ค้นพบ (ปราณี ตันตยานุบุตร และคณะ, 2539 : 40) โดยแบ่งสังคมออกเป็น 3 ยุคสมัย คือ (สนธยา พลศรี, 2545 : 108)

1) ยุคหิน เป็นสังคมที่เครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์ทำด้วยหิน ชีวิตความเป็นอยู่เป็นแบบง่าย ๆ พึ่งพาอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก โครงสร้างและความสัมพันธ์ของคนในสังคมไม่ซับซ้อนเนื่องจากสมาชิกในสังคมมีไม่มากนัก

2) ยุคสำริด เป็นสังคมมนุษย์รู้จักใช้เครื่องมือเครื่องใช้ทำด้วยโลหะ พวกสำริด เริ่มปรับตัวที่จะเอาชนะธรรมชาติมากขึ้น กิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เริ่มเป็นระบบและเพิ่มความซับซ้อนมากขึ้นตามจำนวนของสมาชิกที่เพิ่มขึ้น

3) ยุคเหล็ก เป็นสังคมที่มนุษย์รู้จักนำเหล็กมาใช้ประโยชน์ ทำให้เครื่องมือเครื่องใช้มีคุณภาพมากขึ้น มีการพัฒนาประสิทธิภาพของการผลิตทางเศรษฐกิจอย่างมากทั้งทางด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม โครงสร้างของสังคมและความสัมพันธ์ของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบที่สลับซับซ้อนจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

2.2.5.4 การแบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม

เป็นการจัดประเภทของสังคมที่นักสังคมวิทยาใช้กันมาก แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (สนธยา พลศรี, 2545 : 111)

1) สังคมชนบท (rural society) เป็นสังคมที่อยู่ในเขตชนบท ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรน้อย สมาชิกมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายคลึงกันยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี มีอาชีพเกษตรกรรม หรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมอาจแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สังคมชนบทดั้งเดิมและสังคมชนบททั่วไป

2) สังคมชนบทดั้งเดิม เป็นสังคมชนบทที่เกิดขึ้นในระยะแรกมีลักษณะสำคัญ คือ มีความโดดเดี่ยว (isolation) ติดต่อกับสังคมอื่นยากลำบาก มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักและเศรษฐกิจเป็นแบบพอเลี้ยงตนเอง (subsistence economy) เป็นต้น

สังคมชนบททั่วไป เป็นสังคมที่เปลี่ยนแปลงจากชนบทดั้งเดิม และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทั้งปัจจัยภายในสังคมเอง เช่น ภาวะประชากร คือ การเพิ่มของประชากร การย้ายถิ่น การปรับปรุงด้านการคมนาคม สื่อสาร เป็นต้น และเนื่องจากปัจจัยจากภายนอกสังคม เช่น การแพร่กระจายของวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมของสังคมเมืองที่มีความเจริญก้าวหน้า สะดวก รวดเร็ว ง่ายในการปฏิบัติ จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ความโดดเดี่ยว ความคล้ายคลึงกันทางสังคมลดน้อยลง มีอาชีพอื่น ๆ เช่น การค้า การบริการเพิ่มขึ้นจากอาชีพเกษตรมีอยู่แต่เดิม เศรษฐกิจเป็นทั้งเพื่อเลี้ยงตัวเองและเพื่อการค้าขาย ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงพึ่งพา

อาศัยธรรมชาติเป็นหลักในการดำรงชีวิต สังคมชนบทมักจะปรากฏอยู่ในรูปของละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล เป็นต้น

2) สังคมเมือง (urban society) เป็นสังคมที่มีความหนาแน่นของประชากรมาก อาคารบ้านเรือนหนาแน่น มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมากกว่าสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ อาชีพมากมาย หลายอาชีพแต่ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม การค้าขายและการบริการ สมาชิกมีความเป็นอิสระหรือปัจเจกบุคคลสูง ทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแบบตัวใครตัวมัน คือ เป็นทางการมากกว่าส่วนตัว สมาชิกมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ และขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแต่อยู่ร่วมกันได้ เพราะผลประโยชน์ที่แต่ละคนจะได้รับ เป็นต้น โดยปกติสังคมเมืองจะอยู่ภายใต้การปกครองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น เทศบาล มหานคร เป็นต้น นักสังคมวิทยาได้ศึกษา นิเวศวิทยาของสังคมเมือง และพบว่าสังคมเมืองเกิดขึ้นหลายลักษณะ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งที่เจริญก้าวหน้าขึ้น เสื่อมลงและถูกแทนที่โดยผู้คนที่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

2.1) การแบ่งแยก (segregation) เป็นการอยู่อาศัยของคนในเขตเมือง ตามกลุ่มกิจกรรมที่เหมือน ๆ กัน เช่น ย่านค้าปลีก ย่านค้าเครื่องเหล็ก ย่านขายเสื้อผ้า เป็นต้น

2.2) การบุกรุก (invasion) เกิดการรุกรานเข้าไปแทนที่โดยกลุ่มกิจกรรมอื่นและเกิดขึ้นตลอดเวลา เช่น การบุกรุกของคนร่ำรวยเข้าไปแทนที่คนยากจน การบุกรุกของผู้คนเข้าไปตั้งร้านค้า โรงงานอุตสาหกรรมในย่านที่พักอาศัย การรื้อถอนแหล่งเสื่อมโทรมเพื่อใช้เป็นสถานที่ราชการ เป็นต้น

2.3) การกระจายออกจากศูนย์กลางของเมือง (decentralization) เนื่องจากความหนาแน่นของประชากรสูง ที่ดินมีราคาแพง ผู้คนออกไปอาศัยอยู่ในชานเมืองมากขึ้น

2.4) การเดินทางเข้าออกประจำ (reutilization) เป็นการเคลื่อนย้ายของผู้คนแบบเดินทางไป – กลับเป็นประจำระหว่างบ้านพักอาศัยกับสถานที่ทำงาน ซึ่งในปัจจุบันมีปริมาณสูงมาก

ในปัจจุบันสังคมชนบทและสังคมเมืองมีความคล้ายคลึงกันมากขึ้น เพราะวิถีชีวิตแบบสังคมเมืองได้แพร่กระจายไปทั่วชนบท ชวนชนบทมีรูปแบบของการดำรงชีวิตใกล้เคียงกับชาวเมืองยิ่งนัก แนวโน้มของสังคมชนบทในอนาคตก็คือ การเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองนั่นเอง

2.2.5.5 การแบ่งตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม

อัลวิน ทอฟเฟอร์ (Ulvin Tofer) ได้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของสังคมมนุษย์ตั้งแต่อดีต ปัจจุบันและคาดการณ์ถึงอนาคตไว้ในหนังสือคลื่นลูกที่สาม (The Third Wave) โดยเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของอารยธรรมโลกเหมือนคลื่นสามลูก คือ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2548 : 2)

คลื่นลูกที่ 1 สังคมเกษตรกรรม เริ่มเมื่อประมาณ 8,000 ปี ก่อนคริสตกาล เป็นผลจากการปฏิวัติเกษตรกรรม โดยมีเครื่องชี้วัดความยิ่งใหญ่หรือความเจริญก้าวหน้าของสังคม คือ การมีอาณาเขตใหญ่โตกว้างขวาง มีพื้นที่สำหรับเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์และทำการเกษตรจำนวนมาก

คลื่นลูกที่ 2 สังคมอุตสาหกรรม เริ่มเมื่อประมาณ ค.ศ. 1650 – 1750 เป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม มีการใช้เครื่องจักร มีโรงงานขนาดใหญ่ผลิตสินค้าจำนวนมากเพื่อมวลชน ใช้เวลาประมาณ 300 ปี ในการก่อตัว โดยมีเครื่องชี้วัดความยิ่งใหญ่และมั่งคั่งของประเทศ คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ จำนวนแหล่งแร่ธาตุวัตถุดิบที่มีอยู่และในสมัยต่อมาเครื่องชี้วัด คือ “ทุน” จำนวนมาก

คลื่นลูกที่ 3 สังคมแห่งเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศเริ่มต้นราว ค.ศ. 1955 จนถึงปัจจุบัน การเคลื่อนตัวเข้ามาของคลื่นลูกนี้เป็นไปอย่างรวดเร็วสู่สังคมต่าง ๆ ทั่วโลก ยุคนี้เป็นยุคที่ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้รับการต่อยอดทางความรู้ อย่างสูง มีการพัฒนาด้านคอมพิวเตอร์ ด้านเครือข่ายการสื่อสารและการคมนาคม ทำให้ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งผู้คน สินค้า บริการเงินตรา สามารถถ่ายเทกันได้ในเวลาสั้น ระบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ฯลฯ มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายและส่งอิทธิพลต่อกันและกันแทบทั้งสิ้น

ในยุคนี้เครื่องชี้วัดความยิ่งใหญ่และมั่งคั่งของประเทศ คือ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของประเทศ และอำนาจในการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร

การแบ่งประเภทของสังคมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีหลายรูปแบบ ทั้งนี้แล้วแต่หลักเกณฑ์ที่ใช้ อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะแบ่งสังคม ประเภทใดก็ตามจะพบว่าสิ่งที่นักวิชาการสนใจศึกษา คือ ความสัมพันธ์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในสังคมนั้น ๆ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข , 2536 : 14)

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม

2.3.1 ความหมายของพฤติกรรม

คำว่า “พฤติกรรม” (Behavior) มีผู้ให้นิยามมากมายได้แก่

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำของมนุษย์หรือสัตว์ การกระทำที่ว่านี้รวมทั้งการกระทำที่เกิดขึ้นทั้งผู้กระทำรู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัวในขณะที่ทำ รวมทั้งการกระทำที่สังเกตได้หรือไม่ได้ด้วยเหมือนกัน (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545 : 20)

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำของอินทรีย์ (Organism) หรือสิ่งมีชีวิต การกระทำที่ว่านี้รวมทั้งการกระทำที่เกิดขึ้นทั้งผู้กระทำรู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัวในขณะที่ทำและยังหมายรวมทั้งการกระทำที่สามารถสังเกตได้หรือไม่ก็ตาม

พฤติกรรมมนุษย์ หมายถึง การกระทำของมนุษย์ทั้งด้านกายกรรม วาจกรรม และมโนกรรม โดยรู้สึกสำนึกหรือไม่รู้สึก ทั้งที่สังเกตได้และไม่อาจสังเกตได้ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2543 : 5)

พฤติกรรม ในสายตาของนักจิตวิทยาสังคม ไม่ได้หมายถึงเฉพาะแต่กิจกรรมภายนอก (Overt Behavior) ที่สามารถจะเห็นได้ชัดแจ้งเท่านั้น (เช่น “กริยา” หรือ “การกระทำ”ทั้งหลาย) หากแต่หมายถึงกิจกรรมความระลึก (Cognitive Activities) จากพฤติกรรมภายนอก เช่น ความคิด ความรู้สึก อารมณ์ ทัศนคติ ความต้องการเหล่านี้ เป็นต้น (ขบวน พลตรี, 2530 : 45)

พฤติกรรม เป็นกริยาอาการแสดงออก ซึ่งทำให้ผู้ที่พบเห็นได้ทราบความหมาย เพื่อการปฏิบัติตอบได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (ปราณี ดันตยานุบุตร และคณะ, 2539 : 29)

สรุป พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่างที่ผู้กระทำแสดงออกมาทั้งที่โดยรู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัว ซึ่งผู้อื่นอาจสามารถสังเกตได้ และไม่อาจสังเกตได้ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2.3.2 ลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์

พฤติกรรมของมนุษย์ (อุทัย หิรัญโต, 2527 อ้างใน สุธีรา เป่าโศกสถิตย์ บรรณาธิการ, 2547 : 18) มีลักษณะสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

2.3.2.1 พฤติกรรมทุกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นมีสาเหตุ (Behavior is caused) หมายถึง การเกิดพฤติกรรมใด ๆ ก็ตามต้องมีสาเหตุการเกิดพฤติกรรมนั้น เพราะบุคคลแต่ละคนมีเหตุผลมากมาย หลายชนิดที่สามารถกำหนดให้เกิดพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ขึ้นได้

2.3.2.2 การเกิดขึ้นของพฤติกรรมเนื่องจากมีสิ่งจูงใจ (Behavior is goal directed) หมายถึง การเกิดพฤติกรรมบุคคลได้รับการจูงใจให้กระทำการสิ่งใดสิ่งใดเสมอ ซึ่งในการกระทำพฤติกรรมเหมือนกันหรือคล้ายกัน ด้วยเหตุผลเบื้องหลังที่ต่างกันและอาจมีการกระทำต่างกัน โดยมีเหตุผลของการกระทำเหมือนกัน

2.3.2.3 พฤติกรรมทุกชนิดย่อมมีจุดหมาย (Behavior is goal directed) หมายถึง การแสดงพฤติกรรมแต่ละสิ่งทีบุคคลกระทำออกไป มีจุดมุ่งหมายว่าต้องการอะไรจากพฤติกรรมนั้น

2.3.3 ประเภทของพฤติกรรม

พฤติกรรมของมนุษย์แสดงออกมากมายหลายลักษณะ จึงได้มีการจำแนกหรือแบ่งประเภทของพฤติกรรมไว้หลายลักษณะ เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การแบ่งประเภทของพฤติกรรมที่สำคัญมีดังนี้

2.3.3.1 การแบ่งตามแนวคิดของนักจิตวิทยา มักจะแบ่งพฤติกรรมเป็น 2 ประเภท คือ (สิทธิโชค วรานุสันติกุล, 2546 :14)

1) พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) หมายถึง การกระทำที่ผู้อื่นสามารถสังเกตได้โดยตรง เช่น ร้องไห้ ยิ้ม วิ่ง พุด ฯลฯ การกระทำอย่างนี้ไม่ว่าใครก็ย่อมเห็นได้สังเกตได้ เมื่อใช้คำว่าสังเกตได้ หมายความว่าอาจจะด้วยการฟัง การสัมผัส การสูดดม ฯลฯ ก็ได้

2) พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) หมายถึง การกระทำที่ผู้อื่นไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง เช่น หิว เพลีย เสียใจ ฯลฯ ส่วนมากเป็นพฤติกรรมภายในต้องอาศัยการกระตุ้น หรือจัดสิ่งแวดล้อมให้เจ้าของพฤติกรรมแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก เช่น ถามหรืออาศัยแบบทดสอบล้วงออกมา เพื่อว่าผู้สังเกตจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการคาดเดาถึงพฤติกรรมภายในได้

2.3.3.2 จากการแบ่งประเภทของพฤติกรรมตามลักษณะการเกิดของพฤติกรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (สุธีรา เผ่าโคตสถิตย์, บรรณานิติการ, 2547 :18)

1) พฤติกรรมที่ติดตัวมาแต่กำเนิด (Inborn of innate behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์และสัตว์สามารถปฏิบัติได้ตั้งแต่เกิด ซึ่งเป็นไปตามวุฒิภาวะหรือความพร้อมของร่างกายโดยไม่จำเป็นต้องฝึกหัดหรือผ่านการฝึกฝนก่อน เช่น เด็กทารกสามารถคลาน นั่ง ยืน เดิน วิ่งได้ด้วยตนเอง เมื่อร่างกายมีความพร้อมจะเคลื่อนไหวได้

2) พฤติกรรมการเรียนรู้ (Learned Behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากการได้รับการฝึกหัดหรือฝึกฝนแล้ว เช่น การว่ายน้ำ การขับรถยนต์ การพิมพ์ดีด ฯลฯ พฤติกรรมเหล่านี้จะต้องมีการฝึกฝนบ่อย ๆ จนเกิดการเรียนรู้ขึ้น

2.3.3.3 การแบ่งประเภทของพฤติกรรมตามลักษณะของการแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ได้ 2 ประเภท คือ (ณรงค์ เส็งประชา, 2538 :17)

1) พฤติกรรมปกติ ได้แก่ พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกตามบรรทัดฐานของ

สังคม ซึ่งผู้คนในสังคมนั้นยอมรับ เป็นต้นว่า การให้ความช่วยเหลือไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น การยอมรับกติกาของสังคม การรู้จักคบค้าสมาคมกับผู้อื่น

2) พฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นพฤติกรรมที่กระทำผิดไปจากบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งอาจเนื่องมาจากความเห็นแก่ตัว หรือจากความผิดปกติทางร่างกายหรือด้วยสาเหตุอื่น ๆ พฤติกรรมเบี่ยงเบนอาจแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

2.1) ความเห็นแก่ตัว ลักษณะความเห็นแก่ตัวของมนุษย์นั้น อาจเกิดจากความต้องการเพื่อตัวเอง เช่น ถ้าหิวและอาหารมีจำกัด มนุษย์ย่อมจะแย่งชิงกัน มนุษย์ที่เห็นแก่ตัวจะช่วยเหลือคนอื่น ก็ต่อเมื่อได้คิดพิจารณาแล้วเห็นว่าถ้าช่วยเหลือแล้วจะได้สิ่งตอบแทนที่คุ้มค่าหรือเกินคุ้ม

2.2) ก้าวร้าว เช่น ทำลายชีวิตผู้อื่น ทำลายสิ่งของเครื่องใช้ ทำลายชีวิตตนเอง

2.3) หนีสังคม ไม่อยากคบค้าสมาคมกับผู้อื่น ยอมพ่ายแพ้ต่อชีวิต ต่อหน้าที่การงาน

2.4) ไม่ยอมรับกติกาของสังคม เห็นว่าล้าสมัย หรือไม่ให้เป็นธรรม และบางครั้งก็สร้างบรรทัดฐานขึ้นมาใช้เอง หรือชักชวนให้ผู้อื่นร่วมใช้

2.3.4 ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์

จากการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ของนักจิตวิทยาและนักปราชญ์อื่น ๆ ต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่า พฤติกรรมทุกพฤติกรรมย่อมมีสาเหตุ ดังนั้นจึงได้พยายามศึกษาค้นคว้า เพื่อหาคำอธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดขึ้นได้อย่างไร จะมีอะไรเป็นตัวกำหนดหรือเป็นสาเหตุให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยเหตุผลนี้จึงมีแนวความคิดและหลักการต่าง ๆ มากมายเกิดขึ้นมาเพื่ออธิบายการเกิดขึ้นของพฤติกรรมมนุษย์ เนื่องจากมีความหลากหลายจากทัศนะของนักคิดและนักปราชญ์ จึงอาจจะกล่าวถึงไม่ได้ครบถ้วน ในที่นี้จะกล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดหรือสาเหตุให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ปัจจัยทางด้านชีววิทยา และปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม

2.3.4.1 ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา

นักจิตวิทยาได้พยายามค้นพบสาเหตุอันเป็นต้นกำเนิดของพฤติกรรมของมนุษย์มาตลอด แต่กระนั้นก็ตามยังไม่มีผู้ใดสามารถอธิบายจนเป็นที่ยอมรับกันได้ การถกเถียงกันเกี่ยวกับกำเนิดของพฤติกรรมมนุษย์ในหมู่นักจิตวิทยายังคงไม่สิ้นสุด เพราะในกลุ่มของนักจิตวิทยานี้เองก็ยังมีทัศนะต่อการกำเนิดของพฤติกรรมของมนุษย์แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อของแต่ละคน

อย่างไรก็ตาม ทศนะดังกล่าวสามารถแยกออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ (สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย, 2542 : 47 – 50)

1) กลุ่มจิตวิเคราะห์ผู้นำของนักจิตวิทยาในกลุ่มจิตวิเคราะห์ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud, ค.ศ. 1856 – 1939) นักจิตวิทยาชาวออสเตรีย แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ของนักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีพื้นฐานความเชื่อว่า มีแรงขับทางชีวภาพ (Biological drives) และสัญชาตญาณโดยกำเนิด (Inborn instincts) เป็นตัวทำให้เกิดพฤติกรรมแรงขับทางชีวภาพและสัญชาตญาณนี้แสดงออกมาในรูปของความต้องการทางเพศกับความก้าวร้าวที่ซ่อนอยู่ในจิตใต้สำนึก และคอยผลักดันให้มนุษย์ตอบสนองความต้องการดังกล่าวอยู่ร่ำไป แต่สังคมมนุษย์มีกฎเกณฑ์ตราไว้เพื่อหักห้ามการกระทำเกี่ยวกับเรื่องเพศและความก้าวร้าว ฉะนั้นมนุษย์จึงเกิดความขัดแย้งขึ้นมาในตนเองและไม่อาจตอบสนองตันท้าทั้งสองอย่างได้ เนื่องจากได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาตั้งแต่ยังเล็กให้รู้จักกฎเกณฑ์ของสังคม เมื่อไม่อาจได้มาซึ่งความหวังในความปรารถนาหรือตันท้าดังกล่าว เพราะต้องยับยั้งซึ่งใจตามกฎเกณฑ์ของสังคมทำให้มนุษย์เกิดความขัดแย้งและเป็นผลทำให้เกิดความเครียด

นอกจากนี้ ฟรอยด์ยังอธิบายว่า การแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองแรงขับของจิตไร้สำนึกในลักษณะของกระบวนการที่เกิดในโครงสร้างของจิตที่มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Superego)

อิด (Id) เป็นแรงขับให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มีมาแต่เกิด และจะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของตน โดยไม่คำนึงถึงบุคคลอื่น ส่วนอีโก้ (Ego) เป็นผลแห่งการเรียนรู้อันจะนำไปสู่การปฏิบัติโดยยึดหลักแห่งความเป็นจริง อีโก้จึงเปรียบเสมือนตัวกลางที่เชื่อมโยงและประนีประนอมระหว่างความต้องการของอิด ตามความเป็นจริงและความต้องการของซูเปอร์อีโก้ โดย ซูเปอร์อีโก้ (Superego) จะเป็นตัวตัดสินว่าการกระทำใดเป็นสิ่งที่ถูกหรือผิดตามหลักศีลธรรม จริยธรรม บรรทัดฐานของสังคม หรือปรัชญาในการดำเนินชีวิตเพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรม อยู่ในทำนองคลองธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม

จากกระบวนการทำงานของโครงสร้างของจิตดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า การแสดงพฤติกรรมจะผ่านารกลั่นกรอง 3 ทาง คือ อิด จะแยกแยะสิ่งที่พึงพอใจไม่พึงพอใจ อีโก้ จะแยกแยะตามหลักแห่งความเป็นจริง ส่วนซูเปอร์อีโก้ จะตัดสินความดี – เลว ถ้าองค์ประกอบที่เป็นโครงสร้างทางจิตทั้ง 3 ประการ สามารถประสานงานกันเป็นอย่างดี บุคคลนั้นย่อมแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมตามความคาดหวังของสังคม มีสุขภาพจิตดีและสามารถปรับตัวได้เป็นอย่างดีแต่ถ้าระบบทั้งสามเกิดขัดแย้งกัน ก็อาจก่อให้เกิดความวิตกกังวล หรือเกิดความแปรปรวนทาง

บุคลิกภาพและแสดงพฤติกรรมที่ผิดปกติจนถึงขั้นเป็นโรคจิตโรคประสาทได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดความเครียด มนุษย์มักจะหาทางทำให้ความเครียดหายไปด้วยการใช้กลไกในการป้องกันตนเอง (Defense mechanisms) เช่น เมื่อต้องการจะทำร้ายผู้อื่นแต่ทำไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ได้แล้วแต่คนเราอาจจะใช้วิธีการผัดกลางวันว่าตนเองเป็นพระเอกชกต่อยทำร้ายผู้อื่นจนเขาต้องยอมแพ้ บางครั้งถูกดูต่ำจากผู้ที่มีความอำนาจเหนือกว่าก็อยากจะได้ตอบแต่ทำไม่ได้ ก็เลยแสดงความก้าวร้าว ย้ายที่มา (Displacement) ลงที่สัตว์เลี้ยงบ้าง สิ่งของบ้าง หรือรักชอบผู้หญิงสักคนหนึ่งเขาไม่เล่นด้วย ผู้ชายก็อาจจะทำเป็นว่าไม่เห็นสววยเลย ทำเป็นเล่นตัวไปได้ เป็นต้น (สิทธิโชค วรานุสันติกุล ,2546 : 15)

2) กลุ่มพฤติกรรมนิยมผู้นำที่สำคัญของนักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมคือ จอห์น บี. วัตสัน นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะพฤติกรรมที่สังเกตได้ การศึกษาพฤติกรรมจึงเป็นวิธีการศึกษาในลักษณะที่เป็นวิทยาศาสตร์ โดยศึกษาพฤติกรรมด้วยวิธีการทดลองและใช้การสังเกตอย่างมีระบบ แนวคิดหลักของนักจิตวิทยาในกลุ่มนี้คือ พฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์เกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้มากกว่าเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะมนุษย์เกิดมาไม่เป็นทั้งดีและเลว แต่มนุษย์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมทั้งปกติและพฤติกรรมเบี่ยงเบนของมนุษย์เป็นผลมาจากการเรียนรู้ทั้งสิ้น การเรียนรู้นี้สามารถทำให้เกิดขึ้นโดยการจัดสภาพแวดล้อมภายใต้เงื่อนไขแบบต่าง ๆ ซึ่งมนุษย์สามารถที่จะควบคุมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนได้จากการเรียนรู้เอง

นักจิตวิทยามีผลงานการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ที่เน้นว่า แบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ทั้งโดยการสังเกตจากตัวแบบและ/หรือการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงมีหลายท่าน เช่น บี.เอฟ. สกินเนอร์ (B.F. Skinner) อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) เป็นต้น

3) กลุ่มปัญญานิยมนักจิตวิทยาในกลุ่มปัญญานิยม อธิบายว่า พฤติกรรมภายนอกมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมทางปัญญาของมนุษย์ เช่น การรับรู้ ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ความเชื่อ เจตคติ และค่านิยม เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ นี้ มนุษย์จะรับรู้จากสิ่งแวดล้อมทั้งจากประสบการณ์โดยตรง และโดยอ้อมแล้วใช้กระบวนการทางปัญญาคิดพิจารณาจึงแสดงพฤติกรรมออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก

บุคคลสำคัญในกลุ่มนี้ได้แก่ ฌ็อง เปียเจต์ (Jean Piaget, ค.ศ. 1896 – 1980) นักจิตวิทยาชาวสวิสเซอร์แลนด์ ได้ทำการศึกษาค้นคว้ากระบวนการทางปัญญาของมนุษย์เป็นเวลานาน และได้อธิบายว่า ปัญญาเกิดจากความสามารถในการปรับแนวคิดและพฤติกรรมให้

เข้ากับสภาพแวดล้อมและจัดสภาพแวดล้อมให้เข้ากับตน นอกจากนั้นเปียเจต์ยังอธิบายว่า ปัญหาของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนถึงวัยผู้ใหญ่และ กระบวนการพัฒนาทางปัญญานี้ แบ่งเป็น 4 ขั้น คือ

ขั้นการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (0 – 2 ปี) ขั้นการคิด ก่อนเหตุผล (3 – 7 ปี) ขั้นการคิดแบบเหตุผลเชิงรูปธรรม (8 – 11 ปี) และขั้นการคิดเชิงนามธรรม (12 – 15 ปีขึ้นไป) ซึ่งการพัฒนาการด้านการคิดนี้จะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ นักจิตวิทยาในกลุ่มปัญญานิยม จึงมุ่งเน้นการสอนให้บุคคลรู้จักคิดเพื่อจะได้เป็นรากฐานในการ พัฒนาทุกด้าน

กลุ่มมานุษยนิยม

นักจิตวิทยาในกลุ่มมานุษยนิยมที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow, ค.ศ. 1908 – 1970) และ คาร์ล อาร์ โรเจอร์ (Carl R. Rogers, ค.ศ. 1902 – 1986)

มาสโลว์ มีความเชื่อว่า โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เกิดมาดีและพร้อมที่จะทำ สิ่งดีงามและการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์นั้นเกิดจากความต้องการพื้นฐาน (Basic needs) อันเป็นแรงขับหรือพลังผลักดันสำคัญที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา แต่การที่ บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างกัันก็เพราะบุคคลได้รับสนองความต้องการในระดับที่แตกต่างกัน

มาสโลว์อธิบายว่า มนุษย์ทุกคนล้วนแต่แสวงหาแนวทางที่จะตอบสนอง ความต้องการให้กับตนเอง ซึ่งความต้องการของมนุษย์นั้นเกิดจากความต้องการพื้นฐาน (basic needs)อันเป็นแรงขับหรือพลังผลักดันสำคัญที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา แต่การที่บุคคล แสดงพฤติกรรมต่างกัันก็เพราะบุคคลได้รับสนองความต้องการในระดับที่แตกต่างกัน

มาสโลว์อธิบายว่า มนุษย์ทุกคนล้วนแต่แสวงหาแนวทางที่จะตอบสนอง ความต้องการให้กับตนเอง ซึ่งความต้องการของมนุษย์นั้นมีมากมาย ดังนั้นเพื่อให้ง่ายต่อการ อธิบายมาสโลว์จึงได้จัดลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์ไว้ 5 ชั้น คือ 1. ความต้องการทางกาย 2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย 3. ความต้องการทางสังคม 4. ความต้องการการยอมรับและ ยกย่อง 5. ความต้องการการรู้จักตนเองตามความเป็นจริง ลำดับชั้นความต้องการตามแนวคิด ของมาสโลว์นี้ มาสโลว์อธิบายว่า มนุษย์จะต้องได้รับการตอบสนองจากชั้นต่ำสุดก่อนแล้วจึงจะ แสวงหาการตอบสนองชั้นต่อไป และการตอบสนองความต้องการในแต่ละชั้นนั้นไม่จำเป็นต้อง ได้รับ 100% เต็มเสียก่อน แต่อาจได้รับการตอบสนองเพียงบางส่วน ก็อาจแสวงหาความต้องการ ชั้นสูงในลำดับต่อไป โดยเกิดขึ้นในลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป

ในระยะต่อมา มาสโลว์ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมและแบ่งความต้องการเป็น 7 ลำดับชั้นดังนี้

3.1) ความต้องการทางกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อการอยู่รอด เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยา รักษาโรค และความต้องการทางเพศ เป็นต้น มาสโลว์ได้ชี้ให้เห็นว่า ความต้องการเหล่านี้จะเป็นแรงผลักดันให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานเหล่านั้น

3.2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการชั้นนี้จะมีความสำคัญก็ต่อเมื่อความต้องการทางกายได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการความปลอดภัยเป็นความต้องการที่จะปกป้องตนเองให้พ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง

3.3) ความต้องการทางสังคม (Social Needs) ความต้องการทางกายและความต้องการความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว จึงเกิดความต้องการทางด้านสังคม เช่น การได้รับความรัก การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เป็นต้น ความต้องการด้านนี้จึงเป็นแรงจูงใจหรือสาเหตุสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกัน

3.4) ความต้องการการยอมรับและยกย่อง (Self - esteem Needs) เป็นความต้องการที่จะรู้สึกว่าเป็นผู้มีค่า ได้รับการยกย่องสรรเสริญ เป็นผู้มีชื่อเสียง มีฐานะ ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ เป็นผู้มีผลสำคัญ ความต้องการชั้นนี้จะช่วยให้บุคคลมีความภูมิใจและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

3.5) ความต้องการรู้จักตนเองตามความเป็นจริง (Self - actualization Needs) ความต้องการนี้เป็นความต้องการระดับสูง ซึ่งจะเกิดขึ้นได้เมื่อความต้องการทั้ง 4 ชั้น ได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะแสดงความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามความเป็นจริง เช่น รู้ความสามารถที่แท้จริง สามารถเห็นคุณค่าของตนเอง และยอมรับจุดอ่อนของตนเองได้ ซึ่งความต้องการเหล่านี้จะช่วยให้มนุษย์พัฒนาศักยภาพแห่งตนได้มากที่สุด และถ้าหากบุคคลใดสามารถพัฒนาตนเพื่อตอบสนองความต้องการชั้นนี้ได้สำเร็จ บุคคลนั้นจะนำความสามารถของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตนเอง สังคม และมวลมนุษยชาติ

3.6) ความต้องการความสำเร็จ (Self - fulfillment) เมื่อบุคคลสามารถพัฒนาขึ้นมาถึงขั้นที่ 5 แล้ว บุคคลย่อมพร้อมที่จะศึกษาสำเร็จ หาความรู้และต้องการที่จะใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่

3.7) ความต้องการด้านสุนทรีย์ (Being values) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับการตอบสนองขั้นต้นมาแล้ว บุคคลก็พร้อมที่จะใช้

ความสามารถเต็มศักยภาพของตน อันจะก่อให้เกิดความรู้สึกสมหวัง มีความภูมิใจในตน และจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยความตระหนักถึงความดี ความงาม ความมีคุณธรรม ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นการกระทำโดยไม่หวังผลตอบแทน ไม่หวังว่าใครจะเห็นหรือไม่ แต่เป็นการทำความดีเพื่อความดีอันแท้จริง

การจัดลำดับขั้นความต้องการดังกล่าวนี้ มาสโลว์ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้อีกว่า ความต้องการทั้ง 7 ขั้นนี้เป็นเพียงแนวทางที่จะพบเห็นจากมนุษย์เป็นส่วนใหญ่เท่านั้น มาสโลว์ยอมรับว่าอาจจะมีข้อยกเว้นได้ เพราะเป็นไปได้ที่บุคคลจะมีความต้องการหลายอย่างในเวลาเดียวกัน และความต้องการของมนุษย์สามารถซ้ำซ้อนกันได้ โดยที่ความต้องการอย่างหนึ่งอาจจะยังไม่หมดไป ก็มีความต้องการอีกอย่างหนึ่งเกิดขึ้นในขณะเดียวกัน หรือมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกัน นอกจากนั้นแล้วประสบการณ์ทางด้านการเรียนรู้ การอบรมทางสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ก็อาจเป็นตัวกำหนดความแตกต่างในลำดับของความต้องการของมนุษย์ได้ นอกจากนั้นภายใต้สถานการณ์ที่แตกต่างกันก็จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับความต้องการของมนุษย์ได้อีกด้วย

จากแนวคิดของนักจิตวิทยาทั้ง 4 กลุ่มนี้จะเห็นได้ว่า แต่ละกลุ่มมีแนวความคิดเกี่ยวกับแรงผลักดันที่เป็นสาเหตุหรือสิ่งกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในมุมมองที่ต่างกัน และเหล่านี้ย่อมทำให้เราเข้าใจถึงแรงผลักดันหรือสิ่งกำหนดพฤติกรรมได้หลายแง่มุมยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหรือการนำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมต่อไป

2.3.4.2 ปัจจัยทางด้านชีววิทยา

ปัจจัยทางชีววิทยาที่สำคัญและมีผลต่อการกระทำของมนุษย์จนทำให้เกิดพฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัวขึ้นมา ได้แก่

- 1) พันธุกรรมมนุษย์ทุกคนได้รับการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมจากบิดา – มารดา ทำให้มนุษย์มีรูปร่างลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกับบรรพบุรุษและมีการสืบทอดลักษณะต่าง ๆ เหล่านั้นเพื่อดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไป ลักษณะที่สืบทอดผ่านทางพันธุกรรม ได้แก่ สีส้ม สีตา รูปร่าง โครงสร้างของร่างกาย สติปัญญา รวมไปถึงการทำหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกายอีกด้วย หากการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมทำให้โครงสร้างและการทำงานของอวัยวะบางอย่างผิดปกติหรือสูญเสียหน้าที่ไป เช่น การที่บุคคลมีโครงสร้างของลิ้นหัวใจผิดปกติ ความบกพร่องทางสมอง การเสื่อมประสิทธิภาพของระบบภูมิคุ้มกันโรคในร่างกาย จนทำให้ไม่สามารถต่อต้านเชื้อโรคบางอย่างได้หรือการป่วยเป็นโรคภูมิแพ้ต่าง ๆ เป็นต้น ก็อาจจะส่งผลต่อ

การดำรงชีวิตและการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ได้ (ศิริรณภา จามรมาน และปนัดดา ชำนาญสุข, 2548 : 5 – 6)

2) ระบบการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายในร่างกายของมนุษย์ประกอบด้วยเซลล์หลายหมื่นล้านเซลล์ เซลล์ชนิดเดียวกันทำหน้าที่อย่างเดียวกันหรือร่วมกันเรียกว่า เนื้อเยื่อ (tissue) เนื้อเยื่อหลาย ๆ ชนิดรวมกันเรียกว่าอวัยวะ (organ) อวัยวะหลาย ๆ อวัยวะร่วมกันทำหน้าที่ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้คงอยู่สืบไป เรียกว่าระบบ (system)

การดำรงชีวิตของมนุษย์เกิดขึ้นจากการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายซึ่งมีกลไกที่สลับซับซ้อน ประกอบไปกับการทำงานร่วมกัน 10 ระบบในร่างกายที่ต้องการการทำงานที่ประสานสัมพันธ์กัน ระบบการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ จะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมภายนอกที่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น การพูด การเดิน หรือพฤติกรรมภายในที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น การคิด การจำ การรู้สึกต่อสิ่งต่าง ๆ ระบบการทำงานของอวัยวะทั้ง 10 ระบบ มีดังนี้ 1. ระบบประสาท 2. ระบบรับรู้ความรู้สึก 3. ระบบต่อมไร้ท่อ 4. ระบบกระดูก 5. ระบบกล้ามเนื้อ 6. ระบบการไหลเวียนของโลหิตและน้ำเหลือง 7. ระบบหายใจ 8. ระบบย่อยอาหารและการถ่ายเท 9. ระบบสืบพันธุ์ และ 10. ระบบสืบสาวะ (ศิริรณภา จามรมาน และปนัดดา ชำนาญสุข, 2548 : 6)

ระบบต่าง ๆ ดังกล่าวทั้ง 10 ระบบนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งสิ้น ทั้งนี้ระบบประสาทถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางในการควบคุมและประสานงานในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก ในที่นี้จะกล่าวถึงการทำงานของระบบที่มีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ที่สำคัญ 2 ระบบ คือ ระบบประสาท และระบบไร้ท่อ ดังนี้

2.1) ระบบประสาท (The nervous system) เป็นระบบที่สำคัญที่สุดของร่างกายในการรับรู้และการแสดงพฤติกรรม ทั้งนี้ระบบประสาทถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางในการควบคุมและประสานงานในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก ทั้งนี้เป็นระบบประสาทของมนุษย์ทำหน้าที่ในการควบคุมการทำงานของร่างกายควบคุมและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้การปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมและควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ เป็นต้น

เราอาจเปรียบเทียบระบบประสาทของมนุษย์ได้กับระบบชุมสายโทรศัพท์หรือระบบคอมพิวเตอร์ กล่าวคือ ระบบประสาททำหน้าที่เสมือนหนึ่งสถานีศูนย์กลางเครือข่ายที่สามารถที่จะติดต่อรับข่าวสาร และสั่งการได้ตลอดเวลาและทุกส่วนของร่างกาย เช่นเดียวกับระบบ

โทรศัพท์อัตโนมัติ โทรศัพท์ติดต่อได้ทั้งในกรุงเทพฯ และกรุงเทพฯ กับต่างจังหวัด เป็นต้น (สงวน
สิทธิลิขสิทธิ์, 2543 : 22)

2.1.1) ระบบประสาทแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ระบบประสาท
ส่วนกลาง ซึ่งประกอบด้วย สมองและไขสันหลัง กับระบบประสาทส่วนปลายประกอบด้วย ระบบ
ย่อย ได้แก่ ระบบประสาทไซมาติดกับระบบประสาทอัตโนมัติ

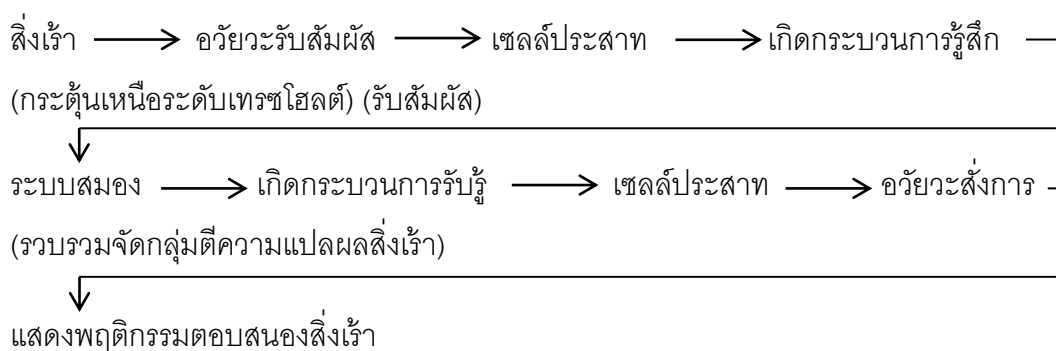
พฤติกรรมของมนุษย์ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับปฏิกิริยาการ
ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่มากระตุ้นเร้าอวัยวะรับสัมผัสของร่างกายมนุษย์ ซึ่งเป็นการทำงานของ
ระบบประสาทโดยมีกลไกพื้นฐานที่สำคัญดังนี้ คือ (ศิริภา จามรมาน และปนัดดา ชำนาญสุข,
2548 : 7 – 14)

กลไกที่ 1 กลไกการรับสิ่งเร้า (receptors) ได้แก่ การที่เซลล์ประสาท
ภายในอวัยวะรับสัมผัสทำหน้าที่รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า คือ ตา หู จมูก ปาก และผิวหนัง เป็นต้น

กลไกที่ 2 กลไกการเชื่อมโยงทางระบบประสาท ได้แก่ การทำหน้าที่
ส่งต่อข้อมูลระหว่างเซลล์ประสาท

กลไกที่ 3 กลไกการแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง ได้แก่ การทำหน้าที่
ของอวัยวะสั่งการและต่อมต่าง ๆ ในการตอบสนองสิ่งเร้า

ทั้งนี้ การทำงานของกลไกดังกล่าว จะเชื่อมโยงกันเป็นวงจรในการ
แสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่มาจากสิ่งแวดล้อม โดยมีศูนย์ควบคุมอยู่ที่สมองและไขสัน
หลังดังแผนภาพ

แผนภาพการแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้า

ที่มา : ศิริภา จามรมาน และปนัดดา ชำนาญสุข, 2548 : 7)

ตัวอย่างของการกระตุ้นของสิ่งเร้ากับการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์
เช่น เมื่อมนุษย์ได้ยินเสียงดังบริเวณห้องรับแขกในตอนกลางคืนแล้วลงมาดูพบว่า มีขโมยเข้ามาใน
บ้านของตน (ขโมยในที่นี้คือสิ่งเร้า) จะมีการติดต่อสื่อสารเซลล์ในระบบประสาท จนกระทั่งสมอง

ตีความหมายของปัญหาและเกิดทางเลือกในการแก้ปัญหา 2 วิธี คือ “สู้” หรือ “หนี” ในขณะที่เห็นขโมยหรือเผชิญปัญหานี้ ร่างกายจะหลั่งสารเคมีที่กระตุ้นการทำงานของอวัยวะภายในร่างกาย เรียกว่า อดรีนาลีน (adrenaline) ทำให้หัวใจเต้นเร็ว ความดันโลหิตสูงขึ้น กล้ามเนื้อมีกำลังมากขึ้น ทำให้มีกำลังมากขึ้นที่จะแสดงพฤติกรรมสู้หรือพฤติกรรมหนีก็ตาม

จะเห็นได้ว่า การที่มนุษย์ได้รับสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อมมากมายโดยการส่งข้อมูลผ่านอวัยวะรับสัมผัสต่าง ๆ และอวัยวะรับสัมผัสแต่ละชนิดก็มีอิสระในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าแต่ละอย่าง โดยที่บุคคลมีความสามารถในการรับสิ่งเร้าในเวลาเดียวกันได้หลาย ๆ อย่าง ในขณะที่สามารถตอบสนองสิ่งเร้าเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ร่างกายจะใช้กระบวนการผสมผสานสิ่งเร้าเข้ามาและดำเนินการแปลผลภายใต้การควบคุมของสมอง ซึ่งสมองจะมีกลไกในการคิดตัดสินใจในการส่งกระแสประสาทไปยังอวัยวะสั่งการของร่างกายในการแสดงตอบสนองสิ่งเร้าอีกครั้งหนึ่ง

2.2) ระบบต่อมไร้ท่อ (Ductless Glands)

นอกเหนือจากระบบประสาทที่เกี่ยวข้องกับกลไกของการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์แล้ว ระบบต่อมไร้ท่อก็มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ด้วย ต่อมไร้ท่อทำหน้าที่ขับของเหลวที่เรียกว่าฮอร์โมน (hormone) เข้าสู่กระแสโลหิต เพื่อส่งไปตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย สารเคมีในฮอร์โมนที่ต่อมไร้ท่อขับออกมา มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลายประการ ถ้าหากร่างกายของคนเรามีฮอร์โมนไม่สมดุล พฤติกรรมของคนจะแปรเปลี่ยนไปส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพไปด้วย (ประสิทธิ์ ทองอุ่น และคณะ, 2542 : 15) ต่อมไร้ท่อที่สำคัญมีดังนี้ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2543 : 29 -31)

2.2.1) ต่อมพิทูอิทารี (Pituitary Gland) หรือต่อมใต้สมอง เป็นต่อมที่มีความสำคัญที่สุด เพราะมี อิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของร่างกาย ในด้านต่าง ๆ คือ

(1) สร้างฮอร์โมนไทรโอโทรฟิค (Thyrotrophic) ไปกระตุ้นการเจริญเติบโต ของร่างกาย ถ้าสร้างน้อยจะทำให้ร่างกายแคระแกร็น ถ้าสร้างมากทำให้ร่างกายใหญ่โต

(2) สร้างฮอร์โมนไปกระตุ้นต่อมไทรอยด์ให้ผลิต

ฮอร์โมนให้เป็นปกติ

(3) สร้างฮอร์โมนไปกระตุ้นเต้านมในเพศหญิงหรือในเพศชายบางคนให้ เจริญเติบโต

(4) สร้างฮอร์โมนไปกระตุ้นต่อมหมวกไต (Adrenal Gland) ให้ผลิตฮอร์โมนต่าง ๆ

(5) สร้างฮอร์โมนไปกระตุ้นรังไข่ในเพศหญิงเพื่อเร่งให้ไข่สุก หรือกระตุ้นอัณฑะในเพศชายให้สร้างอสุจิ

(6) สร้างฮอร์โมนไปกระตุ้นอัณฑะให้ผลิตฮอร์โมนเพศชาย

2.2.2) ต่อมไทรอยด์ (Thyroid Gland) ต่อมนี้สร้างฮอร์โมนไทรอกซิน (Thyroxine) เพื่อควบคุมการเผาผลาญอาหารในร่างกาย ถ้าต่อมนี้โตขึ้นผิดปกติจะเป็นโรคคอพอก

2.2.3) ต่อมพาราไทรอยด์ (Parathyroid Gland) ต่อมนี้สร้างฮอร์โมนพาราไทรอยด์ (Parathormone) เพื่อควบคุมระดับแคลเซียม และฟอสฟอรัสในโลหิต ถ้าปริมาณฟอสฟอรัสเพิ่มมากขึ้นจะทำให้กล้ามเนื้อกระดูกได้ง่าย

3. ต่อมหมวกไต (Adrenal Gland) ต่อมนี้ผลิตฮอร์โมน 3 ชนิด คือ

(1) ฮอร์โมนคอร์ติซอล (Cortin) ทำหน้าที่ช่วยเผาผลาญอาหารในร่างกาย ประสาทเกลือแร่และคาร์โบไฮเดรต และช่วยให้ตับเปลี่ยนโปรตีนเป็น กลูโคสได้มากขึ้น

(2) ฮอร์โมนแอดรีนาลิน (Adrenalin) ทำหน้าที่กระตุ้นร่างกายและกล้ามเนื้อให้ตื่นตัว หัวใจเต้นเร็ว ความดันโลหิตสูงขึ้น จนเกิดพลังมหาศาล สามารถยกของหนัก ๆ หนีภัยอันตรายได้

(3) ฮอร์โมนนอร์แอดรีนาลิน (Noradrenalin) ทำหน้าที่หยุดยั้งการตื่นตัวการเต้นของหัวใจและลดความดันโลหิตลง

2.2.4) ต่อมเพศหรือต่อมโกแนด (Gonads Gland) ต่อมเพศหมายถึง อัณฑะในเพศชาย และรังไข่ในเพศหญิง อัณฑะ (Testis) ทำหน้าที่ 2 ประการ ได้แก่

(1) ผลิตตัวอสุจิ

(2) ผลิตฮอร์โมนเพศชาย 2 ประเภท คือ

(2.1) ฮอร์โมนแอนโดรเจน (Androgen) กระตุ้นให้เกิดหนวด เครา และขนที่เกิดขึ้นในที่ต่าง ๆ

(2.2) ฮอโมนเทสโตสเตอโรน (Testosterone)

กระตุ้นให้เกิดลักษณะที่สมองของเพศชาย (Secondary Sexual Characteristics) เช่น มี เสียง ห้าว กล้ามเนื้อใหญ่และแข็งแรงขึ้น และสนใจเพศตรงข้าม

(3) รังไข่ (Ovary) ทำหน้าที่ 2 ประการ ได้แก่

(3.1) ผลิตไข่

(3.2) ผลิตฮอโมนเพศหญิง 2 ประเภท คือ

ฮอโมนเอสโตรเจน (Estrogen) กระตุ้นให้เกิดลักษณะที่สองของเพศหญิง เช่น มีเสียงแหลมขึ้น มีความเปลี่ยนแปลงในความเป็นสาว เหวคอด มีหน้าอก สะโพกผาย เป็นต้น และฮอโมนโปรเจสเตอโรน (Progesterone) กระตุ้นการสร้างมดลูกให้หนาขึ้น เพื่อรับการฝังตัวของไข่ที่ผสมแล้ว และกระตุ้นการผลิตน้ำนม

3. ต่อมแพนครีส (Pancreas)

ต่อมแพนครีส หรือตับอ่อน ผลิตฮอโมนที่เรียกว่า อินซูลิน (Insulin) เพื่อทำหน้าที่รักษาระดับน้ำตาลในเลือด ถ้าผลิตอินซูลินน้อยจะทำให้มีน้ำตาลในเลือดมีปริมาณมากกว่าปกติ เรียกว่า เกิดโรคเบาหวาน แพทย์จึงฉีดอินซูลินให้แก่ผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน เพื่อควบคุมปริมาณน้ำตาลในเลือดให้ปกติ

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า การทำงานของต่อมไร้ท่อแต่ละต่อมล้วนมีผลต่อร่างกายของมนุษย์ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ถ้าหากต่อมไร้ท่อใดทำหน้าที่ผิดปกติ เช่น ผลิตฮอโมนมากเกินไปหรือน้อยเกินไป ก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อร่างกายและการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์เช่นกัน ดังเช่น จากผลการวิจัยของนักวิจัยในสหรัฐอเมริกา พบว่า ความเครียดระยะยาวทำให้การทำงานของระบบภูมิคุ้มกันในร่างกายอ่อนแอลง ทำให้เสี่ยงต่อการเป็นโรคร้ายต่าง ๆ หรือเพิ่มความเจ็บป่วยมากกว่าเดิม เนื่องจากเมื่อเกิดความเครียดจะเกิดการเปลี่ยนแปลงการทำงานของระบบภูมิคุ้มกันขึ้นเล็กน้อย โดยร่างกายจะปล่อยฮอโมนอะดรีนาลิโครติค (ACTH) ออกมา ฮอโมนนี้จะไปกระตุ้นต่อมหมวกไตให้หลั่งฮอโมนคอร์ติซอล ซึ่งจะไปเกาะติดเซลล์ที่เป็นตัวต่อสู้เชื้อโรคในระบบภูมิคุ้มกัน ทำให้ทำหน้าที่ไม่ได้เต็มที่ ดังนั้น บางคนอาจจะเกิดความเจ็บป่วยได้จากการเปลี่ยนแปลงในการทำงานของระบบดังกล่าว (หมอชาวบ้าน, 2544 อ้างใน ศิริวิภา จามรมาน และ ปณิดดา ชำนาญสุข, 2548 : 14 – 15)

2.3.4.3 ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์จะเป็นตัวกำหนดการแสดงพฤติกรรมแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม

1) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์ ทั้งด้านนิสัยใจคอ ความคิด การแต่งกาย การประกอบอาชีพ เป็นต้น สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับการแสดง พฤติกรรมของมนุษย์ที่สำคัญ ได้แก่ (ณรงค์ เสงี่ยมประชา, 2538 : 122 -123)

1.1) การที่โลกกลมและโคจรรอบดวงอาทิตย์ ทำให้เกิดกลางวันกลางคืน ทำให้เกิดฤดูกาล พฤติกรรมของมนุษย์จึงเกิดขึ้นเพื่อปรับให้เข้ากับเวลา เช่น นอนในเวลากลางคืน ทำงานและเล่นในเวลากลางวัน กลางคืน อาจทำให้เกิดความกลัว เพราะมองเห็นอะไรไม่ชัด

1.2) การมีพื้นดินและพื้นน้ำ มนุษย์ที่อยู่ตามชายฝั่งทะเลมีกิจกรรมทาง เศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่แบบหนึ่ง และมนุษย์ที่อยู่บนผืนแผ่นดินก็จะมีลักษณะชีวิตความเป็น อยู่ลักษณะหนึ่ง ผู้คนที่อยู่บริเวณที่ราบลุ่มจะประกอบอาชีพทางการเพาะปลูก แต่ผู้คนที่อยู่บน พื้นที่อื่นซึ่งแห้งแล้ง อาจประกอบอาชีพทางการเลี้ยงสัตว์

2) ภูมิอากาศ ซึ่งมีผลต่ออาชีพ การแต่งกาย อารมณ์ ฯลฯ ดังจะพบได้จาก ปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น คนที่อยู่ในเขตนหนาวจะมีลักษณะทั้งทางกายภาพ และวิถีการดำเนิน ชีวิตที่แตกต่างจากผู้ที่อยู่ในเขตร้อน อากาศร้อนอบอ้าวเกินไป อาจมีส่วนกระตุ้นให้เกิด พฤติกรรมก้าวร้าวได้

3) ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ในแต่ละสังคมทำให้กิจกรรมของมนุษย์แตกต่างกันออกไป ในแถบตะวันออกกลางมีน้ำมันดิบมาก ดังนั้นประเทศใน แถบนั้นจึงเป็นประเทศที่มีกิจกรรมทางการขุดเจาะและกลั่นน้ำมันเพื่อการจำหน่ายเป็นอาชีพหลัก

2.3.4.3 สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์มีหลายปัจจัยดังนี้

1) ครอบครัว สังคมที่บุคคลมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและต่อเนื่องมากที่สุดของ มนุษย์ คือ ครอบครัว บุคคลแสดงพฤติกรรมโดยการเรียนรู้และได้รับอิทธิพลจากทัศนคติค่านิยม ของพ่อ แม่ พี่ชาย พี่สาว และบุคคลอื่น ในครอบครัว เช่น บุตรชายตีมีสุราตามแบบอย่างพ่อ เด็กหญิงเจ้าอารมณ์ขี้น้ำตามแบบพฤติกรรมและบุคลิกภาพของแม่ เป็นต้น

นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ ยอมรับว่าครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของบุคคลมากที่สุด พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดู การแสดงตนเป็นแม่แบบของพ่อ – แม่ และสัมพันธ์ภาพระหว่างพ่อแม่กับเด็ก ล้วนมีผลต่อพฤติกรรมของลูกทั้งสิ้น เช่น เด็กที่เติบโตใน ครอบครัวที่นิยมความรุนแรง ทั้งทางร่างกายและวาจาก็มักจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงด้วย (ศิริ นภา จามรมาน และปนัดดา ชำนาญสุข, 2548 : 21)

2) กลุ่มเพื่อน เพื่อนมีความสำคัญต่ออนาคตของบุคคลมาก พฤติกรรมของบุคคลจะดีหรือชั่วนั้น ส่วนมากมาจากเพื่อน เพราะความสัมพันธ์ที่มีต่อกันในกลุ่มเพื่อน อาจมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน เช่น วัยรุ่นสูบบุหรี่ หรือดื่มเหล้า เพื่อให้เป็นจุดสนใจของเพศตรงข้าม การเลียนแบบการแต่งกาย การใช้ภาษาตามอย่างกลุ่มเพื่อน ดังนั้นถ้าหากบุคคลเลือกคบเพื่อนที่มีคุณสมบัติที่ดี เช่น ขยันเรียน ขยันทำงาน กิริยามารยาทเรียบร้อย มีความซื่อสัตย์ มีความกตัญญู กตเวที เป็นต้น บุคคลก็จะได้รับแบบอย่างในการประพฤติตนเป็นคนดีเช่นกันในทางตรงกันข้าม ถ้าหากบุคคลเลือกคบเพื่อนผิดโดยคบคนชั่ว เช่น คบเพื่อนที่ติดยาเสพติด ลักเล็กขโมยน้อย ชี้แจงชอบหนีเรียนหรือคบเพื่อนที่ชอบทำตัวเป็นนักเลง ชอบพกพาอาวุธและยกพวกราบเร่ร่วมกับกลุ่มอื่น เป็นต้น ถ้าบุคคลได้คบเพื่อนประเภทดังกล่าวนี้ อาจจะได้รับทุกขเวทนาอีกด้วย เช่น ได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วย ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม และถูกศาลพิพากษาให้จำคุกเป็นจำคุกเป็นจำคุกและอาจปรากฏกายในหนังสือพิมพ์ด้วย ล้วนแต่เป็นพฤติกรรมที่น่าอัปยศเสียนาคและจะนำความเสียหายมาสู่วงศ์ตระกูลทั้งสิ้น (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2546 : 44)

3) สื่อสารมวลชน ในสังคมปัจจุบัน บุคคลทุกเพศทุกวัย ส่วนใหญ่จะผูกพันกับสื่อมวลชน ได้แก่ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ แผ่นซีดี อินเทอร์เน็ต เทปเพลง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ

การนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อมวลชน โดยการนำเสนอในบางครั้งอาจจะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมในเชิงบวก เช่น การต่อต้านการใช้สารเสพติด การต่อต้านการข่มขืนสตรีและเด็ก วัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่ดีมีประโยชน์ต่อสุขภาพ เป็นต้น แต่ในบางครั้งอาจกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเชิงลบ ได้แก่ การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ตามดัดแบบที่ปรากฏจากการนำเสนอของสื่อหรือพฤติกรรมการบริโภควัตถุนิยม เป็นต้น (ศิริณา จามรมาน และปนัดดา ชำนาญสุข, 2548 : 21)

ดังนั้น ถ้าบุคคลรู้จักเลือกสื่อมวลชนที่เหมาะสมกับอัตภาพของตน เขาจะมีพฤติกรรมที่เหมาะสม หากผู้ใดเลือกสื่อมวลชนที่ไม่เหมาะสมกับอัตภาพของตนจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมเบี่ยงเบนไปได้ ซึ่งอาจจะต้องเสียใจในภายหลังได้

4) วัฒนธรรม วัฒนธรรมเกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ ทั้งวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี บรรทัดฐานทางสังคม เป็นต้น วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์อย่างมาก ทำให้พฤติกรรมของมนุษย์แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมของกลุ่มตนเอง ดังนั้นการทำความเข้าใจพฤติกรรมต้องพิจารณาในแง่มุมมองของวัฒนธรรมด้วยเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันโลกแคบลง มนุษย์มีการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ทำงานได้รวดเร็ว ปัญหาการทำความเข้าใจ

พฤติกรรมของผู้ที่มีความสัมพันธ์กันมีมาก เป็นต้นว่า ความสัมพันธ์ในลักษณะการทำงานร่วมกัน ในองค์การเนื่องจากมาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งเราจะเห็นได้จากการซื้อกิจการการลงทุน ร่วมกัน และการรวมกิจการของบริษัทในประเทศไทย โดยบริษัทต่างชาติหลังจากเศรษฐกิจล่มในปี พ.ศ. 2540 ทำให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างคนไทยกับคนต่างชาติที่มีวัฒนธรรมต่างกัน จึงเกิด ปัญหาความเข้าใจกันและกันเสมอ ทำให้มีอุปสรรคต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (สิทธิโชค วรรณสันติกุล, 2546 : 15 -16)

พฤติกรรมของมนุษย์นั้นมีความซับซ้อน การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพยายามทำความเข้าใจถึงสาเหตุแห่งการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์จะทำให้เราเข้าใจการกระทำของมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมของ มนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ อาจจะมีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงควรต้องศึกษาให้ครอบคลุม ทุกด้าน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และเมื่อได้ทราบสาเหตุแห่งพฤติกรรมนั้นแล้ว ก็ ย่อมนำมาซึ่งความเข้าใจ เห็นใจ การให้อภัยซึ่งกันและกัน และสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความ ราบรื่นมากยิ่งขึ้น

2.3.5 พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์

พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่คนเรากระทำออกไปโดยมีสาเหตุจากผู้อื่นหรือ พฤติกรรมของเราเองที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น เช่น ครูที่มีหน้าบึ้งตึงเข้าไปสอนนักเรียน ทำให้ บรรยายาการเรียนการสอนเคร่งเครียด พฤติกรรมของครูเป็นพฤติกรรมทางสังคมซึ่งแสดงออก ทางสีหน้าของครูทำให้นักเรียนเกิดความตึงเครียด (Morrison and Macintyre, 1975 อ้างใน ศักดิ์ ไทย สุรกิจบวร 2545 : 23)

พฤติกรรมทางสังคม สามารถแยกระดับของพฤติกรรมได้ 3 ลักษณะ (สิทธิโชค วรรณสันติ กุล, 2541 :20 – 21 อ้างใน ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร 2545 : 24 - 25)

2.3.5.1 พฤติกรรมระดับแต่ละบุคคล (individual behavior) พฤติกรรมทางสังคม ในระดับนี้จะกล่าวถึงบุคคลแต่ละคนว่าเขาแสดงพฤติกรรมอย่างไร เมื่ออยู่ในสังคม ซึ่งรวมถึง ทัศนคติ ความเชื่อ ความคิดเห็นรายบุคคล เป็นต้น

2.3.5.2 พฤติกรรมระหว่างบุคคล (interpersonal behavior) พฤติกรรมระหว่าง บุคคล หมายถึง พฤติกรรมระหว่างคน 2 คน ซึ่งมีผลต่อกันและกัน ส่วนมากการแสดงพฤติกรรมจะ อยู่ในลักษณะการโต้ตอบ มีก่อนมีหลังและต่างคนต่างทำ ไม่กระทำร่วมกัน (together) นั่นคือ เป็น กระบวนการของการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกันนั่นเอง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่มีความสำคัญมากที่สุด

ในชีวิตของคนเรา เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความพอใจ ยินดีสนุกสนาน หรืออาจก่อให้เกิดความทุกข์ ความไม่พอใจหรือความเสียใจก็ได้ จะเห็นว่าคนเราเป็นอยู่ได้ทุกวันนี้ก็เพราะพฤติกรรมที่ว่านี้ทั้งสิ้น นักจิตวิทยาสังคมจึงสนใจในการศึกษามาก

การที่เรายอมรับว่าสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อมนุษย์เราอย่างยั่งยืน อิทธิพลดังกล่าวจะเกิดผลก็ต้องผ่านพฤติกรรมระหว่างบุคคล ความเชื่อหรือค่านิยมที่กำหนดโดยวัฒนธรรม ซึ่งต้องกำหนดพฤติกรรมของคนให้เป็นไปในทางสังคมยอมรับ มนุษย์เราจะเรียนรู้ได้จากพฤติกรรมระหว่างบุคคลโดยผ่านตัวแทน (agent) ของสังคมซึ่งอาจจะเป็นพ่อ แม่ เพื่อน ครู ฯลฯ ตัวอย่างในระบบสังคมไทยเรามีค่านิยมในเรื่องของการรับราชการถือว่าเรียนสูง ๆ จบแล้วควรเข้ารับราชการ ผู้มีหน้าที่ถ่ายทอดค่านิยมให้แก่เด็กก็คือ พ่อหรือแม่ คนใดคนหนึ่งหรือสองคน สั่งสอนลูกของตนหลาย ๆ ครั้ง ในที่นี้ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสังคมก็คือ พ่อ และ แม่ ผลของการสั่งสอนซึ่งเป็นพฤติกรรมระหว่างบุคคล ทำให้เด็กไทยมีค่านิยมการรับราชการจึงเกิดพฤติกรรมที่แสดงต่อข้าราชการไปในทางที่ให้ความสำคัญสูง อนึ่งพฤติกรรมระหว่างบุคคลไม่จำเป็นจะต้องเผชิญหน้าระหว่างผู้แสดงพฤติกรรมก็ได้เราเน้นที่การสื่อสารมากกว่า เช่น การยอมรับ และปฏิบัติตามการโฆษณาขายสินค้าของคน ซึ่งในที่นี้ผู้ประชาสัมพันธ์ถือว่าเป็นตัวแทนของสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่สามารถชักนำให้ผู้ฟังยอมรับและปฏิบัติตาม ฯลฯ

2.3.5.3 พฤติกรรมกลุ่ม (group behavior) พฤติกรรมกลุ่ม คือ พฤติกรรมของคนที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นพฤติกรรมที่ต้องแสดงร่วมกัน (Together) เช่น การเดินขบวน การประชุม ฯลฯ (กลุ่มที่มีขนาดเล็กที่สุดก็คือ กลุ่มสองคน : Dyad or two person group) ข้อแตกต่างระหว่างพฤติกรรมระดับกลุ่มกับพฤติกรรมระดับระหว่างบุคคลก็คือ พฤติกรรมระหว่างบุคคลเป็นพฤติกรรมของคน 2 คน ที่ละคนแต่พฤติกรรมกลุ่ม (จำนวนตั้งแต่สองคนขึ้นไป) เป็นพฤติกรรมเดียวกันของคนทั้งหมดในกลุ่ม

การรวมกลุ่มเป็นพฤติกรรมที่เป็นความต้องการของมนุษย์โดยทั่วไป กลุ่มจึงต้องมีหน้าที่ที่จะตอบสนองความต้องการดังกล่าว โดยสร้างแบบแผนพฤติกรรมขึ้นมา เพื่อสนองความต้องการในบรรดาแบบแผนของพฤติกรรมทั้งหลายก็มีบรรทัดฐานทางสังคม (Social norms) ซึ่งสมาชิกต้องทำตามแล้วสังคมจึงยอมรับให้เข้าร่วมได้

การเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มมีอยู่หลายระดับ แต่ละระดับมีผลต่อพฤติกรรมของคนแตกต่างกัน โดยทั่วไปแล้วการเข้าไปมีบทบาทในกลุ่มให้พฤติกรรมของคนเปลี่ยนแปลงไปตามพฤติกรรมของกลุ่ม ซึ่งลักษณะของการเปลี่ยนแปลงก็ขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายลักษณะ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ขนาดของกลุ่ม ตัวอย่าง สังคมที่มีวัฒนธรรมแบบเก๋ายึดเอาแบบ

พฤติกรรมของกลุ่มที่ใกล้ชิด เช่น กลุ่มครอบครัวมาพิจารณาอันดับแรกในการกระทำบางอย่าง ถ้าลักษณะของสังคมที่วัฒนธรรมแบบไทย บุคคลจะยึดเอาแบบของพฤติกรรมของกลุ่มที่กว้างกว่านั้น จากการศึกษาพบว่าในแถบอเมริกาใต้ ผู้จัดการแผนกบุคลากรอาจจะพิจารณาเลือกพี่น้องของตนซึ่งคัดเลือกได้ในอันดับสุดท้ายเข้าไปทำงาน ในขณะที่เดียวกันในอเมริกาเหนือและยุโรปมีแนวโน้มจะคัดเลือกคนที่ดีที่สุด

ในขณะที่เดียวกันบุคคลก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของกลุ่มด้วย ซึ่งพฤติกรรมของกลุ่มมีผลมาจากพฤติกรรมของแต่ละคนด้วยเช่นกัน

2.3.6 ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้แปรสภาพ จากที่เคยเป็นอยู่มาเป็นสภาพใหม่โดยมีองค์ประกอบของเวลาเป็นเครื่องกำหนด (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536 : 20) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของสังคม ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มคน ความสัมพันธ์ และสถาบัน ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มคน การเปลี่ยนแปลงในด้านนี้ จะหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในอัตราการเกิด อัตราการตาย การกระจายของประชากร การอพยพเคลื่อนย้าย เพราะกลุ่มคนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจะมีผลต่อสังคมเสมอ นอกจากนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิมาเป็นแบบทุติยภูมิกันมากขึ้น ฯลฯ ส่วนการเปลี่ยนแปลงในสถาบันก็ได้แก่ การเกิดสถาบันต่าง ๆ เพิ่มขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงภายในแต่ละสถาบัน ทั้งสามส่วนที่กล่าวนี้เป็นสิ่งที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้น (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, 2531 : 21)

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้นและที่สำคัญก็คือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยมบรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในสังคมนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงในแง่สิ่งของเครื่องใช้เกิดขึ้นง่ายกว่า แต่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องค่านิยมและสัญลักษณ์ทางสังคมมักจะต้องใช้เวลาและยากเย็นกว่า ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมจากสถานภาพและบทบาทชายเป็นใหญ่ มาเป็น หญิงและชายเท่าเทียมกัน ค่านิยมในเรื่องการเลือกคู่ครอง การแต่งงาน เป็นต้น (สุริชัย หวันแก้ว, 2537 : 156 – 157)

สังคมกับวัฒนธรรมนั้น แม้ว่าจะไม่ใช่สิ่งเดียวกัน แต่ก็มักจะควบคู่กันไปเสมอ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แม้จะมีความแตกต่างกัน แต่มีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกัน เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมย่อมส่งผลให้วิถีชีวิตของสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วยไม่มากนัก

2.3.7 รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จากการศึกษาและพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ลักษณะการเปลี่ยนแปลงในสังคมของมนุษยชาติสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536 : 26 - 27)

2.3.7.1 การเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการ (evolutionary) เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเชื่องช้าทีละน้อย แบบค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งอาจเป็นไปโดยไม่รู้ตัว ไม่ค่อยมีผลต่อความรู้สึก หรือวิถีชีวิตของประชาชนมากนัก และส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ซึ่งต้องใช้เวลาอันยาวนาน การเปลี่ยนแปลงนี้จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติหรือไม่ได้ตั้งใจให้เกิดขึ้น เช่น อักษรไทยมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงมาจนถึงปัจจุบัน หรือสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยที่ได้เปลี่ยนสถานภาพและบทบาทตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้น

2.3.7.2 การเปลี่ยนแปลงแบบพัฒนา (development) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนโดยตั้งใจที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามแผนการดำเนินการที่แน่นอน ซึ่งได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้แล้ว เป็นการปฏิรูปวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม การเปลี่ยนแปลงจึงมีลักษณะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ และทำให้ประชาชนเกิดการยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนานั้น เช่น ในสังคมไทยมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาแล้ว 9 ฉบับ และยังมีแผนการพัฒนาด้านอื่น ๆ อีกมากมาย

2.3.7.3 การเปลี่ยนแปลงแบบปฏิวัติ (revolutionary) เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันจากสังคมระบบหนึ่งไปสู่สังคมอีกระบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบสังคมทั้งหมด โดยการยกเลิกระเบียบเก่าโดยสิ้นเชิง มีการจัดระเบียบใหม่และดำเนินการอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงนี้อาจจะกล่าวได้ว่าการเตรียมการไว้อย่างแน่นอนและมีการบังคับโดยใช้กำลัง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงยังมีผลกระทบกระเทือนต่อความรู้สึกนึกคิดและจิตใจของประชาชนส่วนใหญ่ด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในประเทศจีน จากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมคอมมิวนิสต์

2.3.8 สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้จากสาเหตุภายใน หรือภายนอกสังคมก็ได้ หรืออาจจะเกิดจากสาเหตุทั้งภายในและภายนอกสังคมก็ได้ ซึ่งเราอาจสรุปสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้ดังนี้ (สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย, 2548 : 250 -260)

2.3.8.1 การเปลี่ยนแปลงภายในสังคม การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้มากเมื่อสมาชิกของสังคมมีความเห็นว่สิ่งใหม่เป็นสิ่งที่มีความต้องการและความจำเป็นของตน และสังคมยิ่งถ้าเป็นความตั้งใจและความปรารถนาของผู้นำด้วยแล้ว จะสนับสนุนให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น เช่น เมื่อมีความเห็นว่ควรมีการส่งออกสินค้าด้านอุตสาหกรรมมากกว่าสินค้าการเกษตร เนื่องจากภาวะการตลาดของสินค้าอุตสาหกรรมมั่นคงและทำรายได้ให้มากกว่า ก็จะมีการกำหนดเป้าหมายให้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมสูงกว่าเป้าหมายที่จะผลิตสินค้าเกษตรและให้การสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานเพื่อให้ได้ผลผลิตตามเป้าหมาย กล่าวคือ มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น มีการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งให้ดีขึ้น มีการฝึกอบรมคนให้มีทักษะที่จะไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมเกิดขึ้น จากสังคมเกษตรกรรมค่อย ๆ เปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรมในที่สุด

นวัตกรรม (innovation) ซึ่งเป็นการนำความรู้และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่ค้นพบไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสังคม จะเป็นตัวเร่งให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนั้น อัตราการเปลี่ยนแปลงจะขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการสะสมความรู้และเทคนิควิทยาการของสังคมนั้นว่ามีเพียงพอหรือไม่ เช่น เมื่อมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์พื้นฐานในการติดต่อสื่อสาร คือ ดาวเทียม เครื่องรับโทรทัศน์ วิทยุติดตามตัว หรืออุปกรณ์ประมวลผลและบันทึกข้อมูล ตัวอย่างเช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ขนาดต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความฉับไว ในการติดต่อมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจได้แม่นยำ สังคมเมืองจะยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เร็วกว่าสังคมชนบท เนื่องจากมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้มานานกว่าและมากกว่า ตลอดจนมีการเข้าถึงเทคโนโลยีได้ง่ายกว่า เช่นเดียวกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้เกิดขึ้นในยุโรปตะวันตกเป็นแห่งแรก เนื่องจากประชากรในภูมิภาคนี้ได้มีการสะสมความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไว้อย่างเพียงพอ

นอกจากนั้น การกระทำโดยปัจเจกบุคคลหรือโดยกลุ่มคนอาจส่งผลให้รูปแบบของสังคมเปลี่ยนแปลงไป เช่น การกบฏ การเป็นผู้นำปฏิวัติหรือการเดินขบวน การปลุกระดม การรวมกลุ่มต่อต้าน เป็นต้น ถ้าหากการกระทำเช่นนี้ปฏิบัติสำเร็จในสังคมใด สังคมนั้นอาจมีการจัดระเบียบทางสังคมใหม่มีการปรับไปตามสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจส่งผลให้สังคมเปลี่ยนไปในทิศทางที่ต้องการหรืออาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ต้องการแทนที่ได้

2.3.8.2 การเปลี่ยนแปลงจากภายนอกสังคม สังคมต่าง ๆ มักจะมีแนวโน้มของการ

เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เหมาะสมในช่วงเวลานั้น ๆ เนื่องจากแต่ละสังคมมักจะรับเอาวิถีการดำเนินชีวิตจากสังคมอื่นที่ยอมรับกันว่าเจริญแล้วมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมของตน เช่น การทำให้เป็นสังคมอุตสาหกรรม (industrialization) การทำให้เป็นเมือง (urbanization) เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อโครงสร้างของสังคม วัฒนธรรม และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ประกอบกับการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างสังคมหนึ่งกับสังคมอื่น ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสังคมและวัฒนธรรม ยิ่งในปัจจุบันการสื่อสารต่าง ๆ ทำได้ง่าย รวดเร็ว และแผ่ถึงกันทั่วโลก จึงช่วยสนับสนุนให้เกิดการรับเอาวัฒนธรรมจากสังคมที่เห็นว่าเจริญกว่าได้รวดเร็วขึ้น ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตแล้วยังอาจทำให้เกิดการรุกราน เอาเปรียบ ถูกปกครองโดยสังคมอื่นได้ง่าย

2.3.9 ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ดังได้กล่าวแล้วว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม อาจเกิดจากสาเหตุภายในหรือภายนอกสังคมหรือทั้งจากภายในและภายนอกสังคม การเปลี่ยนแปลงเนื่องจากสาเหตุทั้ง 2 ประการดังกล่าว อาจเกิดจากปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ที่สำคัญ มีดังนี้ (สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย, 2548 : 210 -212)

2.3.9.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (physical environment) ได้แก่ สภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ จะเห็นว่าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงเท่าใดนัก แต่หากเกิดมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นเมื่อไร จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เช่น แถบทะเลทรายภาคเหนือของทวีปแอฟริกาที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นดินแดนอันเขียวชอุ่ม เพราะปลูกได้ดี ต่อมาเมื่อดินถูกทำลายหลายสิ่งหลายอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป เช่น ทะเลสาบกลายเป็นทะเลทราย น้ำไม่ค่อยมี ทำให้สภาพความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปด้วย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปอย่างช้า ๆ จนแทบสังเกตไม่เห็น แต่ได้ทำความเสียหายแก่มนุษย์อย่างมาก

2.3.9.2 การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร (population change) การเปลี่ยนแปลงเรื่องขนาดและการกระจายของประชากรทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การที่ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วสิ่งที่เกิดขึ้นคือ ประชากรส่วนใหญ่จะอพยพไปสู่แหล่งใหม่ หรือไม่ก็มีการพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองให้ทันสมัยขึ้น การอพยพมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพราะอะไรก็ตามที่ใหม่จะต้องเผชิญกับปัญหาการรับการให้ โดยเฉพาะสิ่งใดที่ใหม่จนผิดจากที่ตนเคยเห็นเคยทำมาก่อน ซึ่งพวกที่อพยพไปอยู่ในที่ใหม่และเจ้าของถิ่นมักจะต้องประสบปัญหาวัฒนธรรมที่ต่างกันเสมอ แต่เวลาจะเป็นเครื่องช่วยให้ทั้งสองฝ่ายสามารถเข้าใจถึงวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ผิดแผกแตกต่างกับของตน และถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นคุณค่าของสิ่งนั้นก็

อาจจะรับเอาไปใช้หรือไปผสมผสานกับวัฒนธรรมเดิมของตน หรือไม่ยอมรับวัฒนธรรมนั้นไปใช้ก็ได้

2.3.9.3 การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อเกี่ยวข้อง (isolation and contact) มีข้อน่าสังเกตว่า สังคมใดมีการคมนาคมเจริญและทันสมัย มักจะเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะสังคมที่มีการติดต่อเกี่ยวข้องกับบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ อย่างมากและตลอดเวลา จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็ว เช่น ในสมัยโบราณที่มีแต่การคมนาคมทางบก บริเวณที่เชื่อมต่อระหว่างทวีปเอเชีย แอฟริกาและยุโรป จะเป็นศูนย์กลางการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เช่น อียิปต์ เมโสโปเตเมีย ต่อมาเมื่อค้นพบเส้นทางเดินเรือศูนย์กลางความเจริญจึงย้ายไปอยู่แถบเมดิเตอร์เรเนียนและยุโรปตามลำดับ และในทางตรงกันข้าม ดินแดนที่อยู่โดดเดี่ยวจะเป็นดินแดนที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด โดยวัฒนธรรมจะคงที่ หรือแม้แต่ในประเทศที่เจริญแล้ว ก็อาจจะมีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นได้เช่นกัน ถ้ามีกลุ่มชนใดตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่เข้าไปได้ยากก็จะเกิดการคงที่ทางวัฒนธรรม เช่น มีการค้นพบกลุ่มอเมริกันที่ล้าหลังในบริเวณหุบเขา ในเทือกเขาแอนดีส เป็นต้น

2.3.9.4 โครงสร้างของสังคมและวัฒนธรรม (structure of society and culture) โครงสร้างของสังคมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงไม่น้อย เช่น ในสังคมที่มีการเคารพยกย่องผู้อาวุโสจะมีการเปลี่ยนแปลงน้อย เพราะในสังคมส่วนมากจะมีความเป็นอยู่ในเนื้อเดียวกัน (homogeneous) มีการอบรม สั่งสอนและค่านิยมเหมือนกัน จะมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมน้อยกว่าในสังคมที่มีการแข่งขันเห็นแก่ตัว ตลอดจนมีการอบรมสั่งสอนและค่านิยมไม่เหมือนกัน สภาพสังคมแบบนี้ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงในขณะที่สังคมอเมริกันและยุโรปเปลี่ยนได้ง่ายและบ่อยครั้งกว่ามาก เพราะเป็นสังคมที่ซับซ้อนกว่า เป็นต้น

2.3.9.5 ทศนคติและค่านิยม (attitudes and values) ทศนคติและค่านิยมจะช่วยให้รู้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้มากน้อยเท่าไร เช่น ชาวอเมริกันเห็นการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมดา ซึ่งตรงกันข้ามกับชาวเกาะบางเผ่าตามฝั่งนิวกีนิ จะไม่มีความคิดในเรื่องการเปลี่ยนแปลงเลย แม้แต่ภาษาของเขาก็ไม่มีคำนี้ เพราะเป็นเผ่าที่ผูกพันกับอดีต บรรพบุรุษให้เกียรติและเชื่อฟังคนชราและยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณี จึงเป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงช้ามากหรือไม่ค่อยเต็มใจจะเปลี่ยน ซึ่งตรงกันข้ามกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอจะมีทัศนคติต่างกันไป เพราะสังคมแบบนี้จะมีการวิพากวิจารณ์วัฒนธรรมบางอย่างที่มีอยู่และพิจารณาทดลองใช้สิ่งใหม่ ๆ ทัศนคติแบบนี้จะช่วยเสนอแนะ กระตุ้นและยอมรับการเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่เกิดขึ้น

2.3.9.6 การเล็งเห็นถึงความจำเป็น (perceived needs) การรับรู้หรือการเล็งเห็นถึงความจำเป็นของสมาชิกในสังคมจะเป็นเครื่องชี้ทิศทางและอัตราการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่จะเป็นประโยชน์ได้ต่อเมื่อสังคมเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะนำไปใช้เท่านั้น โดยเฉพาะในสังคมที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงแล้ว สภาพสังคมแบบนั้นจะช่วยกระตุ้นให้คนในสังคมเกิดความต้องการใหม่ ๆ และเมื่อเป็นความต้องการอย่างแน่นอนจนเป็นที่ยอมรับแล้ว ก็จะมีการตอบสนองต่อสมาชิกในสังคมนั้นเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น สังคมอุตสาหกรรมที่มีโรงงานทันสมัยก็ต้องมีสหพันธ์กรรมกรคอยดูแลผลประโยชน์และสวัสดิการของคนงาน หรือการขยายเมืองทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการสาธารณสุข เป็นต้น

2.3.9.7 พื้นฐานทางวัฒนธรรม (cultural base) ถ้าพื้นฐานทางวัฒนธรรมเจริญขึ้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ จำนวนมากจะเกิดขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ลีโอนาร์โด ดา วินชี (Leonardo da Vinci) ได้เคยสเก็ตช์ภาพเครื่องจักร เครื่องยนต์ไว้หลายชนิด แต่ในสมัยนั้นเทคโนโลยีและวัสดุที่สำคัญหลายอย่าง เช่น น้ำมัน โลหะ ยังไม่เจริญพอที่จะทำได้ ต่อมาอีกหลายร้อยปีสิ่งที่ดา วินชี ใฝ่ฝันไว้จึงสัมฤทธิ์ผล เพราะมนุษย์ได้ค้นพบวัสดุที่มีคุณค่าต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยีเจริญขึ้นอย่างมาก จึงทำให้มนุษย์สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ต้องการได้ จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในสมัยดา วินชี พื้นฐานวัฒนธรรมทางด้านเทคโนโลยีหรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์ยังไม่เจริญพอ แม้จะมีคนจินตนาการในเรื่องเครื่องจักรกลทางด้านวิทยาศาสตร์แบบก้าวไปไกลกว่าที่สมัยนั้นจะมีอยู่นอกจากนี้ค่านิยมและความเชื่อในทางศาสนาของคนสมัยนั้น ๆ ไม่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงอะไรก็ตามที่ใหม่และแปลกไปจากที่เคยเห็น พื้นฐานทางวัฒนธรรมเหล่านี้จึงไม่ช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ขึ้นได้ ซึ่งกันข้ามกับสมัยปัจจุบันที่พื้นฐานทางวัฒนธรรมในด้านเทคโนโลยี ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและแร่ธาตุต่าง ๆ ที่ล้ำค่าช่วยส่งเสริมการผลิตสิ่งใหม่มีมาก ตลอดจนค่านิยมและบรรยากาศช่วยส่งเสริมและยอมรับให้มีสิ่งใหม่ ๆ ที่ช่วยให้มนุษย์อยู่อย่างมั่นคงเจริญ ปลอดภัย และมีเสถียรภาพ

2.3.10 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรม

นักสังคมวิทยาได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไว้หลายทฤษฎีบางทฤษฎีอธิบายถึงทิศทางของการเปลี่ยนแปลงไว้อย่างกว้าง ๆ เช่น ทฤษฎีวิวัฒนาการ ซึ่งอธิบายว่า สังคมต่าง ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปตามขั้นตอนของวิวัฒนาการจากสภาพดั้งเดิมที่อยู่กันอย่างง่าย ๆ ไปสู่สภาพที่มีความเป็นอยู่สลับซับซ้อน หรือก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ บางทฤษฎีเห็นว่าสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเป็นวัฏจักรระหว่างความเจริญและความเสื่อมของอารยธรรมต่าง ๆ คือ สังคมต่าง ๆ จะค่อย ๆ สร้างความเจริญจนถึงจุดหนึ่งแล้วเสื่อมลงสลับกันไป ส่วนทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่

มองว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นเรื่องของการปรับตัวของสังคมเพื่อแก้ปัญหาความตึงเครียด หรือความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อรักษาสภาพสมดุลหรือความอยู่รอดของสังคม เช่น โดยการแบ่งแยกหน่วยสังคมออกมาเพื่อทำหน้าที่เฉพาะด้าน หรือโดยการสร้างสถาบันใหม่ ๆ ขึ้นทำหน้าที่ที่จำเป็นต่าง ๆ ทดแทนสถาบันเก่า

ทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวมาไม่ค่อยได้รับความสนใจมากนักในปัจจุบันเนื่องจากมีลักษณะเป็นคำอธิบายที่กว้างเกินไป และไม่ค่อยเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นค่อนข้างรวดเร็ว

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจในปัจจุบันและจะนำมากล่าวถึงในที่นี้ ได้แก่ ทฤษฎีความขัดแย้ง (conflict theory) ทฤษฎีความทันสมัย (modernization theory) และทฤษฎีการพึ่งพา (dependency theory) ทฤษฎีเหล่านี้มุ่งอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมในแนวที่ต่างกันและเน้นปัจจัยที่เป็นสาเหตุต่างกัน ดังรายละเอียดที่จะกล่าวถึงดังต่อไปนี้ (จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, 2540 : 172 – 175)

2.3.10.1 ทฤษฎีความขัดแย้ง ทฤษฎีความขัดแย้งมีที่มาจากความคิดของมาร์กซ์ ซึ่งเห็นว่าความขัดแย้งเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคม ความขัดแย้งหลักในสังคม คือ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างชนชั้นที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตหรือชนชั้นที่เอาเปรียบกับชนชั้นที่ไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต หรือชนชั้นที่ถูกเอาเปรียบ ความขัดแย้งทางชนชั้นนี้ดำรงอยู่ตลอดเวลาและเป็นพลังผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมต่าง ๆ มาเป็นลำดับ ความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะธรรมชาติที่มีอยู่ในระบบสังคมทั้งหลายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

นักทฤษฎีความขัดแย้งรุ่นหลังไม่ได้มองว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นผลของการขัดแย้งทางชนชั้นเท่านั้น ความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มศาสนา กลุ่มการเมือง ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเหล่านี้ก็จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เช่นกัน ในสังคมปัจจุบันจะเห็นว่ามี ความขัดแย้งเกิดขึ้นเสมอ เป็นปรากฏการณ์ปกติ ความขัดแย้งอาจปรากฏออกมาในรูปของการเคลื่อนไหวเป็นขบวนการทางสังคมต่าง ๆ เช่น ขบวนการต่อสู้เพื่อสิทธิของกลุ่มต่าง ๆ ขบวนการปฏิวัติ สงครามภายในประเทศ และสงครามระหว่างประเทศ การขัดแย้งเกิดขึ้นเนื่องจากคนฝ่ายหนึ่งไม่พอใจในสถานภาพที่เป็นอยู่จึงพยายามดิ้นรนต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพนั้นเสียใหม่

ทฤษฎีความขัดแย้งมีข้อจำกัดบางประการคือ ไม่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงทุกแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในบางส่วนของสังคมที่เกิดขึ้นทีละเล็กละน้อย เช่น การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของครอบครัวจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว

2.3.10.2 ทฤษฎีความทันสมัย นับจากหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา การศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของประเทศด้อยพัฒนาถูกมองว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย คำว่าความทันสมัย (modernization) มักจะใช้กันในความหมายที่เป็นการเปลี่ยนแปลงจากสภาพสังคมประเพณีแบบดั้งเดิม ไปสู่สังคมสมัยใหม่ที่มีลักษณะตามอย่างสังคมที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมตะวันตก ทฤษฎีความทันสมัยมีพื้นฐานมาจากความคิดที่ว่าสังคมทั้งหลายย่อมพัฒนาจากสภาพล้าหลังไปสู่สภาพที่ก้าวหน้าขึ้นโดยมีสังคมยุโรปและอเมริกาเป็นแบบอย่างของสังคมที่ก้าวหน้า ความทันสมัยจึงมีความหมายเท่ากับความทันสมัยตะวันตกนั่นเอง ดังนั้นในความคิดของนักทฤษฎีกลุ่มนี้ คำว่า “westernization” หรือการทำให้เป็นตะวันตก มีความหมายเช่นเดียวกับ “modernization” และ เช่นเดียวกับคำว่า “industrialization” หรือการทำให้เป็นอุตสาหกรรม

มอร์ (Moore อ้างใน นิเทศ ดินณะกุล, 2546 : 16) ได้ให้คำจำกัดความของ modernization ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิงของสังคมดั้งเดิมไปสู่รูปแบบของประเทศตะวันตกที่มีลักษณะสำคัญ คือ มีการใช้เทคนิควิทยาการใช้การจัดการองค์กรทางสังคมที่ก้าวหน้า มีเศรษฐกิจที่เฟื่องฟูและค่อนข้างจะมีเสถียรภาพทางการเมือง

ความทันสมัยเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในส่วนต่าง ๆ ของสังคมคือ ระบบเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความเชื่อของคนในสังคม แต่จุดสนใจในเรื่องความทันสมัยก็คือการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยหรือที่เรียกว่า สังคมกำลังพัฒนาจะเกี่ยวข้องกับการบวนการ 4 อย่าง ที่แตกต่างกันแต่มีความเกี่ยวเนื่องกัน คือ

1) มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตจากแบบง่าย ๆ ที่เคยมีมาตามแบบประเพณีนิยม ไปสู่วิถีชีวิตที่อาศัยความรู้และเทคโนโลยีที่เป็นวิทยาศาสตร์ เช่น เปลี่ยนวิธีการทำไร่นาแบบเก่าที่เคยทำกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย เป็นการเกษตรแบบใหม่

2) การผลิตทางเกษตรกรรมเปลี่ยนจากผลิตเพื่อกินเองในที่ดินแปลงเล็กเป็นการผลิตเพื่อขายโดยทำเป็นไร่ขนาดใหญ่ ชาวไร่นาจที่เคยทำสิ่งของเครื่องใช้ด้วยตนเองก็หันมาซื้อเอาจากตลาดและมีการจ้างงานทำไร่นาแทนที่จะใช้เฉพาะแรงงานในครอบครัว

3) ในการผลิตทางอุตสาหกรรม มีการเปลี่ยนแปลงจากการใช้แรงงานคนมาเป็น

การใช้เครื่องจักรกลมากขึ้น

4) คนหันมาใช้ชีวิตอยู่ในเมืองมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทที่คนส่วนใหญ่อยู่ในไร่นาและหมู่บ้านเป็นสังคมเมือง

การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เหล่านี้อาจไม่ได้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันไป ในบางสังคม มีการเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตทางการเกษตรเป็นแบบผลิตเพื่อขายด้วย แต่อาจยังไม่มี การขยายตัวทางอุตสาหกรรมเกิดขึ้น

นอกจากมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและการขยายตัวของเมืองแล้ว สังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยมีการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ เกิดขึ้นด้วย เช่น มีการขยายตัวทางการศึกษา การสื่อสารมวลชน การคมนาคม มีการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมืองและการบริหารราชการ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อค่านิยมของคน

อะไรเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมและขัดขวางการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย นักทฤษฎีความทันสมัยมักมองว่าปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขสำคัญเป็นปัจจัยภายในสังคมนั้นเอง เช่น ลักษณะทางจิตวิทยาของคนในสังคม บางคนเชื่อว่าสังคมที่จะเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมใหม่ได้ง่ายต้องมีคนส่วนหนึ่งที่มีลักษณะเป็นผู้ประกอบการ (entrepreneur) คือ เป็นคนที่มีแรงจูงใจหรือความต้องการความสำเร็จในชีวิต กล้าเสี่ยง คนที่มีลักษณะแบบนี้จะเป็นพลังสำคัญในการผลักดันให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย

ส่วนปัจจัยที่ขัดขวางการเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัยนั้นได้แก่ ประเพณีบางอย่างของสังคม เช่น คนบางสังคมนิยมสะสมทรัพย์ไว้ในรูปของที่ดินหรือทองคำหรือของมีค่าอื่น ๆ ไม่ชอบการลงทุนในธุรกิจที่ก่อให้เกิดผลผลิตอุตสาหกรรม

นักทฤษฎีความทันสมัยบางคนเห็นว่าสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยทุกสังคมจะเปลี่ยนไปในแนวทางเดียวกัน เช่น มีการเติบโตทางอุตสาหกรรม การกลายเป็นสังคมเมือง การเปลี่ยนแปลงในระบบครอบครัวจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว การที่มวลชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น และการมีวัฒนธรรมมวลชน เป็นต้น

ทฤษฎีความทันสมัยถูกวิจารณ์ว่ามีอคติในส่วนที่มองว่าสังคมทั้งหลายจะเปลี่ยนแปลงไปตามอย่างสังคมตะวันตกและมองว่าลักษณะของสังคมแบบเก่าหรือสังคมประเพณีกับลักษณะของสังคมสมัยใหม่เป็นสิ่งที่ไปด้วยกันไม่ได้คือถ้าสังคมเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมสมัยใหม่แล้วลักษณะแบบเก่าจะต้องหมดไปแต่มีบางสังคมที่พิสูจน์ให้เห็นว่าลักษณะเก่ากับลักษณะใหม่สามารถผสมกลมกลืนเข้ากันได้เป็นอย่างดี เช่น กรณีของสังคมญี่ปุ่น

2.3.10.3 ทฤษฎีการพึ่งพา จากความคิดที่ว่าในการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย นั้น บางสังคมมีฐานะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และบางสังคม (สังคมด้อยพัฒนา) มีฐานะเป็นผู้ตามความคิดนี้ถูกวิจารณ์ว่าสังคมที่พัฒนาแล้วได้มีบทบาทชักนำให้สังคมด้อยพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยหรือกลายเป็นประเทศพัฒนาแต่กลับตรงกันข้าม คือ ทำให้เกิดความด้อยพัฒนา ความยากจนหรือความเสียเปรียบมากยิ่งขึ้น

ทฤษฎีการพึ่งพาชี้ให้เห็นว่าประเทศก้าวหน้าหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว มีบทบาทเป็นประเทศศูนย์กลางหรือเป็นประเทศเมืองแม่ และประเทศด้อยพัฒนาตกอยู่ในฐานะเป็นประเทศบริวารที่ต้องพึ่งพิงหรือขึ้นกับประเทศศูนย์กลาง ประเทศศูนย์กลางเหล่านั้นมีบทบาทเหนือประเทศบริวาร โดยการเข้าไปครอบงำทางเศรษฐกิจด้วยการตั้งเอาทรัพยากรวัตถุดิบต่าง ๆ ไปจากประเทศบริวาร ตลอดจนเข้าไปผูกขาดกิจการธุรกิจบางอย่างในรูปของบริษัทข้ามชาติและการควบคุมด้านเงินโดยการให้กู้เงินและการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ โดยมีเงื่อนไขข้อผูกมัดที่ต้องพึ่งพิงประเทศศูนย์กลาง

การมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจเหนือประเทศบริวาร ทำให้ประเทศบริวารขาดอิสระในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศ นักธุรกิจผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของประเทศไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้โดยเอกเทศเพราะต้องพึ่งพาสินและเทคโนโลยีจากประเทศศูนย์กลางการสะสมทุนภายในประเทศเกิดขึ้นได้ยาก เพราะรายได้จากการประกอบธุรกิจที่ต่างชาติเข้ามาลงทุนจะถูกส่งกลับไปประเทศศูนย์กลาง รัฐบาลขาดอิสระในการกำหนดนโยบายที่กระทบต่อระบบเศรษฐกิจของต่างชาติ เช่น นโยบายภาษี ดังนั้น บริษัทต่างชาติจึงกลายเป็นกลุ่มอิทธิพลที่มีอำนาจอยู่เบื้องหลังรัฐบาลของประเทศบริวารการปฏิรูปใด ๆ ที่กระทบต่อผลประโยชน์ของบริษัทต่างชาติจะถูกขัดขวาง ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้อยพัฒนาจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้รวดเร็วเท่าที่ควร ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะประเทศด้อยพัฒนาขาดบุคคลที่เป็นผู้ประกอบการและขาดทรัพยากร แต่เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้ถูกควบคุมขัดขวางโดยประเทศที่พัฒนาแล้ว

นอกจากทฤษฎีเหล่านี้แล้ว ยังมีทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอีกบางทฤษฎี เช่น ทฤษฎีความล่าช้าทางวัฒนธรรม (cultural lag theory) ซึ่งมุ่งอธิบายถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ทันกันระหว่างวัฒนธรรมวัตถุกับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ทฤษฎีต่าง ๆ มีจุดเน้นในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ กัน บางทฤษฎีเน้นถึงปัจจัยและกระบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นในสังคมและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง บางทฤษฎีเน้นถึงอิทธิพลปัจจัยภายนอกสังคมที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการอธิบายการเปลี่ยนแปลงของสังคมจึงควรพิจารณาจากหลายด้าน หลายแนวคิดประกอบกัน

2.3.11 กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นกระบวนการที่มีการต่อเนื่องกันอย่างไม่มีการสิ้นสุดไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่แห่งใดและเวลาใด กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีดังนี้ (ปราณี ตันตยานุบุตร และคณะ, 2539 : 207 – 208)

2.3.11.1 การค้นพบ (discovery) หมายถึง การที่สมาชิกรับรู้ร่วมกันในข้อเท็จจริงหรือรับรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันของสิ่งที่ทำการศึกษา นั้น เช่น การค้นพบแรงดึงดูดของโลก ระบบหมุนเวียนของโลหิต เป็นต้น การค้นพบจึงเป็นการสะสมความรู้ของมนุษยชาติ

อย่างไรก็ตาม การค้นพบจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์ได้นำสิ่งที่ค้นพบนั้นไปปฏิบัติจริง เช่น การค้นพบว่าชายกับหญิงมีสติปัญญาไม่แตกต่างกัน ย่อมเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎหมายโดยให้สิทธิสตรีเพิ่มขึ้นและทำให้สถาบันสังคมทั้งปวงปรับสภาพและบทบาทสตรีให้เกิดความเสมอภาคกับชาย

2.3.11.2 การประดิษฐ์ (invention) เป็นการประมวลสิ่งที่ค้นพบและสิ่งที่สังคมเคยนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ มาสร้างเป็นสิ่งใหม่ เช่น การประดิษฐ์รถยนต์ ย่อมเกิดจากการนำความรู้ในเรื่องระบบการเผาไหม้เป็นพลังงานขับเคลื่อนระบบเกียร์คลัทซ์และสิ่งเกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่มี ผู้ค้นพบไว้แล้วมาประมวลเป็นการสร้างรถยนต์ การประดิษฐ์จึงเกิดจากการสะสมสิ่งที่ค้นพบในอดีตมาสร้างเป็นสิ่งใหม่ ดังนั้นการประดิษฐ์จึงมิได้เกิดจากผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ แต่เป็นผลจากการสะสมทางวัฒนธรรมของสังคม

การประดิษฐ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สิ่งประดิษฐ์ที่เป็นวัตถุ (material inventions) กับ สิ่งประดิษฐ์ที่ไม่ใช่วัตถุ (nonmaterial inventions หรือ social inventions) ได้แก่ ระบบความคิด การสื่อความหมายด้วยสัญลักษณ์ เช่น ภาษา ระบบเศรษฐกิจ ปรัชญาหรือความเชื่อและค่านิยมทางสังคม

ในสมัยปัจจุบัน มีผู้นำคำว่า นวัตกรรม มาใช้ (innovation) ซึ่งหมายถึง ผลรวมของการค้นพบและการประดิษฐ์สิ่งใหม่ นั่นคือ เป็นการนำความรู้และสิ่งประดิษฐ์ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม

2.3.11.3 การแพร่กระจาย (diffusion) เป็นกระบวนการสุดท้ายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงการกระจายวัฒนธรรมอันได้แก่ สิ่งที่ค้นพบและสิ่งประดิษฐ์จากคนกลุ่มหนึ่งไปสู่คนกลุ่มหนึ่ง หรือจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง เช่น การแพร่กระจายสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบท การแพร่กระจายคริสต์

ศาสนาจากเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ไปสู่ยุโรปในสมัยกลาง เป็นต้น ลักษณะของการแพร่กระจายมีดังนี้

1) การแพร่กระจายเป็นกระบวนการสองทาง (two – way process) ระหว่างผู้แพร่กระจายและผู้รับ เช่น ชาวยุโรปที่จับจองอาณานิคมในทวีปอเมริกาจะเผยแพร่คริสต์ศาสนาอารุทป็นเข้าไปในกลุ่มชาวอินเดียนแดง และจะรับวัฒนธรรมการปลูกข้าวโพด ยาสูบ อ้อย มาใช้ในการเกษตรกรรมของตน การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจึงเป็นการหิยยัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

2) การแพร่กระจายเป็นกระบวนการเลือกสรร (selective process) การที่กลุ่มคนหรือสังคมจะรับวัฒนธรรมต่างถิ่นที่แพร่กระจายเข้ามานั้น จะเลือกรับเพียงบางส่วน เช่น คนไทยรับวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาจากประเทศอินเดีย แต่ก็ได้รับวัฒนธรรมในการแต่งกาย และอาหารตามแบบอย่างของชาวอินเดีย

3) การแพร่กระจายนำไปสู่การดัดแปลงแก้ไขใหม่ (modication) เช่น ในสังคมไทยอาจรับเครื่องดนตรีมาจากชาติอื่น และนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับเพลงไทย ในวงการแพทย์อาจนำมามีที่ชาวพื้นเมืองปลูกเพื่อบริโภคมาปรับเปลี่ยนเป็นยารักษาโรค

ด้วยกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมทั้ง 3 ประการดังกล่าว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นแก่วัฒนธรรมของสังคม แต่เนื่องจากวัฒนธรรมแต่ละส่วนมีความเกี่ยวข้องระหว่างกัน หากอัตราการเปลี่ยนแปลงในส่วนใดส่วนหนึ่งของสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่ได้สมดุลกับวัฒนธรรมส่วนอื่น รวมถึงการปรับตัวของสมาชิกในสังคมย่อมก่อให้เกิดภาวะวัฒนธรรมล่าโดยทั่วไปวัฒนธรรมล่ามักเกิดขึ้นมาจากการขยายตัวของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้สถาบันสังคมจำเป็นต้องปรับระบบความสัมพันธ์ในสถานภาพและบทบาทของสมาชิกให้สอดคล้องกันกับการขยายตัวดังกล่าว

2.3.12 แนวโน้มของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน

การที่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปก็ดี หรือความสัมพันธ์ทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตก็ดี เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการต่าง ๆ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมตามแบบแผนพฤติกรรมของสังคม (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536 : 117) แนวโน้มในปัจจุบันที่สังคมและวัฒนธรรมกำลังเปลี่ยนไปนั้นมี 2 ประเภท ที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสมัยใหม่กับการเปลี่ยนแปลงร่วมสมัย กล่าวคือ (สุริชัย หวันแก้ว, 2544 อ้างใน สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย, 2548 : 43 – 44)

2.3.12.1 กระบวนการการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นสมัยใหม่ ได้แก่

1) การทำให้เป็นเรื่องทางโลก (secularization) หมายถึง เรื่องหรือสิ่งซึ่งครั้งหนึ่งถือว่าศักดิ์สิทธิ์หรือเกี่ยวข้องกับศาสนา กลายเป็นเรื่องทางโลกที่สมาชิกของสังคมสามารถเข้าไปเกี่ยวข้องได้ในสังคมสมัยก่อน ความเป็นไปต่าง ๆ ในสังคมจะถือว่าเป็นความประสงค์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ และฝ่ายศาสนามักจะเข้าไปมีบทบาท

ในสมัยต่อมา เมื่อความรู้ทางวิทยาศาสตร์และการศึกษาของมนุษย์เจริญขึ้น มีการใช้หลักเหตุผลมนุษย์จึงรู้สึกว่าเรื่องเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ไปสังคมหลาย ๆ เรื่องไม่ใช่เรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่เป็นเรื่องที่จะต้องใช้หลักเหตุผลพิจารณาเป็นราย ๆ ไป การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เป็นผลของกระบวนการทำให้เป็นเรื่องทางโลกและพบอยู่ทั่วไปในสังคมสมัยใหม่

2) การทำให้เป็นเหตุผล (rationalization) หมายถึง การยึดหลักเหตุผลและการให้เข้าหลักเหตุผล กระบวนวิธีการหรือผลของกระบวนการวิธีการใช้เหตุผลหรือการตีความเรื่องเก่าที่ยังไม่ประจักษ์ความจริงให้เข้าหลักเหตุผลรวมทั้งการปรับปรุงองค์การและกระบวนการผลิตตามหลักวิชา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น จัดรูปองค์การใหม่วางมาตรการประสานงาน ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นลง

3) การทำให้เป็นอุตสาหกรรม (industrialization) หมายถึง กระบวนการพัฒนาการเทคโนโลยีโดยการใช้วิทยาศาสตร์มาประยุกต์ในการขยายผลิตรวมขนาดใหญ่นำด้วยกำลังเศรษฐกิจเพื่อตลาดการค้าอันกว้างใหญ่โดยใช้แรงงานที่ชำนาญเฉพาะอย่าง

4) การทำให้เป็นเมือง (urbanization) หมายถึง กระบวนการที่ชุมชนกลายเป็นเมืองหรือการเคลื่อนย้ายของผู้คน การดำเนินการงานเข้าสู่บริเวณ การขยายตัวของเมืองออกไปทางพื้นที่ การเพิ่มจำนวนประชากรหรือการดำเนินการต่าง ๆ มากขึ้น เราอาจรวมความหมายของกระบวนการนี้ได้ว่า การขยายวิถีชีวิตแบบชาวเมืองโดยผ่านการแพร่ของไฟฟ้า ถนนหนทาง และสื่อมวลชนต่าง ๆ โทรทัศน์และภาพยนตร์ ทำให้รสนิยมและความต้องการของชาวชนบทเปลี่ยนแปลงไปในทางที่คล้ายชาวเมืองมากขึ้น

2.3.12.2 กระบวนการเปลี่ยนแปลงร่วมสมัย ได้แก่

1) การทำให้เป็นประชาธิปไตย (democratization) ประชาธิปไตย หมายถึง กระบวนการแพร่ขยายของปรัชญาหรือระบบสังคมแบบหนึ่งที่เน้นการที่ประชาชนมีส่วนร่วมและควบคุมกิจกรรมของชุมชนในฐานะเป็นตัวของตัวเอง โดยไม่คำนึงถึงคุณลักษณะบุคคล ศถาบันภาพ หรือทรัพย์สินสมบัติ

2) การแพร่ของการจัดองค์การขนาดใหญ่ (bureaucratization) หมายถึง การแพร่ของระบบบริหารงานโดยมีเจ้าหน้าที่ตามลำดับขั้น ซึ่งแต่ละคนต้องรับผิดชอบต่อ

ผู้บังคับบัญชาของตน โดยปกติมักจะปรากฏในองค์การรัฐบาลในส่วนบริหารต่าง ๆ แต่ก็มีอยู่ในธุรกิจ การอุตสาหกรรม การเกษตร สหภาพแรงงาน องค์การศาสนา และธนาคาร การที่มีกฎเฉพาะระเบียบตายตัวใช้ทั่วไปแล้ว อาจเป็นผลดีในทางป้องกัน การเลือกปฏิบัติและเพิ่มประสิทธิภาพ แต่การยึดระเบียบอาจทำให้งานล่าช้า เพราะผู้ปฏิบัติสามารถเลี้ยวความรับผิดชอบได้

3) กระบวนการสร้างคนชายขอบ (marginalization) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้น โดยเกิดขึ้นขณะที่เกิดความเจริญเติบโตเศรษฐกิจในระดับสูงเป็นผลดีมากแก่คนส่วนหนึ่งในเขตเมืองหรืออุตสาหกรรม แต่ก็ทำให้คนส่วนหนึ่งอยู่ห่างไกลจากการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลงไปทุกที

ตัวอย่างเช่น การพัฒนาเมืองให้เจริญในด้านต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดแหล่งสลัมสำหรับคนจำนวนมากด้วยการพัฒนาชนบทให้ทันสมัยด้วยไฟฟ้าและถนน แต่ขณะเดียวกันกลับผลักดันให้คนที่ยากจนแร้นแค้นต้องอพยพจากบ้านในชนบท ไปรับจ้างในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้

4) กระบวนการโลกาภิวัตน์ (globalization) หมายถึง การแพร่กระจายไปทั่วโลกการที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้สัมผัสหรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ซึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศ การเปลี่ยนแปลงที่สืบเนื่องมาจากกระบวนการโลกาภิวัตน์นั้นมีทั้งด้านที่เป็นลบ อย่างเช่น วิกฤตเศรษฐกิจที่ประเทศไทยประสบเมื่อปลายปี พ.ศ. 2540 ซึ่งต่อมาได้ลุกลามไปทั่วทั้งภูมิภาคเอเชีย ส่วนด้านที่เป็นบวก ก็เช่น การที่หลายประเทศร่วมมือกันผลักดันประเด็นปัญหาสิทธิมนุษยชน และความยุติธรรมทางสังคม ให้กลายเป็นระเบียบ วาระระหว่างประเทศ

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้ ถือได้ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญในปัจจุบันแนวโน้มของกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ บางทีก็ออกมาเป็นนโยบายหรือแผนพัฒนา บางทีก็เป็นกระบวนการที่กว้างขวาง เพราะความจำเป็นของเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป และบางส่วนก็เป็นลักษณะของการปรับตัวของผู้คนในสังคมในลักษณะของกระบวนการทางสังคม

2.3.13 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้นโดยทั่วไปย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลและสถาบันทางสังคมทั้งด้านบวกและด้านลบ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจะช่วยให้สังคมเจริญขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงบางครั้งอาจก่อให้เกิดความ

ไม่เป็นระเบียบในสังคมและก่อให้เกิดปัญหาสังคมได้ ผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม อาจสรุปได้ดังนี้ (ผจจจิตต์ อธิคมน์นทะ, 2531 : 32 – 33)

2.3.13.1 ผลจากค้นพบและการประดิษฐ์ อ็อกเบิร์น (Ogburn) ได้กล่าวถึง ผลจากการประดิษฐ์ที่มีต่อสังคมไว้ว่า การประดิษฐ์สิ่งหนึ่งย่อมมีผลไปถึงสิ่งอื่นด้วย เช่น การประดิษฐ์รถยนต์ทำให้สามารถเดินทางหรือติดต่อกันได้เร็วขึ้น ทำให้ขนย้ายสินค้าและการให้บริการเป็นได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น ส่งผลให้มีการสร้างถนนหนทางมากขึ้น ทำให้การค้าขายและการพัฒนาทางอุตสาหกรรมเป็นไปโดยสะดวกมากขึ้นและยังก่อให้เกิดผลต่อสังคมในด้านอื่น ๆ ตามมาอีก ดังนั้น ประดิษฐ์จึงมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะมีผลเกี่ยวโยงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องอื่น ๆ ต่อไปเรื่อย ๆ นอกจากนี้จากการที่เกิดมีสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ หลายด้าน เมื่อรวมกันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามมา เช่น การประดิษฐ์รถยนต์ ถนน โทรศัพท์ ไฟฟ้า น้ำประปา และอื่น ๆ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของวิถีชีวิตแบบสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทมากขึ้น

2.3.13.2 อัตราการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปโดยไม่เท่ากัน เนื่องจากวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กัน เมื่อส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเปลี่ยนไป ย่อมจะมีผลถึงวัฒนธรรมส่วนอื่นด้วย นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มักจะก่อให้เกิดภาวะของความล่าช้าทางวัฒนธรรม (cultural lag) อันเนื่องมาจากส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กันได้เปลี่ยนไปในระดับที่มากกว่าอีกส่วนหนึ่งทำให้เกิดการปรับตัวไม่ทันกัน (ดังได้กล่าวไปบ้างแล้วในบทที่ 3 เรื่องวัฒนธรรมในหัวข้อความล่าช้าทางวัฒนธรรม) วัฒนธรรมที่มักจะเปลี่ยนแปลงไปก่อนคือ วัฒนธรรมที่เป็นไม่ใช่วัตถุ ซึ่งส่งผลให้วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเปลี่ยนแปลงได้ไม่ทันกัน เช่น มีการประดิษฐ์รถยนต์ขึ้นใช้แต่ไม่มีใครรู้กฎจราจร เป็นต้น อาจก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อส่วนต่าง ๆ ภายในสังคมได้ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536 : 85 – 86)

2.3.13.3 การเปลี่ยนแปลงและปัญหาสังคม ปัญหาสังคมเกิดขึ้นจากเงื่อนไขที่มนุษย์ไม่สมปรารถนาและได้สิ่งที่ต้องการอย่างถูกต้อง สังคมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นไม่มีปัญหาเกิดขึ้น เพราะสถาบันและพฤติกรรมของสังคมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันยอมรับในคุณค่าของสังคม สังคมเปลี่ยนแปลงย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นปัญหาต่าง ๆ ซึ่งทุกสังคมกำลังประสบอยู่

2.3.13.4 ความไม่เป็นระเบียบของสังคมและบุคคล เมื่อวัฒนธรรมเกิดความไม่เป็นระเบียบความรู้สึกของคนในสังคมเกี่ยวกับความมั่นคง ศีลธรรมจรรยา เป้าหมายในชีวิตจะถูกทำลายลง เมื่อคนเกิดความสับสนไม่แน่นอน พฤติกรรมของเขาจะไม่มั่นคง เกิดลังเล ถ้าเป็นมากขึ้นอาจเรียกได้ว่า จิตเสื่อม ในสังคมปัจจุบันภาวะเช่นนี้เกิดง่าย ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงใน

สังคมมีหลายด้านด้วยกัน ถ้าสมาชิกของสังคมนั้นไม่รู้จักหรือไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากันได้ก็จะเกิดความสับสนขึ้น

2.3.13.5 การปรับเปลี่ยนระเบียบของสังคม เมื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงสังคมทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบของสังคม สังคมก็จะพยายามจัดระเบียบสังคมวัฒนธรรมให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ เพื่อจะไม่เกิดความล่าช้าทางวัฒนธรรม

2.3.13.6 ผลของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผน การที่สมาชิกมีโครงสร้างการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมให้ดีขึ้น เจริญขึ้น นั่นคือการวางแผนเพื่อก่อให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม ฉะนั้นผลของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้ สมาชิกย่อมจะคาดการณ์ว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์และยอมรับแก่สังคม

สภาพเหล่านี้มีทั้งส่วนที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อมนุษย์ แต่ดูเหมือนว่ามนุษย์ยินดีที่จะแลกเอาสิ่งใหม่ ๆ และยอมสูญเสียสิ่งเก่าบางอย่างเป็นการทดแทน นี่คือธรรมชาติของมนุษย์ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2.3.14 ความหมายของปัญหาทางสังคม

ปัญหาสังคม เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ได้รับความสนใจจากนักสังคมวิทยาและนักวิชาการเป็นเวลานาน ทำให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้กันอย่างกว้างขวาง ดังนั้น ในความหมายของคำว่า “ปัญหาสังคม” จึงมีการให้คำจำกัดความตามแนวทัศนะที่แตกต่างกันไปที่น่าสนใจดังนี้

รูบิงตัน และ เวินเบิร์ก (Rubington and Weinberg, 1971 อ้างใน ศัญญา ศัญญาวิวัฒน์, 2542 : 96 – 97) ให้ความหมายว่า ปัญหาสังคม คือ สถานการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมของคนจำนวนมากในกลุ่มหรือในสังคมใดสังคมหนึ่ง จึงเห็นพ้องต้องกันว่าควรจะต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อร่วมกันแก้ไขสถานการณ์นั้นให้มีสภาพดีขึ้น

แม็คกี (McKee, 1969 : 645) กล่าวว่า ปัญหาสังคมคือ ภาวะเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่สมาชิกสังคมเห็นว่า มีลักษณะคุกคามต่อค่านิยมของพวกเขาทางใดทางหนึ่ง

เบคเกอร์ (Becker อ้างใน โกศล วงศ์สวรรค์ และ สถิต วงศ์สวรรค์, 2543 : 16) กล่าวว่า ปัญหาสังคมเป็นสภาวะอย่างหนึ่ง ซึ่งคนจำนวนมากพอสมควรเห็นว่าเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคมบางประการที่พวกเขายึดมั่น

คาลด์เวลล์ (Morris G Caldwell, 1954 อ้างใน สนิท สมักรการ และ สุพรรณิ ไชยอำพร, 2548 : 12) ให้ความหมายว่า ปัญหาสังคม คือ สถานการณ์ที่เชื่อกันว่าจะเป็นอันตรายหรือเป็นการ

ฝ่าฝืนค่านิยมสังคมที่มีอยู่ และได้พิจารณาเห็นว่าสถานการณ์เช่นนั้น สามารถแก้ไขหรือกำจัดได้ด้วย การกระทำทางสังคมที่เหมาะสม

นอกจากนี้ พัทยา สายหนู (2540 : 211) กล่าวว่า สิ่งที่จะเป็นปัญหาทางสังคมได้จะต้องเป็นเรื่องที่ทำลายระเบียบความเรียบร้อยของสังคมที่สมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมรู้สึกเดือดร้อน และต้องการแก้ไข

ดังนั้น การที่จะพิจารณาว่าปัญหาสังคมใดเป็นปัญหาสังคมหรือไม่ จะต้องพิจารณาจากลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

2.3.13.1 สมาชิกส่วนใหญ่ของสังคมรู้สึกเดือดร้อน เพราะปรากฏการณ์นั้น และ

2.3.13.2 ต้องการและพยายามหาทางแก้ไขจัดปรากฏการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา
นั้น

ณรงค์ เส็งประชา (2537 : 159) อธิบายว่า ปัญหาสังคมเป็นสถานการณ์ที่ผู้คนจำนวนมากในสังคมกำหนดให้เป็นปัญหา เพราะเห็นว่าไม่สอดคล้องกับแบบฉบับที่ควรเป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมและเห็นว่าจะต้องมีการแก้ไขสถานการณ์นั้นให้หมดไปหรือบรรเทาลงจะปล่อยทิ้งไว้เฉย ๆ ไม่ได้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2542 : 99) กล่าวว่า ปัญหาสังคมคือ สถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่คนในสังคมหนึ่งถือว่เป็นสิ่งที่คุกคามต่อค่านิยมของเขา เขาจึงตกลงใจช่วยกันที่จะแก้ไขหรือจำกัดสถานการณ์นั้นให้หมดไป โดยที่เขาเชื่อว่า พวกเขามีความสามารถที่จะกระทำเช่นนั้นได้

กล่าวสรุปโดย ปัญหาสังคม คือ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมและไม่ใช่ที่พึงปรารถนา เพราะก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนในทางลบต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นระเบียบของสังคมทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ของสังคมรู้สึกเดือดร้อนต้องการแก้ไขจัดปัญหานั้น เพื่อให้สังคมมีสภาพที่ดีขึ้น

2.3.14 ลักษณะของปัญหาสังคม

จากความหมายของปัญหาสังคม ดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปลักษณะสำคัญของปัญหาสังคมได้ ดังนี้ (สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย, 2548 : 231 - 232)

2.3.14.1 ภาวการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อคนจำนวนมาก ไม่ใช่ที่พึงปรารถนาของคนส่วนใหญ่ในสังคมและมีความเห็นว่าจะป็นอันตรายหากปล่อยทิ้งไว้ หรือเป็นสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นในขนาดมากพอที่กระตุ้นคนจำนวนมากให้เกิดความรู้สึกเดือดร้อนซึ่งอาจจะป็นสภาวะการณ์ที่มีการละเมิดระเบียบสังคมที่มีอยู่ และการละเมิดนี้กว้างขวางจนสังคมส่วนใหญ่ไม่สามารถควบคุมแก้ไขได้ทันที พัทยา สายหนู (2529) ได้ยกตัวอย่างว่า ถึงแม้ว่าคนลักษณะใดจะมี

อยู่ในทุกสังคม แต่ถ้าสังคมสามารถควบคุมและปราบปรามได้ทันทีทุกครั้งที่ผู้ละเมิดเช่นนี้ขึ้น การลักขโมยก็ไม่ถึงกับทำให้ระเียบโดยทั่วไปต้องเสียหาย และไม่มีใครรู้สึกว่าเป็นปัญหาสังคม แต่ถ้าการลักขโมยมีแพร่หลายขึ้น จนเป็นการชิงทรัพย์ ปล้นสะดม ฆ่าเจ้าทรัพย์ทุกแห่งหน และเจ้าหน้าที่ซึ่งสังคมมอบหมาย อำนาจหน้าที่ไว้ให้คอยควบคุมปราบปรามผู้ละเมิดระเียบของสังคมเหล่านี้ ไม่สามารถควบคุมปราบปรามได้สำเร็จ ความวุ่นวายที่เกิดจากการลักขโมย ปล้นสะดมนี้เป็นที่รู้สึกอึดอัดใจของคนส่วนใหญ่ในสังคมก็กลายเป็นปัญหาสังคม

2.3.14.2 ภาวะการณ์อันไม่พึงปรารถนา เป็นสภาวะการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดในสังคมที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมของคนจำนวนมากหรือเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมบางประการที่คนในสังคมยึดมั่น ซึ่งเป็นสภาวะการณ์ที่ไม่ถูกต้องในสังคมนั้น ๆ ณรงค์ เสงี่ยมประชา (2532) ยกตัวอย่างของลักษณะปรากฏการณ์ทางสังคมที่จัดว่าเป็นปัญหาสังคมคือ การค้าประเวณีซึ่งผู้คนในสังคมต่างก็เห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคมและมีผลกระทบกระเทือนไปถึงสังคมโดยรวม เช่น ก่อให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งอาจติดต่อไปถึงผู้อื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับโสเภณีโดยตรง ผลกระทบกระเทือนต่อชื่อเสียงของสังคมโดยรวม เช่น ได้ชื่อว่า เป็นเมืองโสเภณี ผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของลูกหลาน เช่น โรคเอดส์ กามโรค ร่างกายพิการ ผลกระทบต่อสังคม เช่น ความไม่เป็นธรรมในสังคม การหลอกลวง การฉ้อโกง การฉ้อราษฎร์บังหลวง การบังคับให้ต้องขายตัวมีลักษณะคล้ายทาส สภาวะดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผู้คนจำนวนมากไม่พึงปรารถนาให้เกิดหรือมีขึ้นในสังคม ต่างก็มีความคิดและวิธีการต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไข โดยที่เห็นว่าปัญหานี้สามารถที่จะแก้ไขให้หมดไปหรือบรรเทาได้ ถ้าหลาย ๆ ฝ่ายได้ช่วยกัน แต่ถ้าในสังคมนั้นมองเห็นว่าการค้าประเวณีเป็นเรื่องธรรมดาเป็นสิ่งที่ช่วยให้สังคมดีขึ้น ช่วยบรรเทาสังคมอื่น ๆ เป็นสภาวะการณ์นั้นก็จัดว่าเป็นปัญหาสังคม

2.3.14.3 การเกิดความรู้สึกว่าควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไข เมื่อมีบุคคลจำนวนมากในสังคมรู้สึกว่าจะควรจะมีการกระทำบางอย่างเพื่อที่จะได้มีการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น เช่น ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจุบันมีคนมีรู้สึกตื่นตัวกันมากที่จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้ใช้ประโยชน์ได้สูงสุด เป็นความรู้สึกร่วมของคนในสังคมทั่วไปตั้งแต่ในระดับโลก ระดับประเทศ จนถึงระดับชุมชน ท้องถิ่น ว่าควรจะมีการแก้ไขปรับปรุงจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐและเอกชน ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ตลอดจนการรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปตระหนักรู้และร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งต้นน้ำลำธาร ป่าไม้และพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ เพื่อการเพาะปลูก เป็นต้น ซึ่งเรื่องนี้สืบมาจากการที่คนในสังคมตระหนักรู้ถึงความเสื่อมโทรมของ

ทรัพยากรธรรมชาตินั่นเอง ถึงแม้ว่าจะไม่มีผลกระทบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยตรง แต่มองเห็นว่าเป็นปัญหาของส่วนรวมที่รู้สึกราวจะต้องแก้ไข

2.3.13.4 การแสดงออกในรูปแบบของการกระทำร่วมกัน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในสังคมแล้วสมาชิกส่วนใหญ่ของสังคมที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาดังกล่าวได้พากันแสดงความคิดเห็นเสนอและเลือกหาวิธีแก้ไขหรือการรวมกลุ่มกันเพื่อกำจัดปัญหาดังกล่าว ยกตัวอย่างเช่น ผู้ผลิตสินค้าเพื่อบริโภคไม่ได้ดำเนินการตามมาตรฐานที่ได้แจ้งที่โฆษณาไว้ หรือมีการตั้งชื่อคล้ายชื่อสินค้าที่ได้มาตรฐาน เป็นการหลอหลวงผู้บริโภคให้เข้าใจผิด หรือปลอมปนวัตถุดิบที่ถูกกว่าแต่ลักษณะคล้ายกันในสินค้า ซึ่งอาจจะกระทำเพื่อลดต้นทุนการผลิตให้ได้กำไรมากขึ้นหรือทำให้ขายได้ปริมาณมากขึ้นก็ตาม ถือได้ว่าผู้ผลิตเอาเปรียบผู้บริโภค ดังนั้น สมาชิกในสังคมส่วนใหญ่ซึ่งเป็นผู้บริโภค อาจจะตั้งเป็นชมรมผู้บริโภค โดยมีวัตถุประสงค์ที่ชี้แจงทำความเข้าใจให้สมาชิกในสังคมทราบถึงวิธีการเลือกซื้อสินค้าที่ถูกต้อง กลวิธีการผลิต และร่วมมือกันสอดส่องตรวจตราคุณภาพของสินค้าเพื่อป้องกันการเอาเปรียบของผู้ผลิต

นอกจาก ลักษณะดังกล่าวแล้ว สนิท สมักรการ และ สุพรรณิ ไชยอำพร (2548 : 11 – 12) ยังได้กล่าวถึงปัญหาสังคมว่ามี ลักษณะแตกต่างจากปัญหาส่วนตัว (individual problem) ในประการสำคัญ คือว่า ปัญหาส่วนตนนั้นผู้เดือดร้อนมีน้อยและมักจะเป็นตัวเจ้าของปัญหาเอง อาทิ การนอนไม่หลับ ท้องผูก หรือตาบอด เป็นต้น ปัญหาส่วนตัวบางประการอาจกลายเป็นปัญหาสังคมได้เมื่อผู้คนเป็นจำนวนมากต้องเผชิญปัญหาส่วนตนแบบเดียวกัน อย่างเช่น เรื่องตาบอด ถ้าสังคมใดมีคนตาบอดหรือคนพิการเป็นจำนวนมาก สังคมก็จะมีภาระหนักในเรื่องที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูคนตาบอดหรือผู้พิการเหล่านั้น อาจจะทำให้สังคมโดยรวมอ่อนแอลงได้ เช่นนี้ เป็นต้น

2.3.14 ประเภทของปัญหาทางสังคม

ปัญหาสังคมมีอยู่มากมาย และอาจจัดหมวดหมู่เป็นประเภทได้หลายแบบดังต่อไปนี้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2542 : 99 – 101)

แม็คกี (McKee) เสนอว่า ปัญหาสังคมแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

2.3.14.1 ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนกับสังคม หรือปัญหาการปรับตัวของปัจเจกชนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ได้แก่ ปัญหาเยาวชน ปัญหาวัยรุ่น ปัญหาคนแก่ ปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การติดยาเสพติดต่าง ๆ การติดยาฝิ่น การติดกัญชา ติดเหล้า ปัญหาโรคจิต เป็นต้น

2.3.14.2 ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม หรือการจัดระเบียบภายในสังคม ได้แก่ ปัญหาการขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ ระหว่างกรรมกรกับนายทุน ปัญหาที่อยู่อาศัย แหล่งเสื่อมโทรม ปัญหาสภาวะแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาการจราจรหนาแน่น ปัญหาการเพิ่มของประชากร เป็นต้น

นอกจากนี้ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้แบ่งปัญหาทางสังคมเป็นประเภทต่าง ๆ ตามประสบการณ์คือ ปัญหาหลักได้ยีนได้ฟังกันอยู่เสมอ โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง ทางสังคม และปัญหาสภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

1) ปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่คนในสังคมเป็นจำนวนมากรู้สึกว่าคุกคามคุณค่าของตน และต้องการที่จะแก้ไขให้ดีขึ้นหรือขจัดให้หมดไป เพราะเชื่อว่าตนหรือสังคมสามารถทำได้ เช่น ความยากจน การขนส่ง อาชีพต่าง ๆ การตลาด ราคาสิ่งของแพง เงินเฟ้อ เงินฟุบ เศรษฐกิจตกต่ำ เป็นต้น

2) ปัญหาทางการเมือง ได้แก่ ภาวะการณ์ทางการเมืองที่คนในสังคมจำนวนมากรู้สึกว่าคุกคามคุณค่าของตนและต้องการจะแก้ไขให้หมดสิ้นไปหรือเบาบางลงเพราะเชื่อว่า พวกตนสามารถแก้ไขได้ เช่น การคอร์รัปชัน ซึ่งอาจแบ่งย่อยออกเป็นการโกงรูปแบบต่าง ๆ การเบียดเบียนเวลาราชการ การเล่นพรรคเล่นพวก การรับสินบน เป็นต้น การแทรกซึมของลัทธิคอมมิวนิสต์ สงคราม เป็นต้น

3) ปัญหาทางสังคม ได้แก่ สภาวะการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่คนในสังคมเป็นจำนวนมาก รู้สึกว่าคุกคามคุณค่าของตน จึงต้องการแก้ไขโดยเห็นว่าการกระทำเช่นนั้นอยู่ในวิสัยของกลุ่มหรือสังคมของตนเองจะทำได้ เช่น ปัญหาการศึกษาต่ำ อนามัย อาชญากรรม ปัญหาวัยรุ่นติดยาเสพติด สภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ และปัญหาประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นต้น

4) ปัญหาสภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ได้แก่ สภาวะแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ทางด้านกายภาพมีคนจำนวนมากรู้สึกว่า คุกคามชีวิตของตนและต้องการที่จะกำจัดให้หมดไปหรือเบาบางลงเพราะเชื่อว่าพวกตนมีความรู้ความสามารถแก้ไขได้ ปัญหาสภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษที่สำคัญ เช่น ปัญหาอากาศ น้ำ ดิน เสียง และความร้อนเป็นพิษ

2.3.15 แนวทางการศึกษาปัญหาสังคม

ปัญหาสังคมไม่ได้เป็นปัญหาต่อสังคมหรือกลุ่มคนเท่านั้น แต่ยังเป็นปัญหาแก่การศึกษาเรื่องนี้ของนักสังคมวิทยาด้วย โดยมักจะมีปัญหาถามกันว่าใครจะเป็นผู้ศึกษาปัญหาสังคมอะไร คือปัญหาสังคม ทำไมจึงต้องศึกษาปัญหาสังคมและจะศึกษาปัญหาสังคมอย่างไร ดังนั้นเพื่อตอบ

คำถามเหล่านี้ นักสังคมวิทยาจึงสร้างแนวทางเพื่อชี้้นำการศึกษาปัญหาสังคมขึ้นหลายแนวทางด้วยกัน แต่ละแนวทางจะพยายามอธิบายถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมตลอดจนถึงผลกระทบและแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้น ๆ แนวทางในการศึกษาปัญหาสังคม ที่จะกล่าวไว้ในที่มี 5 แนวทางด้วยกัน คือ (โกศล วงศ์สวรรค์ และ สกิต วงศ์สวรรค์, 2543 : 40 – 46)

2.3.15.1 ทฤษฎีพยาธิทางสังคม (The Social Pathology Perspective) เป็นสมมติฐานในระยะเริ่มแรกของนักสังคมวิทยา และได้หมดอิทธิพลไปแล้ว แต่ได้มีนักสังคมวิทยาอเมริกันบางคนช่วยกันรื้อฟื้นแนวความคิดนี้ขึ้นมาอีก เนื่องจากมีปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้นในสังคม จึงต้องหาแนวทางความคิดหลาย ๆ แนวมาช่วยกันแก้ไขปัญหาของสังคม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2542 : 21)

2.3.15.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับพยาธิทางสังคม (The Social Pathology Perspective) เป็นแนวความคิดที่อยู่บนพื้นฐานของการเปรียบเทียบสังคมกับสิ่งมีชีวิต หรือถือว่าสังคมคือ สิ่งที่มีชีวิตอย่างหนึ่งนั่นเอง และถือเอาการปฏิบัติหน้าที่อย่าง “ปกติ” ของสังคม เป็นเครื่องหมายของสุขภาพอนามัย สังคมที่ดีก็คือสุขภาพของที่ดีของสังคม สุขภาพของที่ดีของสังคม จึงเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาเมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นที่ส่วนใดของสังคมจะเรียกว่า “พยาธิสังคม” ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม ตามหลักเหตุผลเช่นนี้ บุคคลหรือสถานการณ์ใดก็ดีที่ผิดแปลกไปจากความคิดนี้ หรือสิ่งที่ควรจะเป็นแล้ว ถือว่าเป็นปัญหาทั้งสิ้น ดังนั้น ปัญหาสังคมตามแนวความคิดของนักพยาธิทางสังคม จึงหมายถึง การละเมิดความคาดหวังเชิงศีลธรรม (สิ่งที่ควรเป็น) นั่นเอง

นักพยาธิทางสังคมในระยะแรกมุ่งศึกษาปัจเจกชนเป็นต้นเหตุของปัญหาสังคม ซึ่งได้แก่บุคคลที่ไม่อาจจะเรียนรู้ระเบียบของสังคมได้ถูกต้อง หรือผู้ที่ต่อต้านคุณค่าทางสังคม หรือ/และความเชื่อทางสังคม เนื่องจากบุคคลนั้นมีความบกพร่องในตนเอง ส่วนนักพยาธิทางสังคมรุ่นใหม่ให้ความสำคัญเรื่องความบกพร่องของสังคมและสถาบันสังคมมากกว่าตัวบุคคล โดยถือว่าสังคมที่ไร้ศีลธรรมจะทำให้มีบุคคลไม่มีศีลธรรมจะทำให้บุคคลที่ไม่มีศีลธรรม และบุคคลเหล่านี้จะเป็นต้นเหตุของปัญหาทางสังคม

นักพยาธิสังคมทั้งยุคเก่าและยุคใหม่ ต่างได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามาไว้ด้วยกันทั้งคู่ โดยนักพยาธิรุ่นเก่า ซึ่งมองปัญหาสังคมเกิดจากความบกพร่องในตัวบุคคลที่เกิดจาก “เชื้อ” ไม่ได้จึงเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมโดยอาศัยความรู้ทางพันธุกรรมศาสตร์ ซึ่งมักจะเป็นเรื่องการควบคุมเชื้อไม่ดีไว้ และส่งเสริมเชื้อดี เพื่อให้ประชากรในอนาคตมีคุณภาพสำหรับนักพยาธิรุ่นใหม่มองไปที่สังคมมากกว่าบุคคล ถือว่ามนุษย์ทุกคนโดยธรรมชาติเป็นคนดี เกิดมาดี ถ้าจะเลวก็เลว

ภายหลัง เมื่อถูกสังคมอิทธิพลของสถาบันสังคม ดังนั้น ถ้าหากแก้ไข สถาบันให้ดีขึ้นจะเป็นการแก้ไขบุคคลด้วยอีกทอดหนึ่ง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2542 : 29) แต่ในท้ายที่สุดแล้ว แนวคิดทฤษฎีนี้ยังคงกังวลอยู่แต่เรื่องหลักศีลธรรม แต่อย่างไรก็ดี มองว่าการส่งเสริมศีลธรรมไม่ใช่วิธีการแก้ไขปัญหาค่ะได้ทั้งหมด แต่การแก้ปัญหาค่ะต้องให้การศึกษาแก่บุคคลในสังคมเพื่อจะมีคุณธรรมมากขึ้น

2.3.15.3 ทฤษฎีการเสียระเบียบทางสังคม (The Social Disorganization Perspective) แนวความคิดของทฤษฎีนี้มีต้นกำเนิดจากการที่มีการอพยพย้ายถิ่นของประชากร เช่น การอพยพผู้ลี้ภัยสงครามจากประเทศในทวีปเอเชียไปตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกา การอพยพจากชนบทสู่เมือง เป็นต้น และคนที่อพยพใหม่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ได้ ทฤษฎีพยาธิทางสังคมไม่อาจจะอธิบายถึงสาเหตุของปัญหาสังคมนี้ได้ จึงได้มีการสร้างทฤษฎีใหม่อยู่บนพื้นฐานแนวความคิดที่ว่า แต่ละสังคมก่อกำเนิดมาจากการรวมตัวกันอย่างมีระเบียบมีกฎเกณฑ์แน่นอนที่คาดหวังให้สมาชิกต้องปฏิบัติ ถ้าการปรับตัวของบุคคล หรือกลุ่มทางสังคมเป็นไปในทางที่ไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ผิดไปจากกฎเกณฑ์ของสังคม ก็จะเป็นที่มาของการเสียระเบียบทางสังคม หลักสำคัญในการมองปัญหาสังคมตามแนวความคิดนี้คือการมองปัญหาสังคมในฐานะดัชนีของการเสียระเบียบทางสังคมซึ่งเกิดจากกฎเกณฑ์ล้มเหลว ทำให้ไม่มีผู้ปฏิบัติตามหรือละเมิดกฎเกณฑ์ดังกล่าว ความล้มเหลวของกฎเกณฑ์อาจจะเกิดจากสาเหตุที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ภาวะที่ไม่มีกฎเกณฑ์คอยบอกว่าจะทำอะไร หรือ 2) ภาวะที่มีความขัดแย้งของกฎเกณฑ์ทำให้รู้สึกว่าการบังคับหรือถูกบังคับให้กระทำตามบรรทัดฐานที่ตรงกันข้ามหรือขัดแย้ง และ 3) ภาวะที่คนรู้สึกว่าอาจจะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ก็ไม่ได้ทำให้ตนได้รับผลประโยชน์หรือโทษอย่างไร การเสียระเบียบในสังคมจะทำให้เกิดความเครียดในบุคคลขึ้น

บุคคลที่ได้รับผลจากการเสียระเบียบทางสังคมนี้ อาจจะทำให้กลายเป็นคนที่ไม่สนใจจะทำตามระเบียบ เช่น ดิฉันเสพติด หรือประกอบกรอาชญากรรม และสังคมเองก็จะรู้สึกได้รับแรงกระทบจากความไร้ระเบียบนั้น และอาจจะแก้ไขด้วยการเปลี่ยนกฎเกณฑ์บางอย่างหรืออาจจะรักษากฎเกณฑ์ที่ขัดแย้งนั้นไว้ หรือไม่ก็เลิกกฎเกณฑ์ดังกล่าวเสีย

2.3.15.4 ทฤษฎีความขัดแย้งทางค่านิยม (The Value Conflict Perspective) ทฤษฎีนี้ถือว่า เมื่อใดก็ตามที่สภาพสังคมไม่สอดคล้องกับระบบค่านิยมของกลุ่มหรือสังคมนั้นจะทำให้เกิดปัญหาขึ้น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขัดแย้งกันค่านิยมของกลุ่มต่าง ๆ โดยกลุ่มเหล่านั้นต่างก็ยึดถือหรือเป็นเจ้าของค่านิยมที่ไม่เหมือนกันและเมื่อกลุ่มต่าง ๆ นำสิ่งที่ยึดถือต่างกันมาขัดแย้งกันนี้เอง ทำให้เกิดการแบ่งกลุ่มกันออกมาเป็นฝักเป็นฝ่าย โดยแต่ละกลุ่มต่างก็ประกาศ

ค่านิยมของตนเองออกมาชัดเจน ก็ทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้น เช่น เจ้าของบริษัทต้องการกำไรมาก ให้ค่าจ้างคนงานต่ำอีกทั้งสวัสดิการก็ไม่มีด้วย คนงานไม่พอใจ ทำเรื่องเรียกร้องให้บริษัทปรับปรุง ค่าจ้างและสวัสดิการ เจ้าของบริษัทก็ไม่ยอม ผลตามมาก็คือการมีนัดหยุดงานของคนงาน ทำให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจใหญ่หลวง หรือความขัดแย้งด้านศาสนา หรือเชื้อชาติภายในสังคม ก่อให้เกิดการจลาจลขึ้นภายในประเทศ เป็นต้น

อย่างไรก็ดีทฤษฎีบทนี้ถือว่าพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของบุคคลจากกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้นั้น ไม่จำเป็นต้องเกิดจากการที่บุคคลนั้นบกพร่องหรือกฎเกณฑ์ของสังคมนั้นบกพร่อง แต่เป็นเพียงสถานการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมที่กลุ่มยึดถือ สถานการณ์นี้เองก่อให้เกิดปัญหาซึ่งก็เป็นปกติวิสัยในสังคมที่ซับซ้อนที่มีกลุ่มต่าง ๆ กันมากมาย ซึ่งค่านิยมหรือผลประโยชน์แตกต่างกันออกไป

การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอาจทำได้ 3 แนวทางคือ การเห็นพ้องต้องกัน การแลกเปลี่ยนและการใช้อำนาจ กล่าวคือ หากกลุ่มขัดแย้งสามารถแบ่งปันผลประโยชน์กันได้ ก็อาจจะหาทางตกลง ประองตองกัน หากตกลงกันไม่ได้ อาจมีการต่อรองแลกเปลี่ยนสิ่งมีค่าแก่กัน และกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความขัดแย้ง แต่หากสองทางดังกล่าวไม่สำเร็จ ก็ต้องใช้วิธีที่สาม คือ ใช้อำนาจเข้าจัดการ ซึ่งหมายความว่า กลุ่มที่มีอำนาจกว่าจะเป็นผู้ชนะการขัดกันนั้น (สัญญาสัญญาวิวัฒน์, 2542 : 57)

2.3.15.4 ทฤษฎีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (The Deviant Behavior Perspective)

แนวความคิดทฤษฎีเชื่อว่า การละเมิดความคาดหวังทางบรรทัดฐานเป็นปัญหาสังคม พฤติกรรมหรือสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานถือว่าการเบี่ยงเบน ทฤษฎีนี้มีการศึกษาวิจัยทดลองโดยอาศัยสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคมไว้มาก นักสังคมวิทยาจึงมีความเชื่อว่าสาเหตุของพฤติกรรมเบี่ยงเบนมาจากการได้เรียนรู้ แนวทางเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานจึงเป็นแนวทางที่มีน้ำหนักมากกว่าแนวทางปฏิบัติตามประเพณี การที่บุคคลมาเรียนรู้แนวทางเบี่ยงเบนก็เนื่องจากสถานการณ์ที่จะมีโอกาสเรียนรู้การปฏิบัติตามประเพณีจำกัด แต่โอกาสเรียนรู้วิธีเบี่ยงเบนมีมาก โอกาสที่จะบรรลุเป้าหมายตามที่สังคมกำหนดมีจำกัด แต่ความรู้สึกบีบคั้นใจมาก อีกทั้งทางระบายความคับแค้นใจมีจำนวนจำกัด จึงเป็นสภาพที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนขึ้น เช่น เด็กยากจนจะเร่ร่อนตามถนนมีโอกาสน้อยที่จะได้รับการศึกษา หรือมีโอกาสน้อยที่จะมีที่อยู่อาศัยเป็นการถาวร หรือต้องการทำงานรับจ้างที่มีค่าตอบแทนต่ำ เด็กเหล่านี้อาจจะมารวมกันเป็นกลุ่มมีวัฒนธรรมย่อย ๆ ในกลุ่มของตน ย่อมทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มตนเพราะอยากเป็นพวกกลุ่มเดียวกัน เช่น การไปขมขาน ลักขโมย เสพยาเสพติด ก่ออาชญากรรมรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า คนที่ว่างงานหรือมีโอกาสจำกัดในการมีงานทำจะต้องกลายเป็นผู้ทำผิดเสมอไป นอกจากจะมีแรงจูงใจบางอย่าง เช่น หากกลุ่มยกย่องคนทำผิดให้เป็นผู้นำหรือหัวหน้ากลุ่ม ก็เกิดบรรยากาศที่จูงใจให้มีการทำผิดขึ้นได้

แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนนี้ (สัญญา สัญญา วิวัฒน์, 2542 : 74) นักทฤษฎีได้เสนอให้มีวิธีการขัดเกลาซ้ำหรือขัดเกลาใหม่เป็นแนวทางหลัก ทางที่ดีที่สุดในการขัดเกลาซ้ำคือ การเพิ่มโอกาสการติดต่ออย่างมีความหมายกับสิ่งที่ดี และพยายามลดการติดต่อหรือสัมผัสกับสิ่งไม่ดีลง ซึ่งอาจกล่าวเป็นเชิงสมมติฐานได้ว่า ยิ่งโอกาสในการปฏิบัติถูกต้องตามทำนองคลองธรรมมีมากขึ้น พฤติกรรมเบี่ยงเบนก็จะยิ่งน้อยลง

2.3.15.5 ทฤษฎีตีตรา (The Labeling Perspective) เป็นทฤษฎีที่พัฒนามาจากแนวคิดความคิดของผู้ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการกระทำระหว่างกันทางสังคม (social interaction) เพื่อที่จะนำมาอธิบายพฤติกรรมเบี่ยงเบนประเภทหนึ่งนั่นเอง ทฤษฎีตีตราเชื่อว่า การกระทำใดจะเป็นการเบี่ยงเบนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความรู้สึกของสังคมมากกว่าการกระทำที่เบี่ยงเบนของผู้ที่ถูกตีตรา เช่น คนที่รักร่วมเพศจะได้รับการยอมรับจากสังคมอเมริกัน คอรัณบลุม และ จูเลียน (Kornblum and Julian, 1992) มากกว่าสังคมไทย ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีตีตราไว้โดยสรุปว่า พฤติกรรมหรือสภาวะการใด ๆ จะเป็นปัญหาทางสังคมก็ต่อเมื่อสังคมนั้นรู้สึกและกำหนดว่าเป็นปัญหา ซึ่งหากมีสภาวะการที่สังคมรู้สึกว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นเป็นปัญหาขึ้นมาจะทำให้เกิดผล 2 ประการคือ 1. จะมีกลุ่มหนึ่งที่มีอำนาจหรือได้เปรียบกลุ่มอื่นของสังคม ซึ่งพฤติกรรมจะอยู่ในรูปแบบการแบ่งแยกผิว ความไม่เสมอภาคในการถือปฏิบัติหรือการลำเอียง การใช้อำนาจ เป็นต้น เช่น ในกรณีการตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดแบบเดียวกัน จะมีแนวโน้มคนดำจะถูกตัดสินจำคุกนานกว่าคนผิวขาว 2. บุคคลที่ถูกตีตราอาจจะยอมรับสภาพตามที่สังคมได้ประทับตราให้ เช่น คนที่ถูกตราหน้าว่าติดยาเสพติด ก็อาจจะทำตัวเป็นคนติดยาเสพติดไปเลย ไม่ชวนขวยขวายที่รักษาตัว อีกทั้งยังต่อต้านที่จะทำการรักษาให้หายขาดเพื่อที่จะทำงานได้ตามปกติเหมือนคนในสังคมโดยทั่วไป

ทฤษฎีนี้เกิดจากข้อบกพร่องของทฤษฎีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ไม่สามารถอธิบายปัญหาสังคมได้ทั้งหมด แนวคิดที่ว่านี้ส่งผลถึงวิธีการของแนวคิดที่ 4 ที่กล่าวว่า คนที่มีพฤติกรรมเป็นแบบนี้ เป็นเพราะบุคคลที่เบี่ยงเบน ซึ่งจริง ๆ แล้วเราย่อมได้ทราบว่าคุณลักษณะที่เบี่ยงเบนนั้นเป็นอย่างไร เบี่ยงเบนขนาดใด และแบบใดจึงจะเป็นปัญหาสังคม จะเบี่ยงเบนแบบใดจึงไม่เป็นปัญหา ดังนั้นตามแนวคิดทฤษฎีตีตรานี้ ได้โต้แย้งแนวความคิดที่ 4 ว่าจริง ๆ แล้วปัญหาสังคมเกิดขึ้นเพราะคนในสังคมส่วนใหญ่ (dominant society) เป็นผู้ตราไว้เองว่าอะไรคือพฤติกรรมเบี่ยงเบน ปัญหาสังคมอะไรที่ไม่เบี่ยงเบนและไม่เป็นปัญหาสังคม ทฤษฎีการตีตราได้เน้นว่าปัญหาสังคมเกิดขึ้น

เพราะสังคมเป็นผู้ให้คำจำกัดความ (social denitions) ทฤษฎีนี้เน้นหาคำตอบว่าเหตุใดจึงเชื่อตามคำจำกัดความของสังคมว่าเป็นเรื่องที่ต้อง

2.3.16 สาเหตุของปัญหาสังคม

นักสังคมวิทยาได้พยายามเสนอกฎเกณฑ์และหลักการต่าง ๆ เพื่ออธิบายถึงสาเหตุของปัญหาสังคม เนื่องจากพวกท่านเหล่านั้นก็มีความเห็นหลากหลายทัศนะ ว่าอะไรที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสังคม ความเห็นเหล่านั้นมีทั้งเหมือนและต่างกัน เพราะแต่ละปัญหาอาจจะมีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนสัมพันธ์กัน ดังนั้น การจะเข้าใจถึงปัญหาสังคมจะสนใจเฉพาะสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งไม่ได้ ต้องพิจารณาสาเหตุหลาย ๆ ด้าน เพราะอาจมีหลายสาเหตุเกี่ยวโยงกันจนทำให้เกิดเป็นปัญหาสังคม ขึ้นได้ จากการที่ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีของนักสังคมวิทยาที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมมี ดังนี้

2.3.16.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change) ในปัจจุบันสังคมชนบทและสังคมเมือง มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมหลายประการ ได้แก่ การทำให้เป็นอุตสาหกรรม(industrialization) การทำให้เป็นเมือง (urbanization) การทำให้เป็นประชาธิปไตย (democratization) การจัดองค์การแบบสมัยใหม่ (bureaucratization) กระบวนการสร้างชายขอบ (marginalization) เป็นต้น (รายละเอียดดังกล่าวแล้วในบทที่ 8) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น ในรูปแบบต่าง ๆ เหล่านี้มีผลกระทบทั้ง 2 ด้าน คือ มีส่วนช่วยให้สังคมเจริญขึ้น แต่ในบางครั้งก็อาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว จนผู้คนในสังคมปรับตัวไม่ทัน ตัวอย่างของลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่อาจก่อให้เกิดปัญหาสังคม ได้แก่ (ณรงค์ เสงี่ยมประชา, 2537 : 257)

2.3.16.2 การเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไป มีอาชีพต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย การติดต่อสัมพันธ์กันเปลี่ยนไป ผู้คนต้องสู้ดิ้นรนเพื่อช่วยเหลือตนเอง วิถีชีวิตแบบใหม่อาจทำให้พวกเขามีปัญหาในการปรับตัว เขาอาจกลายเป็นว่างงาน อาจมีเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ

2.3.16.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เกิดการประดิษฐ์เครื่องจักรเครื่องทุ่นแรงต่าง ๆ สามารถเอามาแทนแรงคนแรงสัตว์ นำเอามาใช้ในธุรกิจโรงงาน ทำให้แรงงานคนถูกแทนที่โดยแรงงานเครื่องจักรเครื่องทุ่นแรงและความจำเป็นในการใช้แรงงานคนและแรงงานสัตว์ลดลง อาจก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานและถ้าหากใช้เทคโนโลยีนั้น ๆ ไม่เป็นก็อาจก่อปัญหาอื่น ๆ ได้ เช่น ปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษ เป็นต้น

2.3.16.4 การเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงกระบวนการปกครองจากระบบเผด็จการไปเป็นประชาธิปไตย ถ้าประชาชนยังยึดมั่นผูกพันอยู่กับระบบเดิมย่อมจะมีการต่อต้านเกิดขึ้นหรือถ้าผู้คนยังไม่พร้อม เช่น ยังไม่เข้าใจระบบนั้น ๆ ดี ก็จะมีปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น การใช้อำนาจผูกขาดทางการเมือง การซื้อคะแนนเสียง เป็นต้น

2.3.16.5 การล้าทางวัฒนธรรม เช่น เรามีเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน แต่ใช้ไม่เป็น อาจเกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินได้ หรือเรามีโรงงานผลิตพลังงานปรมาณู มีโรงงานผลิตยาปราบศัตรูพืช แต่ไม่รู้จักรใช้เครื่องจักรและอุปกรณ์ในการผลิต หรือผลิตสิ่งนั้น ๆ ได้แล้วแต่นำเอาไปใช้ไม่ถูกต้องก็อาจเกิดปัญหาขึ้นได้

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจจะสร้างความเจริญและปัญหาให้แก่สังคมแต่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ไม่อาจสกัดกั้นได้และถ้าสังคมไม่เปลี่ยนแปลงสังคมเจริญก้าวหน้าขึ้นไม่ได้

1) การเสียระเบียบทางสังคม (social disorganization) โดยทั่วไปทุกสังคมมักจะวางกฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐานบางอย่างให้สมาชิกที่มาอยู่รวมกันอยู่มีระเบียบ ความเป็นระเบียบนี้ไม่ใช่เกิดจากการใช้อำนาจ แต่เป็นการยอมรับกฎเกณฑ์ร่วมกัน แต่ในบางช่วงเวลาอาจเกิดปรากฏการณ์ที่สมาชิกส่วนใหญ่ของบางสังคมมีการละเมิดไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบในสังคม หรือการเสียระเบียบของสังคม

การเสียระเบียบทางสังคม หมายถึง ภาวะที่สถาบันไม่สามารถจะควบคุมสมาชิกของสังคมให้ปฏิบัติตามระเบียบแผนที่วางไว้ หรือสภาวะที่สถาบันไม่สามารถรักษาบรรทัดฐานในกิจกรรมด้านนั้น ๆ ไว้ได้ ความเสียระเบียบทางสังคม เป็นความระส่ำระสาย การขาดตอน การขัดกัน หรือการขาดสมานฉันท์ภายในกลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่ง ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อวิถีชีวิตความเคยชินต่อสถาบันสังคม หรือต่อการควบคุมทางสังคม ทำให้ชีวิตในสังคมไม่อาจดำเนินไปอย่างราบรื่น ถ้าหากไม่ปรับปรุงแก้ไขเรื่องสำคัญบางเรื่องที่เกี่ยวข้อง โดยที่ชีวิตสังคมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและมีพลังบางอย่างขัดแย้งกันเสมอ การเสียระเบียบจึงเป็นเรื่องที่พบในทุกสังคม จะต่างกันตรงที่มากหรือน้อยเท่านั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545 อ้างใน ณรงค์ เสงี่ยมประชา, 2537 : 162) ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดการเสียระเบียบหรือเกิดความไม่เป็นระเบียบของสังคมอาจจะสรุปได้ดังนี้ (อานนท์ อาภาภิรม, 2517 : 10 – 13)

2) คุณดมการณ์ของประชาธิปไตย แนวความคิด (concept) ในเรื่องความเสมอภาค และเสรีภาพตามคุณดมการณ์ของลัทธิประชาธิปไตย ได้มีส่วนสำคัญการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทย กล่าวคือ คุณดมการณ์ของประชาธิปไตยซึ่งสนับสนุนคุณค่าของ

เสรีภาพในการต่อสู้แข่งขันเพื่อความเจริญก้าวหน้าของปัจเจกชน (individual) ได้กระตุ้นให้คนเรา ดิ้นรนขวนขวายแสวงหาวิธีการและสิ่งใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและสังคม เพราะฉะนั้น บุคคลจึงถูกกดดันให้ต่อสู้แข่งขันเพื่อสถานภาพของตนเองในฐานะที่เป็นสมาชิกของ สังคมและผลของการแข่งขันทำให้เกิดความตึงเครียดความวิตกกังวล เพราะไม่แน่ใจว่าตนจะสามารถต่อสู้แข่งขันกับบุคคลอื่นได้หรือไม่ หากไม่ประสบความสำเร็จ ตนก็จะสูญเสียสถานภาพ ของตน เช่น จากสถานภาพของคนมั่งมีไปสู่สถานภาพของคนยากจน บุคคลจึงพยายามสร้าง ความสำเร็จให้แก่ตนเองโดยทุกวิถีทาง ไม่ว่าจะเป็นทางสุจริตหรือทุจริตอันนำไปสู่ความไม่เป็น ระเบียบในสังคม

3) ความล้มเหลวในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกของสังคม อธิบายได้ว่าบรรทัดฐาน อันได้แก่ ระเบียบแผนหรือกฎหมายที่ใช้ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกของ สังคมนั้น ไม่อาจใช้บังคับสมาชิกของสังคมได้ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากความกดดันของ สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ซึ่งเต็มไปด้วยการแข่งขัน สภาพการณ์ดังกล่าวเป็นผลให้การควบคุมสังคม (social control) ประสบความสำเร็จยาก เพราะสมาชิกของสังคมไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่กำหนด ไว้ สถาบันทางสังคม ซึ่งได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา ไม่ สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ (dysfunctional) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันศาสนา ซึ่งสังคมวิทยา ถือว่าเป็นเครื่องมือในการควบคุมสังคมที่ดีที่สุดนั้น ไม่สามารถโน้มน้าวจิตใจสมาชิกของสังคมให้ สนใจใน “คุณธรรม” เพราะการต่อสู้แข่งขันเพื่อความอยู่รอดชนิดปากกัดตีนถีบ ทำให้มนุษย์ห่าง เินจากวัด อันเป็นผลให้ “ศีลธรรม” เสื่อมทรามลง (low morality)

เมื่อการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกของสังคมล้มเหลว ย่อม ส่งผลกระทบถึงโครงสร้างของสถาบันทางสังคมต่าง ๆ กล่าวคือ เกิดความไม่สมดุลในการปฏิบัติ หน้าที่ของสถาบันสังคมต่าง ๆ ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบของสังคม

4) ค่านิยมใหม่ ตามที่ได้อธิบายแล้วว่า สังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ เสมอ และผลแห่งการเปลี่ยนแปลงย่อมก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ เช่น “ค่านิยม” (values) ใหม่ ๆ เป็นต้น “ค่านิยมใหม่” ได้แก่ “ความเสมอภาค” “อิสรภาพ” และ “ความเป็นตัวของตัวเอง” ตามครรลอง ของอุดมการณ์ของประชาธิปไตย สังคมไทยซึ่งได้สัมผัสกับระบบประชาธิปไตยมาเป็นเวลาเกือบ 40 ปีแล้วก็ได้รับเอา “ค่านิยม” ใหม่ที่ได้กล่าวแล้ว ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในเรื่องราวนี้ก็ได้แก่ผู้หญิง ของสังคมไทยในปัจจุบันซึ่งตื่นตัว “ค่านิยม” โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับความเสมอภาคเท่าเทียมกับ ผู้ชาย (ซึ่งแต่ก่อนเคยรู้สึกว่าเป็น “ช้างเท้าหลัง”) ผู้หญิงไทยในปัจจุบันจึงมีอิสรภาพมากขึ้นกว่าแต่ ก่อน ทั้งในด้านการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพและการสังคมเพราะฉะนั้นผู้หญิงไทยในปัจจุบัน

จึงทำงานบ้านน้อยลงกว่าเดิมและใช้ชีวิตในการทำงานนอกบ้านและกิจกรรมสังคมมากยิ่งขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้หญิงไทยในปัจจุบันไม่สามารถปฏิบัติได้ดีเหมือนสมัยก่อน อันเป็นสาเหตุหนึ่งของความไม่เป็นระเบียบของสังคม ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของปัญหาความไม่มั่นคงของครอบครัว ปัญหาการอย่าร้างและปัญหาวัยรุ่น เป็นต้น

5) การล่าทางวัฒนธรรม (culture lag) วิลเลียม อ็อกเบิร์น (William Ogburn) เป็นผู้บัญญัติศัพท์นี้ขึ้นมาใช้ เขาอธิบายความหมายของคำว่า “การล่าทางวัฒนธรรม” ไว้ดังต่อไปนี้ “สถานการณ์ซึ่งส่วนใดส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอยู่หลังอีกอันหนึ่ง และก่อให้เกิดการขาดสมดุล และความไม่กลมกลืนขึ้นในสังคม”

อ็อกเบิร์น (Ogburn) อธิบายว่า สังคมที่เป็นระเบียบเรียบร้อยดีนั้น ส่วนประกอบต่าง ๆ ของวัฒนธรรมจะต้องเจริญก้าวหน้าพร้อม ๆ กันไปหมดทุกด้าน และส่วนต่าง ๆ เหล่านั้นจะมีความสัมพันธ์ต่อกันเป็นอย่างดี เพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบของสังคม

อ็อกเบิร์น (Ogburn) อธิบายต่อไปว่า อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมทางวัตถุ (material culture) จะล้าหน้าการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุ (non - material culture) จึงเกิด “การล่าวัฒนธรรม” (culture lag) เช่น ความเจริญของระบบวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบโรงงานอุตสาหกรรมยังล้าหลังอยู่ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการขัดแย้งระหว่างนายจ้างและคนงาน ปัญหาการคุ้มครองแรงงาน และปัญหาค่าจ้างแรงงาน เป็นต้น ในปัจจุบันนี้สังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุดมการณ์ของระบอบประชาธิปไตยและระบบอุตสาหกรรม ซึ่งได้วิวัฒนาการแบบค่อยเป็นค่อยไปในสังคมของประเทศทางตะวันตก ได้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งในด้านวัตถุและประดิษฐ์ทางเทคโนโลยี ผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้สมาชิกของสังคมตะวันตก มีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้นโดยลำดับและขณะเดียวกันก็ได้เกิดระบบทุนนิยมสมัยใหม่ (modern capitalism) และระบบสังคมนิยม (socialism)

ส่วนประเทศในสังคมตะวันออกนั้น กล่าวไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นผลหรือได้รับอิทธิพลมาจากการเปลี่ยนแปลงของประเทศตะวันตกเกือบทั้งสิ้น แต่เนื่องจากสังคมตะวันออกเป็นประเทศเกษตรกรรม (agrarian society) สมาชิกส่วนใหญ่ของสังคมยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอยู่ จึงก่อให้เกิดปัญหาในด้านการปรับตัว กล่าวคือ อุดมการณ์ของประชาธิปไตย ซึ่งย่ำถึงเสรีภาพในการแข่งขัน และปรัชญาของระบบทุนนิยมสมัยใหม่ซึ่งย่ำถึงความมั่งคั่ง ได้มีส่วนกระตุ้นอย่างสำคัญให้สมาชิกของสังคมตะวันออก ผู้ซึ่งเคยชินกับระบบเก่าได้ตื่นตัวและกระตือรือร้นในการแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ มา

ตอบสนองความต้องการของสมาชิกของสังคม และได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมบางประการ เช่น
ปรัชญาของระบบทุนนิยมสมัยใหม่ซึ่งย่ำถึงความสำเร็จทางวัตถุ หรือความมั่งคั่ง ชักจูงใจบุคคลที่
ให้แสวงหาความมั่งคั่ง โดยไม่คำนึงถึงวิธีการ เช่น ทูจจริต คดโกง

2.3.17 พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม (The deviation of behavior)

คือ พฤติกรรมที่กลุ่มหรือสังคมเห็นว่าผิดไปจากบรรทัดฐานที่คนทั่วไปยึดถือปฏิบัติและ
ก่อให้เกิดการต่อต้าน หรือลงโทษผู้กระทำผิด การเบี่ยงเบนที่เห็นได้ชัดที่สุดได้แก่ อาชญากรรม
หรือการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา เช่น ฆาตกรรม การข่มขืน การติดยาเสพติด การคอร์รัปชัน
 เป็นต้น พฤติกรรมเบี่ยงเบนส่วนใหญ่มักจะก่อให้เกิดความเสียหายเดือดร้อน และรำคาญแก่คนใน
สังคม พฤติกรรมเบี่ยงเบนบางประเภทเป็นปัญหาที่สังคมต้องช่วยกันหาทางแก้ไขเรียกว่า เป็น
ปัญหาสังคม (social problems) การเบี่ยงเบนมีหลายลักษณะ ลักษณะของพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน
ที่พบด้วยทั่วไปมีอยู่ 4 รูปแบบ ดังนี้

2.3.17.1 การกระทำเบี่ยงเบน (deviant acts)

1) อาชญากรรม (crimes) คือ การกระทำที่ผิดกฎหมายอาญา เช่น ฆ่า
คนตาย ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ข่มขืน ปลอมแปลงหนังสือ หมิ่นประมาท เป็นต้นนอกจากนั้น
อาชญากรรมยังหมายถึง การงดเว้นไม่กระทำตามกฎหมายอาญาด้วย เช่น ไม่เสียภาษีหรือไม่ยอม
เข้ารับการเกณฑ์ทหาร เป็นต้น ผู้ฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน
อาชญากรรมยังแบ่งออกเป็นครั้งคราวแล้วแต่โอกาสจะอำนวยให้กระทำได้อาชญากรรมเป็นนิสัย
ซึ่งมักจะเป็นผู้ใหญ่มาก่อนอาชญากรรมอยู่เป็นประจำติดเป็นนิสัยจนเห็นเป็นเรื่องธรรมดาไปแล้วและ
อาชญากรรมอาชีวะ ได้แก่พวกที่เชื่อว่าอาชญากรรมคืออาชีพของเขา รายได้ในการดำรงชีวิตมา
จากการประกอบอาชญากรรมทั้งสิ้น

2) การเบี่ยงเบนทางเพศ (sexual deviant) เป็นพฤติกรรมทางเพศที่ไม่
ปกติ เช่น รักร่วมเพศ ซึ่งได้แก่ homosexuality และ lesbianism โสเภณีและการมีความสัมพันธ์
ทางเพศระหว่างผู้สืบสายโลหิตเดียวกัน (incest) กฎหมายที่ควบคุมการเบี่ยงเบนทางเพศจะ
แตกต่างกันไปแต่ละประเทศแต่ละสังคม เช่น บางแห่งอนุญาตให้มีโสเภณีหรือการแต่งงานระหว่าง
ผู้สืบสายโลหิตเดียวกันได้แต่บางแห่งก็ไม่อนุญาต

3) การฆ่าตัวตาย (suicide) เราจะเห็นข่าวการฆ่าตัวตายในหน้า
หนังสือพิมพ์อยู่เสมอ บางรายก็กินยาตาย ยิงตัวตาย กระโดดน้ำตาย เผลาตัวเอง คำนวณท้องตัวเอง
ตาย เป็นต้น บุคคลที่ฆ่าตัวตายนี้ ส่วนใหญ่จะมีอาการจิตที่ไม่ปกติ (insanity) หรือโรคประสาท
(neurosis) หรืออาจเกิดขึ้นกับคนปกติธรรมดา แต่ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจหรือ

ผิดหวังในชีวิตอย่างรุนแรง เช่น ผิดหวังในความรัก สอบตก สอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ เสียการพนัน ถูกฟ้องล้มละลาย ตกงาน เป็นต้น การฆ่าตัวตายเป็นเรื่องที่เศร้าสลดใจและเป็นปัญหาสังคม เป็นการเสียหายแก่สังคม สังคมขาดกำลังผลิตหรือพลังงานไป บางสังคมถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นพฤติกรรมที่น่าตำหนิแสดงถึงความซึ่ซลาด ไม่ยอมสู้ปัญหา แต่บางสังคมกลับยกย่องการฆ่าตัวตาย ซึ่งในปัจจุบันการฆ่าตัวตายนั้นเป็นปัญหาสังคมอย่างหนึ่งที่กำลังแพร่หลายอยู่ในต่างประเทศ และในประเทศไทย โดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่ ๆ ที่มีคนอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น และมีการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการอยู่รอดกันตลอดเวลา รวมทั้งมีการเอารัดเอาเปรียบเห็นแก่ตัวกันสูง เราจะพบว่ายิ่งคนมีความสับสนในชีวิตและความยุ่งยากในการดำเนินชีวิตมากเท่าใด อัตราการฆ่าตัวตายก็จะสูงขึ้น ตามกฎหมาย common law ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอีกรูปแบบหนึ่ง

2.3.17.2 นิสัยเบี่ยงเบน (deviant habits) เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากอุปนิสัยและความเคยชินที่ไม่สามารถขจัดออกไปได้ เช่น การดื่มสุราเป็นประจำ การติดยาเสพติด การพนัน เป็นต้น พฤติกรรมดังกล่าว ถ้ากระทำเพื่อความสนุกหรือเพื่อสังคม และมีการกระทำนาน ๆ ครั้ง โดยไม่ติดเป็นนิสัย เราก็ไม่จัดว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน มีคนจำนวนไม่น้อยที่ทดลองดื่มสุรา ทดลองยาเสพติด หรือลองเล่นการพนันแล้วเกิดติดใจ กระทำจนเกิดเป็นนิสัยก็มีเช่นกัน ซึ่งก่อให้เกิดเป็นปัญหาสังคมในที่สุด

2.3.17.3 การเบี่ยงเบนทางจิต (deviant psychology) ในสังคมปัจจุบันที่มีคนเป็นจำนวนมากที่ประสบกับปัญหาความผิดปกติทางจิตหรือโรคประสาท มีความตึงเครียดทางอารมณ์มาก ซึ่งนำไปสู่ปัญหาอย่างหนึ่งทางสังคม นอกจากนี้ยังมีคนอีกจำนวนไม่น้อยที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว แต่วุฒิภาวะทางอารมณ์ยังไม่เจริญเต็มที่ เช่น ไม่กล้าตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง ต้องคอยแนะนำหรือการตัดสินใจของผู้อื่นเป็นประจำ บางคนมีความกลัวในบางสิ่งบางอย่างซึ่งคล้ายกับนิสัยเด็ก เช่น กลัวการข้ามถนน กลัวหลงทาง กลัวหนู กลัวแมลงสาบ กลัวจิ้งจก ตุ๊กแก ฯลฯ ลักษณะดังกล่าวถือว่าเป็นความผิดปกติทางจิตใจทั้งสิ้น ในสภาพสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนี้อาจกล่าวได้ว่าแทบทุกคนเป็นโรคจิต โรคประสาทกันไม่มากนัก

2.3.17.4 วัฒนธรรมการเบี่ยงเบน (deviant culture) เป็นพฤติกรรมที่กลุ่มยึดถือวิถีชีวิตผิดแผกไปจากคนทั่วไปในสังคม หรือพวกที่ต่อต้านวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ เช่น พฤติกรรมของกลุ่มฮิปปี้ พวกกลุ่มลัทธิศาสนาใหม่ พวกอนาธิปไตย พวกพังค์และแก๊งอาชญากรรม เป็นต้น

2.3.18 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเบี่ยงเบน

2.3.18.1 ทฤษฎีทางชีววิทยา

เป็นทฤษฎีที่อธิบายลักษณะทางชีววิทยาของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับการเป็นอาชญากร เช่น คนที่มีหน้าตาคล้ายมนุษย์ยุคแรก ๆ คือ มีขากรรไกรใหญ่ แข็งแรง หนวดเคราตกทนต่อความเจ็บปวดได้มาก มักจะพบในหมู่อาชญากร นักจิตวิทยาพยายามศึกษาหาข้อสนับสนุนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว โดยอธิบายว่าลักษณะรูปร่างของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพ กล่าวคือ คนที่มีรูปร่างอ้วนเตี้ย มักจะมีนิสัยร่าเริง แจ่มใส ชอบคบหาสมาคม คนอื่นและใช้ชีวิตอย่างง่าย ๆ คนที่มีรูปกำยำล่ำสัน มักมีนิสัยก้าวร้าว ส่วนคนที่รูปร่างผอมสูง มักจะเก็บตัว และมีความอารมณ์อ่อนไหว ในที่สุดก็สรุปได้ว่าพวกที่มีรูปร่างกำยำล่ำสันมีแนวโน้มเป็นพวกเบี่ยงเบนมากกว่าอีกสองกลุ่ม

ทฤษฎีทางชีววิทยาทฤษฎีหนึ่งอธิบายว่าพวกที่เป็นอาชญากรมักมีความผิดปกติเกี่ยวกับโครโมโซม (chromosomes) ซึ่งเป็นตัวที่ทำให้มนุษย์มีลักษณะเพศที่ต่างกัน คือ ปกติชายมีโครโมโซม x กับโครโมโซม y (xy) อย่างละหนึ่งตัว ผู้หญิงมีโครโมโซม x สองตัว (xx) จากการศึกษาพวกอาชญากรชายบางคนพบว่า มีความผิดปกติเกี่ยวกับโครโมโซม คือ มีโครโมโซม y มากกว่าหนึ่งตัว (xxy) y ที่เกินมานั้นเป็นการแสดงถึงความเกินธรรมชาติและคนที่มีลักษณะเช่นนี้ก็เป็นคนที่ผิดธรรมชาติไป และถือเป็นความผิดปกติอย่างหนึ่ง ผู้ที่มีโครโมโซม xxy มักจะเป็นคนที่เก็บความรู้สึก ไม่ยอมคบหาสมาคมกับใคร มีแนวโน้มเอียงไปในทางรักร่วมเพศและความก้าวร้าวต่อผู้อื่น

เราจะเห็นว่าทฤษฎีทางชีววิทยาอาจอธิบายพฤติกรรมเบี่ยงเบนบางประเภทได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเบี่ยงเบนที่เกี่ยวข้องกับความผิดปกติทางจิต ซึ่งเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล แต่มีการเบี่ยงเบนหลายประเภทที่เป็นผลของโครงสร้างสังคม หรือสภาพแวดล้อมทางสังคมไม่ใช่เป็นผลของความผิดปกติทางชีวภาพ

2.3.18.2 ทฤษฎีทางจิตวิทยา

เป็นทฤษฎีที่อธิบายแรงจูงใจ บุคลิกภาพ ความเครียด ความรู้สึกขัดแย้งในอารมณ์ และความไม่สมปรารถนาว่าเป็นพื้นฐานในการกระทำผิดของคน เช่น การขาดความรักของคนนำไปสู่การเจ็บป่วยทางจิต ทำให้เป็นโรคจิต โรคประสาท หรือความผิดปกติทางบุคลิกภาพ ซึ่งล้วนนำไปสู่การกระทำที่ผิดในภายภาคหน้าได้

ทฤษฎีทางจิตวิทยาทฤษฎีหนึ่งทฤษฎีคือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์หรืออธิบายว่าจิตใต้สำนึกมีส่วนผลักดันให้เกิดอาชญากรรม ทฤษฎีนี้เป็นผลงานของ ฟรอยด์ (Freud) ที่อธิบายว่าบุคลิกภาพของคนเราประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ id (สันดานดิบ) ego (อัตตา) และ Superego

(สติสัมปชัญญะ) สันดานดิบเป็นความรู้สึกของจิตที่มาจากกำเนิด เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการอื่น ๆ อัตราหรือความเป็นตัวของสิ่งที่ยึดติดปฏิบัติของสันดานดิบให้สอดคล้องกับความต้องการของสติสัมปชัญญะซึ่งเกิดจากวัฒนธรรมในสังคมอย่างไรก็ตาม สันดานดิบก็ไม่อาจปฏิบัติตามวัฒนธรรมได้เสมอไปเพราะความขัดแย้งกับอัตราจึงคอยกวดเอาไว้ เมื่อสันดานดิบถูกกดไว้ก็จะซ่อนตัวอยู่ในจิตใต้สำนึก ทำให้เกิดความวิตกกังวลขึ้นมา ทางออกก็คือ การดิ้นรนต่อสู้ไปในรูปแบบต่าง ๆ และสันดานดิบก็ยังคงมีอยู่ไม่ได้หมดไป และรอจังหวะที่จะแสดงออกมาในรูปแบบอื่น ๆ อีก ตัวอย่างเช่น แรงกระตุ้นในทางเพศและความก้าวร้าว มักจะถูกเก็บกดเอาไว้ไม่ให้แสดงออกมาเต็มที่มันถูกเก็บซ่อนไว้ในจิตใต้สำนึกเมื่อถูกปฏิเสธหรือเก็บกดนาน ๆ เข้า สันดานดิบก็จะแข็งแรงขึ้นสติสัมปชัญญะก็จะไร้ความหมาย การกระทำที่ผิดอาจเกิดขึ้นได้ เช่น กรณีข่มขืน หรือการฆ่าตัวตาย

2.3.18.3 ทฤษฎีภาวะไร้บรรทัดฐาน (anomic theory)

ทฤษฎีภาวะไร้บรรทัดฐาน (anomic) หมายถึง สภาพสังคมที่ตกอยู่ในความสับสนเนื่องจากบรรทัดฐานต่าง ๆ อ่อนแอไร้ประสิทธิภาพ ๆ ไม่สามารถควบคุมความประพฤติของสมาชิกได้ เป็นภาวะบุคคลในสังคมไม่ยึดถือค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน บุคคลไม่ค่อยผูกพันกับกลุ่มหรือบรรทัดฐานของกลุ่ม ภาวะเช่นนี้มักเกิดในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น ในภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำหรือรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว ทำให้การดำเนินชีวิตในทุกด้านของสังคมต้องถูกกระทบกระเทือนหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จนบุคคลปรับตัวไม่ทันเกิดความรู้สึกสับสน ไม่แน่ใจว่าจะไร้อะไรถูกอะไรผิด ไม่แน่ใจว่าการปฏิบัติตามบรรทัดฐานจะเป็นผลดีแก่ตนหรือไม่ ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจอย่างกว้างขวาง โดยมองว่าบรรทัดฐานของสังคมไม่มีความหมาย ไม่สามารถให้คุณให้โทษได้อย่างแท้จริง (normlessness)

เอมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkeim) ได้เขียนไว้ในหนังสือ Suicide ว่า เมื่อสังคมเกิดภาวะได้รับบรรทัดฐาน โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ทั้งเวลาเศรษฐกิจรุ่งเรืองหรือตกต่ำ รายได้หรือค่าจ้างไม่แน่นอนหรือความล้มเหลวอย่างอื่น เช่น ล้มละลายหรือแม้แต่ในยามร่ำรวยกะทันหัน ล้วนนำประชาชนไปสู่การทำลายตัวเองทั้งสิ้น กล่าวได้ว่า การฆ่าตัวตายในภาวะเช่นนี้เป็นการเป็นการฆ่าตัวตายที่เกิดจากภาวะไร้บรรทัดฐาน (anomic suicide) คือ คนที่ขาดสิ่งยึดเหนี่ยว สับสน โดดเดี่ยว มองโลกในแง่ร้าย และเห็นว่าชีวิตไร้ความหมาย

โรเบิร์ต เมอร์ตัน (Robert Merton) ได้นำเอาทฤษฎีภาวะไร้บรรทัดฐาน มาอธิบายพฤติกรรมเบี่ยงเบนในอีกแนวหนึ่ง โดยเขาอธิบายว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นผลของความไม่ประสานสอดคล้องกันระหว่างเป้าหมายทางวัฒนธรรมหรือค่านิยมทางสังคม กับบรรทัดฐานหรือ

วิธีการที่สังคมกำหนด เพื่อปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายนั้น ดังนั้นการที่คนเราไม่สามารถใช้วิธีการที่สังคมยอมรับและเห็นว่าเหมาะสมเป็นแนวทางไปสู่เป้าหมายที่ต้องการทำให้เหล่านั้นต้องหันไปหาวิธีการอื่น ๆ ที่สังคมไม่ยอมรับคือ ละเมิดบรรทัดฐานหรือต้องมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนในที่สุด เช่น ในสังคมปัจจุบันเป้าหมายชีวิตหรือค่านิยมที่คนส่วนใหญ่ปรารถนาคือความมั่งคั่งร่ำรวยความสุขสบายทางวัตถุ ส่วนวิธีการที่สังคมยอมรับคือการยกฐานะโดยการศึกษาและการทำงานที่สุจริตถูกต้องของคลองธรรม แต่ในความเป็นจริงคนบางกลุ่มไม่สามารถปฏิบัติตามวิธีการที่สังคมยอมรับได้ เพราะไม่มีโอกาสศึกษาชั้นสูง หรือมีตำแหน่งการงานที่มีรายได้ดี ฉะนั้น คนที่ต้องการความมั่งคั่งร่ำรวย แต่ถูกจำกัดในวิธีการก็ต้องหันไปใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรมแทน เช่น ค้ายาเสพติด ค้าของหนีภาษี เป็นโสเภณี ปล้น โกง เล่นการพนัน ยักยอก คอร์รัปชัน เป็นต้น

เมอร์ตัน (Merton) ชี้ให้เห็นว่าบุคคลจะมีการปรับตัวหรือมีวิธีการเผชิญกับสถานการณ์ ดังกล่าวแตกต่างกันและมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนปรากฏออกมาด้วยกันหลายรูปแบบคือ

1) ผู้ปฏิบัติตาม (conformist) เป็นกลุ่มคนที่ยอมรับและยึดถือเป้าหมายและวิธีการที่สังคมเห็นว่าดีงาม เหมาะสม เป็นกลุ่มคนที่มีค่านิยมและการปฏิบัติให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและศีลธรรมประเพณี เช่น อยากมีบ้านก็พยายามทำงานเก็บเงินทองจนพอที่จะซื้อหรือปลูกบ้านได้ กลุ่มคนพวกนี้ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม แต่ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบ

2) พวกนอกคอกหรือพวกแหวกแนว (innovator) เป็นผู้มีค่านิยมหรือเป้าหมายในชีวิตแบบเดียวกับพวกแรก แต่ไม่ยอมรับและไม่ทำตามวิธีการที่สังคมกำหนด แต่หันไปหาวิธีการใหม่มาใช้ เป็นพวกเบี่ยงเบนที่ทำผิดกฎหมายและศีลธรรมต่าง ๆ เช่น พวกที่อยากร่ำรวยแต่ไม่ทำงานที่สุจริต กลับใช้วิธีปล้น จี้ ลักขโมย คอร์รัปชัน หรือค้ายาเสพติด เป็นต้น นิสิตนักศึกษาบางคนที่ยากสอบได้แต่ยอมดูหนังสือใช้วิธีการลอกเพื่อน หรือแอบเอาตำราเข้าไปลอกในห้องสอบก็จัดว่าเป็นพวกแหวกแนวเช่นกัน

3) พวกเจ้าระเบียบ (ritualist) เป็นพวกที่ปฏิเสธเป้าหมายที่คนทั่วไปปรารถนา โดยเห็นว่าความมั่งคั่งมีทางวัตถุเป็นสิ่งลวงตา เป็นกิเลสตัณหาที่ไม่ควรแสวงหา แต่ยอมปฏิบัติตามวิธีการที่สังคมกำหนด คนกลุ่มนี้เป็นพวกมักน้อย พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่มีความทะเยอทะยาน ต้องการความมั่นคงในชีวิต กลัวความผิดหวังและมักขาดความริเริ่มในการทำงาน คนพวกนี้มีพฤติกรรมที่เรียกว่าเคร่งศีลธรรม เคร่งระเบียบ คือ พยายามทำตามกฎของสังคมและกระทำแต่ความดีเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม แต่ไม่ต้องการความสำเร็จในชีวิตเหมือนคนอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนอีกประการหนึ่ง

4) พวกหนีโลก (retreatist) เป็นคนที่ยอมรับทั้งเป้าหมายและวิธีการที่สังคมยอมรับเป็นพวกที่สิ้นหวังในชีวิตและเลิกเป็นคนดีของสังคม อาจเป็นเพราะผิดหวัง หรือล้มเหลวในชีวิตจนหมดอาลัยตายอยาก เดิมเป็นพวกผู้ปฏิบัติตามแต่ไม่สามารถไปถึงเป้าหมายตามวิธีการที่สังคมกำหนดไว้ จึงแสดงออกด้วยการเป็นคนหนีโลก หนีสังคมหรือแยกตัวออกจากสังคม ด้วยการหาทางออกในลักษณะของการติดยาเสพติด เป็นคนจรจัด ดื่มสุรา กินยาระงับประสาทหรือฆ่าตัวตาย บางคนก็หันไปหมกมุ่นในเรื่องไสยศาสตร์หรือเข้าทรง เป็นต้น

5) พวกกบฏ (rebel) เป็นผู้ที่ไม่ยอมรับทั้งค่านิยมและวิธีการที่สังคมกำหนดและพยายามสร้างค่านิยมและวิธีการใหม่ขึ้นมาแทน เช่น ปฏิเสธค่านิยมที่มุ่งแสวงหาความร่ำรวยและวิธีการแข่งขันหรือสะสมทรัพย์สมบัติตามแบบอย่างในระบบทุนนิยม คนพวกนี้หันไปหาค่านิยมใหม่ที่เป็นเรื่องเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยการปฏิบัติ คนพวกนี้อาจเรียกว่าเป็นกบฏต่อสังคม เช่น ผู้ที่ถูกเรียกว่า “ฝ่ายซ้ายจัด”

พวกกบฏบางกลุ่มอาจมีพฤติกรรมที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม เช่น พวกฮิปปี้ ที่ชอบแต่งกายสกปรก รุงรัง มีเสรีภาพทางเพศ ชีวิตไม่เป็นระเบียบแบบแผน ชอบสูบบุหรี่ ยาเสพติด เกียจคร้าน ฯลฯ เป็นการสร้างวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมย่อย (subculture) ของตนขึ้นมาซึ่งขัดกับวัฒนธรรมของสังคมส่วนใหญ่ (พวกฮิปปี้ตามประวัติเป็นพวกร่ำรวยทั้งสิ้น แต่เกิดความเบื่อหน่ายในการดำเนินชีวิตที่หรูหรา ฟู่ฟ่า ร่ำรวย อดทนไม่ไหว เลยแยกตัวออกมา มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังกล่าว)

อนึ่งพฤติกรรมบางอย่างเมื่อเกิดขึ้นมาในตอนแรก ๆ อาจจะถูกมองว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม มีการต่อต้าน แต่พอเวลาผ่านไปผู้คนเกิดความเคยชินและยอมรับได้เช่นกัน

2.3.18.4 ทฤษฎีติดฉลาก (labeling theory)

ทฤษฎีนี้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของคนในสังคมหรือปฏิกิริยาของสังคมที่มีต่อผู้กระทำความผิด ว่าเป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดกลายเป็นผู้เบี่ยงเบน เอ็ดวิน เลอเมอร์ท (Edwin Lemert) อธิบายว่าการเบี่ยงเบนนั้นแยกออกได้เป็นสองประเภท คือ การเบี่ยงเบนขั้นต้น (primary deviance) กับการเบี่ยงเบนขั้นที่สอง (secondary deviance)

การเบี่ยงเบนขั้นต้น หมายถึง การกระทำผิดที่คนทั่วไปประพฤติดูปฏิบัติกันแต่ไม่ถูกสังคมตราหน้าว่า ผู้กระทำความผิดเป็นเลว เช่น การกระทำผิดของพวกชนชั้นสูงที่คอร์รัปชันหรือโกงภาษี หรือการกระทำผิดของคนธรรมดาทั่วไปที่เกือบทุกคนเคยทำผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรมมาแล้ว แต่สังคมเพิกเฉยไม่ถือว่าเป็นความผิดที่จะต้องประณามเหยียดหยาม เช่น การทำผิดกฎหมายจราจร

ได้แก่ ไม่ข้ามถนนตรงทางม้าลาย ฝ่าสัญญาณไฟจราจร เป็นต้น โดยปกติในการกระทำผิดนั้นถ้าไม่ถูกสังคมประณาม ผู้กระทำผิดมักไม่คิดว่าตนเองเป็นผู้เบี่ยงเบนแต่ถ้าทำผิดแล้วคนในสังคมรู้และถูกประณามบุคคลนั้นก็จะกลายเป็นคนที่มีตราติดตัวว่าเป็นคนไม่ดี และรู้สึกว่าเป็นคนไม่ดีเลวจริง ๆ ตามที่ใครว่า คนพวกนี้มักจะกระทำผิดซ้ำอีกจนเป็นผู้เบี่ยงเบนโดยสมบูรณ์ไปในที่สุด

สำหรับการเบี่ยงเบนขั้นที่สอง เป็นการกระทำที่ถูกสังคมต่อต้านหรือมีปฏิกิริยาโดยการตีตราหรือประณามผู้กระทำผิดว่าเป็นคนเลว คนไม่ดี ทำให้ผู้กระทำผิดรับรู้ว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน ซึ่งเป็นผลมาจากความกดดันของสังคมที่มีต่อบุคคล การตีตราของสังคมนั้นเป็นการผลักดันให้บุคคลที่เคยทำความผิดมาครั้งหนึ่งต้องกลายเป็นคนที่สังคมไม่ยอมรับตลอดไป เช่น ในกรณีของนักโทษที่ถูกปล่อยออกมาจากคุก มักจะหางานทำไม่ได้ เนื่องจากไม่มีใครเชื่อถือว่าเป็นคนดีได้ คนเหล่านี้จึงจำเป็นต้องทำผิดซ้ำแล้วซ้ำอีก และอาจทำผิดร้ายแรงยิ่งขึ้นเพราะสังคมไม่เปิดโอกาสให้ ผู้ทำผิดได้กลับตัวเป็น “คนดี”

นอกจากนั้นยังมีคนอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่เคยกระทำความผิดหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน แต่บังเอิญโชคร้าย ถูกกล่าวหาและสังคมตีตราว่าเป็นผู้กระทำผิดก็มี เช่น ถูกกล่าวหาว่า ฆ่าคนตาย ขโมยของ หรือลักลอบเป็นชู้กับสามีภรรยาผู้อื่น การถูกกล่าวหา ถูกประณาม หรือถูกตราหน้านั้น อาจเป็นผลทำให้ผู้บริสุทธิ์กลายเป็นผู้กระทำผิดจริง ๆ ในภายหลังได้

ในการประทับตรา “การเบี่ยงเบน” ให้ผู้กระทำผิดนั้น โฮเวิร์ด เบคเกอร์ (Howard Becker) ชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการประทับตราก็คือ กลุ่มที่มีอำนาจเพราะกลุ่มที่มีอำนาจเป็นผู้สร้างกฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมาใช้บังคับสมาชิกในสังคม และเป็นผู้ที่คอยชี้ว่าใครคือผู้กระทำผิด หรือผู้เบี่ยงเบน ซึ่งแน่นอนผู้ที่ถูกประทับตรามักจะได้แก่กลุ่มที่ไม่มีอำนาจ เช่น คนชั้นต่ำ คนจน ชนกลุ่มน้อย ในขณะที่คนที่มีอำนาจและชนชั้นสูงมักจะไม่ถูกประณามและลงโทษถึงแม้จะเป็นคนทำผิดหรือเป็นผู้เบี่ยงเบนก็ตาม ดังนั้น พฤติกรรมใดเป็นการเบี่ยงเบนหรือไม่ จะเป็นเรื่องที่ถูกกำหนดโดยมาตรฐานและการตัดสินของกลุ่มที่มีอำนาจในสังคม และกฎเกณฑ์ที่ตัดสินว่าใครคือผู้เบี่ยงเบน จึงเป็นเรื่องที่พิจารณาจากลักษณะของตัวผู้กระทำผิดมิใช่พิจารณาจากลักษณะของการกระทำ

เมื่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดขึ้นในสังคมใดสังคมนั้นจะประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงน่าจะต้องพยายามหาทางควบคุมผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม อาจกระทำได้ด้วยวิธีการลงโทษผู้กระทำผิด หรือตั้งผู้เบี่ยงเบนให้กลับมาปฏิบัติตามบรรทัดฐานตามเดิม

อย่างไรก็ดีไม่มีสังคมใด สามารถควบคุมสมาชิกไม่ให้กระทำผิดได้อย่างสมบูรณ์ การเบี่ยงเบนเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอย่างหนึ่งของสังคมและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งของสังคม เดอร์ไคม์ (Durkheim) มองการเบี่ยงเบนว่าเป็นกลไกทางสังคมอันหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการควบคุมสังคม กล่าวคือ เมื่อมีการเบี่ยงเบนเกิดขึ้นสังคมต้องลงโทษผู้เบี่ยงเบน การลงโทษส่งผลให้สมาชิกต้องปฏิบัติตามการลงโทษผู้กระทำผิดเท่ากับเป็นการปราบคนอื่น ๆ ไม่ให้ฝ่าฝืนกฎหมายหรือต่อต้านอำนาจรัฐ ดังเช่นสมัยที่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สั่งยิงเป้าผู้ค้ายาเสพติด หรือผู้ที่ทำให้เกิดเพลิงไหม้ หรือจับกุมคนที่ทิ้งขยะทำให้บ้านเมืองสกปรกมาลงโทษ ทำให้คนไม่กล้าทำผิดใด ๆ (จํานงค์ อติวัฒน์สิทธิ และคณะ, 2540 : 145 – 153)

2.3.19 ผลของปัญหาสังคม

เมื่อเกิดปัญหาสังคมขึ้น ย่อมจะก่อให้เกิดผลกระทบทั้งบุคคลและสังคมส่วนรวม ไม่ว่าบุคคลนั้น ๆ จะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรงหรือไม่ก็ตาม ย่อมจะได้รับผลกระทบจากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น สังคมไม่มากก็น้อย ไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม ผลเสียที่เกิดจากปัญหาสังคมเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม มีดังนี้ (สมบุญ บุญฤทธิ์, 2537 : 12)

2.3.19.1 ผลทางเศรษฐกิจ เกิดความเสียหายในทรัพย์สิน ผลผลิตทางการเกษตร กลไกกรรม ผลิตรภัณฑ์ทางอุตสาหกรรมไม่เพิ่มเท่าที่ควร เป็นต้น

2.3.19.2 ผลทางสังคม ทำให้สังคมปั่นป่วนวุ่นวาย ไม่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่สงบสุข ต้องระวังหวาดระแวงภัยอันตรายและอาจต้องประสบภัยอันตรายต่าง ๆ ถ่วงความเจริญ ทำให้สังคมตกต่ำลงสังคมอื่น ๆ จะประเมินค่าให้ต่ำ รั้งเกียจ ไม่สมาคมติดต่อกัน เป็นต้น

2.3.19.3 ผลที่เกิดแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างปัญหาสังคม เช่น การเสื่อมเสียชื่อเสียง อาจบาดเจ็บหรือเสียชีวิต เสียสุขภาพจิต หวาดกลัว สูญเสียทรัพย์สิน เป็นต้น

จะเห็นว่า ผลเสียของการเกิดปัญหานั้นมีหลายด้านและมีผลทั้งต่อบุคคลและสังคม อาจทำให้ความสุขในการดำเนินชีวิตมลายหายไปและยังอาจส่งผลทำลายความเจริญก้าวหน้าของชีวิตและสังคมด้วย จึงสมควรที่จะได้มีการป้องกัน แก้ไขมิให้เกิดปัญหาสังคมหรือช่วยกันดูแลมิให้ปัญหาสังคมแต่ละปัญหาทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น

2.3.20 ทศนคติที่มีต่อปัญหาสังคม

ฮอร์ตัน (Horton) และ เลสลีย์ (Leslie) อธิบายในเรื่องทัศนคติของบุคคลต่อปัญหาสังคมไว้อย่างน่าสนใจ โดยกล่าวว่า การศึกษาทัศนคติจะช่วยให้เราทราบว่า เหตุใดบุคคลจึงมีปฏิกิริยา

แตกต่างกันออกไป ซึ่งส่วนใหญ่ก็มักจะออกมาในลักษณะ ดังต่อไปนี้ (สุพัตรา สุภาพ, 2541: 2 - 3)

2.3.20.1 วางเฉยหรือไม่สนใจ (indifference) เพราะเห็นว่าปัญหานั้น ไม่กระทบกระเทือนต่อตัวเขาและตัวเขาเองก็ไม่มีเวลาพอที่จะสนใจได้ทุกเรื่อง เพราะมีเรื่องอื่นที่น่าเพลิดเพลินเจริญใจมากกว่า ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะให้ความสนใจต่อเมื่อมีความรู้สึกว่าปัญหานั้นกระทบกระเทือนต่อสวัสดิภาพของเขา หรือคุกคามค่านิยมอย่างที่เขายึดถืออยู่

2.3.20.2 กรรมบันดาล (fatalistic resignation) โดยเชื่อว่าปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นนั้น เป็นเพราะกรรมบันดาลให้เป็นไป ด้วยเหตุนี้จึงยอมรับความทุกข์ยากและความอดอยากอย่างสงบ โดยไม่พยายามแก้ปัญหที่เกิดขึ้น หรือแม้แต่จะคิดทำอะไรสักอย่างกับปัญหา บุคคลดังกล่าวไม่ใช่ไม่อดอยากแก้ไขปัญหาคือเป็นเรื่องราวที่ความคิดที่จะทำอะไรสักอย่างไม่เคยอยู่ในหัวของเขา เหมือนอย่างที่เราไม่เคยคิดว่า ถ้ามีดบาดนิ้วก็ตัดนิ้วทิ้งไป ไม่ต้องมารักษา

2.3.20.3 เย้ยหยัน (cynicism) พวกนี้เห็นว่าเสียเวลาที่จะไปพูดเรื่องปัญหาสังคม คนที่ประสบกับโชคร้ายนั้น ไม่มีค่าควรแก่การสนใจ ส่วนคนที่ช่วยเหลือไม่น่าไว้วางใจ เพราะแต่ละคนก็มีความเห็นแก่ตัวเองทั้งนั้น ฉะนั้น ควรปล่อยให้ชีวิตแต่ละคนเป็นไปตามยถากรรม

2.3.20.4 การลงโทษของศาสนา (religious tribulation) เป็นการลงโทษของพระเจ้า ต่อบาปของมนุษย์ ดังนั้น ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ดินฟ้าอากาศแห้งแล้ง น้ำท่วม สงคราม โรคระบาด พายุ ไข้หวัดใหญ่ ภัยแล้ง เศรษฐกิจตกต่ำ คือผลที่พระเจ้าลงโทษมนุษย์ที่กระทำความผิด ถ้าเป็นจริงดังกล่าวข้างต้น การแก้ปัญหาก็คือการประพฤติให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมรู้จักสำนึกในบาปที่ทำ สวดมนต์อธิษฐานขอโทษ ไม่ใช่แก้โดยการเปลี่ยนแปลงสังคมหรือสถาบัน

2.3.20.5 ความรู้สึกอ่อนไหว (sentimental) กลุ่มนี้ไม่เหมือน 4 กลุ่มแรกที่กล่าวมา กลุ่มนี้มองปัญหาในแง่ที่ควรทำอะไรสักอย่างและความทุกข์ยากของคนควรได้รับความช่วยเหลือโดยตรงและรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ กลุ่มนี้ไม่ได้มองปัญหาว่าเป็นผลของความไม่สมบูรณ์ของสถาบันสังคม อย่างไรก็ตาม ถ้ากลุ่มนี้พบว่าผู้ที่ตนช่วยเหลือเป็นพวกละโมภ ขี้เกียจ ไม่มีความกตัญญู ฯลฯ กลุ่มนี้อาจจะกลายเป็นกลุ่มที่สาม คือ กลุ่มเย้ยหยันไปก็ได้

2.3.20.6 ทศนคติทางวิทยาศาสตร์สังคม (social scientific attitude) เป็นทัศนคติที่ว่า การเห็นอกเห็นใจต่อผู้ที่ทุกข์ยากเท่านั้นยังไม่พอ ต้องมีความรู้ความชำนาญ และความรู้แจ้งเห็นจริงว่าปัญหานั้นมีความเป็นมาอย่างไรและจะแก้ไขอย่างไร ทำที่ของนักวิทยาศาสตร์สังคมต่อปัญหาที่เกิดขึ้นก็ออกมาในรูปการตั้งคำถาม ว่าเป็นปัญหาอะไร มีข้อเท็จจริงอย่างไรบ้างเกี่ยวกับ

ปัญหานั้น มีค่านิยมทางสังคมอะไรบางอย่างที่เกี่ยวข้อง มีวิธีการปฏิบัติใดที่ได้ผลถ้าดูจากค่านิยมที่คนส่วนใหญ่ยึดถือ เป็นต้น

2.3.21 การวัดความรุนแรงของปัญหาสังคม

เป็นการยากที่จะกำหนดลงไปให้แน่นอนในเรื่องการวัดความรุนแรง หรือทราบสภาวะการณ์ของปัญหาสังคม เพราะจากข้อเท็จจริงและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้นั้นกำหนดตายตัวไปได้ยากมาก จึงจำเป็นต้องอาศัยการคาดคะเนเข้ามาช่วยบ้าง การที่จะรู้ว่ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นมีความรุนแรงมากน้อยเพียงใดมีวิธีวัดอยู่ 2 วิธี คือ (สุพัตรา สุภาพ, 2541 ; 14 – 15)

2.3.21.1 การวัดแบบ objective เป็นการวัดจากพฤติกรรมที่แสดงออกโดยไม่นำเอาความคิดหรือความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ดูว่าจำนวนคนที่ได้รับผลกระทบกระเทือนมีมากน้อยเพียงไร ถ้ามีคนได้รับความเดือดร้อนมากก็แสดงว่าปัญหานั้นรุนแรง เป็นการวัดโดยใช้วิธีการทางสถิติ ซึ่งการวัดทางสถิตินี้เป็นเพียงวิธีหนึ่งเท่านั้น ซึ่งก็อาจจะทำให้เกิดการเข้าใจผิดได้เหมือนกัน เพราะบางครั้งตัวเลขทางสถิติอาจจะผิดจากความเป็นจริง ซึ่งมีสาเหตุหลายประการคือ

1) ข้อมูลทางสถิติเป็นปัญหาว่าเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใดในการที่จะใช้วัดพฤติกรรม โดยจะสรุปจากข้อมูลเพียงแห่งใดแห่งหนึ่งไม่ได้ เพราะแบบของความประพฤติในแต่ละชุมชนแตกต่างกัน แม้แบบของความประพฤติจะเหมือนกัน แต่คนอาจจะมองหรือตีความหมายต่างกันได้ เช่น ถ้าต้องการจะดูว่าเด็กกระทำผิดมากน้อยเพียงไรก็อาจหาได้กองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน เป็นสถิติที่ได้จากการที่ถูกตำรวจจับกุมทั่วประเทศ แต่สถิติที่เข้ามาก็มีมาตรฐานไม่เหมือนกัน เช่น บางทีเด็กกระทำผิดอาจจะจับกุมทันที แต่บางแห่งก็เพียงว่ากล่าวตักเตือนและปล่อยไป เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้การรวบรวมตัวเลขทางสถิติให้แน่นอนกระทำได้ยาก จึงทำให้เป็นการยากที่จะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เพราะวิธีการต่าง ๆ ยังไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่แน่นอน

2) การตีความหรือการประเมินผล (evaluate) ข้อมูลนั้นจำเป็นต้องอาศัยการพิจารณาหลาย ๆ ด้าน โดยอาศัยดูจากขอบข่ายของปัญหานั้น เช่น จากข้อมูลเด็กกระทำผิดส่วนหนึ่งจะทำผิดโดยนิสัยเดิมอีกส่วนหนึ่งกระทำผิดเนื่องจากการได้รับการเลี่ยมสอนจากผู้อื่น ซึ่งข้อมูลทั้งสองนี้จะรวมอยู่ในสถิติของเด็กกระทำผิด ความแตกต่างของข้อมูลนี้อาจจะทำให้มีพฤติกรรมแตกต่างกันได้

อย่างไรก็ตาม แม้สถิติจะมีข้อบกพร่องบ้าง เรายังต้องอาศัยสถิติเข้ามาช่วยในการศึกษาพฤติกรรมบางอย่าง เพราะเราสามารถนำข้อมูลทางสถิติมาตีความได้ เช่น จากสถิติเด็ก

กระทำผิด เราอาจจะพบว่าเด็กหญิงมักจะมีความผิดในเรื่องลักขโมยมากกว่าเรื่องเพศ ตรงกันข้ามกับเด็กชาย แต่ทั้งนี้มิใช่ความหมายว่าเด็กหญิงไม่สนใจเรื่องเพศ ซึ่งต้องดูจากปัจจัยอื่นประกอบ เช่น พื้นฐานทางศีลธรรมจรรยาของสังคมแล้ว อาจจะได้ทราบความแตกต่างของเด็กหญิงและเด็กชายได้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้สถิติจะไม่สามารถบอกข้อมูลที่แท้จริงในสังคม แต่ก็สามารถเป็นแนวทางให้เราทราบว่าปัญหากระทบกระเทือนต่อส่วนรวม ซึ่งจำเป็นจะต้องให้ความสนใจและเตรียมการแก้ไขปัญหานั้นต่อไป

2.3.21.2 การวัดแบบ subjective เป็นการโดยดูจากแนวความคิดของคน บางครั้งเรามักจะวัดความรุนแรงของปัญหาด้วยการใช้ความรู้สึกและค่านิยมส่วนตัวเป็นหลัก มากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับการดูจากสถิติ การที่มีปัญหาสังคมเกิดขึ้น แสดงว่าคนในสังคมไม่เคารพเชื่อฟังกฎเกณฑ์บางอย่าง และเมื่อมีบุคคลหนึ่งเกิดความรู้สึกในเรื่องใดขึ้นมา ก็จะทำให้ปัญหาเล็กกลายเป็นปัญหาใหญ่และสร้างบรรทัดฐานของสังคมขึ้นมา โดยคำนึงถึงความเสมอภาคของบุคคลเป็นหลัก ซึ่งก็นับว่าเป็นการเสี่ยงอย่างยิ่ง เพราะถ้าเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นไปขัดกับค่านิยมของบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง ก็อาจจะเกิดความรู้สึกขัดแย้งกับบรรทัดฐานนั้น ๆ ได้เช่นกัน

จะเห็นได้ว่าการเกิดปัญหาสังคมไม่ใช่จะดูเฉพาะ แต่ว่ามีบุคคลบางส่วนได้รับความกระทบกระเทือนเท่านั้น แต่ยังคงดูปัญหาอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาเด็กขาดความอบอุ่น ปัญหาเด็กกระทำผิด เป็นต้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของครอบครัวและสังคมที่มีต่อระดับความเป็นอยู่ของมนุษย์

สรุป การวัดความรุนแรงของปัญหาสังคม สังเกตได้จาก การที่ประชาชนส่วนหนึ่งได้รับความกระทบกระเทือนโดยตรงมาน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นผลจากการที่บุคคลไม่ปฏิบัติตามค่านิยมต่าง ๆ ที่สังคมวางไว้

2.3.22 แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม

2.3.22.1 การป้องกันปัญหาสังคมหมายถึง วิธีการที่ยับยั้งไม่ให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น อาจทำได้โดยการศึกษาสาเหตุของปัญหานั้น ๆ อย่างแจ่มแจ้ง แล้วพยายามนำเอาเครื่องมือหรือวิธีการที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาใช้กับคนและสังคม เพื่อไม่ให้ก่อสาเหตุอันจะเป็นผลให้เกิดปัญหานั้น

ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นมักมีสาเหตุบางประการร่วมกันหรือมีสาเหตุที่ต่อเนื่องสัมพันธ์ที่จะก่อให้เกิดปัญหา เช่น ปัญหาความยากจน ย่อมมีสาเหตุจากประชาชนขาดความรู้ดี้อยการศึกษา เกียจคร้านทำงาน และอาจนำไปสู่ปัญหาการว่างงาน หรือปัญหาอื่น ๆ ได้ ดังนั้น

การแก้ปัญหาสังคม บางครั้งเราแก้ปัญหาหนึ่งได้ อาจมีผลกระทบทำให้ปัญหาอื่น ๆ เบาลงลงก็ได้ ในทางตรงกันข้ามอาจทำให้เกิดปัญหาใหม่ ประการอื่นตาม เช่น เมื่อเราแก้ปัญหาโสเภณี อาจช่วยลดปัญหาทางศีลธรรมแต่อาจไปเพิ่มปัญหาการข่มขืนซ้ำเร้าก็อาจเป็นได้ เราควรรู้วิธีป้องกันดีกว่าตามแก้ไขปัญหา ปัจจัยต่าง ๆ ที่จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาสังคม ได้แก่ (โกศล วงศ์สวรรค์ และ สถิต วงศ์สวรรค์, 2543 : 46 – 49)

1) การกำหนดบรรทัดฐานของสังคม (social norm) สำหรับเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตให้แน่ชัดว่า สิ่งใดควรห้าม ควรดเว้น สิ่งใดควรปฏิบัติ เมื่อผู้คนปฏิบัติได้ถูกต้องตามสังคมปรารถนา ปัญหาต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น สร้างระเบียบประเพณีขึ้น เช่น เดินบนสะพานลอย ตรอก ซอย ให้เดินชิดขวา เป็นต้น การกำหนดบรรทัดฐานของสังคม จะต้องอนุวัตรตามสภาพของสังคมที่เปลี่ยนไป ถ้ายึดมั่นหรืออนุรักษ์นิยม บรรทัดฐานเดิมซึ่งใช้มานานปี อาจก่อให้เกิดปัญหาการขัดแย้งได้ เพราะคนรุ่นใหม่อาจเห็นว่าล้าสมัย ถ่วงความเจริญ

2) การขัดเกลาทางสังคม (socialization) คือ การฝึกอบรม บ่มนิสัย ให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม

3) การลงโทษที่รุนแรง (severe punishment) เพื่อความสงบสุขมั่นคง ปลอดภัย เมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม จึงจำเป็นต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์เป็นแนวปฏิบัติ แต่สมาชิกของสังคมมีอุปนิสัยใจคอและบุคลิกไม่เหมือนกัน บางคนเกรง ก้าวร้าว รุกราน ใครประพฤติผิด ละเมิดระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคมก็สมควรจะมีการลงโทษ บางอย่างควรลงโทษรุนแรง เช่น ปัญหายาเสพติด ถ้าประหารชีวิตผู้ผลิตและผู้ค้าไม่ซ้ำปัญหา ก็จะหมดไป ผู้ประพฤติดุจดว่า ข่มขืน กระทำซ้ำเร้า ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นประจำ ควรมีโทษรุนแรงถึงประหารชีวิต การลงโทษอย่างรุนแรงเป็นวิธีการหนึ่ง ที่จะป้องกันแก้ไขปัญหาสังคมได้ทางหนึ่ง เพราะทำให้มีความเกรงกลัว ไม่กล้ากระทำความผิด และคนชั่ว ๆ พวกนี้หมดไปจากแผ่นดินดังปรากฏในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อประมาณ พ.ศ. 2502 ท่านใช้อำนาจมาตรา 17 ลงโทษยิงเป้าผู้ที่ทำตัวเป็นคนเลวทำลายชาติ ยุคนั้นบ้านเมืองสงบเรียบร้อยดี ปัญหาลดน้อยลง ยุคนั้นมีการเผาอาคารแหล่งเสื่อมโทรมเพื่อเอาประกันภัยและไล่เอาที่ดินคืน ถ้าปรากฏแน่ชัดท่านให้ยิงเป้า เรื่องไฟไหม้ลดน้อยลงแทบไม่ปรากฏ

4) การใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (better law enforcement) กฎหมายต้องศักดิ์สิทธิ์บังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย ไม่เลือกปฏิบัติไม่โอนอ่อนไปตามอำนาจของผู้ใช้หรืออิทธิพลของผู้ประพฤติดุจดนั้นแล้วจะเกิดการเอารัดเอาเปรียบกดขี่ข่มเหง ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหา

อาชญากรรม การจลาจล ถ้าตำรวจไม่เข้มงวด ไม่เคร่งครัด อุบัติเหตุก็เกิดขึ้นบ่อย บุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการนำเอากฎหมายที่มีอยู่ไปบังคับใช้จะต้องเป็นผู้เสริมประสิทธิภาพของการใช้กฎหมาย ผู้เสียหายต้องอดทนยอมเสียเวลา ทนความรำคาญการโยกย้าย บิดเบือนคดีล่าเอียง เข้าข้างคนผิดเพราะรับสินบน ตำรวจ เจ้าที่ฝ่ายปกครองต้องเป็นกลาง อย่าแก่งแย่งเวลาหา รายได้ เห็นแก่เงินสินบนจากคนผิดและอิทธิพลจากเส้นสาย อัยการทำหน้าที่ฟ้องผู้กระทำผิดต่อ ศาลตามความเห็นที่สุจริต ถ้าสั่งไม่ฟ้องเพราะรับผลประโยชน์น่าอายมาก ศาลทำหน้าที่พิจารณา คดีด้วยความฉลาดรอบคอบ อย่าทุจริตเพราะเงิน เรือนจำมีหน้าที่ควบคุมกักขังลงโทษอย่าให้ นักโทษเงินพาดหัวเพื่ออยู่อย่างเทวดา

5) การศึกษา (education) คือการพัฒนาคนในด้านต่าง ๆ ทาง กายภาพ อารมณ์ สติปัญญาเพื่อให้ประพฤติดี มีอารมณ์มั่นคง มีพละนาถยที่แข็งแรง ฯลฯ การให้ การศึกษาที่ถูกต้องย่อมนำไปสู่ความเป็นระเบียบของสังคม มีความรู้ความสามารถในการประกอบ อาชีพจะช่วยเหลือป้องกันแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างดียิ่ง เมื่อมีการศึกษาก็มีความรู้ ประกอบอาชีพได้ สร้างฐานะเศรษฐกิจและสังคม ไม่เกิดปัญหาความยากจน อาชญากรรม เรียนรู้ระเบียบแบบแผน ของสังคม ปฏิบัติได้ถูกต้อง เฉลียวฉลาด ไม่ถูกหลอกไปในทางที่ผิด มีความสำนึกในศักดิ์ศรี (dignity) เกิดความภาคภูมิใจในสถานภาพของตน ไม่กล้าทำผิดเสียชื่อเสียง

6) ศาสนา (religion) เป็นสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ศาสนาเป็นที่รวมแห่งการเคารพนับถือ มีหลักคำสอนที่เป็นแนว ปฏิบัติของชีวิตเพื่อให้บรรลุสู่อุดมการณ์ตามหลักที่เชื่อถือ โดยทั่วไปแล้วศาสนาได้กำหนดหลักของ ศีลธรรมที่เป็นหลักควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม คำสอนทางศาสนาจะสามารถช่วยป้องกัน แก้ไขปัญหาสังคมได้มาก ทำให้ไม่เกิดปัญหาความยากจน สอนให้คนมีคุณธรรม เมตตา กรุณา ถ้อยทีถ้อยอาศัย ละอายชั่ว เกรงกลัวบาป ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ (อุฏฐานสัมปทา) คบคนดีเป็นมิตร (กัลยาณมิตตตา)

7) หน่วยงานแนะแนวและให้คำปรึกษาหารือ (guidance and counseling programs) คำปรึกษา ช่วยกระตุ้นให้เจ้าของปัญหาสามารถแก้ปัญหาเองได้ และ ปรับตัวเข้าได้กับสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ หากคนเราได้รับคำแนะนำให้คำปรึกษาที่ดี ก็ อาจจะขจัดความขัดแย้งได้ ปัญหาสังคมที่เกิดจากพฤติกรรมเบี่ยงเบน ถ้าได้รับการแนะแนว ในทางที่ถูกที่ควรก็จะป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมได้

8) หน่วยงานที่ตั้งขึ้นเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม (social group work) เช่น สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สภายูวพุทธสมาคม

แห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์ ฯลฯ ได้ประโยชน์แก่ทั้งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเองและต่อสังคมส่วนร่วม ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่มีเวลาแก้ปัญหาสังคม

9) การปรับปรุงสภาพแวดล้อม (area rehabilitation) สภาพแวดล้อมมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ยั่วยุ กระตุ้น เร่งเร้าให้คนกระทำผิดด้านต่าง ๆ ได้ หากอยู่กันอย่างแออัดคับแคบไม่ค่อยจะมีความเป็นตัวของตัวเอง ดังนั้น เพื่อการป้องกันปัญหา ควรมีการปรับปรุงแก้ไขสภาพแวดล้อมดังนี้

9.1) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (physical rehabilitation) เป็นการปรับปรุงสถานที่อยู่อาศัย สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น แหล่งเสื่อมโทรม (slum) ให้เป็นสถานที่สะอาดถูกสุขลักษณะ น่าอยู่ อาชญากรรมอาจหมดไป

9.2) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางสังคม (social rehabilitation) เป็นการปรับปรุงตัวบุคคล และกลุ่มคนในสังคมโดยจัดให้มีกิจกรรมร่วมกัน ทั้งด้านบันเทิง ศาสนา สาธารณประโยชน์แทนที่จะรวมตัวกันเป็นกลุ่มอันธพาลก่อปัญหาต่าง ๆ ขึ้น จัดโปรแกรมพัฒนาจิตใจ ปรับปรุงสภาพการเลี้ยงดู ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยช่วยป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาได้

10) พัฒนาด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมการผลิตทั้งด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การตลาด การส่งออก การจำหน่ายผลผลิต ธุรกิจและการบริการต่าง ๆ

2.3.22.2 การแก้ไขปัญหาสังคม

การแก้ไขปัญหาสังคม หมายถึง การจัดการกับปัญหาสังคม เมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้ว เช่น เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการว่างงาน ขึ้นแล้ว จึงดำเนินการแก้ไข เช่น เมื่อเกิดปัญหาการว่างงานก็แก้ไขโดยการชักจูงให้ต่างชาติมาลงทุนในประเทศให้มากขึ้น เพื่อจะได้สร้างงานให้มากขึ้น เพื่อคนจะได้มีงานทำ หรือใช้วิธีส่งคนไปทำงานในต่างประเทศ เป็นต้น แนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมมี 2 แบบ ได้แก่ (สมบุญ บุญฤทธิ์, 2537 : 42 – 43)

1) การแก้ไขปัญหาแบบย่อย (piecemeal approach) คือการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้ได้ผลทันใจหรือให้ปรากฏออกมาอย่างรวดเร็ว เช่น เมื่อเกิดปัญหาขาดแคลนอาหาร ก็ใช้งบประมาณซื้ออาหารแจก หรือน้ำท่วม ก็นำข้าวของไปแจก เป็นต้น

2) การแก้ไขแบบถ้วนทั่ว (wholesale) หรือการแก้ปัญหาโดยการวางแผนล่วงหน้ามาก่อน เพื่อให้ได้ผลที่แน่นอน การแก้ไขปัญหแบบนี้ คือ การมองปัญหาในลักษณะของการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและแก้ไขปัญหที่สาเหตุ ซึ่งอาจจะต้องแก้ไขในหลายรูปแบบและหลายวิธี

3) ใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและการลงโทษที่รุนแรง เพื่อให้ผู้คนเกรงกลัวกฎหมายบ้านเมือง จะได้ไม่กล้าฝ่าฝืนบรรทัดฐาน การล้างสมอง โดยการทำลายศักดิ์ศรีทำให้เข็ดหลาบ อาจรักษาการติดยาเสพติดหรือดัดสันดานอาชญากรให้กลับตัวเป็นคนดีได้

4) การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้เพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เมื่อคนเรามีการกินดีอยู่ดี มีการจัดระบบสังคมที่ดี ก็อาจช่วยแก้ปัญหาสังคมได้

5) การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบปัญหา เช่น เมื่อเกิดความยากจนก็ให้การสงเคราะห์ในรูปของโครงการเงินกู้เพื่อนำเอาไปลงทุนประกอบอาชีพ การสร้างในชนบทเพื่อให้ชาวบ้านมีงานและมีรายได้ในช่วงระยะเวลาที่ว่างงาน การจัดฝึกอบรมวิชาชีพให้กับหญิงโสเภณีและการจัดบ้านพักให้กับผู้ไร้ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

6) ขจัดค่านิยมที่ไม่เหมาะสม เพื่อลดการแข่งขันที่จะให้ได้มาในสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าของความสงบสุขทางจิตใจ สร้างความเจริญทางธรรม รู้จักพอ พยายามลดค่านิยมในด้านวัตถุ

7) สร้างความเป็นระเบียบในสังคม กำหนดบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตที่ชัดเจนและเหมาะสม และในแต่ละบรรทัดฐานต้องไม่ขัดกัน พร้อมทั้งต้องมีการควบคุมอย่างเข้มงวดด้วย

วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าว เป็นเพียงแนวทางกว้าง ๆ ที่อาจนำไปใช้ในการแก้ปัญหาสังคม แต่อย่างไรก็ตาม การนำเอาวิธีการหนึ่งมาแก้ไขปัญหาสังคมโดยส่วนรวมนั้น กระทำได้ยาก ทั้งนี้ เพราะปัญหาสังคมมีความแตกต่างกันมากมายตามประเภทหรือชนิดของปัญหา ดังได้กล่าวมาแล้ว จึงควรพิจารณาสาเหตุหรือที่มาของแต่ละปัญหาเสียก่อน แล้วค่อยหาทางแก้ไขให้ตรงจุดก็จะทำให้ปัญหานั้น ๆ หดสั้นไปหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่สังคมลดลง

2.3.23 ปัญหาสังคมไทย

ปัญหาสังคม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งจะมีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ โดยขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและกลุ่มคนในสังคม ดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละสังคมจึงอาจมีความแตกต่าง เช่นเดียวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยก็จะมีลักษณะที่ต่างจากปัญหาสังคมของชาติอื่น และแม้แต่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทยก็ยังไม่เหมือนกันเนื่องจากมีปัจจัยเกี่ยวข้องที่แตกต่างกันนั่นเอง ดังนั้นในที่นี้จึงแบ่งแยกปัญหาสังคมไทยออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัญหาในเมือง

และปัญหาในชนบท เพื่อนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นและมีความรุนแรงในเขตชุมชนเมืองและชนบท ซึ่งชุมชนทั้งสองมีปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกัน กล่าวคือในชุมชนชนบทกำลังพัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองมากขึ้น ปัจจุบันพื้นที่ทำการเกษตรเหลือน้อยลง ขณะเดียวกันคนในภาคเกษตรก็ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 60 โดยได้อพยพเข้ามาทำงานในเมืองมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองก็เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน คือ ชุมชนเมืองมีการขยายตัวออก มีการโยกย้ายคนทั้งจากเมืองชั้นในชานเมืองและย้ายชนบทสู่เมือง เพื่อการศึกษาหรือเข้ามาหางานทำ นอกจากนี้ยังเกิดมีกลุ่มใหม่ ๆ ขึ้นจากโครงสร้างอาชีพ เช่น กลุ่มคนทำงาน กลุ่มคนจนในเมือง เป็นต้น และนอกจากนี้ในภาพรวมของสังคมไทยก็ยังมีปัญหาที่มีความรุนแรงและกระทบต่อคนจำนวนมาก เป็นปัญหาที่จำเป็นต้องรับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนอีกหลายปัญหา

ดังนั้นในการศึกษาถึงปัญหาที่สำคัญของสังคมไทย ครั้งนี้ จึงมีประเด็นที่สำคัญที่จะกล่าวถึง 3 ประเด็นด้วยกัน คือ 1. ปัญหาสังคมเมือง 2. ปัญหาชนบท และ 3. ปัญหาสังคมที่ควรมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้ (สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย, 2548 : 252- 258)

2.3.23.1 ปัญหาสังคมเมือง ในอดีตเมื่อกล่าวถึงปัญหาสังคม ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของสังคมเมือง เพราะว่าเหตุสังคมเมืองมีความแตกต่างจากสังคมชนบท ดังนี้

1) สังคมเมือง เป็นที่อยู่อาศัยของคนจำนวนมาก มีความหลากหลายอาชีพ และมีความสัมพันธ์กันด้วยผลประโยชน์ แม้จะมีระเบียบ กติกาของสังคม แต่ถ้ามีช่องทางการทำประโยชน์เพื่อตนเองหรือกลุ่มได้และมีโอกาสอาจฝ่าฝืนหลักเลียบระเบียบได้ หากสังคมไม่มีมาตรการควบคุม

2) การที่คนสังคมเมืองมีจำนวนมากและอาจมีจากพื้นฐานชนบทรวมเนียบที่แตกต่างกัน การควบคุมระเบียบอาจจะทำยาก เพราะบุคคลอาจอ้างระเบียบที่ขัดแย้งกัน

3) การควบคุมระเบียบในสังคมทำได้ไม่ทั่วถึง และอาจมีการละเลยต่อหน้าที่ด้วยความเฉลเฉลหรือโดยเจตนาก็ตาม

4) การติดต่อสัมพันธ์กันของคนในเมือง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทำให้คนรุ่นใหม่มีวิถีการดำเนินชีวิตแตกต่างไปจากคนรุ่นเก่า ดังนั้น อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมได้

5) การกระทำของคนต่างระเบียบ นำไปสู่ความขัดแย้งกันได้ และระเบียบการกระทำที่ต่างกันและขัดกัน ย่อมทำให้เกิดความขัดแย้งในผลประโยชน์ได้เช่นกัน

จะเห็นได้ว่าการพิจารณาสาเหตุของปัญหาสังคมในอดีตให้ความสำคัญกับการเสียเปรียบของสังคม ซึ่งปัญหานี้จะไม่เกิดขึ้นกับสังคมที่มีความความสัมพันธ์กันฉันเครือญาติ และเป็นสังคมที่ยังคงยึดถือในขนบธรรมเนียมประเพณีประจำถิ่นมากกว่า

อย่างไรก็ตาม เมื่อมาถึงยุคปัจจุบัน ปัญหาสังคมเมืองมีมากขึ้นและมีความยุ่งยากซับซ้อน เพราะมีเหตุปัจจัยของปัญหาที่มีความหลากหลาย และสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาสังคมเกิดจากผลกระทบจากการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา จนทำให้กรุงเทพมหานครกลายเป็นศูนย์กลางความเจริญด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และเป็นแหล่งท่องเที่ยว เกิดการพัฒนาด้านธุรกิจและอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว กรุงเทพมหานครจึงเป็นแหล่งดึงดูดและนำมาสู่ปัญหาหลาย ๆ ด้านตามมา ในช่วงหลังนี้รัฐบาลได้พยายามดำเนินการโดยการสร้างความเจริญให้เกิดความเป็นเมืองขึ้นตามภูมิภาค เพื่อให้เท่าเทียมกันหรือใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร โดยกระจายความเจริญไปตามเมืองใหญ่ จึงเกิดเมืองหลักที่เป็นศูนย์กลางความเจริญประจำภาค ปัญหาทางสังคมเมืองในที่นี้จึงเป็นภาพรวมของสังคมเมืองของประเทศ มิใช่เฉพาะกรุงเทพมหานครเท่านั้น ดังนั้น ปัญหาสังคมเมืองที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ จึงเป็นสภาพที่มีผลกระทบต่อวิธีการดำเนินชีวิตของคนในเมืองส่วนใหญ่ ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในสังคมเมือง ได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาคนว่างงาน ปัญหาโสเภณี ปัญหาแรงงานเด็ก ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวถึงปัญหาที่สำคัญเพียง 3 ปัญหา คือ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการว่างงาน ดังนี้

5.1) ปัญหาอาชญากรรม เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อบุคคลและสังคม เพราะได้ทำลายชีวิตและทรัพย์สินตลอดจนความสงบสุขและความปลอดภัยของประชาชน มีการรวบรวมสถิติ การเกิดปัญหานี้ โดยระบุว่าปัญหาที่มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกขณะตามการขยายตัวประชากร และการขยายตัวของเมืองในภาคต่าง ๆ คำว่า “อาชญากรรม” นั้นหมายถึงการกระทำผิดทางอาญา และผู้ที่กระทำผิดต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย ครอบคลุมถึงการกระทำผิดประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ฆ่าคนตาย ทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ หนี้นประมาท ยักยอก ข้อหารัฐบุ๋บหลวง หลบเลี่ยงการเสียภาษี และปลอมแปลงเอกสาร เป็นต้น ในปัจจุบัน สังคมเมืองมีความเจริญและมีประชากรหนาแน่นกว่าส่วนอื่น ๆ ต้องประสบ ผลร้ายที่เกิดจากปัญหาอาชญากรรม ทำให้สูญเสียทรัพย์สินและทรัพยากรบุคคล ซึ่งบางกรณีเป็นการสูญเสียที่สามารถประมาณการได้ ทั้งยังสูญเสียงบประมาณแผ่นดินในการป้องกันและปราบปราม ตลอดจนการดำเนินการเพื่อการลงโทษผู้กระทำผิด และที่สำคัญยิ่งกว่าคือ ประชาชนสูญเสียสุขภาพจิต เกิดความระแวงในความปลอดภัยในการดำรงชีวิตของตนเอง ซึ่งเป็นความบั่นทอนความสงบสุขและ

ความมั่นคงในสังคม การดำเนินชีวิตของคนในสังคมจึงมีความเป็นอยู่อย่างไม่ว่างใจซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างอยู่ ขาดความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ ผลกระทบที่สำคัญยิ่ง สำหรับสังคมไทย คือ การเกิดปัญหาอาชญากรรม เป็นการแสดงถึงสภาพสังคมที่มีความยุ่งเหยิง เกิดความไม่เป็นระเบียบ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาพพจน์ประเทศไทยในสายตาของชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะในด้านการลงทุนและการท่องเที่ยว จึงเป็นเรื่องที่สังคมควรมีการดำเนินการเพื่อการป้องกันปัญหาอาชญากรรมให้ลดลงแทนที่จะปล่อยให้รุนแรงขึ้นเช่นปัจจุบัน

5.2) ปัญหายาเสพติด เป็นปัญหาที่มีความสำคัญระดับโลก มิใช่เป็นปัญหาเฉพาะสังคมไทยเท่านั้น ยาเสพติดมีการแพร่ระบาดในเมืองไทยมานานแล้ว ได้พยายามแก้ไขปัญหานี้ตลอดมา จนถึงปัจจุบันสภาพการณ์ที่เป็นตัวชี้ความรุนแรงของปัญหาที่มากขึ้นเป็นพิเศษ ในอดีตเกือบ 40 ปีล่วงมาแล้ว กลุ่มผู้ติดยาเสพติดเป็นกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 50 - 64 ปี ติดยาเสพติดประเภทฝิ่น แต่ปัจจุบันกลุ่มผู้ติดยาเสพติดเปลี่ยนไปคือ ผู้ติดยาเสพติดมากกว่าร้อยละ 50 เป็นกลุ่มเยาวชนอายุระหว่าง 16 - 25 ปี การติดยาเสพติดมิได้มีผลกระทบต่อผู้เสพเท่านั้น แต่ยังเป็นต้นเหตุของปัญหาสังคมอื่นด้วย เช่น ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น สาเหตุการติดยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นนั้น พบว่า ส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาด้านจิตใจจากปัญหาภายในครอบครัว ความบีบคั้นในชีวิต และสภาพแวดล้อมที่กดดัน เช่น ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ครอบครัวแตกแยก เกิดความรู้สึกต่อต้านสังคม ต้องการหาทางออกเพื่อลดความกดดัน หรือการกระทำตรงกันข้ามกับความต้องการของครอบครัวและสังคมและเกิดจากการที่วัยรุ่นขาดที่ปรึกษาและช่วยเหลือแก้ไขปัญหามา เนื่องจากความบกพร่องของสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์

5.3) ปัญหาการว่างงาน เป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ นอกเหนือไปจากปัญหาการขาดดุลเดิมสะสมและการขาดดุลงบประมาณ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา ปัญหานี้นับเป็นปัญหาที่อยู่ในขั้นวิกฤติในปดังกล่าวพบว่า มีผู้ว่างงานร้อยละ 91 ของประชากรในวัยทำงาน ซึ่งปัญหาการว่างงานนี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับอัตราการเพิ่มของประชากรแม้อัตราการเพิ่มของประชากรจะลดลงตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำนายว่าในช่วง พ.ศ. 2538 - 2543 อัตราการเพิ่มของประชากรจะลดลงเหลือเพียงร้อยละ 1.25 และร้อยละ 1.13 ใน พ.ศ. 2543 - 2548 ก็ตาม แต่ประชากรในวัยทำงานในปีนั้น ๆ ได้มีการสะสมมาจากผู้ที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2518 - 2523 ซึ่งอัตราการเพิ่มของประชากรผู้ให้แรงงานสูงประมาณร้อยละ 3 ประกอบกับสภาพการจ้างงานที่แตกต่างจากอดีตซึ่งยังคงมีการจ้างงานในภาคเกษตรกรรมอยู่ในอัตราสูง แต่ปัจจุบันการว่างในภาคเกษตรกรรมขาด

เสถียรภาพลง เนื่องจากราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำเรื่อยมานับตั้งแต่ พ.ศ. 2523 จึงมีการอพยพแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการ ซึ่งต่อมาในภาคอุตสาหกรรมได้มีการขยายตัวออกไปในทิศทางที่ไม่ระดมแรงงานและหันไปใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพแทน ปัญหาที่ตามมาคือ มีอัตราการว่างงานมากขึ้นเนื่องจากมีแรงงานมากเกินไปเกินความต้องการของตลาดแรงงาน ปัญหาการว่างงานนี้มีได้เฉพาะกับกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือที่อพยพมาจากภาคเกษตรกรรมเท่านั้น แต่จากศึกษาพบว่า การผลิตบุคลากรในช่วงที่ผ่านมายังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน จึงทำให้อัตราการว่างงานของผู้จบการศึกษาระดับมัธยม อาชีวศึกษา วิทยาลัยครู และมหาวิทยาลัยอยู่ในอัตราสูง ประกอบกับการขยายตัวการจ้างงานในภาครัฐถูกจำกัดลง ตลาดแรงงานจึงมีรองรับเฉพาะในภาคเอกชนเท่านั้น ดังนั้น ในการผลิตบุคลากรเพื่อเตรียมเข้าสู่ตลาดแรงงานจึงควรปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคธุรกิจที่ยังคงที่ แนวโน้มที่จะขยายตัวในอนาคต

2.3.23.2 ปัญหาสังคมชนบท

คุณภาพชีวิตของคนในเมืองและชนบทมีความแตกต่างกันมาก คนในชนบทส่วนใหญ่ยังมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง ทั้งโดยการพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ด้านต่าง ๆ โดยรวมและพิจารณาแยกเป็นส่วน ๆ ซึ่งพบว่าในด้านรายได้เฉลี่ยต่อคน คนในเมืองมีรายได้มากกว่าคนในชนบท ในด้านการศึกษาคนชนบทได้รับการศึกษาน้อยกว่าคนในเมือง ในด้านการบริการสาธารณสุขปกเื้อให้กระจายไปสู่ชนบทมากขึ้น แต่ยังคงแตกต่างอยู่ไม่น้อย แม้ว่าหน่วยงานของรัฐบาลจะประเมินผลการพัฒนาชนบทว่าเป็นที่น่าพอใจในหลาย ๆ ด้านก็ตาม สภาพที่เกิดขึ้นจริงยังคงพบว่า ชนบทยังคงประสบปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ และยังคงมีปัญหาที่มีผลกระทบต่อสังคมดังนี้

1) ปัญหาการผลิตและรายได้ ชาวชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ ประมง และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ผู้ประกอบอาชีพเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่ ยังคงอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ เมื่อใดที่เกิดภาวะฝนแล้งหรือบางปีต้องประสบภัยทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม จึงไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ประกอบกับกรรมวิธีการผลิตในชนบทบางแห่งขาดการพัฒนา บางแห่งมีการพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้น จึงเพิ่มต้นทุนในการผลิตให้แก่เกษตรกร เมื่อถึงเวลาขายผลผลิตกับขายได้ในราคาที่ต่ำ เกษตรกรจึงขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ จึงผลักดันให้ต้องมีการอพยพออกจากท้องถิ่นไปหางานทำเพื่อพุงฐานะการครองชีพของครอบครัวทั้งในลักษณะชั่วคราวและถาวร

2) ปัญหาการย้ายถิ่น สาเหตุการย้ายถิ่นนั้นเกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างจุดเริ่มต้นและจุดหมายปลายทาง ด้านโอกาสในการหารายได้ โอกาสในการหางานทำ ประสิทธิภาพแปลกใหม่ การใช้ชีวิต สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนั้น นอกจากสภาวะในการประกอบอาชีพและรายได้ที่ชาวชนบทประสบปัญหาอยู่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการอพยพแล้ว ปัจจัยดึงดูดจากแหล่งที่มีความเจริญกว่า ไม่ว่าจะเป็นเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ ๆ ของแต่ละภาค ล้วนเป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้ชาวชนบทอพยพออกจากท้องถิ่นมากขึ้น แต่เดิมจุดหมายปลายทางการย้ายถิ่นคือ การมุ่งสู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล หรือเข้าไปในพื้นที่ห่างไกลเพื่อหางานทำและหารายได้หรือเพื่อการหาที่ทำกินทางการเกษตร แต่ปัจจุบันการย้ายถิ่นได้เปลี่ยนแปลงไปโดยการมุ่งเข้าสู่ย่านอุตสาหกรรมและบริการที่นอกเหนือจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในยุคหนึ่งมีการย้ายไปทำงานในต่างประเทศที่มีการพัฒนาด้วยอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ส่วนการย้ายเข้าสู่เขตพื้นที่ห่างไกลมีน้อยลง ด้วยมีนโยบายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและป้องกันการบุกรุกทำลายป่าที่เข้มงวดขึ้น

3) ปัญหาด้านสุขภาพ การพยายามขยายอุตสาหกรรมออกสู่ภูมิภาค ทำให้มีการตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นในชนบท โรงงานอุตสาหกรรมทั้งประเภทอุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกรรมหนักก็ผุดขึ้นตามโครงการต่าง ๆ มีการผลิตสินค้าทั้งที่เป็นด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม มีการจ้างแรงงานในชนบทหรือในท้องถิ่นใกล้เคียง หนุ่มสาวในชนบทต่างเปลี่ยนอาชีพเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม หลายคนเป็นโรคที่จากการทำงาน เช่น ได้รับพิษโลหะหนัก สารเคมีอันตราย นอกจากนี้ สารพิษยังได้ฟุ้งกระจายไปตามสายลม ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้ชิดกับนิคมอุตสาหกรรมนั้น ๆ นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวชนบท ซึ่งมีลักษณะปัญหาที่คล้ายคลึงกับสังคมเมืองมากขึ้น เช่น ปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น เป็นต้น

4) ปัญหาแรงงานชนบทและการว่างงาน เนื่องจากอาชีพหลักของชาวชนบทเป็นอาชีพด้านการเกษตรดังกล่าวแล้ว ภาคเกษตรกรรมจึงเป็นภาคที่สามารถดูดซับแรงงานได้มากกว่าภาคอุตสาหกรรมแม้ว่าภาคอุตสาหกรรมจะขยายตัวเจริญเติบโตสักเพียงใดก็ตาม แต่ก็ใช้แรงงานในอัตราต่ำ เนื่องจากมีการใช้เครื่องจักรกลมากกว่าแรงงานคน ตลอดจนมีการพัฒนาเทคโนโลยีสูงขึ้นเรื่อย ๆ แรงงานจากภาคเกษตรกรรมที่อพยพเข้ามาหางานทำในแหล่งอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ขาดประสิทธิภาพ จึงได้รับค่าแรงถูก มีความยากลำบากในการดำรงชีวิตและจากสถานการณ์ปัจจุบันที่มีแรงงานภาคเกษตรกรรมลดลง รวมทั้งข้อมูลจากสำรวจวิจัยเกี่ยวกับการจ้างงานในช่วง 3 – 4 ปี ที่ผ่านมา พบว่า มีหัวหน้าครอบครัวจำนวนไม่น้อย

ที่ทำงานไม่เต็มที่และมีการว่างงานในช่วงฤดูกาลทำการเกษตร ปรากฏการณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงปัญหาด้านแรงงานที่ขาดประสิทธิภาพไม่เหมาะสม สำหรับรับรองการเจริญเติบโตด้านอุตสาหกรรม และยังมีปัญหาการว่างงานรอการแก้ไขอีกจำนวนไม่น้อย

5) ปัญหาเกษตรกรไร้ที่ดินทำกิน ในอดีตเมื่อกล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับที่ดินทำกินมักจะเป็นเรื่องที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ทำให้ผลผลิตตกต่ำ ทำการเกษตรไม่ได้ผลดี ทำให้ชาวนาหรือเกษตรกรมีหนี้สินมาก จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีผลทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น การใช้ประโยชน์จากที่ดินจึงเปลี่ยนแปลงไป นายทุนระดมกว้านที่ดินเพื่อเตรียมที่จะรองรับการขยายตัวของเมืองและพัฒนาอุตสาหกรรม ที่นาที่สวนจึงแปรสภาพเป็นที่ตั้งของโครงการหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ – น้อย เป็นสนามกอล์ฟและเป็นโรงงานอุตสาหกรรม แม้การเปลี่ยนแปลงมือเจ้าของที่ดินอาจจะมีผลทำให้เศรษฐกิจโดยรวมดีขึ้นจากการพัฒนาการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมี “เศรษฐกิจใหม่” เกิดขึ้นมากมาย จากการขายที่ดินซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ แต่ก็เกิดการสูญเสียที่ดินและความมั่นคงในการประกอบอาชีพของเกษตรกรรายย่อย ชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรรายย่อยเหล่านี้ต้องเปลี่ยนไปเป็นแรงงานรับจ้างเป็นเกษตรกรไร้ที่ดินทำกิน และบ้างก็กลายเป็นแรงงานรับจ้างไปในโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่บนที่ดินตนเองเคยครอบครอง ปรากฏการณ์ที่เกษตรกรไร้ที่ดินทำกินได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วไปทั่วภูมิภาคของประเทศในขณะนั้น ควบคู่ไปกับมูลค่าของที่ดินของที่ดินที่เพิ่มสูงขึ้น

6) ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม เมื่อมีการเปิดโอกาสด้านการลงทุนให้เอกชนแข่งขันกันผลิตจึงเกิดความจำเป็นที่จะนำเอาที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ และอากาศที่ดีในชนบทมาใช้ในการผลิต โดยมีได้คำนึงถึงปริมาณที่นำมาใช้ให้เกิดผลประโยชน์อย่างแท้จริง แต่กับมีการใช้อย่างฟุ่มเฟือย เพราะวัตถุดิบเหล่านี้มีราคาถูก สามารถเลือกซื้อเพื่อการผลิตให้ดีที่สุดได้ ซึ่งการกระทำเช่นนี้จะส่งผลในอนาคตเมื่อทรัพยากรที่นำมาใช้ขาดแคลนหรือหมดไป สำหรับในด้านสภาพแวดล้อม เมื่อนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาทำการผลิต โดยมีได้มีการควบคุมมีการปล่อยของเสียหลังจากการผลิต จึงส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ทำให้ เกิดน้ำเสีย อากาศเสีย และมีกาสสารเคมี เป็นต้น

ปัญหาที่เกิดในสังคมชนบทที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงปัญหาส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญ และมีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิต สำหรับสถานการณ์ในสังคมที่แท้จริงแล้ว สังคมหนึ่ง ๆ มิได้เผชิญปัญหาใดปัญหาเดียว บางสังคมยังพบปัญหาอื่น ๆ นอกเหนือจากที่หยิบยกขึ้นมาอีกมากมาย ปัญหาที่สำคัญ ๆ ที่ยังมีได้กล่าวถึง เช่น ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาอาชญากรรม

ปัญหายาเสพติด และปัญหาโรคเอดส์ ที่มีได้เป็นปัญหาเฉพาะสังคมเมืองหรือชนบท แต่ปัญหาเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับสังคมเป็นภาพรวมทั้งหมด

2.3.23.3 ปัญหาสังคมที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน ปัญหาสังคมบางประการต้องใช้เวลานานในการคลี่คลายให้บางเบาลง เพราะอาจเป็นปัญหาเรื้อรังหรือมีหลายสาเหตุและบางปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับค่านิยม ซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยน แต่ปัญหาบางประเด็นมีความรุนแรงและมีผลกระทบต่อคนจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มที่จะเป็นเป้าหมายที่สำคัญของประเทศชาติ จึงเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยปัญหาในสังคมไทยที่มีความจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน 6 ประการคือ ปัญหายาเสพติด ปัญหาความยากจน ปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชน ปัญหาค้าประเวณี ปัญหาโรคเอดส์ และปัญหาความขัดแย้งทางอุดมการณ์ โดยมีสภาพปัญหาดังนี้

1) ปัญหายาเสพติด ลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นมี 3 ประเด็น คือ

1.1) ปัญหาการผลิตยาเสพติด สภาพความรุนแรงของปัญหาได้เปลี่ยนแปลงไปพื้นที่ปลูกฝิ่นกัญชาสมัยก่อนได้กลายเป็นแหล่งยาเสพติดชนิดใหม่ที่มีประเภทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) เพิ่มขึ้น เนื่องจากกระบวนการผลิตไม่ยุ่งยากซับซ้อนและใช้พื้นที่เล็กน้อยจึงยากต่อการจับกุมและปราบปราม

1.2) ปัญหาการค้าและลำเลียง การค้ายาเสพติดประเภทอื่นและกัญชามีมาช้านาน และมีเครือข่ายเชื่อมโยงตามประเทศที่ยากต่อการตัดวงจร เนื่องจากประเทศไทยเป็นทางผ่านที่สำคัญและมีปัญหาพื้นที่รอยต่อตามชายแดนระยะทางยาว ขณะเดียวกันการค้าแอมเฟตามีนก็มีการขยายตัวทั้งระดับค้าปลีกและค้าส่ง

1.3) ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ยาเสพติดที่แพร่ระบาดในกลุ่มบริโภชนชาวไทยมี 5 ชนิด คือ ฝิ่น เฮโรอีน กัญชา แอมเฟตามีนและสารละลาย ซึ่ง 2 ประเภทหลังนี้อัตราการแพร่สูงมากทั้งในชุมชนเมืองและชนบท โดยเฉพาะในหมู่เยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา

2) ปัญหาความยากจน เป็นปัญหาคู่กับสังคมไทยมาช้านานและยังคงดำรงอยู่ต่อไป แม้รัฐบาลพยายามกำหนดและดำเนินการพัฒนาตามโครงการต่าง ๆ ก็ยังปรากฏว่ามีประชาชนยากจนอยู่จำนวนมากทั้งในเมืองและชนบท

2.1) ปัญหาความยากจนในชนบท จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2533) ระบุว่า เมื่อวัดระดับรายได้ในรูปเงินสด ซึ่งใช้เส้นแบ่งความยากจนกำหนดไว้ที่ 5,000 บาท ต่อคนต่อปี พบว่า มีครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศถึงร้อยละ 43 ที่มีรายได้

ต่ำกว่า 5,000 บาท นอกจากนี้ยังมีข้อมูลการสำรวจผู้ยากจนในชนบท พบว่ามีชาวชนบทที่มีรายได้หลักจากการประกอบอาชีพรับจ้างเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีที่ดินทำกิน มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยคือ 4,700 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ถึง 900,000 ครัวเรือน

2.2) ปัญหาความยากจนในเมือง ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ระบุว่า มีผู้ยากจนในเมืองที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดถึง 2 ล้านคน สภาพที่พบคือ ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ปัญหาด้านการศึกษา และปัญหาด้านสาธารณสุข ซึ่งคนยากจนส่วนใหญ่ไม่สามารถรับบริการจากรัฐได้อย่างทั่วถึงเนื่องจากบางกลุ่มเป็นคนเร่ร่อนไม่มีทะเบียนบ้าน

3) ปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชน ปัญหาเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากขึ้น มั่วสุมกันตามแหล่งอบายมุข ติดยาเสพติดและใช้บริการสถานเริงรมย์เพิ่มขึ้น สาเหตุเพราะเด็กขาดความรักความอบอุ่น ขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว มีความก้าวร้าว ขาดระเบียบ และเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาโรคเอดส์สูง

4) ปัญหาการค้าประเวณี สาเหตุการค้าประเวณีมักจะเกิดจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งมีความยากจน มีปัญหาขาดการศึกษาถูกล่อลวงให้เข้ามาค้าประเวณีและเกิดจากค่านิยมในทางที่ผิดของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กในบางท้องถิ่นซึ่งเห็นว่าการผลักดันให้ลูกสาวเข้ามาทำงานในเมืองเป็นสิ่งถูกต้อง ลูกสาวต้องคอยตอบแทนพระคุณพ่อแม่ด้วยการส่งเงินมาเพื่อเปลี่ยนแปลงฐานะของครอบครัว ให้พ่อแม่มีบ้านกินหมูเหมือนเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยสนับสนุนค่านิยมในการใช้บริการทางเพศของผู้ชายซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงที่น่าจะนำเชื้อโรคเอดส์

ธุรกิจการค้าประเวณีหรือเพศพาณิชย์นี้ เป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมาย จึงมักซ่อนเร้นในลักษณะของการบริการประเภทอื่น ๆ เช่น ร้านอาหารหรือร้านเสริมสวย มีการบังคับให้ค้าประเวณีสภาพที่เป็นปัญหาในปัจจุบันนี้คือ มีจำนวนโสเภณีเด็กทั้งชายและหญิงเพิ่มสูงขึ้นโสเภณีไทยถูกมองว่าเป็นสินค้าสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และปัญหานี้ยังคงเป็นอยู่ต่อไปตราบใดที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยม และปรับปรุงระบบการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้มีการประกอบอาชีพที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับของสังคม

5) ปัญหาโรคเอดส์ สภาพปัญหาโรคเอดส์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านการหาวิธีป้องกัน การดูแลรักษาผู้ป่วยและการเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนที่มีต่อผู้ป่วยโรคเอดส์ ปัญหาที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

5.1) มีความลำบากที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเรื่องทางเพศ ขณะเดียวกันสภาพสังคมบางประการกับยั่วยุและกระตุ้นอารมณ์ทางเพศ

5.2) ประชาชนจำนวนหนึ่งยังมีทัศนคติไปในทางรังเกียจผู้ป่วย มีผลทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถเปิดเผยตัวในสังคมได้ จึงมีความลำบากในการดำเนินการป้องกัน

5.3) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับปัญหาโรคเอดส์และวิธีการป้องกัน

5.4) จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคมียิ่งมากขึ้น มีการกระจายสู่ครอบครัวขณะที่ยังไม่สามารถหาวิธีป้องกันและแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6) ปัญหาความขัดแย้งทางอุดมการณ์ สภาพของสังคมที่มีความเจริญและมีความแตกต่างกันในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การเมือง วัฒนธรรม กำลังเป็นปัญหาสร้างความขัดแย้งทางสังคม อันเนื่องมาจากขาดการพัฒนา หรือการขาดความเท่าเทียมกันในสังคมทำให้เกิดปัญหา และความขัดแย้งทางอุดมการณ์และความคิดต่าง ๆ ทางสังคม

2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ จำเป็นต้องมีเพื่อน และมีการเข้าสังคม พบปะ พูดคุย เจรจา สนทนา ปรีกษาหารือ นัดหมาย ติดต่องาน และทำสัญญา เป็นต้น โดยพฤติกรรมดังกล่าวจะใช้การติดต่อสื่อความหมายเพื่อให้เกิดการรับรู้ ความรู้สึก อารมณ์ ความคิด ความเฉลียวฉลาด ค่านิยม เจตคติ และความสนใจของแต่ละฝ่าย อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันจะนำมาซึ่งความสำเร็จและความสงบสุขตามนัยความหมายของมนุษย์สัมพันธ์

2.4.1 ความหมายของการติดต่อสื่อสาร

ได้มีนักวิชาการให้ความหมายของการติดต่อสื่อสารไว้หลายท่าน (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2543) เช่น

กิบสัน และฮันนา (Gibson and Hanna, 1992 : 10-11) การติดต่อสื่อสารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร อารมณ์ ความรู้สึก และความจริงจากผู้ส่งไปยังผู้รับ

มินเตอร์ (Minter, 1968 : 26-36) การติดต่อสื่อสาร เป็นการส่งสารและแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ความคิด ความรู้สึก และกระบวนการทางสังคมของบุคคลอย่างน้อยสองคนขึ้นไป

อวยชัย ขบา (2541 : 325-326) การติดต่อสื่อสาร คือกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ของบุคคล 2 คน คือผู้ส่งข่าวสาร และผู้รับข่าวสารโดยมีข่าวสารและช่องทางการส่งข่าวสาร

สามารถสรุปได้ว่า การติดต่อสื่อสาร คือกระบวนการทางสังคมในการถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร อารมณ์ ความรู้สึก และความต้องการจากผู้ส่งไปยังผู้รับโดยผ่านช่องทางในการรับ – ส่งข่าวสาร

2.4.2 ธรรมชาติของการติดต่อสื่อสาร

ธรรมชาติของการติดต่อสื่อสาร มีสาระที่น่าสนใจคือ

2.4.2.1 โดยทั่วไปมนุษย์มีการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนมนุษย์ถึงร้อยละ 80 ของเวลาในแต่ละวัน (กิรินันท์ อนุวัชรวิวงศ์ 2530 : 11-12)

2.4.2.2 การติดต่อสื่อสารไม่มีการย้อนกลับ เช่น เมื่อเราตกลงหรือทำสัญญากันไว้ อย่างไร ย่อมต้องถือปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญานั้นๆ จึงมีคำกล่าวมาก่อนพูด เราเป็นนายของคำพูด แต่หลังพูด เราเป็นบ่าวของคำพูดนั้นๆ (พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ) ดังนั้น จึงควรคิดก่อนพูด (พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน)

2.4.2.3 การติดต่อสื่อสารอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “ขึ้นต้นเป็นมะลิขึ้น พอแตกใบอ่อนเป็นมะลิลา” หมายความว่า จากแหล่งข่าวหรือแหล่งข้อมูลให้เป็นสีข่าว เมื่อข่าวหรือข้อมูลนั้นถูกส่งผ่านมนุษย์ และถูกถ่ายทอดไปยังเพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ ปรากฏว่าอาจเป็นสีเทา หรือสีขาวแต่มีจุดดำหรือแดงได้ อันเป็นที่มาของกระบวนการข่าวลือ ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องเถาองุ่น (grapevine) คือสายโทรเลขใช้ในการติดต่อสื่อสารที่แขวนตามต้นไม้แลดูคล้ายเถาองุ่น ปรากฏว่าข่าวสารคลาดเคลื่อนทำให้เกิดความสับสนบ่อยครั้ง จนเกิดเป็นข่าวลือหรือข่าวที่คลาดเคลื่อน (โยธิน ศันสนยุทธ 2525 : 74)

2.4.2.4 การติดต่อสื่อสารเป็นกระบวนการทางจิตวิทยา เพราะในการติดต่อสื่อสาร จะมีการรับรู้ ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม และอารมณ์ของผู้รับสารและผู้ส่งสารตลอดจน “สาร” และช่องทางของการส่งสาร เช่น ผู้ส่งสารและผู้รับสารอารมณ์ไม่ดีจะทำให้เกิดปัญหาในการติดต่อสื่อสาร หรือผู้ส่งสารและผู้รับสารมิได้ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสาร ก็อาจเกิดปัญหาได้

2.4.2.5 การติดต่อสื่อสารเป็นกระบวนการทางสังคม และวัฒนธรรม เพราะในการติดต่อสื่อสาร มนุษย์ซึ่งเป็นสัตว์สังคมจะใช้อิทธิพลจากเพื่อนในการติดต่อสื่อสารด้วย เช่น ก และ ข ช่วยกันติดต่อโทรศัพท์ไปยัง ค ค อาจรู้สึกไม่สบายใจได้ ถ้ารู้สึกว่าการส่วนตัวถูกเปิดเผย ส่วน

การติดต่อสื่อสารเป็นกระบวนการทางวัฒนธรรมมีคำกล่าวว่า “สำเนียงส่อภาษา กิริยาส่อสกุล” นั่นคือ ในการติดต่อสื่อสารทำให้เกิดความเข้าใจว่าบุคคลที่เราติดต่อสื่อสารด้วยนั้นเป็นบุคคลระดับใด มีชาติตระกูลแบบใด และมีพื้นฐานอย่างไร เป็นต้น

2.4.3 ความสำคัญของการติดต่อสื่อสาร

จากความหมายของการติดต่อสื่อสาร ที่เน้นถึงกระบวนการทางสังคม ในการถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร อารมณ์ ความรู้สึก ความจริง และความเท็จ จากผู้ส่งไปยังผู้รับ ซึ่งจะสอดคล้องกับความหมายของมนุษย์สัมพันธ์ที่ว่ามนุษย์สัมพันธ์เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการสร้างความเข้าใจอันดีของบุคคล และกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสำเร็จในงานและความสงบสุขในชีวิต จึงอาจกล่าวได้ว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในลักษณะดังต่อไปนี้

2.4.3.1 การสร้างสวรรค์ในบ้านและครอบครัว มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จำเป็นต้องอยู่เป็นคู่ เป็นกลุ่ม เป็นครอบครัว เป็นสังคม เมื่อปรารถนาจะสร้างสวรรค์ในบ้านและครอบครัว สมาชิกในบ้านและในครอบครัวจะต้องจัดระบบการสื่อสารที่ดี เพื่อให้เข้าใจตรงกัน ปฏิบัติได้ถูกต้อง ถูกใจ เหมาะสม ราบรื่น เรียบร้อย และสุขใจแก่ทุกคนทั้งนี้ผู้ส่งสารจะต้องเป็นผู้ส่งสารที่ดี และผู้รับสารจะต้องเป็นผู้รับสารที่ดีด้วย เมื่อสมาชิกในบ้านและในครอบครัวประสบความสำเร็จในการติดต่อสื่อสาร ทุกคนจะมีสุขภาพจิตดี อารมณ์ดี และพร้อมจะสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นๆต่อไป ถ้ามนุษย์มีปัญหาในบ้านหรือในครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุดอาจเป็นสาเหตุของปัญหาสังคม และปัญหาอื่นๆ ได้

2.4.3.2 การสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลภายในองค์การ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลภายในองค์การ จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการจัดระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี คือผู้ส่งสาร ผู้รับสาร และช่องทางดี จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จเกิดประสิทธิผล และเป็นที่พึงพอใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง ในทางตรงข้าม ถ้าจัดระบบการติดต่อสื่อสารไม่ดี อาจเกิดพฤติกรรมความแปลกแยก (Alienation) และอาจสร้างปัญหาในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้

2.4.3.3 ช่วยผู้บริหารได้พบกับความสำเร็จในการบริหารงาน ถ้าบริหารจัดการระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี เท่ากับช่วยให้งานของผู้บริหารสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง นั่นคือ ผู้บริหารสามารถแจ้งวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และนโยบายขององค์การให้แก่สมาชิกได้รับทราบ และถือปฏิบัติให้ตรงกัน และเป็นการง่ายที่จะควบคุม ตรวจสอบติดตาม และประเมินผล ด้วยระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี มิฉะนั้นอาจเกิดปัญหาในการบริหารงานได้ นอกจากนั้น ผู้บริหารยังใช้ระบบ

เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) และจัดประชุมทางไกล (Vedio Teleconference) เพื่อความคล่องตัวในการบริหารได้ด้วย

2.4.3.4 ช่วยให้บุคลากร และหรือพนักงานได้พบกับความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน ได้รับทราบนโยบาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์การตลอดจนความเคลื่อนไหวขององค์การ บุคลากรและหรือพนักงานจะมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน ทำให้เกิดผลดีต่อองค์การ ถ้าไม่ได้รับทราบเรื่องต่างๆ ขององค์การ อาจเกิดปัญหาต่างๆ ได้

2.4.3.5 ช่วยให้ผู้บริหารและหรือผู้เกี่ยวข้อง ได้ติดต่อและสื่อสารกับองค์การตามวัตถุประสงค์และความต้องการจนเป็นที่พอใจ ถ้าไม่สามารถติดต่อสื่อสารได้ผู้บริหารอาจเกิดความคับข้องใจ และอาจมีผลกระทบต่อบุคลากรได้

2.4.3.6 ช่วยให้ระบบธุรกิจมีความคล่องตัว เพราะระบบการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ช่วยให้ระบบธุรกิจมีความคล่องตัว รวดเร็ว ถูกต้อง ทันใจ และถูกใจผู้เกี่ยวข้อง เช่น การติดต่อสื่อสารโอนเงินเข้าบัญชีต่างสาขา การถอนเงินในบัญชีโดยผ่านเครื่อง ATM ต่างธนาคาร และการสั่งซื้อ ซื้อสินค้า และบริการโดยผ่านระบบบัตรเครดิตที่เรียกว่า “อีคอมเมิร์ซ” เป็นต้น

2.4.4 องค์ประกอบของการติดต่อสื่อสาร

เดวิด เค.เบอร์โล (David K.Berlo อ้างใน อวยชัย ชบา 2541 : 334-335) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการติดต่อสื่อสาร คือรูปแบบ SMCR ประกอบด้วย

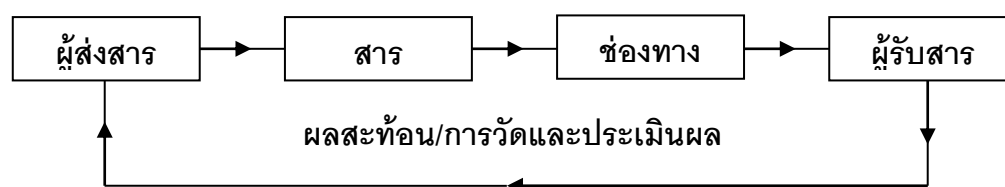
S หมายถึง Source คือผู้ส่งสาร

M หมายถึง Message คือ ข้อมูลและข่าวสาร

C หมายถึง Channel คือช่องทางในการติดต่อสื่อสาร

R หมายถึง Receiver คือผู้รับสาร

ดังรูปภาพที่ 2-1

รูปภาพที่ 2-1 แสดงองค์ประกอบของการติดต่อสื่อสาร

จากรูปภาพที่ 2-1 เริ่มจากผู้ส่งสารจะคิดวางแผนว่าใคร (ผู้ส่งสาร) จะพูดว่าอะไร (สาร) ด้วยวิธีใด (ช่องทาง) กับใคร (ผู้รับสาร) เพื่อให้เกิดผลอย่างไร (ผลสะท้อน) ก็ดำเนินการติดต่อสื่อสารตามองค์ประกอบดังกล่าว เช่น ผู้จัดการสั่งพนักงาน A จัดสินค้าตามรายการที่

กำหนด ผ่านอินเทอร์เน็ตคอมพิวเตอร์ภายในบริษัท และมอบให้แก่ลูกค้า ผู้จัดการจะวัดและประเมินผลว่าคำสั่งใช้ได้ผลตามเป้าหมายหรือไม่และได้ผลดีเพียงใด มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือไม่

2.4.5 ประเภทของการติดต่อสื่อสาร

การติดต่อสื่อสารของมนุษย์ จำแนกได้ 3 ลักษณะคือ

2.4.5.1 การติดต่อสื่อสารตามสัญลักษณ์ แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1) การติดต่อสื่อสารที่ใช้ถ้อยคำ (Verbal communication) ได้แก่ การพูด ฟัง อ่าน และเขียน เรียกว่า “ภาษาถ้อยคำ” จากการวิจัยของ แรนคิน (Rankin, 1926 : 43) พบว่าในชีวิตประจำวันนั้น มนุษย์จะมีพฤติกรรมการฟัง 45% การพูด 35% การอ่าน 16% และการเขียน 9% แสดงว่าส่วนใหญ่มนุษย์มีพฤติกรรมการฟังมากที่สุด และรองลงมา ได้แก่ พฤติกรรมการพูด ฉะนั้นการติดต่อสื่อสารด้วยภาษาพูดจึงมีความสำคัญมาก สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หนังสือเป็นตรี” และ “การเป็นต่อ รูปหล่อเป็นรอง” เป็นต้น

2) การติดต่อสื่อสารที่ไม่ได้ใช้ภาษาถ้อยคำ (Non - Verbal Communication) ได้แก่ การใช้ท่าทางที่เรียกว่า “ภาษากาย” ซึ่งเป็นอิริยาบถ และพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่แสดงออกให้เห็นได้ ส่วนวัตถุและสัญลักษณ์ต่างๆ ที่เรียกว่า “ภาษาวัตถุ” เป็นการติดต่อสื่อสารเพื่อความเข้าใจให้ตรงกัน คือ

2.1) ภาษากาย (Physical Language) ประกอบด้วย

2.1.1) พหุภาษา (Para - Language) ได้แก่ การใช้อารมณ์และความรู้สึกแสดงออกมาในการพูด อ่าน และการเขียน เช่น พูดเสียงสั้นหรือยาว ดังหรือไม่ดัง พูดมีหางเสียงหรือไม่ อันจะแสดงถึงความสุภาพหรือก้าวร้าวของผู้พูดได้

2.1.2) สายตา (Eye Contact) ได้แก่ การมอง การจ้อง การสบตา การทำตาเขม็ง หรือตาขวาง เป็นการสะท้อนถึงความรู้สึกของมนุษย์ ดังคำกล่าวที่ว่า “ดวงตาคือหน้าต่างของหัวใจ” เช่น มนุษย์เจ้าชู้จะแสดงตาเขม็งไปยังเพื่อนมนุษย์ที่ตนเกี่ยวข้อง หรือมนุษย์ที่มีความรู้สึกผิดปกติ อาจจะสังเกตจากดวงตาของผู้คนได้

2.1.3) การแสดงสีหน้า (Facial Expression) ได้แก่ การแสดงออกทางสีหน้า อันแสดงถึงลักษณะอารมณ์ของตน เช่น มนุษย์ที่มีอารมณ์ดีใจ จะแสดงออกทางสีหน้าเป็นบวก หากมีอารมณ์โกรธจะแสดงออกทางสีหน้าเป็นลบ เป็นต้น

2.1.4) การแสดงท่าทาง (Gestures) ได้แก่ การใช้ส่วนของอวัยวะในร่างกายเคลื่อนไหวในลักษณะต่างๆ เช่น กวักมือ ชูสองนิ้ว การพยักหน้า และการโค้งคำนับให้ เป็นต้น

2.1.5) ช่องว่างระหว่างบุคคล (Personal Space) ได้แก่ การรักษาระยะห่างจากจุดที่ตนยืนไปยังบุคคลอื่น เช่น ถ้ามนุษย์คนใดชอบพหรือสนิทสนมกับเพื่อนคนใดแล้ว เขาก็ชอบที่จะอยู่ใกล้ชิดกับคนนั้นๆ ในทางตรงข้าม ถ้าบุคคลไม่ชอบหรือไม่ถูกอหยาศัยหรือไม่รู้จักกัน จะพยายามอยู่ห่างหรือหลีกเลี่ยงหรือหลีกเลี่ยงไปที่อื่น เป็นต้น

2.2) ภาษาวัตถุ (Object Language) ได้แก่ การตีความหมายของวัตถุและสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อสื่อความหมายไปยังผู้เกี่ยวข้อง คือ

2.2.1) วัตถุประเภทโครงสร้างของร่างกาย (body) มนุษย์ที่มีโครงสร้างร่างกายสูงใหญ่จะสื่อความหมายถึงความแข็งแรง อาจให้ความคุ้มครองแก่เพื่อนมนุษย์อื่นๆ ได้ ในทางตรงข้าม มนุษย์ที่มีโครงสร้างร่างกายเตี้ย ผอม และเล็กจะสื่อความหมายถึงความอ่อนแอ ไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่เพื่อนมนุษย์อื่นๆ ได้

2.2.2) วัตถุประเภทที่ประกอบเป็นบุคลิกภาพ (Personality) มนุษย์จะเลือกใช้วัตถุลักษณะต่างๆ มาประกอบเป็นบุคลิกภาพของตน เช่น เลือกใช้เสื้อผ้าสีต่างๆ รูปทรง แบบ ตลอดจนกระเป๋าทือและรองเท้า อันแสดงถึงความหมายของนิสัย ค่านิยม รสนิยม และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ประกอบเป็นบุคลิกภาพของมนุษย์ผู้นั้น

2.2.3) วัตถุประเภทที่มีความหมายเฉพาะ (Specific) และความหมายไม่เฉพาะ (Non Specific) วัตถุที่มีความหมายเฉพาะ เช่น ดอกกุหลาบสื่อความหมายถึง ความรัก ส่วนดอกมะลิ สื่อความหมายถึง พระคุณของแม่ และดอกกล้วยไม้ สื่อความหมายถึง ผู้สูงอายุ นอกจากนั้นประเภทของวัตถุหรือส่วนประกอบของวัตถุที่ประกอบกันเป็นดอกไม้ เป็นของจริงหรือของเทียม ถ้าเป็นดอกกุหลาบจริง จะสื่อความหมายถึง ความรักอันแท้จริง ส่วนกุหลาบที่ทำจากผ้ากระดาษ หรือพลาสติก มีค่าไม่เทียบเท่าดอกกุหลาบจริง

สำหรับวัตถุประเภทที่มีความหมายไม่เฉพาะเจาะจง เช่น หุ่นมยาง สำหรับให้เด็กดูเล่น ถ้ามีการมอบวัตถุดังกล่าวให้แก่บุคคลใดก็ตามผู้รับอาจสื่อความหมายว่า ผู้ให้ปรารถนาดี จะได้นำไปใช้ประโยชน์ให้บุตร – หลานนำไปดูเล่น ในทางตรงข้าม ผู้รับอาจสื่อความหมายว่า ผู้ให้ดูถูกตน หว่าตนเป็นเด็ก ชอบฟุ้งเฟ้อ ชอบร้องเรียน กรณีเช่นนี้ ผู้รับอาจจะโกรธ หรือไม่พอใจ เป็นต้น

ส่วนสัญลักษณ์ (Symbols) ที่ใช้เพื่อการสื่อความหมาย เช่น สัญลักษณ์เครื่องหมายจราจร สัญลักษณ์เครื่องหมายแสดงชั้น – ยศ ของตำรวจ ทหาร พลเรือน และเจ้าหน้าที่ประเภทอื่น สัญลักษณ์ห้ามสูบบุหรี่ สัญลักษณ์ห้ามเปิดโทรศัพท์มือถือ เพจเจอร์ และเครื่องมือสื่อสารอย่างอื่น ในสถานที่บางแห่งที่มนุษย์ต้องปฏิบัติตาม เป็นต้น

2.3) ภาษาธรรมเนียมและมารยาท (Etiquette and Manners) ภาษาธรรมเนียมและมารยาท ได้แก่ การแสดงพฤติกรรมตามธรรมเนียมและมารยาทของมนุษย์ในสังคมนั้นๆ เช่น ธรรมเนียมการเป็นแขกไปเยี่ยมเยียนหรือไปรับประทานอาหารบ้านใคร นอกจากไป-มา-ลา-ไหว้ แล้วยังจะต้องมีของกำนัลไปฝาก หรือก่อนไปเป็นธรรมเนียมจะต้องนัดหมายกับเจ้าของบ้านให้เรียบร้อยก่อน เช่น ผู้นำ รัฐบาลของประเทศไทยที่ได้รับเชิญไปเยี่ยมเยียนยังประเทศต่างๆ หรือเป็นแขกของรัฐบาลตามที่ได้รับเชิญ เป็นธรรมเนียมจะต้องมีของกำนัลพิเศษไปมอบให้แก่ผู้นำ รัฐบาล (เจ้าของบ้าน) ที่เชิญผู้นำของประเทศไทยไป เป็นต้น และในทำนองเดียวกันการเป็นเจ้าบ้านและหรือเป็นพนักงานในองค์การ ก็ควรยึดธรรมเนียมที่ว่า “ใครไปถึงชานเรือนต้องต้อนรับ” ดังนั้น เมื่อมีบุคคลภายนอกหรือผู้มาติดต่อในหน่วยงานของท่าน ท่านก็ควรถามและให้ความสะดวกตามสมควร

ส่วนมารยาท เช่น มารยาทในการรับประทานอาหารทั้งสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี จะมีมารยาทโดยไม่พูดขณะที่กำลังเคี้ยวอาหาร หรืออาหารยังอยู่ในปาก หรือมารยาทในการไปส่งของหรือพูดข้ามหน้าผู้ใหญ่ที่นั่งข้างเราและก่อนจะเข้าไปติดต่อในห้องที่มีมานบังตา (ไม้หรือกระจก) ควรเคาะก่อนเข้าไปหรือไม่สมควรตะโกนข้ามศีรษะเพื่อนมนุษย์ที่นั่งอยู่

2.4.5.2 การติดต่อสื่อสารตามทิศทาง ได้แก่

1) การติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง (Up-Low) ได้แก่ การติดต่อสื่อสารจากมนุษย์ที่มีตำแหน่งหรือสถานภาพสูงกว่า ไปยังเพื่อนมนุษย์ที่มีตำแหน่งหรือสถานภาพต่ำกว่า เช่น มีคำสั่งหรือข่าวแจ้งให้ทราบจากบิดามารดาไปยังบุตรและหลาน หรือจากประธานบริษัทไปยังรองประธานและกรรมการของบริษัท หรือจากผู้จัดการ ไปยังหัวหน้าฝ่าย หัวหน้าแผนก และพนักงาน เป็นต้น

2) การติดต่อสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Down-Flow) ได้แก่ การติดต่อสื่อสารจากมนุษย์ที่มีตำแหน่งหรือสถานภาพต่ำกว่า ไปยังเพื่อนมนุษย์ที่มีตำแหน่งหรือสถานภาพที่สูงกว่า เช่น บุตรขอเงิน หรือขออนุญาตไปเที่ยวจากบิดามารดาหรือพนักงานบันทึกเรื่องประกอบความเห็นตามระบบสารบรรณ เพื่อทราบและหรืออนุมัติโดยส่งผ่านหัวหน้าแผนก หัวหน้าฝ่าย และผู้จัดการ เป็นต้น

3) การติดต่อสื่อสารในแนวราบ (Horizontal Flow) ได้แก่ การติดต่อสื่อสารในระดับเดียวกัน จากมนุษย์ที่มีตำแหน่งหรือสถานภาพในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น บิดาบอกภรรยาว่า วันนี้จะกลับค้ำหนอยนะ นักศึกษาคุยกับเพื่อนนักศึกษาทาง

โทรศัพท์ ผู้จัดการบริษัทปรึกษางานกับเพื่อนผู้จัดการต่างบริษัท หรือพนักงานปรึกษาเรื่องงาน หรือเรื่องส่วนตัวกับเพื่อนพนักงาน เป็นต้น

4) การติดต่อสื่อสารแบบผสม (Mix Flow) ได้แก่ การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์หลายสายพร้อมๆ กัน หรือการจัดประชุมทางวิดีโอทัศน์ (Video Conference) ซึ่งจะเป็นการติดต่อสื่อสารหลายทิศทาง

2.4.5.3 การติดต่อสื่อสารตามวิธีการ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

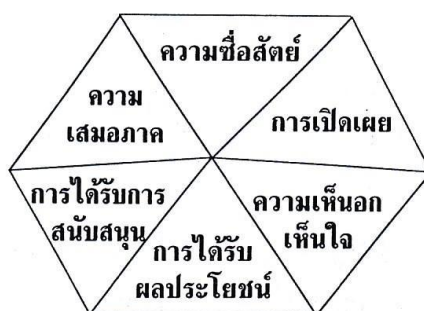
1) การติดต่อสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) ได้แก่ การออกคำสั่ง หรือแจ้งให้ทราบจากผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร โดยไม่มีโอกาสโต้แย้งหรือสอบถามด้วยประการใดๆ ทั้งสิ้น เช่น ผู้จัดการมีประกาศว่า “ห้ามสูบบุหรี่ภายในที่ทำการของบริษัท” เป็นต้น

2) การติดต่อสื่อสารสองทาง (Two-Ways Communication) ได้แก่ การออกคำสั่งหรือแจ้งข่าว และข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และเปิดโอกาสให้ซักถามได้ เช่น ผู้จัดการประชุมพนักงาน เพื่อแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวและนโยบายของบริษัทให้พนักงานทราบ และเปิดโอกาสให้พนักงานซักถามได้

3) การติดต่อสื่อสารแบบผสม (Mix Ways Communication) ได้แก่ การออกคำสั่งหรือแจ้งข่าวให้ทราบจากผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร เช่น ผู้จัดการแจ้งข่าวไปยังพนักงานผ่านเสียงตามสาย หรือจัดส่งสารทางระบบอินทราเน็ต (Intranet) และการออกคำสั่งหรือแจ้งข้อมูลข่าวสารทางระบบอินเทอร์เน็ต หรือจัดประชุมทางโทรศัพท์ หรือจัดประชุมทางวิดีโอทัศน์ (Video Teleconference) ซึ่งพนักงานหรือผู้เกี่ยวข้องอาจขอเข้าไปดูข้อมูล หรือซักถามระหว่างการประชุม ดังกล่าวได้ และอาจมีปฏิสัมพันธ์กับระบบข้อมูล หรือขอเรียกข้อมูลมาใช้ประโยชน์ได้ เป็นต้น

2.4.6 พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิผล

พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิผล ตามแนวคิดของ กิบสัน และฮันนา (Gibson and Hanna, 1992 : 126-136) มี 6 ประการ ดังรูปภาพที่ 2-2

รูปภาพที่ 2-2 พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิผล

จากรูปภาพที่ 2-2 ได้เน้นถึงพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลที่คาดหวังว่าจะมีประสิทธิผลนั้น จะต้องให้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร มีพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

2.4.6.1 พฤติกรรมความซื่อสัตย์ (Honesty) ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อกัน ให้ข้อมูลหรือข่าวสารที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง และสามารถตรวจสอบได้

2.4.6.2 พฤติกรรมการเปิดเผย (Openness) ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะต้องแสดงข้อมูลหรือข่าวสารที่เปิดเผย และสามารถตรวจสอบได้

2.4.6.3 พฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะต้องแสดงพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจที่มีต่อกัน บางครั้งอาจมีข้อบกพร่อง หรือจุดด้อยของผู้ส่งสารหรือผู้รับสาร ที่ส่งสารหรือรับสารไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความรู้สึกหงุดหงิด ผู้ส่งสารหรือผู้รับสารอาจจะต้องกล่าวคำขอโทษหรือให้อภัยในข้อบกพร่องดังกล่าวด้วย

2.4.6.4 การได้รับประโยชน์ (Positiveness) ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะต้องได้รับประโยชน์ร่วมกัน ผู้ส่งสารได้รับประโยชน์เมื่อได้ส่งสารให้ผู้รับสาร และผู้รับสารก็ได้รับประโยชน์จากการรับสารนั้น และอาจเกิดประโยชน์ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย

2.4.6.5 การได้รับการสนับสนุน (Supportiveness) ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้อง เห็นว่าการส่งสารนั้นมีประโยชน์ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2.4.6.6 ความเสมอภาค (Equality) ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารพึงให้เกิดเกียรติและยอมรับในความเสมอภาคซึ่งกันและกัน เช่น ผู้จัดการติดต่อสื่อสารกับพนักงานก็ให้เกิดเกียรติและยอมรับในตัวพนักงาน เรียกพนักงานว่า “คุณ.....” และเมื่อพนักงานทำความดี ผู้จัดการ.....จะกล่าวขอบคุณ ทำนองเดียวกัน พนักงานจะพูดจาดีมีสัมมาคารวะกับผู้จัดการ เป็นต้น

2.4.7 ธรรมชาติของมนุษย์เกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2543)มีดังนี้

2.4.7.1 มนุษย์อยากได้รับฟังคำชมเชย สรรเสริญ และยกย่อง

2.4.7.2 มนุษย์ชอบติดต่อสื่อสารกับมนุษย์ที่ยิ้มแย้ม แจ่มใส

2.4.7.3 มนุษย์ชอบฟังในเรื่องที่ตนสนใจ

2.4.7.4 มนุษย์ชอบบรรยากาศที่เป็นกันเองในการติดต่อสื่อสาร

2.4.7.5 มนุษย์ชอบฟังคำพูดที่ไพเราะและอ่อนหวาน

2.4.7.6 มนุษย์ไม่ชอบให้ใครตำหนิติเตียน

2.4.7.8 มนุษย์ไม่ชอบให้ใครได้เถียงในขณะนั้น ถึงแม้เขาจะเหตุผลดีก็ตามแต่อาจจะรับฟังในภายหลังได้

2.4.7.9 มนุษย์ไม่ชอบคนติดต่อสื่อสารแบบ “ชอบเหน็บแนม”

2.4.7.10 มนุษย์ไม่ชอบคนติดต่อสื่อสารแบบไม่รับผิดชอบ เมื่อได้กระทำความผิดขึ้น

2.4.7.11 มนุษย์ไม่ชอบคนติดต่อสื่อสารแบบก้าวร้าวและข่มขู่

2.4.8 เทคนิคการติดต่อสื่อสารเพื่อการสร้างมนุษยสัมพันธ์

ความสำคัญของการติดต่อสื่อสาร คือหัวใจของการสร้างมนุษยสัมพันธ์ และหลักการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งมี 3 ประการ คือ หลักการสร้างเสริมความสุขร่วมกัน หลักการให้เกียรติและยอมรับซึ่งกันและกัน หลักการประสานประโยชน์ร่วมกัน

หลักการสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ข้างต้น ควรจะใช้เทคนิคการนำความหมายของการติดต่อสื่อสารและความหมายของมนุษยสัมพันธ์มาแปลงเป็นรูปธรรม นั่นคือ ทำให้เพื่อนมนุษย์ได้ส่งข่าวสาร ข้อมูล อารมณ์ ความรู้สึก และความต้องการไปยังเพื่อนมนุษย์ด้วย เทคนิคของการสร้างมนุษยสัมพันธ์ และเทคนิคของการติดต่อสื่อสารที่ดี เพื่อให้เกิดความสำเร็จในงาน และความสงบสุขในชีวิต

ในการติดต่อสื่อสาร เพื่อการสร้างมนุษยสัมพันธ์ จำแนกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.4.8.1 วิธีการติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) จำแนกเป็น 2 ประเภทคือ

1) การติดต่อทาบตามเป็นการภายใน ทุกระบบสังคมยอมรับว่าการทาบตามเป็นการภายในที่เรียกว่า “ลอบบี้ (Lobby)” เป็นการให้เกียรติและให้การยอมรับ เช่น การที่บุคคลภายนอกองค์กรจะไปพบหัวหน้า หรือผู้จัดการบริษัทจะต้องติดต่อทาบตามเป็นการภายในว่า จะไปพบวัน เวลาใด ก็ขออนุญาตหมายเพื่อเข้าพบ มิฉะนั้นอาจเกิดปัญหาได้ เช่น บางสถาบันจะเชิญบุคคลสำคัญไปเป็นนายกสภา กรณีที่ไม่ทาบตามก่อน จึงได้รับการปฏิเสธ หรือบางสถาบันนิมนต์พระชั้นผู้ใหญ่ไปเป็นประธานเปิดงาน โดยส่งหนังสือเชิญโดยตรง ก็ได้รับการปฏิเสธเช่นเดียวกัน เป็นต้น

2) การติดต่อสื่อสารแบบที่เล่นที่จริง สังคมไทยเป็นสังคมที่กำลังพัฒนา แล้วได้รับการยอมรับว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่ทำอะไรได้ดังใจคือไทยแท้ และเป็นสังคมที่ชอบทำอะไรเล่นๆ รวมถึงในการติดต่อสื่อสาร ก็มีการติดต่อสื่อสารแบบที่เล่นที่จริง โดยอาจใช้ภาษาถ้อยคำ ภาษากาย ภาษาวัตถุ และสัญลักษณ์ต่างๆ ผสมผสานกันในลักษณะดังต่อไปนี้

2.1) การติดต่อสื่อสารลักษณะหมาหยอกไก่ เป็นพฤติกรรมชายหนุ่มหยอกเล่นกับหญิงสาว

2.2) การติดต่อสื่อสารลักษณะหยอกล้อ เป็นพฤติกรรมหยอกกันเล่นระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

2.3) การติดต่อสื่อสารลักษณะหยอกเิน เป็นพฤติกรรมหยอกเ้าและมีการสัมผัสทางกายระหว่างชายหนุ่มและหญิงสาว หรือระหว่างเพศเดียวกัน ที่มีความสนิทสนมกันเป็นพิเศษ

2.4) การติดต่อสื่อสารลักษณะหยิกแกมหยอก เป็นพฤติกรรมที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เช่น หัวหน้าพูดกับพนักงานที่มาสายบ่อยๆ ว่า “น่าจะแจกของขาวให้เป็นรางวัลนะ” หรือ “อยากจะไปอยู่กรมพระลำพังไหม” หัวหน้าอาจจะพูดกับบุคลากรที่ขอย้ายว่า “จะย้ายจริง หรือย้ายเล่น” และมารดาสอนบุตรหลานว่า “จงรักษาเนื้อรักษาตัวให้ดี อย่าแต่งงานกับสามีละ”

2.5) การติดต่อสื่อสารลักษณะการใช้คำพวน คือใช้คำที่มีความหมายลักษณะหนึ่งตามปกติ แต่เมื่อพวนกลับจะมีความหมายอีกลักษณะหนึ่ง เช่น นายสำรวย ห้ามสมัคร์ ในตำแหน่ง “ครู” เว้นแต่จะเปลี่ยนชื่อเสียก่อน เป็นต้น

2.6) การติดต่อสื่อสารลักษณะการใช้คำพูดสองแง่สองมุม คือใช้คำที่มีความหมาย 2 ลักษณะ ที่เป็นได้ทั้งเชิงบวกและลบ เช่น คำว่า “มัน” หรือ “ได้กลิ่นละมุด” เป็นต้น

2.7) การติดต่อสื่อสารลักษณะการใช้คำแสลง คือใช้คำที่มีความหมายที่เข้าใจกันง่ายภายในกลุ่มที่มีความสนิทสนมกัน เช่น แห้ว หม่า ชกมก กูกิกก อืม ตึงนัง และมหาลัย เป็นต้น

2.4.8.2 การติดต่อสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) มนุษย์มีความจำเป็นในการติดต่อสื่อสารอย่างเป็นทางการ โดยใช้ภาษาถ้อยคำเป็นหลัก ซึ่งเบอร์โล (Berlo, 1960 : 1) ได้วิจัยพบว่า ในชีวิตประจำวันมนุษย์จะติดต่อสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำถึง 70% นั่นคือ มนุษย์จะติดต่อสื่อสารกันโดยใช้การพูด ฟัง อ่าน และเขียน ตามลำดับ จึงควรเน้นการติดต่อสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ในลักษณะดังต่อไปนี้

1) การฟังที่ดี มีแนวปฏิบัติสำหรับพฤติกรรมดังนี้

1.1) เตรียมตัวเป็นผู้ฟังที่ดี คือทำตัวและทำใจให้พร้อมจะรับฟังและตั้งใจฟัง

1.2) เงียบ คือทำตัวให้เงียบ แล้วจะฟังได้ชัดเจน

1.3) สร้างบรรยากาศที่ดีเพื่อให้ผู้พูดรู้สึกสบายใจที่จะพูด ผู้ฟังที่ดีจะพยายามพยักหน้า (เห็นหน้ากัน) และหรือพยายามส่งเสียงรับรู้ว่า “ครับ” หรือ “ค่ะ” (ขณะฟังทางโทรศัพท์)

1.4) ออดทนต่อความอยากที่จะพูด ผู้ฟังที่ดีจะต้องมีความอดทนต่อความอยากที่จะพูด จะต้องรอฟังให้ผู้พูดพูดจบก่อน แล้วจึงจะถามคำถามหรือตอบโต้หรือมีปฏิสัมพันธ์อย่างอื่น ยกเว้นในกรณีที่จำเป็นจริงๆ อาจจะต้องกล่าวคำขอโทษหรือขอประทานโทษเพื่อจะสอดแทรกคำถามหรือมีปฏิสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

1.5) การทวนประโยค (Paraphrasing) การทวนประโยคที่ได้รับฟังมา ให้ผู้พูดได้ยิน ก่อนที่จะถามคำถามหรือตอบโต้ เพื่อแสดงว่าท่านกำลังฟังด้วยความตั้งใจ

1.6) การทำให้กระจ่าง (Clarifying) การทำให้กระจ่างเพื่อยืนยันว่าทั้งผู้พูดและผู้ฟังเข้าใจตรงกัน จะได้ปฏิบัติตามได้ถูกต้อง อาจจะซักถามกันด้วยก็จะเป็นการดี

1.7) ออดทนต่อการได้ยิน ได้ฟัง หรือได้เห็นการแสดงออกของผู้พูดที่ไม่สบอารมณ์ หรือทำให้ไม่เป็นที่พึงพอใจของผู้ฟัง จะได้ไม่เกิดปัญหาในการรับฟัง

1.8) พยายามเข้าใจผู้พูด การเป็นผู้ฟังที่ดีจะต้องพยายามเข้าใจผู้พูดว่าผู้พูดมีเจตนา และมีความหมายในการพูดอย่างไร ซึ่งจะต้องแปลความหมายในเชิงบวกไว้

1.9) หลีกเลี่ยงการขัดแย้ง ผู้ฟังที่ดีพึงหลีกเลี่ยงพฤติกรรมการขัดแย้ง หรือแสดงความไม่พึงพอใจออกมาให้เห็น

1.10) แสดงการขอบคุณ ผู้ฟังที่ดีพยายามหาโอกาสแสดงการขอบคุณผู้พูด ที่ได้ให้เนื้อหาสาระประโยชน์แก่ผู้ฟัง และเป็นการปิดการรับฟังที่แสดงพฤติกรรมการให้เกียรติ มีมารยาทในการฟัง และการเอื้ออาทรต่อกันด้วยดี

2) การพูดที่ดี มีแนวปฏิบัติสำหรับพฤติกรรมกรพูดที่ดี ดังนี้

2.1) พูดให้ไพเราะอ่อนหวาน จับจิตจับใจผู้ฟัง เข้าทำนองว่า “อันอ้อยตาล หวานลิ้นแล้วลิ้นชัก แต่ลมปากหวานหุมิรู้หาย”

2.2) ใช้ภาษาที่ง่ายแก่การเข้าใจ

2.3) ใช้ภาษาพูดให้สอดคล้องกับหลักปฐิธธรรม 7 คือพูดให้เหมาะสมกับบุคคล โอกาส เวลา สถานที่ และชุมชน

2.4) พูดสุภาพเสียงชัดเจน และได้เนื้อหาสาระ ตามหลักการให้ธรรมทานแก่ผู้ฟัง

2.5) พูดได้สอดคล้องกับอาชีพการกระทำทางเชิงบวก

- ได้เหมาะสม
- 2.6) พุดได้จังหวะ (Rhythm) ดี และใช้วรรณยุกต์ของเสียง (Tone)
- 2.7) พุดชมคนอื่นได้ตามความเหมาะสม
- 2.8) พุดเล่นพุดหัวได้บ้างตามความเหมาะสม
- 2.9) พุดเชิงสร้างสรรค์ เช่น คิดก่อนพุด พุดในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์
- 2.10) หลีกเลียงการพุดเชิงก้าวร้าว และสร้างความขัดแย้งกับผู้อื่น
- 3) การอ่านที่ดี มีแนวปฏิบัติสำหรับพฤติกรรม ดังนี้
- 3.1) แปลความหมายจากภาษาถ้อยคำให้ถูกต้อง เพื่อความเข้าใจที่ติดต่อเพื่อนมนุษย์
- 3.2) แปลความหมายจากภาษาร่างกาย ไปในเชิงสร้างสรรค์ อันจะเป็นผลดีแก่ผู้เกี่ยวข้อง
- 3.3) แปลความหมายจากภาษาวัตถุ ไปในเชิงบวก เพื่อความเข้าใจให้ถูกต้อง
- 3.4) แปลความหมายของสัญลักษณ์ต่างๆ ให้ถูกต้อง และพยายามปฏิบัติตามธรรมเนียม และมารยาทของสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
- 4) การเขียนที่ดี มีแนวปฏิบัติสำหรับพฤติกรรม ดังนี้
- 4.1) เขียนให้สละสลวย เป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้อง
- 4.1) เขียนให้ตรงประเด็น เช่น “เชิญวิทยากรไปบรรยาย” มิใช่เขียนหนังสือเชิญว่า เชิญวิทยากร.....มาบรรยาย
- 4.3) เขียนทวงเงิน อย่าให้ผู้รับหนังสือรู้สึกโกรธ เช่น ให้มีหมายเหตุว่า “ขออภัยหากท่านได้ชำระเงินเรียบร้อยแล้ว”
- 4.4) เขียนให้ผู้อ่านได้อ่านแล้วรู้สึกอารมณ์ดี หรือสร้างบรรยากาศที่ดี

ในการสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ โดยเฉพาะการพุด และการเขียน พึงใช้ มุรุษ วาจา ในการติดต่อสื่อสาร ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ทางโทรสาร เพจเจอร์ อินทราเน็ต อินเทอร์เน็ต และอีเมล ตลอดจนการเอาใจใส่เพื่อติดตามความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารด้วย และในการจัดระบบการติดต่อสื่อสารในองค์กร ควรคำนึงถึงความต้องการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กร

คือต้องการทราบข่าวความเคลื่อนไหวในองค์กร ดังนั้นถ้ามีการส่งเสียงตามสาย การจัดทำจดหมายข่าว หรือหนังสือพิมพ์ระบบอินเทอร์เน็ตและอินเทอร์เน็ต ควรส่งให้สมาชิกทุกคนด้วย

2.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับความหลงใหลจนผิดปกติ

2.5.1 พฤติกรรมความหลงใหลจนผิดปกติ (System Addiction)

พฤติกรรมความหลงใหลจนผิดปกติเป็นพฤติกรรมที่เป็นการกระทำที่มากเกินไป จนไม่สามารถเลิกทำได้ ไม่สามารถที่จะควบคุมไม่ให้ทำ มีความรู้สึกคับข้องใจ กระวนกระวายเมื่อไม่ได้ทำพฤติกรรมนั้น ๆ และก่อนให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงในหน้าที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเรียน การงาน และชีวิตครอบครัว พฤติกรรมดังกล่าวถือว่าเป็นพฤติกรรมย้ำทำหรือการหลงใหลจนผิดปกติทั้งสิ้น เช่น การติดสุรา การติดการพนัน การติดโทรทัศน์ การติดเกมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ โดยเมื่อเกิดแล้วก็จะเกิดความต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยที่ไม่สามารถหยุดหรือควบคุมตนเองได้ และจะเพิ่มปริมาณและความถี่ขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ และทำให้รู้สึกว่าจะไม่สามารถขาดสิ่งเหล่านั้นได้ มีอาการย้ำคิดย้ำทำ จนกระทั่งติดเป็นนิสัย (ณัฐยานี ช่วยธานี อ้างอิงใน ภาณุวัฒน์ กองราช, 2554)

2.5.2 สาเหตุและลักษณะความหลงใหลจนผิดปกติ

ปัจจุบันยังไม่มี การแบ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการทดสอบเกี่ยวกับพฤติกรรมความหลงใหลจนผิดปกติในเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยตรงหรือชัดเจน อย่างไรก็ตาม เครือข่ายสังคมออนไลน์ในฐานะที่เป็นช่องทางในการสื่อสารที่มีรากฐานมาจากการพัฒนาการใช้งานของสื่ออินเทอร์เน็ต จึงมีรูปแบบเฉพาะและลักษณะร่วมที่คล้ายคลึงกันไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้บริการหรือการหลงใหลจนผิดปกติ จนไม่สามารถควบคุมได้ซึ่งไม่แตกต่างจากการเสพติด (ตะวันเศรษฐ์ เซ็นนันท์, 2549) โดยสาเหตุที่ทำให้เกิดความหลงใหล Encore (อ้างอิงใน ภาณุวัฒน์ กองราช, 2554) กล่าวว่า สาเหตุความหลงใหลจนผิดปกติ มีหลายสาเหตุ ดังนี้

2.5.2.1 เหตุผลด้านอารมณ์ (Emotion Reasons) เป็นอาการที่เกิดจากความต้องการทางด้านจิตใจภายใน เช่น ความต้องการเพิ่มคุณค่าในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง ปัญหาความผิดหวัง ความวิตกกังวล กระวนกระวายใจ ความไม่มั่นคง ความกดดันในชีวิต

2.5.2.2 เหตุผลด้านร่างกาย (Physical Reasons) เพื่อต้องการให้ร่างกายผ่อนคลาย ระบายความเจ็บปวด ความรู้สึกที่รุนแรง

2.5.2.3 เหตุผลด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Reasons) เป็นผลจากสังคมรอบข้าง ครอบครัว กลุ่มเพื่อน บุคคลที่มีปัญหาทางครอบครัว ขาดความรัก ความอบอุ่น การใจใส่ดูแล รวมทั้งความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว จะหลักหนีจากภาวะความเป็นจริง

2.5.2.4 เหตุผลด้านสังคม (Social Reasons) จากการที่บุคคลต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นหลักหนีความรู้สึกโดดเดี่ยวหรือจากเหตุผลใดๆ ก็ตาม บุคคลก็จะถูกชักจูงโดยง่าย

2.5.2.5 เหตุผลด้านสติปัญญา (Intellectual Reasons) เป็นการหนีไปพึ่งสิ่งเสพติด เพื่อบรรเทาความเครียดในสมอง

2.5.3 ลักษณะความหลงใหลจนผิดปกติ

Young (อ้างอิงใน ภาณุวัฒน์ กองราช, 2554) ทำการศึกษาลักษณะความหลงใหลจนผิดปกติการใช้อินเทอร์เน็ต พบว่า มีลักษณะเหมือนกับการติดการพนัน ซึ่งเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่สามารถควบคุมได้ มีการใช้อินเทอร์เน็ตนานกว่าที่ตั้งใจไว้ หงุดหงิดเมื่อได้ใช้น้อยลงหรือไม่ได้ใช้ โดยไม่เกี่ยวข้องกับสารมึนเมา โดยที่ผู้ที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้อย่างน้อย 4 อย่าง เป็นเวลานานอย่างน้อย 1 ปี ถือได้ว่ามีอาการหลงใหลจนผิดปกติ การใช้อินเทอร์เน็ต สำหรับผู้ที่ไม่เข้าข่ายเกิน 3 ข้อ ยังถือว่าเป็นปกติ

2.5.3.1 รู้สึกหมกมุ่นกับอินเทอร์เน็ตแม้ในเวลาที่ไม่ได้ต่อกับอินเทอร์เน็ต

2.5.3.2 มีความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเวลานานขึ้นอยู่เรื่อย ๆ

2.5.3.3 ไม่สนใจสุขภาพร่างกายของตนเอง ที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมในอินเทอร์เน็ต

2.5.3.4 หลีกเลี่ยงกิจกรรมในชีวิตที่สำคัญ เพื่อใช้เวลาในอินเทอร์เน็ต

2.5.3.5 เลื่อนเวลาพักผ่อนออกไป หรือเปลี่ยนแปลงเวลานอน เพื่อที่จะได้มีเวลาใช้อินเทอร์เน็ต

2.5.3.6 ลดกิจกรรมทางสังคม ทำให้สูญเสียความสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่น

2.5.3.7 ละทิ้ง ละเลยครอบครัว และเพื่อน

2.5.3.8 ปฏิเสธที่จะใช้เวลาไปกับกิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเวลาที่ใช้ อินเทอร์เน็ต

2.5.3.9 แสวงหาเวลามากขึ้น เพื่อใช้อินเทอร์เน็ต

2.5.6 ผลกระทบของความหลงใหลจนติดปกติ

ความหลงใหลจนติดปกติในการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์นั้น ให้ผลกระทบต่อบุคคลหลาย ๆ ด้านในลักษณะที่แตกต่างไปจากความหลงใหลจนติดปกติต่อสิ่งอื่น ๆ ทั้งในด้านสุขภาพร่างกาย สังคม จนอาจทำให้เกิดปัญหาในครอบครัว มีความขัดแย้งในครอบครัว ส่งผลให้เกิดภาวะซึมเศร้าอย่างรุนแรงยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดปัญหภายในครอบครัว การหย่าร้าง กระทั่งต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนและการทำงาน สูญเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก Young (1998, อ้างอิงใน ภาณุวัฒน์ กองราช, 2554) ได้แบ่งปัญหาที่เกิดจากความหลงใหลจนติดปกติของการใช้อินเทอร์เน็ตไว้ดังนี้

2.5.6.1 ปัญหาทางการเรียน การใช้เวลาในการการเล่นอินเทอร์เน็ตมาก ๆ จะทำให้ละทิ้งการทำการบ้าน ศึกษาหาความรู้ และไม่สนใจในการเรียน

2.5.6.2 ปัญหาความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนั้นจะได้รับผลกระทบจากการใช้อินเทอร์เน็ตมากไป ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์คู่รัก ครอบครัว เพื่อนสนิท โดยจะละทิ้งครอบครัว หน้าที่ประจำวัน ซึ่งจะใช้เวลาไปกับบุคคลรอบข้างในชีวิตลดน้อยลง

2.5.6.3 ปัญหาทางการเงิน ผู้ที่มีความหลงใหลจนติดปกติในการใช้อินเทอร์เน็ตนั้น จะสูญเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากไปกับค่าบริการในการทำกิจกรรมในอินเทอร์เน็ต เช่น ค่าบริการอินเทอร์เน็ต ค่าโทรศัพท์ เป็นต้น

2.5.6.4 ปัญหาด้านอาชีพการงาน การหลงใหลจนติดปกติในการใช้อินเทอร์เน็ตนั้น ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดน้อยลง การพักผ่อนไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่

2.5.6.5 ปัญหาด้านร่างกาย การใช้อินเทอร์เน็ตมากเกินไปนั้นทำให้เกิดการพักผ่อนที่ไม่เพียงพอ การปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เนื่องจากต้องอยู่ในลักษณะท่าทางเดิมเป็นเวลานาน การปวดหรือเสียสายตาเนื่องจากจ้องคอมพิวเตอร์มากเกินไป เป็นต้น

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชนากิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) ทำการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวนประมาณ 400 คน จากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 1/2553 ผลจากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้บริการอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยต่อวันมากที่สุดคือ 1-3 ชั่วโมง ร้อยละ 49.0 ซึ่งเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้มากที่สุดคือ hi5 ร้อยละ 39.7 ส่วนใหญ่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อคุยกับเพื่อนปัจจุบันและเพื่อนเก่า ร้อยละ 39.9 มีความถี่ในการใช้งานมากกว่า 5 ครั้งต่อสัปดาห์ ร้อยละ 52.5 ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ คือ เล่นที่บ้านก่อนเข้านอน ร้อยละ 64.6 ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ คือ ช่วงกลางวัน (19.00-24.00 น.) ร้อยละ 31.1 ส่วนใหญ่มีบล็อก (ข้อมูลส่วนตัว) ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ร้อยละ 66.8 มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวที่จริงเป็นบางส่วน ร้อยละ 59.3 โดยใช้ผ่านทางคอมพิวเตอร์ส่วนตัวมากที่สุด ร้อยละ 53.6 มีการตกแต่งหน้าตาเครือข่ายสังคมออนไลน์บ้างแต่ไม่มาก ร้อยละ 67.5 นานๆ ครั้งจึงจะเปลี่ยนการตกแต่ง ร้อยละ 78.7 มีจำนวนการใส่รูปภาพส่วนตัว 1-10 รูป ร้อยละ 38.2 ในส่วนของผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านการเรียนภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และจากแบบสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์เพราะได้รับข่าวสารใหม่ๆ สะดวก รวดเร็ว และช่วยผ่อนคลายความเครียด นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะให้ใช้วิจารณญาณในการเล่นอีกด้วย

ภาณุวัฒน์ กองราช (2554) ทำการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นในประเทศไทย กรณีศึกษา Facebook โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะพฤติกรรมของวัยรุ่น รูปแบบการให้บริการ และศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากรศาสตร์ กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ทำการสุ่มตัวอย่างเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุอยู่ระหว่าง 13 – 24 ปี จำนวน 400 คน ผลจากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอัตราการใช้บริการ Facebook 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ในการใช้งานในแต่ละครั้งใช้เวลา 1-3 ชั่วโมง และมีประสบการณ์ใช้บริการน้อยกว่า 1 ปี โดยที่ส่วนใหญ่เคยใช้บริการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีใน Facebook ซึ่งประกอบไปด้วย การโต้ตอบบนกระดานสนทนา การเข้าร่วมกลุ่มต่าง ๆ การเล่นเกม การตอบคำถาม (Quiz) การแบ่งปันวิดีโอ การค้นหาเพื่อนเก่า การส่งข้อความ การร่วมแสดงความคิดเห็น การชอบ (Like) และจากการพิสูจน์สมมติฐานงานวิจัย พบว่า พฤติกรรมความหลงใหลจนผิดปกติ และการติดการใช้งาน เป็นผลมา

จากการรับรู้ความเพลิดเพลิน และอิทธิพลสังคม ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การที่กลุ่มวัยรุ่นมีความเพลิดเพลินในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์จนทำให้เกิดความรู้สึกชื่นชอบและสนุกสนาน รวมถึงเป็นการทำกระแสนิยม จึงทำให้อัตราการใช้เพิ่มมากขึ้นจนเกิดเป็นการติดการใช้งาน และอาจทำให้เกิดความรู้สึกกังวลหรือหมกมุ่นว่าจะต้องเข้าไปใช้งานอีก จนกลายเป็นความหลงใหลจนผิดปกติ อย่างไรก็ตาม การรับรู้ถึงความเสี่ยงจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ไม่มีความสัมพันธ์หรือทำให้พฤติกรรมความหลงใหลและการติดการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ในกลุ่มวัยรุ่นลดลงแต่อย่างใด เนื่องจากกลุ่มวัยรุ่นดังกล่าวจะระมัดระวังมากในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ และจะไม่ใช้งานถ้ารู้สึกว่าคุณเองได้รับความเสี่ยง ดังนั้นจึงมีโอกาสน้อยมากที่ผู้ใช้งานที่รับรู้ถึงความเสี่ยงจะมีพฤติกรรมติดการใช้งานและความหลงใหลจนผิดปกติ

ภาสกร จิตร์ไคร์ครวญ (2553) ทำการศึกษาเทคโนโลยีของสื่อใหม่และการนำเสนอตัวตนต่อสังคมกับพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของบริบททางสังคม การสื่อสารออนไลน์ การมีปฏิสัมพันธ์ และความเป็นส่วนตัวกับแนวคิดการนำเสนอตัวตนต่อสังคม ศึกษาความสัมพันธ์ของเทคโนโลยีของสื่อใหม่ กับแนวคิดการนำเสนอตัวตนต่อสังคม ศึกษาความสัมพันธ์ของแนวคิดการนำเสนอตัวตนต่อสังคม กับพฤติกรรมสื่อสารของผู้ใช้บนสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ ศึกษาความสัมพันธ์ของเทคโนโลยีของสื่อใหม่ และแนวคิดการนำเสนอตัวตนต่อสังคม กับพฤติกรรมสื่อสารของผู้ใช้งาน Facebook และ/หรือ Twitter จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามออนไลน์ ผลจากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดใช้งาน Facebook คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นประจำทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 84.0 และใช้งานเฉลี่ยวันละ 4.02 ชั่วโมง โดยส่วนใหญ่ใช้งานมากกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 48.2 บริบททางสังคม การสื่อสารออนไลน์ การมีปฏิสัมพันธ์ ความเป็นส่วนตัว และเทคโนโลยีของสื่อใหม่ มีความสัมพันธ์กับระดับการนำเสนอตัวตนต่อสังคม ระดับการนำเสนอตัวตนต่อสังคม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสื่อสารของผู้ใช้บนสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ เทคโนโลยีของสื่อใหม่และระดับการนำเสนอตัวตนต่อสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสื่อสารของผู้ใช้บนเครือข่ายสังคมออนไลน์

นุชรีย์ แผ่นทอง (2555) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์บน Facebook ของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านรูปแบบการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์บน Facebook และศึกษาปัจจัยด้านแหล่งการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์บน Facebook ของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร ประชากรที่

ใช้ในการวิจัย เป็นผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ Facebook และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 13 – 60 ปี จำนวน 424 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผลจากการศึกษา พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อหาเพื่อนใหม่/ติดต่อเพื่อนเก่า ส่วนใหญ่จะใช้เวลา 1 – 2 ชั่วโมงต่อครั้ง ช่วงเวลาส่วนใหญ่ที่ใช้คือ 20.01 – 24.00 น. ปัจจัยด้านการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์บน Facebook พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง ด้วยค่าเฉลี่ย 3.04 เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ผู้ใช้บริการให้ความสำคัญในระดับมาก ได้แก่ เว็บไซต์ เพื่อน และโทรศัพท์ ด้วยค่าเฉลี่ย 4.10, 3.62 และ 3.52 ตามลำดับ ให้ความสำคัญในระดับปานกลาง ได้แก่ บุคคลที่มีชื่อเสียง/นักแสดง/นักร้องจากนิตยสาร/วารสาร บุคคลในครอบครัว/ญาติ หนังสือพิมพ์ ป้ายโฆษณา วิทยู ด้วยค่าเฉลี่ย 3.07, 3.05, 2.86, 2.80 และ 2.72 ตามลำดับ นอกนั้นให้ความสำคัญในระดับน้อย ได้แก่ แผ่นพับ/ใบปลิว/โบรชัวร์ และงานนิทรรศการ/อบรมสัมมนาด้วยค่าเฉลี่ย 2.46 และ 2.40 เรียงตามลำดับ และมีผลจากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์บน Facebook อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยด้านรูปแบบการให้บริการ และปัจจัยด้านการแสวงหาข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์บน Facebook ปัจจัยด้านรูปแบบการให้บริการผู้บริโภคให้ความสำคัญโดยภาพรวมเมื่อจำแนกตามอายุ และอาชีพ พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

อรุณรัตน์ ศรีฐิติศิลป์ (2554) ทำการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 382 คน จาก 14 มหาวิทยาลัย ผลจากการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษาปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่ใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ 2-4 ครั้งต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 37.17 และใช้งาน 1 ชั่วโมงขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 66.23 ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารด้วยการศึกษาด้วยตนเอง มีวัตถุประสงค์ในการใช้งานเพื่อความบันเทิง ใช้งานในด้านการสื่อสาร และใช้งานเว็บไซต์ เครือข่ายสังคมออนไลน์ในประเภทเผยแพร่ตัวตน จำนวนมากที่สุด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์และมีความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของนักศึกษาปริญญา

บัณฑิต คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตรในมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า เพศ การมีคอมพิวเตอร์ส่วนตัว
คะแนนเฉลี่ย และรายได้ผู้ปกครองที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และ
พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารไม่แตกต่างกัน ส่วนที่ตั้ง สถาบันการศึกษา และระดับชั้นที่
แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคม
ออนไลน์ และพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร แตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 40 จังหวัดเพชรบูรณ์ ปีการศึกษา 2558 จำนวน 29,540 คน จำแนกตามโรงเรียน และระดับช่วงชั้นมัธยมศึกษา ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-1

ตารางที่ 3-1 จำนวนประชากรจำแนกตามโรงเรียนและระดับช่วงชั้นมัธยมศึกษา

โรงเรียน	ม.ต้น		ม.ปลาย		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
1 เพชรพิทยาคม	635	421	839	834	2,729
2 วิทยานุกูลนารี	464	936	269	951	2,620
3 สอนกุลลาบวิทยาลัย เพชรบูรณ์	146	116	98	179	539
4 เนินพิทยาคม	98	99	100	95	392
5 เพชรบูรณ์วิทยา	82	85	70	126	363
6 พืชพิทยาคม	39	40	34	35	148
7 ชนแดนพิทยาคม	154	145	144	272	715
8 ดงขุยพิทยาคม	253	308	177	314	1,052
9 วังโป่งพิทยาคม	76	107	55	56	294
10 วังโป่งศึกษา	79	71	123	163	436
11 หล่มสักพิทยาคม	571	688	560	909	2,728
12 ดิวิพิทยาคม	99	112	107	152	470

ตารางที่ 3-1 (ต่อ)

โรงเรียน	ม.ต้น		ม.ปลาย		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
13 ผาเมืองวิทยาคม	54	44	120	135	353
14 เมืองกลางวิทยาคม	56	61	94	110	321
15 ศรีจันทร์วิทยาคม รัชมังคลาภิเษก	80	66	52	58	256
16 กาญจนานิเชกวิทยาลัย เพชรบูรณ์	75	80	116	117	388
17 ผาแดงวิทยาคม	35	19	22	16	92
18 หล่มเก่าพิทยาคม	633	678	465	715	2,491
19 เมืองрадวิทยาคม	113	102	139	200	554
20 น้ำหนาววิทยาคม	100	91	132	171	494
21 แคมป์สนวิทยาคม	159	156	122	196	633
22 ร่มเกล้าเขาค้อ เพชรบูรณ์	80	103	66	82	331
23 นิยมศิลป์อนุสรณ์	347	447	363	597	1,754
24 พุขามครุฑมณีอุทิศ	118	134	68	134	454
25 น้ำร้อนวิทยาคม	111	87	47	68	313
26 ชัยสมบุญวิทยาคม	34	37	23	24	118
27 โคกปรังวิทยาคม	88	61	69	61	279
28 วังใหญ่วิทยาคม	64	61	40	56	221
29 ศรีเทพประชาสรรค์	342	308	154	265	1,069
30 เมืองศรีเทพ	196	163	109	155	623
31 นาสนุ่นวิทยาคม	107	93	70	101	371
32 หนองไผ่	531	626	289	555	2,001
33 เพชรละครวิทยา	186	196	146	207	735
34 นาเฉลียงพิทยาคม	130	126	104	129	489
35 ท่าด้วงพิทยาคม	95	108	82	76	361

ตารางที่ 3-1 (ต่อ)

โรงเรียน	ม.ต้น		ม.ปลาย		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
36 บึงสามพันวิทยาคม	259	323	325	458	1,365
37 วังพิบูลพิทยาคม	94	88	159	171	512
38 ชัยบ่อนวิทยาคม	95	112	49	87	343
39 ศรีมงคลวิทยาคม	38	34	29	32	133
รวมทั้งหมด	6,916	7,532	6,030	9,062	29,540

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40 จังหวัดเพชรบูรณ์ ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2558

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stages Random Sampling) โดยคำนวณขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Krejcie & Morgan (ชไมพร กาญจนกิจสกุล, 2555 : 87) จะได้ขนาดตัวอย่างดังนี้

$$n = \frac{\chi^2 N p (1 - p)}{e^2 (N - 1) + \chi^2 p (1 - p)}$$

$$n = \frac{(3.841)(29,540)(0.50)(1 - 0.50)}{0.05^2 (29,540 - 1) + (3.841)(0.50)(1 - 0.50)}$$

$$n \approx 380$$

ได้จำนวนขนาดตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ 380 คน

เมื่อ n คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

χ^2 คือ ค่าไคสแควร์ที่ df เท่ากับ 1 (กำหนดที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 χ^2 จึงมีค่าเท่ากับ 3.841)

N คือ จำนวนประชากร

p คือ สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการสุ่ม (โดยกำหนด 50% หรือ 0.50)

d คือ สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ (กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 0.05)

จากจำนวนตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 380 คน ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และผลกระทบต่อนักเรียน

3.2.2 สร้างแบบสอบถามและวิธีการสร้างเครื่องมือโดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

3.2.2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ชื่อโรงเรียน เกรดเฉลี่ย สะสม แผนการเรียน ประสบการณ์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และเงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายต่อเดือน

3.2.2.2 พฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้แก่ จำนวนชั่วโมงที่ใช้ อินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใช้ วัตถุประสงค์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ความถี่ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ช่วงเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวในการสมัครสมาชิกเครือข่ายสังคมออนไลน์ ช่องทางในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และค่าใช้จ่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

3.2.2.3 พฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ประกอบไปด้วย 4 ด้านได้แก่ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านการเรียน และด้านสุขภาพ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) โดยกำหนดน้ำหนักระดับการปฏิบัติเป็น 5 ระดับ คือ 5 4 3 2 และ 1 ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) จากหนังสือเทคนิคการวิจัยของลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ (2536:146) เพื่อนำมาเป็นแบบสอบถามการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคม

ออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 38 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

ด้านอารมณ์	จำนวน 13 ข้อ
ด้านสังคม	จำนวน 9 ข้อ
ด้านการเรียน	จำนวน 10 ข้อ
ด้านสุขภาพ	จำนวน 6 ข้อ

และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีระดับพฤติกรรมหรือผลกระทบ เป็นประจำ
- 4 หมายถึง มีระดับพฤติกรรมหรือผลกระทบ ค่อนข้างบ่อย
- 3 หมายถึง มีระดับพฤติกรรมหรือผลกระทบ เป็นครั้งคราว
- 2 หมายถึง มีระดับพฤติกรรมหรือผลกระทบ นาน ๆ ครั้ง
- 1 หมายถึง มีระดับพฤติกรรมหรือผลกระทบ ไม่เคยเลย

และมีเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2540:100) ดังนี้

- ระดับค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด
- ระดับค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มาก
- ระดับค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง
- ระดับค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง น้อย
- ระดับค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

3.2.2.4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่ ความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นผ่านสื่อต่าง ๆ ที่นำเสนอข่าวสาร เพราะผลจากการเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์และโทษเครือข่ายสังคมออนไลน์ ข้อเสนอแนะอย่างไรในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และ ข้อเสนอแนะอื่นๆ

3.2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาที่ใช้

3.2.4 นำผลการตรวจเชิงประจักษ์ไปพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็น

ของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้สูตร
$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา

R แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

N แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

เกณฑ์ในการเลือกข้อคำถามพิจารณาเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.50 ขึ้นไป เท่านั้น

3.2.5 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอีกครั้ง

3.2.6 นำเครื่องมือดังกล่าวไปทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดเลย จำนวน 30 คน หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือในตอนต้นที่ 3 พฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า ประกอบไปด้วย 4 ด้านได้แก่ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านการเรียนรู้ และด้านสุขภาพ แบ่งเป็น 4 ด้าน คำนวณค่าความเชื่อมั่น (r) โดยใช้ Cronbach's alpha ในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น 0.940 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแต่ละด้านมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ดังนี้

ด้านอารมณ์ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น 0.830

ด้านสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น 0.905

ด้านการศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น 0.874

ด้านสุขภาพ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น 0.794

จากค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นในภาพรวมและรายด้านในแบบสอบถามตอนที่ 3 ทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 ขึ้นไปทุกค่า ซึ่งถือว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีความเที่ยงตรง

3.2.7 นำแบบสอบถามที่ได้รับจากการปรับปรุงแก้ไขและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเรียบร้อยแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

จากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากแบบสอบถาม ในช่วงเดือนมีนาคม 2559

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.4.1 สถิติเชิงพรรณนา ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ชื่อโรงเรียน เกรดเฉลี่ยสะสม แผนการเรียน ประสบการณ์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายต่อเดือน จำนวนชั่วโมงที่ใช้อินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใช้ วัตถุประสงค์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ความถี่ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ช่วงเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวในการสมัครสมาชิกเครือข่ายสังคมออนไลน์ ช่องทางในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และค่าใช้จ่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ พฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ สถิติที่ใช้ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.4.2 สถิติเชิงอนุมาน ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จำแนกตามช่วงชั้น ชั้นปีระดับมัธยม และ ขนาดโรงเรียน สถิติที่ใช้ได้แก่ t-test, One way ANOVA และ สถิติไคสแควร์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 380 คน มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 4-1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	168	44.2
หญิง	212	55.8
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4-1 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.8 และเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 44.2

ตารางที่ 4-2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
(ค่าเฉลี่ย = 15.45 ปี , ส่วนเบี่ยงเบน = 1.96 ปี)		
12 ปี	7	1.8
13 ปี	37	9.7
14 ปี	67	17.6
15 ปี	88	23.2

ตารางที่ 4-2 (ต่อ)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
16 ปี	50	13.2
17 ปี	84	22.1
18 ปี	43	11.3
19 ปี	4	1.1
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4-2 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.2 รองลงมาคือ มีอายุ 17 ปี และ 14 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.1 และ 17.6 ตามลำดับ โดยอายุเฉลี่ยเท่ากับ 15.45 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุเท่ากับ 1.96 ปี

ตารางที่ 4-3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	45	11.8
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	54	14.2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	85	22.4
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	63	16.6
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	72	18.9
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	61	16.1
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4-3 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 22.4 รองลงมาคือ กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 18.9 และ 16.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-4 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเกรดเฉลี่ยสะสม

เกรดเฉลี่ยสะสม	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 2.00	1	0.3
2.00 – 2.49	4	1.1
2.50 – 2.99	52	13.7
3.00 – 3.49	122	32.1
3.50 – 4.00	144	37.9
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ยสะสม 3.50 – 4.00 คิดเป็นร้อยละ 37.9 รองลงมาคือ 3.00 – 3.49 และ 2.50 – 2.99 คิดเป็นร้อยละ 32.1 และ 13.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามแผนการเรียน

แผนการเรียน	จำนวน	ร้อยละ
วิทย์ – คณิต	205	53.9
ศิลป์ – คณิต	26	6.8
ศิลป์ – ภาษา	40	10.5
ศิลป์ – ธุรกิจ	8	2.1
ไม่ตอบ	86	22.6
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4-5 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เรียนในแผน วิทย์ – คณิต คิดเป็นร้อยละ 53.9 รองลงมา คือ ศิลป์ – ภาษา และ ศิลป์ – คณิต คิดเป็นร้อยละ 16.40 และ 8.87 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประสบการณ์ในการใช้
เครือข่ายสังคมออนไลน์

ประสบการณ์ในการใช้	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี/ไม่เคยใช้มาก่อน	6	1.6
น้อยกว่า 1 ปี	23	6.1
1 – 2 ปี	57	15.0
2 – 3 ปี	71	18.7
มากกว่า 3 ปี	223	58.7
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4-6 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่า 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.7 รองลงมาคือ 2 – 3 ปี และ 1 – 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.7 และ 15.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-7 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน

ค่าเฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
(ค่าเฉลี่ย = 2,158.70 บาท, ส่วนเบี่ยงเบน=1,382.28 บาท ค่าต่ำสุด = 100 บาท, ค่าสูงสุด = 10,000 บาท) ต่ำกว่า 1,000 บาท	45	11.8
1,000 – 2,000 บาท	184	48.4
2,001 – 3,000 บาท	86	22.6
3,001 – 6,000 บาท	37	9.7
6,001 บาทขึ้นไป	7	1.8
ไม่ระบุ	21	5.5
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4-7 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 1,000 – 2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 48.4 รองลงมาคือ 2,001 – 3,000 บาท และ ต่ำกว่า 1,000

บาท คิดเป็นร้อยละ 22.6 และ 11.8 ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ย 2,158.70 บาท และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1,382.28 บาท

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์

ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 4-8 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนการใช้งาน

อินเทอร์เน็ตต่อวัน

จำนวนการใช้งานอินเทอร์เน็ต	จำนวน	ร้อยละ
(ค่าเฉลี่ย = 5.58 ชั่วโมง, ส่วนเบี่ยงเบน = 3.37 ชั่วโมง ค่าต่ำสุด 1 ชั่วโมง, ค่าสูงสุด 24 ชั่วโมง) ต่ำกว่า 3 ชั่วโมง	115	30.3
4 – 6 ชั่วโมง	148	38.9
7 – 9 ชั่วโมง	86	22.6
9 – 16 ชั่วโมง	17	4.5
15 ชั่วโมงขึ้นไป	7	1.8
ไม่ระบุ	7	1.8
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4-8 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้งานอินเทอร์เน็ต 4 – 6 ชั่วโมงต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 38.9 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 3 ชั่วโมง และ 7 – 9 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 30.3 และ 22.6 ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.58 ชั่วโมง และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.37 ชั่วโมง

ตารางที่ 4-9 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์

การใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์	จำนวน	ร้อยละ
Instagram	202	53.2
Facebook	369	97.1
Twitter	76	20.0
Line	322	84.7
Google+	247	65.0
WeChat	22	5.8
WhatsApp	18	4.7
Socialcam	31	8.2
Tango	18	4.7
BeeTalk	57	15.0
YouTube	314	82.6
อื่นๆ (โปรดระบุ)	4	1.1

จากตารางที่ 4-9 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ใช้งาน Facebook คิดเป็นร้อยละ 97.1 รองลงมาคือ Line และ YouTube คิดเป็นร้อยละ 84.7 และ 82.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-10 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวัตถุประสงค์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

วัตถุประสงค์การใช้งาน	จำนวน	ร้อยละ
ติดต่อเพื่อน	331	87.1
หาเพื่อนใหม่	166	43.7
สนทนา (Chat)	283	74.5
ติดตามข่าวดารา/ศิลปิน	114	30.0
อ่าน/ติดตามข่าวสาร	148	39.0
หา/แลกเปลี่ยนข้อมูล	52	13.7

ตารางที่ 4-10 (ต่อ)

วัตถุประสงค์การใช้งาน	จำนวน	ร้อยละ
เล่นเกม	224	58.9
ซื้อ/ขาย/โฆษณาสินค้า	52	13.7
ดูคลิป/หนัง ฟังเพลง	268	70.6
หาความรู้	42	11.1
สืบค้นข้อมูลตามความสนใจ	175	46.1
ค้นคว้าข้อมูลทำการบ้าน/วิชาเรียน	215	56.6
อื่นๆ (แจ้งข่าว/ประชาสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน)	4	1.1

จากตารางที่ 4-10 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อ ติดต่อกับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 87.1 รองลงมาคือ สนทนา (Chat) และ ดูคลิป/หนัง ฟังเพลง คิดเป็นร้อยละ 74.5 และ 70.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-11 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามความถี่ในการใช้งาน

ความถี่	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้ใช้เลย	1	0.3
น้อยกว่า 3 วัน / สัปดาห์	50	13.2
3 – 6 วัน / สัปดาห์	93	24.5
ทุกวัน	236	62.0
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4-11 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความถี่ในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 62.0 รองลงมาคือ 3 – 6 วัน / สัปดาห์ และ น้อยกว่า 3 วัน / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 24.5 และ 13.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-12 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระยะเวลาในการใช้
เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวัน

ระยะเวลาการเล่นต่อวัน	จำนวน	ร้อยละ
(ค่าเฉลี่ย = 5.59 ชั่วโมง, ส่วนเบี่ยงเบน = 3.47 ชั่วโมง ค่าต่ำสุด = 1 ชั่วโมง, ค่าสูงสุด = 24 ชั่วโมง) ต่ำกว่า 3 ชั่วโมง	49	12.9
3 – 4 ชั่วโมง	107	28.2
5 – 6 ชั่วโมง	75	19.7
7 – 8 ชั่วโมง	58	15.3
9 – 12 ชั่วโมง	34	8.9
13 ชั่วโมงขึ้นไป	11	2.9
ไม่ระบุ	46	12.1
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4-12 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ 3 – 4 ชั่วโมงต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 28.2 รองลงมาคือ 5 – 6 ชั่วโมงต่อวัน และ 7 – 8 ชั่วโมงต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 19.7 และ 15.3 ตามลำดับ โดยมีเวลาเฉลี่ยในการใช้สังคมเครือข่ายออนไลน์เท่ากับ 5.59 ชั่วโมงต่อวัน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.47 ชั่วโมงต่อวัน

ตารางที่ 4-13 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามช่วงเวลาในการใช้
เครือข่ายสังคมออนไลน์

ช่วงเวลาในการใช้งาน	จำนวน	ร้อยละ
ตอนเช้าก่อนเข้าเรียน	219	57.6
แอบเล่นเวลาเรียน	86	22.6
พักกลางวัน	262	68.9
ก่อนกลับจากโรงเรียน	166	43.7
ระหว่างเดินทางกลับบ้าน	99	26.1
ระหว่างรับประทานอาหารเย็น	58	15.3
หลังรับประทานอาหารเย็น	188	49.5

ตารางที่ 4-13 (ต่อ)

ช่วงเวลาในการใช้งาน	จำนวน	ร้อยละ
หลังรับประทานอาหารเย็น	188	49.5
ก่อนเข้านอน (ก่อน 22.00 น.)	228	60.0
ดึก (22.00 – 24.00 น.)	74	19.5
หลังเที่ยงคืนจนเช้า	24	6.3
เล่นทั้งคืน	27	7.1
อื่นๆ(เข้าห้องน้ำ / ทำการบ้าน)	11	2.9

จากตารางที่ 4-13 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในช่วงเวลาพักกลางวัน คิดเป็นร้อยละ 68.9 รองลงมาคือ ก่อนเข้านอน (ก่อน 22.00 น.) และ ตอนเช้าก่อนเข้าเรียน คิดเป็นร้อยละ 60.0 และ 57.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-14 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวในการสมัครสมาชิกเครือข่ายสังคมออนไลน์

การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
ข้อมูลส่วนตัวที่เป็นจริงทั้งหมด	191	50.3
ข้อมูลส่วนตัวที่เป็นจริงบางส่วน	182	47.9
ข้อมูลส่วนตัวที่ไม่เป็นจริง	7	1.8
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4-14 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวที่เป็นจริงทั้งหมดในการสมัครสมาชิกเครือข่ายสังคมออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 50.3 รองลงมาคือ ข้อมูลส่วนตัวที่เป็นจริงบางส่วน และข้อมูลส่วนตัวที่ไม่เป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 47.9 และ 1.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-15 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามช่องทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ช่องทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	จำนวน	ร้อยละ
คอมพิวเตอร์ส่วนตัว	217	57.1
คอมพิวเตอร์ในโรงเรียน	119	31.3
คอมพิวเตอร์ในร้านอินเทอร์เน็ต	70	18.4
โทรศัพท์มือถือ	353	92.9
แท็บเล็ต (Tablet)	40	10.6
อื่นๆ (บ้านเพื่อน / บ้านญาติ)	7	1.9

จากตารางที่ 4-15 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านทางโทรศัพท์มือถือ คิดเป็นร้อยละ 92.9 รองลงมาคือ คอมพิวเตอร์ส่วนตัว และ คอมพิวเตอร์ในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 57.1 และ 31.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-16 จำนวนและร้อยละของการมีโทรศัพท์สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ตสำหรับเล่นอินเทอร์เน็ต

การมีโทรศัพท์สมาร์ทโฟน/แท็บเล็ต	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	22	5.8
มี	358	94.2
รวม		

จากตารางที่ 4-16 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีโทรศัพท์สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ตสำหรับเล่นอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 94.2 และไม่มีโทรศัพท์สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ตสำหรับเล่นอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 5.8

ตารางที่ 4-17 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามค่าใช้จ่ายในการใช้
เครือข่ายสังคมออนไลน์

ค่าใช้จ่าย	จำนวน	ร้อยละ
(ค่าเฉลี่ย = 416.77 บาท, ส่วนเบี่ยงเบน = 345.95 บาท ค่าต่ำสุด = 10 บาท, ค่าสูงสุด = 3,750) ต่ำกว่า 200 บาท	50	13.2
200 – 300 บาท	129	33.9
301 – 500 บาท	122	32.1
501 – 1,000 บาท	54	14.2
1,001 บาท ขึ้นไป	11	2.9
ไม่ระบุ	14	3.7
รวม	380	100.0

จากตารางที่ 4-17 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ 200 – 300 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.9 รองลงมาคือ 301 – 500 บาท และ 501 – 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.1 และ 14.2 ตามลำดับ โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 416.77 บาท ต่อเดือน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 345.95 บาท

ตารางที่ 4-18 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามค่าใช้จ่ายในการใช้
เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่

ค่าใช้จ่าย	จำนวน	ร้อยละ
(ค่าเฉลี่ย = 298.95 บาท, ส่วนเบี่ยงเบน = 494.64 บาท ค่าต่ำสุด = 10 บาท, ค่าสูงสุด = 3,750) ต่ำกว่า 200 บาท	43	11.3
200 – 300 บาท	30	7.9
301 – 500 บาท	2	0.5
501 – 1,000 บาท	7	1.8
1,001 บาท ขึ้นไป	4	1.1
ไม่ระบุ	294	77.4
รวม	380	100.0

จากตารางที่ 4-18 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ต่ำกว่า 200 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.3 รองลงมาคือ 200 – 300 บาท และ 501 – 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.9 และ 1.8 ตามลำดับ โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 298.95 บาท และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 494.64 บาท

ตารางที่ 4-19 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามค่าใช้จ่ายในการเครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านทางค่าโทรศัพท์มือถือ

ค่าใช้จ่าย	จำนวน	ร้อยละ
(ค่าเฉลี่ย = 377.46 บาท, ส่วนเบี่ยงเบน = 268.27 บาท ค่าต่ำสุด = 30 บาท, ค่าสูงสุด = 3,000) ต่ำกว่า 200 บาท	61	16.1
200 – 300 บาท	122	32.1
301 – 500 บาท	104	27.4
501 – 1,000 บาท	43	11.3
1,001 บาท ขึ้นไป	6	1.6
ไม่ระบุ	44	11.6
รวม	380	100.0

จากตารางที่ 4-19 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ 200 – 300 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.1 รองลงมาคือ 301 – 500 บาท และ ต่ำกว่า 200 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.4 และ 16.1 ตามลำดับ โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 377.46 บาท และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 268.27 บาท

4.3 ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์

ในการศึกษาผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้ทำการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.3.1 ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านอารมณ์ มีผลการศึกษาดังรายละเอียดในตารางที่ 4-20

ตารางที่ 4-20 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามผลกระทบจากการใช้
บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านอารมณ์

ข้อ	รายการความคิดเห็น	ระดับผลกระทบ					$\bar{X}$	การ แปล ผล
		เป็น ประจำ	ค่อนข้าง บ่อย	เป็น ครั้ง คราว	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย		
1	เมื่อรู้สึกโดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อหาเพื่อนคุยหรือติดตามข้อมูลข่าวสาร	93 (24.5)	142 (37.4)	78 (20.5)	49 (12.9)	18 (4.7)	3.64	มาก
2	เมื่ออยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ท่านจะรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีสำคัญ	20 (5.3)	90 (23.7)	151 (39.8)	76 (20.0)	43 (11.3)	2.92	ปาน กลาง
3	เมื่อไม่ได้ใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ ท่านจะรู้สึกหงุดหงิดกระสับกระส่าย	26 (6.8)	72 (18.9)	147 (38.7)	92 (24.2)	43 (11.3)	2.86	ปาน กลาง
4	เมื่อรู้สึกผิดหวังหรือเสียใจ ท่านมักจะเข้าไประบายความรู้สึกในเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อให้รู้สึกดีขึ้น	54 (14.2)	92 (24.2)	120 (31.6)	80 (21.1)	34 (8.9)	3.14	ปาน กลาง
5	ท่านไม่สามารถควบคุมความต้องการการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์หรือหยุดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้	18 (4.7)	73 (19.2)	115 (30.3)	108 (28.4)	66 (17.4)	2.66	ปาน กลาง
6	ท่านพอใจและยินดีที่จะได้นัดพบเพื่อนใหม่ที่รู้จักกันทางเครือข่ายสังคมออนไลน์	30 (7.9)	56 (14.7)	118 (31.1)	95 (25.0)	81 (21.3)	2.63	ปาน กลาง
7	ท่านรู้สึกคล้อยตามกับคำพูด หรือคำยั่วเย้าของบุคคลที่เข้ามาเขียนข้อความในเครือข่ายสังคมออนไลน์	8 (2.1)	38 (10.0)	96 (25.3)	137 (36.1)	101 (26.6)	2.25	น้อย
8	เมื่อรู้สึกไม่พอใจบุคคลใดในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ท่านจะเขียนข้อความต่อว่าบุคคลนั้นผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยตรง	7 (1.8)	55 (14.5)	114 (30.0)	114 (30.0)	90 (23.7)	2.41	น้อย
9	เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ ท่านมักรู้สึกหงุดหงิดและไม่อยากทำอะไร	14 (3.7)	38 (10.0)	94 (24.7)	109 (28.7)	135 (35.5)	2.27	น้อย
10	ท่านไว้วางใจและเชื่อใจเพื่อนใหม่ที่ท่านเพิ่งรู้จักในเครือข่ายสังคมออนไลน์	4 (1.1)	38 (10.0)	94 (24.7)	109 (28.7)	135 (35.5)	2.12	น้อย
11	ท่านรู้สึกชื่นชอบเมื่อได้เห็นภาพหรือคลิปวิดีโอแนวตลกหรือเป็เปลือยของเพื่อนทางเครือข่ายสังคมออนไลน์	10 (2.6)	36 (9.5)	47 (12.4)	88 (23.2)	199 (52.4)	1.87	น้อย

ตารางที่ 4-20 (ต่อ)

ข้อ	รายการความคิดเห็น	ระดับผลกระทบ					$\bar{x}$	การ แปล ผล
		เป็น ประจำ	ค่อนข้าง บ่อย	เป็น ครั้ง คราว	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย		
12	ท่านเคยคิดหรือเคยลองโทรภาพหรือคลิปวิดีโอ แนวเซ็กซี่หรือโป๊เปลือยของตนเองลงใน เครือข่ายสังคมออนไลน์	5 (1.3)	19 (5.0)	29 (7.6)	65 (17.1)	262 (68.9)	1.53	น้อย
13	ท่านรู้สึกยินดีที่จะลงภาพแนวเซ็กซี่หรือโป๊ เปลือยของตัวเอง เมื่อมีเพื่อนในเครือข่ายสังคม ออนไลน์ร้องขอและรู้สึกพอใจเมื่อมีคนมาชื่นชม	2 (0.5)	11 (2.9)	25 (6.6)	38 (10.0)	304 (80.0)	1.34	น้อย ที่สุด
รวม							2.43	น้อย

จากตารางที่ 4-20 พบว่า ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านอารมณ์
ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เมื่อรู้สึก
โดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อหาเพื่อนคุยหรือติดตามข้อมูล
ข่าวสาร มีผลกระทบมากที่สุด อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.64 รองลงมาคือ เมื่อรู้สึกผิดหวัง
หรือเสียใจ ท่านมักจะเข้าไประบายความรู้สึกในเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อให้รู้สึกดีขึ้น และ เมื่อ
อยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ท่านจะรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีสำคัญ มีผลกระทบอยู่ในระดับ
ปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.14 และ 2.92 ตามลำดับ

4.3.2 ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านสังคม มีผลการศึกษาดัง
รายละเอียดในตารางที่ 4-21

ตารางที่ 4-21 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามผลกระทบจากการใช้
บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านสังคม

ข้อ	รายการความคิดเห็น	ระดับผลกระทบ					$\bar{X}$	การ แปล ผล
		เป็น ประจำ	ค่อนข้าง บ่อย	เป็น ครั้ง คราว	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย		
1	ท่านปิดบังข้อหรือบิดเบือนมูลที่แท้จริงของตนเอง เพื่อให้เป็นที่สนใจและยอมรับจากเพื่อนในเครือข่ายสังคมออนไลน์	19 (5.0)	67 (17.6)	95 (25.0)	104 (27.4)	95 (25.0)	2.50	น้อย
2	ท่านไม่ยอมยกเผชิญหน้ากับสังคมหรือชีวิตจริง จึงหลบซ่อนตัวอยู่ในโลกของเครือข่ายสังคมออนไลน์	5 (1.3)	32 (8.4)	108 (28.4)	129 (33.9)	106 (27.9)	2.21	น้อย
3	ท่านมีปัญหาด้านความสัมพันธ์ ขาดความสนิทสนมกับเพื่อนในกลุ่ม เนื่องจากท่านให้ความสนใจกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพียงอย่างเดียว	15 (3.9)	31 (8.2)	89 (23.4)	123 (32.4)	122 (32.1)	2.19	น้อย
4	บุคคลในครอบครัวของท่านไม่พอใจเมื่อท่านใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป	14 (3.7)	62 (16.3)	118 (31.1)	123 (32.4)	63 (16.6)	2.58	ปาน กลาง
5	การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของท่านส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโอกาสต่าง ๆ ในชีวิต	14 (3.7)	30 (7.9)	91 (23.9)	161 (42.4)	84 (22.1)	2.29	น้อย
6	ท่านรู้สึกว่าจะเป็นบุคคลที่ล้าสมัย ไม่สามารถเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้หากไม่ได้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	14 (3.7)	45 (11.8)	90 (23.7)	110 (28.9)	121 (31.8)	2.27	น้อย
7	ท่านมักให้ความสำคัญกับสังคมในเครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่าสังคมในชีวิตจริง	10 (2.6)	50 (13.2)	99 (26.1)	126 (33.2)	95 (25.0)	2.35	น้อย
8	ท่านต้องคอยปิดบังเพื่อน หรือคนในครอบครัว เพื่อเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์	12 (3.2)	36 (9.5)	65 (17.1)	113 (29.7)	154 (40.5)	2.05	น้อย
9	ท่านมีเวลาพูดคุยและทำกิจกรรมกับคนในครอบครัวน้อยลง เนื่องจากใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์	15 (3.9)	39 (10.3)	97 (25.5)	147 (38.7)	82 (21.6)	2.36	น้อย
รวม							2.31	น้อย

จากตารางที่ 4-21 พบว่า ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บุคคลในครอบครัวของท่านไม่พอใจเมื่อท่านใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป มีผลกระทบมากที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.58 รองลงมาคือ ท่านปิดบังข้อหรือบิดเบือนมูลที่แท้จริงของตนเอง เพื่อให้เป็นที่สนใจและยอมรับจากเพื่อนในเครือข่ายสังคมออนไลน์ และ ท่านมีเวลาพูดคุยและทำกิจกรรมกับคนในครอบครัวน้อยลง เนื่องจากใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย 2.50 และ 2.36 ตามลำดับ

4.3.3 ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านการเรียน มีผลการศึกษาดังรายละเอียดในตารางที่ 4-22

ตารางที่ 4-22 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านการเรียน

ข้อ	รายการความคิดเห็น	ระดับผลกระทบ					$\bar{X}$	การแปลผล
		เป็นประจำ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นครั้งคราว	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย		
1	ถ้ามีเวลารว่าง ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ก่อนที่จะใช้เวลาว่างทำกิจกรรมอื่นที่ได้รับมอบหมาย	46 (12.1)	85 (22.4)	100 (26.3)	101 (27.7)	44 (11.6)	2.96	ปานกลาง
2	ท่านต้องการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จนไม่ยอมไปเรียนหรือทำงาน	14 (3.7)	47 (12.4)	69 (18.2)	123 (32.4)	127 (33.4)	2.21	น้อย
3	ท่านมักขาดสมาธิในการเรียนหรือการทำงาน เนื่องจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	22 (5.8)	33 (8.7)	96 (25.3)	140 (36.8)	89 (23.4)	2.37	น้อย
4	ท่านมักใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์นานกว่าที่ตั้งใจไว้เป็นประจำ	29 (7.6)	62 (16.3)	87 (22.9)	123 (32.4)	79 (20.8)	2.58	ปานกลาง
5	ท่านมักให้ความสำคัญในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่าการเรียน	20 (5.3)	65 (17.1)	99 (26.1)	111 (29.2)	85 (22.4)	2.54	ปานกลาง
6	ท่านเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์จนดึก ทำให้ลืมหำการบ้านหรืองาน ส่งอาจารย์เป็นประจำ	21 (5.5)	66 (17.4)	101 (26.6)	136 (35.8)	56 (14.7)	2.63	ปานกลาง

ตารางที่ 4-22 (ต่อ)

ข้อ	รายการความคิดเห็น	ระดับผลกระทบ					$\bar{x}$	การ แปล ผล
		เป็น ประจำ	ค่อนข้าง บ่อย	เป็น ครั้ง คราว	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย		
7	ท่านมักพักผ่อนไม่เพียงพอ จนเกิดอาการง่วงหรือหลับระหว่างเรียนเป็นประจำเนื่องจากเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ดึกเกินไป	31 (8.2)	54 (14.2)	102 (26.8)	138 (36.3)	55 (14.5)	2.65	ปาน กลาง
8	ท่านเคยมีปัญหากับอาจารย์เพราะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในเวลาเรียน	10 (2.6)	39 (10.3)	65 (17.1)	127 (33.4)	139 (36.6)	2.09	น้อย
9	ท่านมีผลการเรียนต่ำลง เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	10 (2.6)	40 (10.5)	83 (21.8)	115 (30.3)	132 (34.7)	2.16	น้อย
10	ท่านมักเผลอนำภาษาแปลกๆ ที่ใช้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้สำหรับจดบันทึกในการเรียน	39 (10.3)	53 (13.9)	89 (23.4)	96 (25.3)	103 (27.1)	2.55	ปาน กลาง
รวม							2.47	น้อย

จากตารางที่ 4-22 พบว่า ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านการเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ก่อนที่จะใช้เวลาว่างทำกิจกรรมอื่นที่ได้รับมอบหมายมีผลกระทบมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.96 รองลงมาคือ ท่านมักพักผ่อนไม่เพียงพอ จนเกิดอาการง่วง หรือหลับระหว่างเรียนเป็นประจำเนื่องจากเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ดึกเกินไป และท่านเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์จนดึก ทำให้ลืมทำการบ้านหรืองาน ส่งอาจารย์เป็นประจำ มีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.65 และ 2.53 ตามลำดับ

4.3.4 ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านสุขภาพ มีผลการศึกษาดังรายละเอียดในตารางที่ 4-23

ตารางที่ 4-23 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามผลกระทบจากการใช้
บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านสุขภาพ

ข้อ	รายการความคิดเห็น	ระดับผลกระทบ					$\bar{X}$	การ แปล ผล
		เป็น ประจำ	ค่อนข้าง บ่อย	เป็น ครั้ง คราว	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย		
1	ท่านมักพักผ่อนไม่เพียงพอจนทำให้ร่างกายอ่อนเพลีย เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป	43 (11.3)	64 (16.8)	77 (20.3)	112 (29.5)	84 (22.1)	2.66	ปาน กลาง
2	ท่านมักรับประทานอาหารไม่ตรงเวลา เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เกินกว่าเวลาที่กำหนด ส่งผลทำให้เกิดโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร	26 (6.8)	63 (16.6)	85 (22.4)	119 (31.3)	87 (22.9)	2.53	ปาน กลาง
3	ท่านเกิดอาการมือชาหรือนิ้วมือชาหรือนิ้วล็อค เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป	16 (4.2)	51 (13.4)	57 (15.0)	115 (30.3)	141 (37.1)	2.17	น้อย
4	ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับสายตา เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป	20 (5.3)	60 (15.8)	75 (19.7)	118 (31.1)	107 (28.2)	2.39	น้อย
5	ท่านมักประสบอุบัติเหตุจนได้รับอันตราย เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ขณะขับรถหรือขณะซ้อนรถจักรยานยนต์ เป็นต้น	9 (2.4)	27 (7.1)	45 (11.8)	75 (19.7)	224 58.9	1.74	น้อย
6	ท่านมักอยู่สภาวะอารมณ์ที่ไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น ถูกวิงวอนหรือลัทธิหรือทรัพย์สินมีค่าขณะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นต้น	8 (2.1)	22 (5.8)	41 (10.8)	54 (14.2)	255 (67.1)	1.62	น้อย
รวม							2.19	น้อย

จากตารางที่ 4-23 พบว่า ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านสุขภาพในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.19 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมักพักผ่อนไม่เพียงพอจนทำให้ร่างกายอ่อนเพลีย เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป มีผลกระทบมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.66 รองลงมาคือ ท่านมักรับประทานอาหาร

อาหารไม่ตรงเวลา เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เกินกว่าเวลาที่กำหนด ส่งผลทำให้เกิดโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร และ ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับสายตา เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป มีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.53 และ 2.39 ตามลำดับ

4.4 สัดส่วนค่าใช้จ่ายได้รับต่อเดือนกับค่าใช้จ่ายค่าบริการอินเทอร์เน็ต

ในการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนกับค่าใช้จ่ายค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียน โดยคำนวณหาได้จากร้อยละของค่าสัดส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายจากค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์(จากร้านอินเทอร์เน็ต ค่าเฟ่และโทรศัพท์มือถือ) และค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือน ดังรายละเอียดในตารางที่ 4-24

ตารางที่ 4-24 สัดส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายจากค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่าย

สังคมออนไลน์และค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือน

ค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือน	ค่าบริการอินเทอร์เน็ตจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	ร้อยละ
2,158.70	416.77	28.39

จากตารางที่ 4-24 พบว่า นักเรียนมีค่าใช้จ่ายจากค่าบริการอินเทอร์เน็ตจากการใช้เครือข่ายสังคมเฉลี่ย 416.77 บาท จากค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือน 2,158.70 บาท คิดเป็นสัดส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายจากค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 28.39 บาท

4.5 การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ในการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายต่อเดือนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สามารถจำแนกได้ตามระดับช่วงชั้น ระดับชั้นปีมัธยมศึกษา และขนาดของโรงเรียน โดยมีผลจากการเปรียบเทียบดังนี้

4.5.1 การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนจำแนกตามช่วงชั้น

ในการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัด เพชรบูรณ์ จำแนกตามระดับช่วงชั้น ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังผลจากการเปรียบเทียบในตารางที่ 4-25

ตารางที่ 4-25 การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนจำแนกตามช่วงชั้น

ช่วงชั้น	n	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยที่ ได้รับต่อเดือน (หน่วย:บาท)	t	Sig. (2-tailed)
มัธยมศึกษาตอนต้น	177	1,933.20	-3.096	0.002
มัธยมศึกษาตอนปลาย	182	2,378.01		
รวม	359	2,158.70		

จากตารางที่ 4-25 พบว่า ในการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามช่วงชั้น ได้สถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ -3.096 และเมื่อพิจารณาค่า Sig.(2-tailed) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.002 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกทั้ง 2 ช่วงชั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4.5.2 การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนจำแนกตามระดับชั้นปีมัธยม

ในการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัด เพชรบูรณ์ จำแนกตามระดับช่วงชั้น ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 ดังผลจากการเปรียบเทียบในตารางที่ 4-26

ตารางที่ 4-26 การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนจำแนกตามระดับชั้นปีมัธยม

ระดับชั้นปีมัธยม	n	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยที่ ได้รับต่อเดือน (หน่วย:บาท)	F	Sig.
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	45	1,853.33 ^a	2.490	0.031
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	53	1,843.36 ^a		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	79	2,038.97 ^{a,b}		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	58	2,166.36 ^{a,b}		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	69	2,447.09 ^c		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	55	2,514.55 ^c		
รวม	369	2,158.70		

หมายเหตุ : ^{a,b,c} ค่าเฉลี่ยที่กำกับด้วยอักษรต่างกันในกลุ่มนี้มีความแตกต่างกันทางสถิติที่

ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยวิธี Duncan

ตารางที่ 4-26 พบว่า ในการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามระดับชั้นปีมัธยม ได้สถิติทดสอบ F มีค่าเท่ากับ 2.490 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.031 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์แต่ละระดับชั้นปีมัธยมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3, 4 ไม่แตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 5, 6 แต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 แตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5, 6

4.5.3 การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนจำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด

ในการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด ได้แก่ ขนาดใหญ่ และขนาดเล็กและขนาดกลาง ดังผลจากการเปรียบเทียบในตารางที่ 4-27

ตารางที่ 4-27 การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนจำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด

ขนาดโรงเรียน	n	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยที่ ได้รับต่อเดือน (หน่วย:บาท)	t	Sig. (2-tailed)
ใหญ่	77	2,561.00	2.288	0.004
เล็กและกลาง	282	2048.86		
รวม	359	2,158.70		

จากตารางที่ 4-27 พบว่า ในการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด ได้สถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ 2.288 และเมื่อพิจารณาค่า Sig.(2-tailed) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.004 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกทั้ง 2 ขนาดโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4.6 การเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ในการเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สามารถจำแนกได้ตามระดับช่วงชั้น ระดับชั้นปีมัธยมศึกษา และขนาดของโรงเรียน โดยมีผลจากการเปรียบเทียบดังนี้

4.6.1 การเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนจำแนกตามช่วงชั้น

ในการเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามระดับช่วงชั้น ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังผลจากการเปรียบเทียบในตารางที่ 4-28

ตารางที่ 4-28 การเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนจำแนกตามช่วงชั้น

ช่วงชั้น	n	ค่าบริการ อินเทอร์เน็ต (หน่วย:บาท)	t	Sig. (2-tailed)
มัธยมศึกษาตอนต้น	179	391.74	-1.355	0.176
มัธยมศึกษาตอนปลาย	187	440.72		
รวม	366	416.77		

จากตารางที่ 4-28 พบว่า ในการเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามช่วงชั้น ได้สถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ -1.355 และเมื่อพิจารณาค่า Sig.(2-tailed) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.176 ซึ่งมากกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกทั้ง 2 ช่วงชั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4.6.2 การเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนจำแนกตามระดับชั้นปีมัธยม

ในการเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามระดับช่วงชั้น ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 ดังผลจากการเปรียบเทียบในตารางที่ 4-26

ตารางที่ 4-29 การเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์รับ
ต่อเดือนจำแนกตามระดับชั้นปีมัธยม

ระดับชั้นปีมัธยม	n	ค่าบริการ อินเทอร์เน็ต (หน่วย:บาท)	F	Sig.
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	43	268.56 ^a	2.937	0.013
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	57	432.71 ^b		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	84	429.44 ^b		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	62	480.76 ^b		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	68	477.87 ^b		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	55	352.84 ^{a,b}		
รวม	369	416.77		

หมายเหตุ : ^{a,b} ค่าเฉลี่ยที่กำกับด้วยอักษรต่างกันในกลุ่มเดียวกันมีความแตกต่างกันทางสถิติที่
ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยวิธี Duncan

ตารางที่ 4-29 พบว่า ในการเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามระดับชั้นปีมัธยม ได้สถิติทดสอบ F มีค่าเท่ากับ 2.937 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.013 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์แต่ละระดับชั้นปีมัธยมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่แตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 3, 4, 5 แต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2, 3, 4 และ 5

4.6.3 การเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนจำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด

ในการเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด ได้แก่ ขนาดใหญ่ และขนาดเล็กและขนาดกลาง ดังผลจากการเปรียบเทียบในตารางที่ 4-30

ตารางที่ 4-30 การเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนจำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด

ขนาดโรงเรียน	n	ค่าบริการ อินเทอร์เน็ต (หน่วย:บาท)	t	Sig. (2-tailed)
ใหญ่	81	320.83	-2.586	0.005
เล็กและกลาง	285	444.03		
รวม	366	416.77		

จากตารางที่ 4-30 พบว่า ในการเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด ได้สถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ -2.586 และเมื่อพิจารณาค่า Sig.(2-tailed) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.005 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกทั้ง 2 ขนาดโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยนักเรียนในสังกัดโรงเรียนขนาดเล็กและกลาง มีค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนสูงกว่านักเรียนในสังกัดโรงเรียนขนาดใหญ่

4.7 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สามารถจำแนกได้ตามระดับช่วงชั้น ระดับชั้นปีมัธยมศึกษา และขนาดของโรงเรียน โดยมีผลจากการเปรียบเทียบดังนี้

4.7.1 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตามช่วงชั้น

ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามระดับช่วงชั้น ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังผลจากการเปรียบเทียบในตารางที่ 4-31

ตารางที่ 4-31 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตามช่วงชั้น

ช่วงชั้น	n	ระยะเวลาใช้งาน เครือข่ายสังคม ออนไลน์ (หน่วย: ชั่วโมง)	t	Sig. (2-tailed)
มัธยมศึกษาตอนต้น	163	4.93	-3.422	0.001
มัธยมศึกษาตอนปลาย	171	6.21		
รวม	366	5.59		

จากตารางที่ 4-31 พบว่า ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามช่วงชั้น ได้สถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ -3.422 และเมื่อพิจารณาค่า Sig.(2-tailed) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.001 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกทั้ง 2 ช่วงชั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสูงกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4.7.2 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตามระดับชั้นปีมัธยม

ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามระดับช่วงชั้น ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 ดังผลจากการเปรียบเทียบในตารางที่ 4-32

ตารางที่ 4-32 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตามระดับชั้นปีมัธยม

ระดับชั้นปีมัธยม	n	ระยะเวลาใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ (หน่วย: ชั่วโมง)	F	Sig.
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	42	4.88 ^a	3.020	0.011
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	46	5.03 ^{a,b}		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	75	4.89 ^a		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	58	6.69 ^c		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	61	6.34 ^{b,c}		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	52	5.52 ^{a,b,c}		
รวม	334	5.59		

หมายเหตุ : ^{a,b,c} ค่าเฉลี่ยที่กำกับด้วยอักษรต่างกันในกลุ่มเดียวกันมีความแตกต่างกันทางสถิติที่

ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยวิธี Duncan

ตารางที่ 4-32 พบว่า ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามระดับชั้นปีมัธยม ได้สถิติทดสอบ F มีค่าเท่ากับ 3.020 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.011 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์แต่ละระดับชั้นปีมัธยมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไม่แตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 3, 5, 6 แต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 3 แตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ไม่แตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

4.7.3 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด

ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด ได้แก่ ขนาดใหญ่ และขนาดเล็กและขนาดกลาง ดังผลจากการเปรียบเทียบในตารางที่ 4-33

ตารางที่ 4-33 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด

ขนาดโรงเรียน	n	ระยะเวลาใช้งาน เครือข่ายสังคม ออนไลน์ (หน่วย: ชั่วโมง)	t	Sig. (2-tailed)
ใหญ่	75	5.93	0.996	0.320
เล็กและกลาง	258	5.48		
รวม	333	5.59		

จากตารางที่ 4-33 พบว่า ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด ได้สถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ 0.996 และเมื่อพิจารณาค่า Sig.(2-tailed) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.320 ซึ่งมากกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามขนาดโรงเรียนทั้ง 2 ขนาดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4.7.4 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตามเพศ

ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามเพศ ได้แก่ ชายและหญิง ดังผลจากการเปรียบเทียบในตารางที่ 4-34

ตารางที่ 4-34 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตามเพศ

เพศ	n	ระยะเวลาใช้งาน เครือข่ายสังคม ออนไลน์ (หน่วย: ชั่วโมง)	t	Sig. (2-tailed)
ชาย	150	5.57	-0.089	0.930
หญิง	184	5.60		
รวม	334	5.59		

จากตารางที่ 4-34 พบว่า ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามเพศ ได้สถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ -0.089 และเมื่อพิจารณาค่า Sig.(2-tailed) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.930 ซึ่งมากกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4.7.5 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตามเกรดเฉลี่ยสะสม

ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามเกรดเฉลี่ยสะสม โดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ต่ำกว่า 2.50, 2.50 – 2.99, 3.00 – 3.49 และ 3.50 – 4.00 ดังผลจากการเปรียบเทียบในตารางที่ 4-35

ตารางที่ 4-35 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันจำแนกตามระดับ
เกรดเฉลี่ยสะสม

เกรดเฉลี่ยสะสม	n	ระยะเวลาใช้งาน เครือข่ายสังคม ออนไลน์ (หน่วย: ชั่วโมง)	F	Sig.
ต่ำกว่า 2.50	47	5.74	0.998	0.394
2.50 – 2.99	106	5.60		
3.00 – 3.49	129	5.81		
3.50 – 4.00	52	4.85		
รวม	334	5.59		

ตารางที่ 4-35 พบว่า ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามเกรดเฉลี่ยสะสม ได้สถิติทดสอบ F มีค่าเท่ากับ 0.998 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.394 ซึ่งมากกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์แต่ละระดับเกรดเฉลี่ยสะสมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4.8 การศึกษาความสัมพันธ์การระดับช่วงชั้นกับพฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

จากผลการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามช่วงชั้น พบว่า ระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกทั้ง 2 ช่วงชั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสูงกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (รายละเอียดในตารางที่ 4-31) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องกัน

ระหว่างตัวแปรอิสระที่ประกอบไปด้วย ระดับช่วงชั้นการศึกษา กับตัวแปรตามคือ พฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ประกอบไปด้วย 4 ด้าน โดยเลือกผ่านที่มีพฤติกรรมและผลกระทบที่มากที่สุดในแต่ละด้าน ด้านละ 1 ข้อถาม มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

4.8.1 พฤติกรรมและผลกระทบด้านอารมณ์กับระดับช่วงชั้นการศึกษา

พฤติกรรมและผลกระทบ เมื่อรู้สึกโดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อหาเพื่อนคุยหรือติดตามข้อมูลข่าวสาร วิเคราะห์ความสัมพันธ์กับ ระดับช่วงชั้นการศึกษา

ตารางที่ 4-36 การหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลกระทบด้านอารมณ์กับระดับช่วงชั้นการศึกษา

ช่วงชั้น	พฤติกรรมและผลกระทบ	n	Chi-Square	Sig.
มัธยมศึกษาตอนต้น	ไม่เคยเลย	10	2.179	0.703
	นาน ๆ ครั้ง	26		
	เป็นครั้งคราว	35		
	ค่อนข้างบ่อย	72		
	เป็นประจำ	41		
มัธยมศึกษาตอนปลาย	ไม่เคยเลย	8		
	นาน ๆ ครั้ง	23		
	เป็นครั้งคราว	43		
	ค่อนข้างบ่อย	70		
	เป็นประจำ	52		
รวม		380		

จากตารางที่ 4-36 การหาความสัมพันธ์ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น กับ พฤติกรรมและผลกระทบ เมื่อรู้สึกโดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อหาเพื่อนคุยหรือติดตามข้อมูลข่าวสาร พบว่า ค่าสถิติไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 2.179 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.703 ซึ่งมากกว่าค่าระดับ

นัยสำคัญ 0.05 สามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมและผลกระทบ เมื่อรู้สึกโดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อหาเพื่อนคุยหรือติดตามข้อมูลข่าวสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4.8.2 พฤติกรรมและผลกระทบด้านสังคมกับระดับช่วงชั้นการศึกษา

พฤติกรรมและผลกระทบ ความไม่พอใจของบุคคลในครอบครัว เมื่อใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป วิเคราะห์ความสัมพันธ์กับ ระดับช่วงชั้นการศึกษา

ตารางที่ 4-37 การหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลกระทบด้านสังคมกับระดับช่วงชั้นการศึกษา

ช่วงชั้น	พฤติกรรมและผลกระทบ	n	Chi-Square	Sig.
มัธยมศึกษาตอนต้น	ไม่เคยเลย	33	2.878	0.578
	นาน ๆ ครั้ง	65		
	เป็นครั้งคราว	51		
	ค่อนข้างบ่อย	29		
	เป็นประจำ	6		
มัธยมศึกษาตอนปลาย	ไม่เคยเลย	30		
	นาน ๆ ครั้ง	58		
	เป็นครั้งคราว	67		
	ค่อนข้างบ่อย	33		
	เป็นประจำ	8		
รวม		380		

จากตารางที่ 4-37 การหาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น กับ พฤติกรรมและผลกระทบ ความไม่พอใจของบุคคลในครอบครัว เมื่อใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป พบว่า ค่าสถิติไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 2.878 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.578 ซึ่งมากกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 สามารถ

สรุปได้ว่า ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมและผลกระทบ ความไม่พอใจของบุคคลในครอบครัว เมื่อใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4.8.3 พฤติกรรมและผลกระทบด้านการเรียนกับระดับช่วงชั้นการศึกษา

พฤติกรรมและผลกระทบ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ก่อนที่จะใช้เวลาว่างทำกิจกรรมอื่นที่ได้รับมอบหมายในเวลาว่าง วิเคราะห์ความสัมพันธ์กับ ระดับช่วงชั้นการศึกษา

ตารางที่ 4-38 การหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลกระทบด้านการเรียนกับระดับช่วงชั้นการศึกษา

ช่วงชั้น	พฤติกรรมและผลกระทบ	n	Chi-Square	Sig.
มัธยมศึกษาตอนต้น	ไม่เคยเลย	21	17.206	0.002
	นาน ๆ ครั้ง	66		
	เป็นครั้งคราว	34		
	ค่อนข้างบ่อย	40		
	เป็นประจำ	23		
มัธยมศึกษาตอนปลาย	ไม่เคยเลย	23		
	นาน ๆ ครั้ง	39		
	เป็นครั้งคราว	66		
	ค่อนข้างบ่อย	45		
	เป็นประจำ	23		
รวม		380		

จากตารางที่ 4-38 การหาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น กับ พฤติกรรมและผลกระทบ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ก่อนที่จะใช้เวลาว่างทำกิจกรรมอื่นที่ได้รับมอบหมายในเวลาว่าง พบว่า ค่าสถิติไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 17.206และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.002 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 สามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น มี

ความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมและผลกระทบ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ก่อนที่จะใช้เวลาว่างทำกิจกรรมอื่นที่ได้รับมอบหมายในเวลาว่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4.8.4 พฤติกรรมและผลกระทบด้านสุขภาพกับระดับช่วงชั้นการศึกษา

พฤติกรรมและผลกระทบ การพักผ่อนไม่เพียงพอจนทำให้ร่างกายอ่อนเพลีย เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป วิเคราะห์ความสัมพันธ์กับ ระดับช่วงชั้นการศึกษา

ตารางที่ 4-39 การหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลกระทบด้านสุขภาพกับระดับช่วงชั้นการศึกษา

ช่วงชั้น	พฤติกรรมและผลกระทบ	n	Chi-Square	Sig.
มัธยมศึกษาตอนต้น	ไม่เคยเลย	51	10.609	0.031
	นาน ๆ ครั้ง	56		
	เป็นครั้งคราว	36		
	ค่อนข้างบ่อย	27		
	เป็นประจำ	14		
มัธยมศึกษาตอนปลาย	ไม่เคยเลย	33		
	นาน ๆ ครั้ง	56		
	เป็นครั้งคราว	41		
	ค่อนข้างบ่อย	37		
	เป็นประจำ	29		
รวม		380		

จากตารางที่ 4-39 การหาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น กับพฤติกรรมและผลกระทบ การพักผ่อนไม่เพียงพอจนทำให้ร่างกายอ่อนเพลีย เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป พบว่า ค่าสถิติไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 10.609 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.031 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 สามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น มี

ความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมและผลกระทบ การพักผ่อนไม่เพียงพอจนทำให้ร่างกายอ่อนเพลีย เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4.9 แนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ในการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากตอนที่ 4 ของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบไปด้วยข้อคำถามปลายเปิด 4 ข้อ โดยมีรายละเอียดผลการศึกษาแบ่งตามข้อคำถาม ดังนี้

4.8.1 ท่านคิดอย่างไรต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นผ่านสื่อต่าง ๆ ที่นำเสนอข่าวสาร เพราะผลจากการเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์

จากข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นผ่านสื่อต่าง ๆ ที่นำเสนอเป็นข่าวสารในเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีความคิดเห็นที่เกิดขึ้น จำแนกออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

4.8.1.1 เมื่อนักเรียนได้อ่านหรือรับข่าวสารนั้นแล้วมีปฏิกิริยาต่อข่าวสารที่ได้รับนั้น โดยปฏิกิริยาหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการรับสารนั้น ได้แก่

1) ความรู้ชื่นชมยินดีเมื่อได้รับข่าวสารที่มีการยกย่องเชิดชูคนทำชื่อเสียงให้แก่ตนเองและสังคม หรือทำความดี เช่น บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่ทำงานพาร์ทไทม์เป็นอาสาสมัครเก็บกวาดขยะ เป็นต้น

2) ความรู้สึกเศร้าเสียใจหรือหดหู่เมื่อได้รับข่าวสารที่เป็นข่าวเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทหรือข่าวฆาตกรรม เช่น ข่าวสามีฆาตกรรมภรรยาเพราะหึงหวง ข่าวการเกิดอุบัติเหตุจนเป็นอันตรายให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

3) ความรู้สึกโกรธหรือโมโหเมื่อได้รับข่าวสารที่เป็นข่าวสารข้อมูลที่เกิดจากการนำเสนอข้อเท็จจริงหรือไม่เป็นข้อเท็จจริงทั้งหมด ซึ่งอาจจะเป็นข่าวสารที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย หรือเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับเหตุการณ์นั้น เช่น การนำเสนอข่าวที่ไม่เป็นจริงเกี่ยวกับดารานักแสดงหรือนักร้องที่ขึ้นชก การนำเสนอข่าวความไม่ปลอดภัยจากการเหตุการณ์การวางระเบิดในบริเวณจุดสำคัญของประเทศ เป็นต้น

4) ความรู้สึกหวาดระแวงและตระหนักรู้ถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง หรือบุคคลรอบข้าง เช่น ขบวนการล่อลวงจากบุคคลที่พูดคุยติดต่อกันในเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อไปล่อลวงละเมิดทางเพศ ขบวนการแฮค (Hack) ข้อมูลแล้วทำให้เกิดความเสียหาย หรือการโพสต์ข้อความลงในสังคมออนไลน์ทำให้เกิดปัญหาตามมา เป็นต้น

5) ความรู้สึกกลัวตามและหลงเชื่อการโฆษณาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีการประกาศขายในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น การโฆษณาสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วทำให้ผิวดกระจางใสของผู้ที่ต้องการมีผิวขาวใส การโฆษณาอาหารลดความอ้วนหรือลดน้ำหนัก เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการติดต่อเพื่อให้เกิดได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดโทษจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จึงควรแต่ก็ควรมีสติและใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสารนั้น

4.8.1.2 รับข่าวสารแล้วไม่มีปฏิกิริยาต่อข่าวสารที่ได้รับนั้น โดยจำแนกตามมีสาเหตุได้ดังนี้

- 1) มีการตระหนักว่า ข่าวสารที่ถูกนำเสนอ นั้น อาจเป็นข่าวสารที่เป็นความจริงหรืออาจจะเป็นความจริงก็ได้ สามารถใช้วิจารณญาณในการรับรู้ข่าวสารนั้น ๆ ได้
- 2) มีเป้าหมายอื่นที่ชัดเจนมากกว่าที่จะสนใจการนำเสนอข่าวสารนั้น ๆ เช่น การเล่นเกมส์ หรือ สนทนากับเพื่อนอย่างเดียวก่อนหน้านั้น เป็นต้น

4.8.2 ท่านคิดว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์มีประโยชน์และโทษอย่างไรบ้าง

จากข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประโยชน์และโทษจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ สามารถแยกผลการศึกษาออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

4.8.2.1 ประโยชน์จากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ทำให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

- 1) ประโยชน์ระดับสังคมหรือประโยชน์ต่อส่วนรวม ได้แก่

1.1) การพัฒนาเทคโนโลยีให้รองรับการใช้งานการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น โทรศัพท์มือถือ ความเร็วของระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

1.2) การแข่งขันทางด้านธุรกิจ ทำให้มีสินค้าและบริการที่หลากหลายให้ได้เลือกบริโภค และทำให้เกิดการจูงใจทางการตลาด ด้วยการแข่งขันการขายสินค้าและบริการที่มีราคาถูกลง เป็นต้น

1.3) การประหยัดค่าใช้จ่ายหรืองบประมาณในการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าหรือบริการ หรือประกาศข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เช่น การเตือนภัยเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ ราคาทองคำ เป็นต้น

2) ประโยชน์ระดับบุคคล ได้แก่

2.1) ใช้ติดต่อสื่อสารกับเพื่อนๆ ได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม ถึงแม้ระยะทางจะไกลสักเพียงใดก็ตาม

2.2) สืบค้นข้อมูลทำการบ้าน สะดวกและรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย

2.3) รู้ทันข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบัน ไม่ตกข่าว

2.4) แลกเปลี่ยนความรู้หรือประสบการณ์

2.5) ติดต่อเพื่อนหาเพื่อนใหม่ ได้ง่ายขึ้น

2.6) ดูหนัง ฟังเพลง เพื่อความบันเทิง

2.7) สร้างรายได้ให้กับผู้ใช้งานจากการขายสินค้าต่าง ๆ

2.8) เล่นเกมคลายเครียด

2.9) ระบายความรู้สึกหรือระบายอารมณ์

2.10) เป็นช่องทางออนไลน์ในการส่งงานหรือส่งการบ้านทาง

4.8.2.2 โทษที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้แก่

1) ผลเสียที่เป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ เช่น มีภาระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าบริการทางอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายในการซื้อโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

2) ผลกระทบต่อการเรียน การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไปทำให้การภาวะที่เรียกว่า การเสพติด Social หรือการติดเกม ติดหนัง ติดละครจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ จึงทำให้ไม่สนใจในการเรียน ส่งผลทำกระทบโดยตรงต่อการเรียน ทำให้ผลการเรียนหรือเกรดเฉลี่ยสะสมลดลง

- 3) ผลกระทบต่อสุขภาพ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไปทำให้เสียสุขภาพทางด้านสายตา และอาจจะให้เกิดอาการนิ้วชาหรือนิ้วล็อคได้
 - 4) ทำให้ติดเล่นการพนัน หรือเล่นการพนันจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มีผลทำให้เกิดผลเสียตามมาอีกมาก เช่น ปัญหาทะเลาะวิวาท ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น
 - 5) การถูกหลอกลวง จากการติดต่อกับบุคคลในรายชื่อติดต่อในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อละเมิดทางเพศ ให้หลอกลวงให้เกิดความเสียหาย การหลอกลวงเพื่อให้เกิดการขอเงิน หรือขอให้ซื้อสินค้าหรือบริการให้ เป็นต้น
 - 6) การช้อปโงงจากการสั่งซื้อสินค้าหรือบริการในเครือข่ายสังคมออนไลน์ แล้วไม่ได้รับสินค้าหรือบริการดังกล่าว
 - 7) ข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นจริง หรือเชื่อถือไม่ได้ ทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเสียหาย แก่ผู้หลงเชื่อในข้อมูลข่าวสารนั้น
 - 8) ความไม่เหมาะสมของเนื้อหาหรือข่าวสารจากเครือข่ายสังคมหรือเว็บไซต์บางประเภท ที่นำเสนอข้อมูล รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอที่เป็นภาพแนวเซ็กซี่หรือโป๊เปลือย ทำให้ผู้ที่รับสารอยากเลียนแบบเนื้อหาดังกล่าว
 - 9) สัมพันธภาพหรือความแน่นแฟ้นของสัมพันธภาพของคนในครอบครัว หรือคนใกล้ตัวลดลง
 - 10) การติดใช้คำหรือภาษาที่เกิดจากการสร้างคำขึ้นมาใหม่ ในการพูด การเขียน การพิมพ์ในช่องทางการสนทนา หรือทำรายงานหรือเอกสารทางวิชาการที่ผิดหรือไม่ถูกต้อง
- 2.8.3 ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.8.3.1 แนวทางการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาจากปัจจัยภายนอก ได้แก่

- 1) พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรให้คำแนะนำและดูแลการใช้งานในการเล่นอินเทอร์เน็ตของบุตรหลานอย่างใกล้ชิด
- 2) พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรกำหนดหรือระบุเวลาและระยะเวลาในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตหรือการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเข้มงวด
- 3) ผู้ปกครองหรือโรงเรียนควรส่งเสริมให้ทำกิจกรรมอื่น เช่น ออกกำลังกาย เล่นกีฬา เล่นดนตรี หรือกิจกรรมสันทนาการอย่างอื่น
- 4) มีหน่วยงานมาดูแล หรือตรวจสอบเว็บไซต์ต่าง ๆ ข้อความหรือรูปภาพ คลิปวิดีโอที่ไม่เหมาะสมในการเผยแพร่ลงในเครือข่ายสังคมออนไลน์
- 5) ควรมีมาตรการในการปิดหรือบล็อกเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสมไว้
- 6) ควรมีการจัดอบรมเรื่องประโยชน์และโทษของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อให้นักเรียนหรือเยาวชนตระหนักถึงโทษที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์
- 7) กำหนดบทลงโทษในการใช้โฆษณาหรือใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นเท็จเกินจริงให้เกิดความหลงเชื่อเพื่อขายสินค้าหรือบริการ

2.8.3.1 แนวทางการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาจากปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่

- 1) ต้องมีวินัยในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น ไม่ใช้เกินระยะเวลาที่กำหนด ควรทำงานหรือทำการบ้านให้เสร็จก่อน ใช้งานเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เป็นต้น
- 2) ควรมีวิจารณญาณในการรับข่าวสาร คำโฆษณา ไม่เชื่อหรือลงมือทำสิ่งชั่วร้ายหรือหลอกลวง
- 3) ไม่เชื่อหรือไว้ใจใครง่ายจนเกินไป โดยเฉพาะผู้ติดต่อที่เพิ่งรู้จักกันใหม่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์
- 4) ไม่ควรเผยแพร่รูปภาพ ข่าวสาร หรือคลิปวิดีโอที่ไม่เหมาะสม แนวเซ็กซี่ หรือโป๊เปลือย หรือไม่แน่ใจว่าสามารถเชื่อถือได้หรือไม่
- 5) ไม่ใช้ข้อมูลจริงในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น ที่อยู่ หรือเบอร์โทรศัพท์ ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ไม่แน่ใจว่าสามารถเชื่อถือได้
- 6) ควรมีการตรวจสอบให้เกิดความแน่ใจก่อนตัดสินใจสั่งซื้อสินค้าหรือบริการออนไลน์ว่าสามารถเชื่อถือได้หรือไม่

7) ควรให้ความสำคัญกับคนในครอบครัวหรือเพื่อนมากกว่าบัญชีรายชื่อผู้

ติดต่อในเครือข่ายสังคมออนไลน์

2.8.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

2.8.4.1 อยากให้มีบริการอินเทอร์เน็ตฟรีหรือ wifi บริการฟรีทุกพื้นที่

2.8.4.2 อยากให้ค่าบริการอินเทอร์เน็ตลดลง

2.8.4.3 ควรกำหนดให้เกมออนไลน์ไม่มีระบบการใช้เติมเงินในเกม เพราะเป็นช่องทางที่ผู้เล่นถูกเอาเปรียบให้ต้องเติมเงิน และเป็นการเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายด้วย

2.8.4.4 การตอบแบบสอบถามนี้ทำให้รู้ว่า ตนใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาพฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาพฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.8 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 44.2 ส่วนใหญ่มีอายุ 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.2 รองลงมาคือ มีอายุ 17 ปี และ 14 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.1 และ 17.6 ตามลำดับ โดยอายุเฉลี่ยเท่ากับ 15.45 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุเท่ากับ 1.96 ปี ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 22.4 รองลงมาคือ กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 18.9 และ 16.6 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ยสะสม 3.50 – 4.00 คิดเป็นร้อยละ 37.9 รองลงมาคือ 3.00 – 3.49 และ 2.50 – 2.99 คิดเป็นร้อยละ 32.1 และ 13.7 ตามลำดับ เรียนในแผน วิทย – คณิต คิดเป็นร้อยละ 53.9 รองลงมา คือ ศิลป์ – ภาษา และ ศิลป์ – คณิต คิดเป็นร้อยละ 16.40 และ 8.87 ตามลำดับ มีประสบการณ์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่า 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.7 รองลงมาคือ 2 – 3 ปี และ 1 – 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.7 และ 15.0 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ได้รับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 1,000 – 2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 48.4 รองลงมาคือ 2,001 – 3,000 บาท และ ต่ำกว่า 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.6 และ 11.8 ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ย 2,158.70 บาท และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1,382.28 บาท

5.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์

ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ใช้งานอินเทอร์เน็ต 4 – 6 ชั่วโมงต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 38.9 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 3 ชั่วโมง และ 7 – 9 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 30.3 และ 22.6 ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.58 ชั่วโมง และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.37 ชั่วโมง

นักเรียนส่วนใหญ่ใช้งาน Facebook คิดเป็นร้อยละ 97.1 รองลงมาคือ Line และ YouTube คิดเป็นร้อยละ 84.7 และ 82.6 ตามลำดับ โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อ ติดต่อกับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 87.1 รองลงมาคือ สนทนา (Chat) และ ดูคลิป/หนัง ฟังเพลง คิดเป็นร้อยละ 74.5 และ 70.6 ตามลำดับ มีความถี่ในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 62.0 รองลงมาคือ 3 – 6 วัน / สัปดาห์ และ น้อยกว่า 3 วัน / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 24.5 และ 13.2 ตามลำดับ โดยมีเวลาเฉลี่ยในการใช้สังคมเครือข่ายออนไลน์เท่ากับ 5.59 ชั่วโมงต่อวัน ส่วนใหญ่จะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในช่วงเวลาพักกลางวัน คิดเป็นร้อยละ 68.9 รองลงมาคือ ก่อนเข้านอน (ก่อน 22.00 น.) และ ตอนเช้าก่อนเข้าเรียน คิดเป็นร้อยละ 60.0 และ 57.6 ตามลำดับ ส่วนใหญ่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวที่เป็นจริงทั้งหมดในการสมัครสมาชิกเครือข่ายสังคมออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 50.3 รองลงมาคือ ข้อมูลส่วนตัวที่เป็นจริงบางส่วน และ ข้อมูลส่วนตัวที่ไม่เป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 47.9 และ 1.8 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านทางโทรศัพท์มือถือ คิดเป็นร้อยละ 92.9 รองลงมาคือ คอมพิวเตอร์ส่วนตัว และ คอมพิวเตอร์ในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 57.1 และ 31.3 ตามลำดับ และมีโทรศัพท์สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ตสำหรับเล่นอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 94.2 โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ 416.77 บาทต่อเดือน แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่เฉลี่ย 298.95 บาทต่อเดือน และผ่านทางค่าโทรศัพท์มือถือ 268.27 บาท

5.1.3 ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์

ในการศึกษาพฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้ทำการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านการเรียน และด้านสุขภาพ ผลจากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์อยู่ในระบายน้อยทุกด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านอารมณ์ในภาพรวมอยู่ในระบายน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เมื่อรู้สึกโดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อหาเพื่อนคุยหรือติดตามข้อมูลข่าวสาร มีพฤติกรรมและผลกระทบมากที่สุด อยู่ในระบายน้อยมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.64 รองลงมาคือ เมื่อรู้สึกผิดหวังหรือเสียใจ ท่านมักจะเข้าไประบายความรู้สึกในเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อให้รู้สึกดีขึ้น และ เมื่ออยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ท่านจะรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีสำคัญ มีพฤติกรรมและผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.14 และ 2.92 ตามลำดับ

ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บุคคลในครอบครัวของท่านไม่พอใจเมื่อท่านใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป มีพฤติกรรมและผลกระทบมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.58 รองลงมาคือ ท่านปิดบังข้อหรือบิดเบือนข้อมูลที่แท้จริงของตนเองเพื่อให้เป็นที่สนใจและยอมรับจากเพื่อนในเครือข่ายสังคมออนไลน์ และ ท่านมีเวลาพูดคุยและทำกิจกรรมกับคนในครอบครัวน้อยลง เนื่องจากใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีพฤติกรรมและผลกระทบอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย 2.50 และ 2.36 ตามลำดับ

ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านการเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ก่อนที่จะใช้เวลาว่างทำกิจกรรมอื่นที่ได้รับมอบหมายมีพฤติกรรมและผลกระทบมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.96 รองลงมาคือ ท่านมักพักผ่อนไม่เพียงพอ จนเกิดอาการง่วง หรือหลับระหว่างเรียนเป็นประจำเนื่องจากเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ดึกเกินไป และ ท่านเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์จนดึก ทำให้ล้มทำการบ้านหรืองาน ส่งอาจารย์เป็นประจำ มีพฤติกรรมและผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.65 และ 2.53 ตามลำดับ

ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านสุขภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.19 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมักพักผ่อนไม่เพียงพอจนทำให้ร่างกายอ่อนเพลีย เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ดึกเกินไป มีพฤติกรรมและผลกระทบมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.66 รองลงมาคือ ท่านมักรับประทานอาหารไม่ตรงเวลา เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เกินกว่าเวลาที่กำหนด ส่งผลทำให้เกิดโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร และ ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับสายตา เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป มีพฤติกรรมและผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.53 และ 2.39 ตามลำดับ

5.1.4 การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

จากการศึกษาค่าใช้จ่ายของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีค่าใช้จ่ายจากค่าบริการอินเทอร์เน็ตจากการใช้เครือข่ายสังคมเฉลี่ย 416.77 บาท จากค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือน 2,158.70 บาท คิดเป็นสัดส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายจากค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 28.39 บาท

ในการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามช่วงชั้น ได้สถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ -3.096 และเมื่อพิจารณาค่า Sig.(2-tailed) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.002 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า

ค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกทั้ง 2 ช่วงชั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ในการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามระดับชั้นปีมัธยม ได้สถิติทดสอบ F มีค่าเท่ากับ 2.490 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.031 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์แต่ละระดับชั้นปีมัธยม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3, 4 ไม่แตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 5, 6 แต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 แตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5, 6

ในการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด ได้สถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ 2.288 และเมื่อพิจารณา ค่า Sig.(2-tailed) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.004 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกทั้ง 2 ขนาดโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

5.1.5 การเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ในการเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามช่วงชั้น ได้สถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ -1.355 และเมื่อพิจารณาค่า Sig.(2-tailed) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.176 ซึ่งมากกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกทั้ง 2 ช่วงชั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ในการเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามระดับชั้นปีมัธยม ได้สถิติทดสอบ F มีค่าเท่ากับ 2.937 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.013 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์แต่ละระดับชั้นปีมัธยม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่

แตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 3, 4, 5 แต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2, 3, 4 และ 5

ในการเปรียบเทียบค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด ได้สถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ -2.586 และเมื่อพิจารณาค่า Sig.(2-tailed) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.005 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกทั้ง 2 ขนาดโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยนักเรียนในสังกัดโรงเรียนขนาดเล็กและกลาง มีค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อเดือนสูงกว่านักเรียนในสังกัดโรงเรียนขนาดใหญ่

5.1.6 การเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามช่วงชั้น ได้สถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ -3.422 และเมื่อพิจารณาค่า Sig.(2-tailed) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.001 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกทั้ง 2 ช่วงชั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สูงกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามระดับชั้นปีมัธยม ได้สถิติทดสอบ F มีค่าเท่ากับ 3.020 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.011 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์แต่ละระดับชั้นปีมัธยมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไม่แตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 3, 5, 6 แต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 3 แตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ไม่แตกต่างจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สังกัด ได้สถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ 0.996 และเมื่อพิจารณาค่า Sig.(2-tailed) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.320 ซึ่งมากกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียน

ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกทั้ง 2 ขนาดโรงเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามเพศ ได้สถิติทดสอบ t มีค่าเท่ากับ -0.089 และเมื่อพิจารณาค่า Sig.(2-tailed) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.930 ซึ่งมากกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ในการเปรียบเทียบระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามเกรดเฉลี่ยสะสม ได้สถิติทดสอบ F มีค่าเท่ากับ 0.998 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.394 ซึ่งมากกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อวันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์แต่ละระดับเกรดเฉลี่ยสะสมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

5.1.7 การศึกษาความสัมพันธ์การระดับช่วงชั้นกับพฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

การหาความสัมพันธ์ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น กับ พฤติกรรมและผลกระทบ เมื่อรู้สึกโดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อหาเพื่อนคุยหรือติดตามข้อมูลข่าวสาร พบว่า ค่าสถิติไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 2.179 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.703 ซึ่งมากกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 สามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมและผลกระทบ เมื่อรู้สึกโดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อหาเพื่อนคุยหรือติดตามข้อมูลข่าวสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

การหาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น กับ พฤติกรรมและผลกระทบ ความไม่พอใจของบุคคลในครอบครัว เมื่อใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป พบว่า ค่าสถิติไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 2.878 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.578 ซึ่งมากกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 สามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมและ

ผลกระทบ ความไม่พอใจของบุคคลในครอบครัว เมื่อใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

การหาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น กับ พฤติกรรมและผลกระทบ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ก่อนที่จะใช้เวลาวางทำกิจกรรมอื่นที่ได้รับมอบหมายในเวลาวาง พบว่า ค่าสถิติไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 17.206 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.002 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 สามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมและผลกระทบ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ก่อนที่จะใช้เวลาวางทำกิจกรรมอื่นที่ได้รับมอบหมายในเวลาวาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

การหาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น กับ พฤติกรรมและผลกระทบ การพักผ่อนไม่เพียงพอจนทำให้ร่างกายอ่อนเพลีย เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป พบว่า ค่าสถิติไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 10.609 และเมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.031 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 สามารถสรุปได้ว่า ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมและผลกระทบ การพักผ่อนไม่เพียงพอจนทำให้ร่างกายอ่อนเพลีย เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

5.1.8 แนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ในการศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มีประเด็นในการนำเสนอ ดังนี้

5.1.8.1 ประโยชน์และโทษประโยชน์และโทษจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

1) ประโยชน์ระดับสังคมหรือหรือโยชน์ต่อส่วนร่วม ได้แก่ การพัฒนาเทคโนโลยีให้รองรับการใช้งานการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น โทรศัพท์มือถือ ความเร็วของระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น การแข่งขันทางด้านธุรกิจ ทำให้มีสินค้าและบริการที่หลากหลายให้ได้เลือกบริโภค และทำให้เกิดการจูงใจทางการตลาด ด้วยการแข่งขันการขายสินค้าและบริการที่มีราคาถูกลง เป็นต้น การประหยัดค่าใช้จ่ายหรืองบประมาณในการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าหรือบริการ หรือประกาศข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เช่น การเตือนภัยเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ ราคาทองคำ เป็นต้น

2) ประโยชน์ระดับบุคคล ได้แก่ ใช้ติดต่อสื่อสารกับเพื่อนๆ ได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม ถึงแม้ระยะทางจะไกลสักเพียงใดก็ตาม สืบค้นข้อมูลทำการบ้าน สะดวกและรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย รู้ทันข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบัน ไม่ตกข่าวแลกเปลี่ยนความรู้หรือประสบการณ์ ติดต่อเพื่อนหาเพื่อนใหม่ ได้ง่ายขึ้น ดูหนัง ฟังเพลง เพื่อความบันเทิง สร้างรายได้ให้กับผู้ใช้งานจากการขายสินค้าต่าง ๆ เล่นเกมคลายเครียด ระบายความรู้สึกหรือ ระบายอารมณ์เป็นช่องทางออนไลน์ในการส่งงานหรือส่งการบ้านทาง

5.1.8.2 โทษที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้แก่

1) ผลเสียต่อตัวเอง ได้แก่ มีภาระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าบริการทาง อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายในการซื้อโทรศัพท์สมาร์ตโฟนเพิ่มขึ้น ทำให้ผลการเรียนหรือเกรดเฉลี่ยสะสมลดลง เสียสุขภาพทางด้านสายตา และอาจจะให้เกิดอาการนิ้วชาหรือนิ้วล็อคได้

2) ผลเสียต่อครอบครัวและสังคม ได้แก่ การถูกหลอกลวง การถูกขโมยเงิน จากการสั่งซื้อสินค้าหรือบริการ ความเข้าใจผิดหรือเสียหาย สัมพันธภาพหรือความแน่นแฟ้นของ สัมพันธภาพของคนในครอบครัวหรือคนใกล้ตัวลดลง

5.1.8.2 ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาคือเป็นผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาคือเป็นผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.8.3.1 แนวทางการป้องกันหรือแก้ไขปัญหามาจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ พ่อแม่หรือ ผู้ปกครองควรให้คำแนะนำและดูแลการใช้งานในการเล่นอินเทอร์เน็ตของบุตรหลานอย่างใกล้ชิด มีการกำหนดหรือระบุเวลาและระยะเวลาในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตหรือการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเข้มงวด ผู้ปกครองหรือโรงเรียนควรส่งเสริมให้ทำกิจกรรมอื่น เช่น ออกกำลังกาย เล่นกีฬา เล่นดนตรี หรือกิจกรรมสันทนาการอย่างอื่น มีการจัดอบรมเรื่องประโยชน์และโทษของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อให้ให้นักเรียนหรือเยาวชนตระหนักถึงโทษที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มีหน่วยงานมาดูแล หรือตรวจสอบเว็บไซต์ต่าง ๆ ข้อความหรือรูปภาพ คลิปวิดีโอที่ไม่เหมาะสมในการเผยแพร่ลงในเครือข่ายสังคมออนไลน์และควรมีมาตรการในการปิด หรือบล็อกเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสมไว้ กำหนดบทลงโทษในการใช้โฆษณาหรือใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นเท็จ เกินจริงให้เกิดความหลงเชื่อเพื่อขายสินค้าหรือบริการ

2.8.3.1 แนวทางการป้องกันหรือแก้ไขปัญหามาจากปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ การมีวินัยในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ การมีวิจารณญาณในการรับข่าวสาร คำโฆษณา ไม่เชื่อหรือลงมายสิ่งยั่วยุหรือหลอกลวง

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ใช้งาน Facebook คิดเป็นร้อยละ 97.1 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พบว่า ภาวภา จิตศรีธัญกุล (2553) ที่ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ของพนักงานบริษัท ทู คอรัปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งผลจากการพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นิยมใช้ Facebook มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.8 และยังสอดคล้องกับ ปรัชญา หินศรีสุวรรณ (2555) ซึ่งได้ทำการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนิยมใช้งาน Facebook มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.20 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ภาสกร จิตรไคร์ครวญ (2553) ที่ได้ทำการศึกษาเทคโนโลยีของสื่อใหม่และการนำเสนอตัวตนต่อสังคมกับพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดใช้งาน Facebook คิดเป็นร้อยละ 100

ในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อติดต่อเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 87.1 สอดคล้องกับ ชนาภิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) ที่ทำการศึกษากิจกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า เหตุผลในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ คือ คุยกับเพื่อนเก่าและเพื่อนปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 39.9

ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่ในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 62.0 สอดคล้องกับ ปรัชญา หินศรีสุวรรณ (2555) ซึ่งได้ทำการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลจากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 75.3 และยังสอดคล้องกับ ภาสกร จิตรไคร์ครวญ (2553) ที่ได้ทำการศึกษาเทคโนโลยีของสื่อใหม่และการนำเสนอตัวตนต่อสังคมกับพฤติกรรมการสื่อสารบน

เครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งผลจากการศึกษา พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นประจำทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 84.0

ผลจากการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียน พบว่า ส่วนใหญ่ใช้งานอินเทอร์เน็ต 4 – 6 ชั่วโมงต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 38.9 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.58 ชั่วโมง ซึ่งสูงกว่าระยะเวลาการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ของ ชนาภิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) ที่ทำการศึกษากฎการการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า ระยะเวลาการให้บริการอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยต่อวันมากที่สุด คือ 1-3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 49.0 ใช้มากกว่า 3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 45.5 และ สูงกว่าผลการศึกษาของ ภาสกร จิตศรีธัญกุล (2553) ที่ได้ทำการศึกษากฎการการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ของพนักงานบริษัท ทู คอรัปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งพบว่า ระยะเวลาที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่เฉลี่ย น้อยกว่า 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 50.3 นอกจากนี้ยังสูงกว่าผลการศึกษาของ ภาสกร จิตศรีธัญกุล (2553) ที่ได้ทำการศึกษาเทคโนโลยีของสื่อใหม่และการนำเสนอตัวตนต่อสังคมกับพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ระยะเวลาใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์เฉลี่ยวันละ 4.02 ชั่วโมง โดยส่วนใหญ่ใช้งานมากกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 48.2 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของผู้ใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ว่ามีความต้องการเข้าใช้เพิ่มมากขึ้น

ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้บริการในการเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า มีค่าบริการเฉลี่ยในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ 416.77 บาทต่อเดือน แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่เฉลี่ย 298.95 บาทต่อเดือน และผ่านทางค่าโทรศัพท์มือถือ 268.27 บาท สอดคล้องกับ ภาสกร จิตศรีธัญกุล (2553) ที่ได้ทำการศึกษากฎการการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ของพนักงานบริษัท ทู คอรัปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งผลจากการพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีค่าใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่โดยเฉลี่ยต่อเดือน 300 – 600 บาท คิดเป็นร้อยละ 55.6

5.2.2 ผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านอารมณ์ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 ชนาภิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) โดยพบว่า ระดับผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในด้านอารมณ์อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ

เมื่อรู้สึกโดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อหาเพื่อนคุยหรือติดตามข้อมูลข่าวสาร มีพฤติกรรมและผลกระทบมากที่สุด อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.64 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนากิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 รองลงมาคือ เมื่อรู้สึกผิดหวังหรือเสียใจ ท่านมักจะเข้าไประบายความรู้สึกในเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อให้รู้สึกดีขึ้น มีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.14 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนากิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) พบว่า เมื่อรู้สึกผิดหวังหรือเสียใจ ท่านมักจะเข้าไประบายความรู้สึกในเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อให้รู้สึกดีขึ้น มีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 และ เมื่ออยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ท่านจะรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีสำคัญ มีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.92 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนากิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) พบว่า มีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83

ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.31 สอดคล้องกับผลการศึกษา ชนากิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) ทำการศึกษาผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า ระดับผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านสังคมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บุคคลในครอบครัวของท่านไม่พอใจเมื่อท่านใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป มีผลกระทบมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.58 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนากิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) พบว่า บุคคลในครอบครัวของท่านไม่พอใจเมื่อท่านใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป มีผลกระทบอยู่ในระดับอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.49 รองลงมาคือ ท่านปิดบังข้อหรือบิดเบือนมูลที่แท้จริงของตนเอง เพื่อให้เป็นที่สนใจและยอมรับจากเพื่อนในเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนากิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ท่านปิดบังข้อหรือบิดเบือนมูลที่แท้จริงของตนเอง เพื่อให้เป็นที่สนใจและยอมรับจากเพื่อนในเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28 และ ท่านมีเวลาพูดคุยและทำกิจกรรมกับคนในครอบครัวน้อยลง เนื่องจากใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย 2.36 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนากิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) ซึ่งผลจากการศึกษา พบว่า ท่านมีเวลาพูดคุยและทำกิจกรรมกับคนในครอบครัวน้อยลง เนื่องจากใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีพฤติกรรมและผลกระทบอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.17

ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านการเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.47 สอดคล้องกับผลการศึกษา ชนาภิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) ทำการศึกษาผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า ระดับผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านการเรียนอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.20 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ก่อนที่จะใช้เวลาว่างทำกิจกรรมอื่นที่ได้รับมอบหมายมีผลกระทบมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.96 สอดคล้องกับผลการศึกษา ชนาภิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) ผลจากการศึกษา พบว่า ถ้ามีเวลาว่างท่างจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ก่อนที่จะใช้เวลาว่างทำกิจกรรมอื่น มีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 รองลงมาคือ ท่านมักพักผ่อนไม่เพียงพอ จนเกิดอาการง่วง หรือหลับระหว่างเรียนเป็นประจำเนื่องจากเข้าไปใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป มีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.65 สอดคล้องกับผลการศึกษา ชนาภิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) ผลจากการศึกษา พบว่า ท่านพักผ่อนไม่เพียงพอ เกิดอาการง่วง หาวนอน หรือหลับระหว่างเรียนเป็นประจำเนื่องจากเข้าไปใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์จนมากเกินไป มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.44 และ ท่านเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์จนดึก ทำให้ล้มทำการบ้านหรืองานส่งอาจารย์เป็นประจำ มีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.53 สอดคล้องกับผลการศึกษา ชนาภิตต์ ราชพิบูลย์ (2553) ผลจากการศึกษา พบว่า ท่านใช้เวลาคุยกับเพื่อนในเครือข่ายสังคมออนไลน์จนดึกดื่นทำให้ล้มทำการบ้านส่งอาจารย์อยู่เป็นประจำ มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.22

ผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านสุขภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมักพักผ่อนไม่เพียงพอจนทำให้ร่างกายอ่อนเพลียเนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป มีพฤติกรรมและผลกระทบมากที่สุด รองลงมาคือ ท่านมักรับประทานอาหารไม่ตรงเวลา เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เกินกว่าเวลาที่กำหนด ส่งผลทำให้เกิดโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร และ ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับสายตา เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป สอดคล้องกับผลกระทบของความหลงใหลจนผิดปกติของ Young (1998) ได้แบ่งปัญหาที่เกิดจากความหลงใหลจนผิดปกติของการใช้อินเทอร์เน็ตปัญหาต่อด้านร่างกาย โดยกล่าวว่า การใช้อินเทอร์เน็ตมากเกินไปนั้นทำให้เกิดการพักผ่อนที่ไม่เพียงพอ การปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เนื่องจากต้องอยู่ในลักษณะท่าทางเดิมเป็นเวลานาน การปวดหรือเสียสายตาเนื่องจากจ้องคอมพิวเตอร์มากเกินไป เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ผู้ปกครองหรือผู้ปกครองควรดูแลเอาใจใส่การเข้าใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ของบุตรหลาน โดยเฉพาะ Facebook ซึ่งเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผู้ใช้งานมากที่สุด ควรดูแลให้เกิดความสร้างสรรค์ในการใช้งานหรือ การนำเสนอข้อมูล รูปภาพ หรือ คลิปวิดีโอในการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

5.3.2 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของบิดา – มารดา หรือผู้ปกครองของนักเรียนกับค่าใช้จ่ายที่ได้รับรายเดือน และค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่เกิดจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

5.3.3 ควรมีการจัดตั้งกลุ่มหรือหน่วยงานที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนที่อยู่ในช่วงการเป็นวัยรุ่น เพื่อลดช่องว่างระหว่างสมาชิกในครอบครัว ป้องกันการเสพติดเครือข่ายสังคมออนไลน์

5.3.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการอบรมให้ความรู้แก่นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนตระหนักถึงพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของตนเองว่ามีลักษณะเช่นไร แนะนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

5.3.5 ส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนสนใจทำกิจกรรมอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น เช่น การเล่นกีฬา การเล่นดนตรี การออกจ่ายอาสา หรือกิจกรรมนันทนาการอื่นๆ เป็นต้น

5.3.6 มีการต่อยอดงานวิจัยโดยการเพิ่มขอบเขตประชากรในการศึกษาเป็นจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือ หรือในประเทศ เพื่อทำการศึกษเปรียบเทียบ โดยขอทุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

บรรณานุกรม

กมลวรรณ สุจริต. “เครือข่ายสังคมออนไลน์กับสังคมของคนไทย.” วารสารวิทยาการจัดการ.

6(กรกฎาคม – กันยายน 2553) : 53-64.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **คลื่นลูกที่ 5 ปราชญ์สังคม : สังคมไทยที่พึงระสังคัลใน**

ศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย, 2548.

โกศล วงศ์สวรรค์ และสถิต วงศ์สวรรค์. **ปัญหาสังคมไทย.** กรุงเทพฯ : รวมสาสน์, 2543.

ชบวน พลตรี. **มนุษย์กับสังคม.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา, 2530.

งามพิศ สัตย์สงวน. **สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร : กรณี**

ศึกษาครอบครัวญวน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

. _____. **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2538.

จรินทร์ เทศวานิช. **หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2531.

จิรศักดิ์ สุวัณพิพรรณ. **เอกสารการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ทั่วไป.** ปทุมธานี : ภาควิชา

สังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, ม.ป.ป.

จำนง อติวัฒนสิทธิ์. **ศาสนา ชีวิตและสังคม.** กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, 2547.

จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. **สังคมวิทยา.** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์, 2540.

จารุณี มณีกุล. **การใช้เฟสบุ๊คในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา.** รายงานการวิจัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554.

ชลธิชา ศาลิคุปต์. **มนุษย์กับสังคม.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2543.

ชไมพร กาญจนกิจสกุล. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.** ตาก : โพเจ็คท์ ไฟฟ์ – ไฟว์, 2555.

จิตยา สุวรรณะชฎ. **สังคมวิทยา.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2529.

ณรงค์ เล็งประชา. **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์, 2531.

ดวงกมล ชาติประเสริฐ และ ศศิธร ยุวโกศล. “พฤติกรรมและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์

เครือข่ายสังคมเฟซบุ๊ก.” **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.** 21(พฤษภาคม –

สิงหาคม 2556) : 35-57.

ดำรง ฐานดี. “ปรัชญาว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์” ใน **สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา**

เบื้องต้น, น. 1 - 9. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.

- ปิยวัฒน์ เกตุวงศา และ ศุภิตา ชนวนัน. “ใครเป็นใครบนเครือข่ายสังคมออนไลน์: ความหลากหลายทางคุณลักษณะและพฤติกรรม.” ใน **การประชุมประชากรและสังคม ครั้งที่ 11**, หน้า 15-28. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2558.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. “วิธีวิทยาการวิจัย : เล่าสู่กันฟัง” ใน **วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย**, น. 13 - 36. ปทุมธานี : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาการณ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2545.
- นัยพรณ วรณศิริ. **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.
- นิเทศ ดินณะกุล. **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- นุชรีย์ แผ่นทอง. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์บน Facebook ของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2555.
- ภาณุวัฒน์ กองราช. การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นในประเทศไทย : กรณีศึกษา Facebook. ปรินิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาบริหารเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- ภาสกร จิตรไคร์ครวญ. เทคโนโลยีของสื่อใหม่และการนำเสนอตัวตนต่อสังคมกับพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์. ปรินิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- เมตตา วิวัฒนานุกูล. “เครือข่ายสังคมออนไลน์กับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในสังคมไทย.” **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. 6(กันยายน – ธันวาคม 2557) : 63-78.
- รัตนา จินดาพงษ์. พฤติกรรมการเล่นเกมบน Facebook ของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2556.
- ศุภชัย แสงห้วยไผ่. การศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีอีสานเหนือ. ปรินิพนธ์ ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2556.

เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. เครือข่ายสังคม (Social Network) กรณีศึกษา : ยูทูป (YouTube) วิดีโอออนไลน์ สื่อเพื่อสร้างสรรค์หรือเพื่อทำลายล้าง???. [online]. เครือข่ายสังคมออนไลน์ แหล่งที่เข้าถึง : http://www.thaiall.com/pdf/our_teacher_24_youtube.pdf. [21 สิงหาคม 2559]

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40. จำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์. [online]. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40 เพชรบูรณ์. 2558. แหล่งที่เข้าถึง : https://drive.google.com/file/d/0BwtS3_1N_gu4aHdn_UU0xdnpSd00/view?pref=2&pli=1. [16 กรกฎาคม 2558]

อรุณรัตน์ ศรีฐศิลป์. พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยของรัฐ. ปริญญานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.

สงวน สิทธิเลิศอรุณ. พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : อักษราพัฒนา, 2543.

อำไพ หมั่นสิทธิ. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น, 2553.

. _____. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2538.

. _____. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พัทธอักษร, 2537.

Charungjirakiat. แนวโน้มของเทคโนโลยีสารสนเทศในอนาคต. [online]. เครือข่ายสังคมออนไลน์ แหล่งที่เข้าถึง : <https://charungjirakiat.wordpress.com/2012/12/16/บทที่-5เครือข่ายสังคมออนไลน์>. [31 มีนาคม 2559]

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย✓ และกรอกข้อมูลลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลหรือพฤติกรรมของท่าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
 2. อายุ.....ปี
 3. ระดับการศึกษา
☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
 4. โรงเรียน.....
 5. เกรดเฉลี่ยสะสมปัจจุบัน
☐ ต่ำกว่า 2.00 ☐ 2.00 – 2.49 ☐ 2.50 – 2.99
☐ 3.00 – 3.49 ☐ 3.50 – 4.00
 6. แผนการเรียน
☐ วิทยาศาสตร์-คณิต ☐ ศิลป์-คณิต ☐ ศิลป์-ภาษา
☐ ศิลป์-ธุรกิจ ☐ อื่น ๆ
 7. ประสบการณ์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์
☐ ไม่มี/ไม่เคยใช้มาก่อน ☐ น้อยกว่า 1 ปี ☐ 1 – 2 ปี
☐ 2 – 3 ปี ☐ มากกว่า 3 ปี
 8. ได้รับเงินค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน บาท
- ตอนที่ 2 พฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์**
9. ใช้บริการอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยวันละ ชั่วโมง
 10. เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใช้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ Instagram ☐ Facebook ☐ Twitter
☐ Line ☐ Google+ ☐ WeChat
☐ WhatsApp ☐ Socialcam ☐ Tango
☐ BeeTalk ☐ YouTube ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

11. วัตถุประสงค์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ติดต่อเพื่อน	☐ หาเพื่อนใหม่	☐ สนทนา (Chat)
☐ ติดตามข่าวดารา/ศิลปิน	☐ อ่าน/ติดตามข่าวสาร	☐ หา/แลกเปลี่ยน

ข้อมูล

☐ เล่นเกม	☐ ซื้อ/ขาย/โฆษณา สินค้า	☐ ดูคลิป/หนัง ฟังเพลง
☐ หาคู่	☐ สืบค้นข้อมูลตามความสนใจ	☐ ค้นคว้าข้อมูลทำ

การบ้าน/วิชาเรียน

- ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

12. ความถี่ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อสัปดาห์

☐ ไม่ได้ใช้เลย	☐ น้อยกว่า 3 วัน/สัปดาห์	☐ 3-6 วัน/สัปดาห์
☐ ทุกวัน		

13. ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เฉลี่ยวันละ ชั่วโมง

14. ท่านใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในช่วงเวลาใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ตอนเช้าก่อนเข้าเรียน	☐ แอปเล่นเวลาเรียน	☐ พักกลางวัน
☐ ก่อนกลับจากโรงเรียน	☐ ระหว่างเดินทางกลับบ้าน	☐ ระหว่างรับประทานอาหาร

อาหารเย็น

☐ หลังรับประทานอาหารเย็น	☐ ก่อนเข้านอน (ก่อน 22.00 น.)	☐ ดึก (22.00 – 24.00 น.)
☐ หลังเที่ยงคืนจนเช้า	☐ เล่นทั้งคืน	☐ อื่นๆ(โปรดระบุ).....

15. การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของท่านในการสมัครสมาชิกเครือข่ายสังคมออนไลน์

- ☐ ข้อมูลส่วนตัวที่เป็นจริงทั้งหมด ☐ ข้อมูลส่วนตัวที่เป็นจริงบางส่วน ☐ ข้อมูลส่วนตัวที่ไม่เป็น

จริง

16. ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านทางช่องทางใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ คอมพิวเตอร์ส่วนตัว	☐ คอมพิวเตอร์ในโรงเรียน	☐ คอมพิวเตอร์ในร้าน

อินเทอร์เน็ต

☐ โทรศัพท์มือถือ	☐ แท็บเล็ต (Tablet)	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

16. ท่านมีโทรศัพท์สมาร์ทโฟน (Smart phone) หรือ แท็บเล็ต สำหรับเล่นอินเทอร์เน็ตหรือไม่

☐ ไม่มี	☐ มี

17. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (ค่าบริการอินเทอร์เน็ต)

☐ โดยร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ เฉลี่ยเดือนละ..... บาท

☐ โดยผ่านทางโทรศัพท์มือถือ เฉลี่ยเดือนละ..... บาท

ตอนที่ 3 ระดับพฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์

ข้อที่	รายการความคิดเห็น	ระดับพฤติกรรม				
		เป็นประจำ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นครั้งคราว	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
ด้านอารมณ์						
1	เมื่อรู้สึกโดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อหาเพื่อนคุยหรือติดตามข้อมูลข่าวสาร					
2	เมื่ออยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ท่านจะรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีสำคัญ					
3	เมื่อไม่ได้ใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ ท่านจะรู้สึกหงุดหงิดกระสับกระส่าย					
4	เมื่อรู้สึกผิดหวังหรือเสียใจ ท่านมักจะเข้าไประบายความรู้สึกในเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อให้รู้สึกดีขึ้น					
5	ท่านไม่สามารถควบคุมความต้องการการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์หรือหยุดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้					
6	ท่านพอใจและยินดีที่จะได้นัดพบเพื่อนใหม่ที่รู้จักกันทางเครือข่ายสังคมออนไลน์					
7	ท่านรู้สึกคล้อยตามกับคำพูด หรือคำยั่วของบุคคลที่เข้ามาเขียนข้อความในเครือข่ายสังคมออนไลน์					

ข้อที่	รายการความคิดเห็น	ระดับพฤติกรรม				
		เป็นประจำ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นครั้งคราว	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
8	เมื่อรู้สึกไม่พอใจบุคคลใดในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ท่านจะเขียนข้อความต่อว่าบุคคลนั้นผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยตรง					
9	เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ ท่านมักรู้สึกหดหู่ จนไม่อยากทำอะไร					
10	ท่านไว้ใจและเชื่อใจเพื่อนใหม่ที่ท่านเพิ่งรู้จักในเครือข่ายสังคมออนไลน์					
11	ท่านรู้สึกชื่นชอบเมื่อได้เห็นภาพหรือคลิปวิดีโอแนวเซ็กซี่หรือโป๊เปลือยของเพื่อนทางเครือข่ายสังคมออนไลน์					
12	ท่านเคยคิดหรือเคยลองโชว์ภาพหรือคลิปวิดีโอแนวเซ็กซี่หรือโป๊เปลือยของตนเองลงในเครือข่ายสังคมออนไลน์					
13	ท่านรู้สึกยินดีที่จะลงภาพแนวเซ็กซี่หรือโป๊เปลือยของตัวเอง เมื่อมีเพื่อนในเครือข่ายสังคมออนไลน์ร้องขอและรู้สึกพอใจเมื่อมีคนมาชื่นชม					
ด้านสังคม						
1	ท่านปิดบังข้อหรือปิดเบือนมูลที่แท้จริงของตนเอง เพื่อให้เป็นที่สนใจและยอมรับจากเพื่อนในเครือข่ายสังคมออนไลน์					

ข้อที่	รายการความคิดเห็น	ระดับพฤติกรรม				
		เป็นประจำ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นครั้งคราว	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
2	ท่านไม่ยากแค้นเหน็ดเหนื่อยกับสังคมหรือชีวิตจริง จึงหลบซ่อนตัวอยู่ในโลกของเครือข่ายสังคมออนไลน์					
3	ท่านมีปัญหาด้านความสัมพันธ์ ขาดความสนิทสนมกับเพื่อนในกลุ่ม เนื่องจากท่านให้ความสนใจกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพียงอย่างเดียว					
4	บุคคลในครอบครัวของท่านไม่พอใจเมื่อท่านใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป					
5	การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของท่านส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโอกาสต่าง ๆ ในชีวิต					
6	ท่านรู้สึกว่าจะเป็นบุคคลที่ล้าสมัย ไม่สามารถเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้หากไม่ได้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์					
7	ท่านมักให้ความสำคัญกับสังคมในเครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่าสังคมในชีวิตจริง					
8	ท่านต้องคอยปิดบังเพื่อน หรือคนในครอบครัวเพื่อเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์					
9	ท่านมีเวลาพุดคุยและทำกิจกรรมกับคนในครอบครัวน้อยลง เนื่องจากใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์					

ข้อที่	รายการความคิดเห็น	ระดับพฤติกรรม				
		เป็นประจำ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นครั้งคราว	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
ด้านการเรียน						
1	ถ้ามีเวลารว่าง ท่านมักจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ก่อนที่จะใช้เวลารว่างทำกิจกรรมอื่นที่ได้รับมอบหมาย					
2	ท่านต้องการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จนไม่อยากไปเรียนหรือทำงาน					
3	ท่านมักขาดสมาธิในการเรียนหรือการทำงาน เนื่องจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์					
4	ท่านมักใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์นานกว่าที่ตั้งใจไว้เป็นประจำ					
5	ท่านมักให้ความสำคัญในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่าการเรียน					
6	ท่านเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์จนดึก ทำให้ล้มทำการบ้านหรืองาน ส่งอาจารย์เป็นประจำ					
7	ท่านมักพักผ่อนไม่เพียงพอ จนเกิดอาการง่วงหรือหลับระหว่างเรียนเป็นประจำเนื่องจากเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ดึกเกินไป					
8	ท่านเคยมีปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์เพราะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในเวลาเรียน					
9	ท่านมีผลการเรียนต่ำลง เนื่องจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์					
10	ท่านมักเผลอนำภาษาแปลกๆ ที่ใช้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้สำหรับจดบันทึกในการเรียน					

ข้อที่	รายการความคิดเห็น	ระดับพฤติกรรม				
		เป็นประจำ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นครั้งคราว	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
ด้านสุขภาพ						
1	ท่านมักพักผ่อนไม่เพียงพอจนทำให้ร่างกายอ่อนเพลีย เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป					
2	ท่านมักรับประทานอาหารไม่ตรงเวลา เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เกินกว่าเวลาที่กำหนด ส่งผลทำให้เกิดโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร					
3	ท่านเกิดอาการมือชาหรือนิ้วมือชาหรือนิ้วล็อค เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป					
4	ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับสายตา เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป					
5	ท่านมักประสบอุบัติเหตุจนได้รับอันตราย เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ขณะขับรถ หรือขณะซ้อนรถจักรยานยนต์ เป็นต้น					
6	ท่านมักอยู่สภาวะอารมณ์ที่ไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น ถูกวิงวอนหรือล่อลวงโทรศัพท์หรือทรัพย์สินมีค่าขณะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นต้น					

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ท่านคิดอย่างไรต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นผ่านสื่อต่าง ๆ ที่นำเสนอข่าวสาร เพราะผลจากการเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์มีประโยชน์และโทษอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

3. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

.....

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

☆☆☆☆ ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ☆☆☆☆

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกตุจันทร์ จำปาไชยศรี

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถิติประยุกต์
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
จังหวัดพิษณุโลก

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไกรศักดิ์ เกษร

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
จังหวัดพิษณุโลก

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษยากร ตีระพุดติกุลชัย

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชานิติศาสตร์
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
จังหวัดเพชรบูรณ์

4. อาจารย์ ดร.ณัฐินี ดีแท้

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาสถิติประยุกต์
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
จังหวัดพิษณุโลก

5. อาจารย์ ดร.ไพศาล สุธีบรรเจิด

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
จังหวัดเพชรบูรณ์

ภาคผนวก ค

ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถาม

ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถาม

เรื่อง พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

ที่	รายการของความคิดเห็น	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม								
1	☐ ชาย ☐ หญิง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2	อายุ.....ปี	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3	ระดับการศึกษา ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4	โรงเรียน.....	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5	เกรดเฉลี่ยสะสมปัจจุบัน ☐ ต่ำกว่า 2.00 ☐ 2.00 – 2.49 ☐ 2.50 – 2.99 ☐ 3.00 – 3.49 ☐ 3.50 – 4.00	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6	แผนการเรียน ☐ วิทยาศาสตร์ – คณิต ☐ ศิลป์ – คณิต ☐ ศิลป์ – ภาษา ☐ ศิลป์ – ธุรกิจ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
7	ประสบการณ์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ☐ น้อยกว่า 1 ปี ☐ 1 – 2 ปี ☐ 2 – 3 ปี ☐ มากกว่า 3 ปี	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
8	รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน บาท	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์								
9	ใช้บริการอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยวันละ ชั่วโมง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
10	เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใช้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ☐ Instagram ☐ Facebook ☐ Twitter ☐ Line ☐ WeChat ☐ WhatsApp ☐ Socialcam ☐ Tango ☐ BeeTalk ☐ YouTube ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
11	วัตถุประสงค์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ☐ ติดต่อเพื่อน ☐ หาเพื่อนใหม่ ☐ สนทนา (Chat) ☐ ติดตามข่าวดารา/ศิลปิน ☐ อ่าน/ติดตามข่าวสาร ☐ หา/แลกเปลี่ยนข้อมูล ☐ เล่นเกม ☐ ซื้อ/ขาย/โฆษณา ☐ สิ้นค้า ☐ ดูปลิบ/หนัง ฟังเพลง ☐ หาคู่ ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
12	ความถี่ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ☐ น้อยกว่า 3 วัน/สัปดาห์ ☐ 3-5 วัน/สัปดาห์ ☐ ทุกวัน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
13	ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เฉลี่ยวันละ ชั่วโมง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

14	ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในช่วงเวลาใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ☐ ตอนเช้าก่อนเข้าเรียน ☐ แอบเล่นเวลาเรียน ☐ พักกลางวัน ☐ ก่อนกลับจากโรงเรียน ☐ ระหว่างเดินทางกลับบ้าน ☐ ก่อนเข้านอน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
15	การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวในการสมัครสมาชิกเครือข่ายสังคมออนไลน์ ☐ ข้อมูลส่วนตัวที่เป็นจริงทั้งหมด ☐ ข้อมูลส่วนตัวที่เป็นจริงบางส่วน ☐ ข้อมูลส่วนตัวที่ไม่เป็นจริง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
16	ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านทางช่องทางใด ☐ คอมพิวเตอร์ส่วนตัว ☐ คอมพิวเตอร์ในโรงเรียน ☐ คอมพิวเตอร์ในร้านอินเทอร์เน็ต ☐ โทรศัพท์มือถือ ☐ Tablet	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
17	ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (ค่าบริการอินเทอร์เน็ต) เฉลี่ยเดือนละบาท	0	+1	0	+1	+1	0.6	ใช้ได้
ตอนที่ 3 ระดับพฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ (เป็นรายการข้อคำถามมีตัวเลือก 5 ระดับพฤติกรรม คือ 5=เป็นประจำ , 4=ค่อนข้างบ่อย , 3=เป็นครั้งคราว , 2=นานๆครั้ง , 1=ไม่เคยเลย								
ที่	รายการความคิดเห็น	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ด้านอารมณ์								
18	เวลาที่รู้สึกโดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว จะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อหาเพื่อนคุยหรือติดตามข้อมูลข่าวสาร	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้

30	ท่านปิดบังข้อมูลที่แท้จริงของตนเอง เพื่อให้เป็นที่สนใจและยอมรับจากเพื่อนในเครือข่ายสังคมออนไลน์	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
31	ท่านไม่ยอมเปิดเผยหน้ากับสังคมหรือชีวิตจริง จึงหลบซ่อนตัวอยู่ในโลกของเครือข่ายสังคมออนไลน์	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
32	ท่านมีปัญหาด้านความสัมพันธ์และความไม่เข้าใจกันในกลุ่มเพื่อน เนื่องจากท่านให้ความสนใจกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพียงอย่างเดียว	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
33	บุคคลในครอบครัวของท่านไม่พอใจเมื่อท่านใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
34	การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของท่านส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโอกาสต่าง ๆ ในชีวิต	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
35	ท่านรู้สึกว่าเป็นเป็นบุคคลที่ล้าสมัย ไม่สามารถเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้หากไม่ได้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
36	ท่านมักให้ความสำคัญกับสังคมในเครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่าสังคมทั่วไป	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
37	ท่านต้องคอยปิดบังเพื่อน หรือคนในครอบครัวเพื่อน เล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
38	ท่านมีเวลาพูดคุยและทำกิจกรรมกับคนในครอบครัวน้อยลง เนื่องจากใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
39	ท่านให้ความสำคัญกับเพื่อนในเครือข่ายสังคมออนไลน์มาก จนทำให้ขาดสนิทสนมกับเพื่อนในกลุ่ม	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ด้านการเรียน								
40	ถ้ามีเวลาว่าง ท่านจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ก่อนที่จะใช้เวลาว่างทำกิจกรรมอื่นที่ได้รับมอบหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้

41	ท่านต้องการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จนไม่อยากไปเรียนหรือทำงาน	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
42	ท่านเคยมีปัญหากับอาจารย์เพราะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในเวลาเรียน	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
43	ท่านเล่นเครือข่ายสังคมออนไลน์จนดึก ทำให้ลืมหรือไม่ได้ทำการบ้านหรืองานส่งอาจารย์เป็นประจำ	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
44	ท่านมีผลการเรียนต่ำลง เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
45	ท่านมักขาดสมาธิในการเรียนหรือการทำงาน เนื่องจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	+1	0	0	+1	+1	0.6	ใช้ได้
46	ท่านมักเผลอนำภาษาแปลกๆ ที่ใช้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้สำหรับจดบันทึกในการเรียน	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
47	ท่านมักใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์นานกว่าที่ตั้งใจเอาไว้เป็นประจำ	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
48	ท่านมักให้ความสำคัญในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่าการเรียน	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
49	ท่านพักผ่อนไม่เพียงพอ จนเกิดอาการง่วง หรือหลับระหว่างเรียนเป็นประจำเนื่องจากเข้าไปใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์จนดึกเกินไป	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ด้านสุขภาพ								
50	ท่านพักผ่อนไม่เพียงพอจนทำให้ร่างกายอ่อนเนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์จนดึกเกินไป	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
51	ท่านทานอาหารไม่ตรงเวลา เนื่องจากเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เกินกว่าเวลาที่ตั้งใจ จนส่งผลทำให้เกิดโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
52	ท่านเกิดอาการมือชาหรือนิ้วมือชา เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป	+1	0	0	+1	+1	0.6	ใช้ได้

53	ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับสายตา เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไป	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้
54	ท่านมักประสบอุบัติเหตุจนได้รับอันตราย เนื่องจากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	+1	+1	0	0	+1	0.6	ใช้ได้
55	การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	+1	+1	0	+1	+1	0.8	ใช้ได้

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ – นามสกุล นางสาวหยาดพิรุณ ศุภรากรสกุล
2. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน
3310102024890
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
4. ตำแหน่งทางวิชาการ
อาจารย์
5. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก
สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 83 หมู่ 11 ถนนสระบุรี – หล่มสัก
ตำบลสะเดียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 76000
โทรศัพท์ 056-71700 ต่อ 1407, 084-8205987
E-mail : tammakulpitak_zcc_7@hotmail.com
6. ประวัติการศึกษา
วท.ม. (สถิติประยุกต์)
มหาวิทยาลัยนเรศวร
วท.บ. (คณิตศาสตร์)
มหาวิทยาลัยนเรศวร
7. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ
การวิจัยเชิงสำรวจ
8. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย
หัวหน้าโครงการวิจัย
การเปรียบเทียบภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยเพชรบูรณ์
และมหาวิทยาลัยอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงในทัศนะของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ได้รับงบประมาณทุนอุดหนุนการวิจัยประเภททั่วไปของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ
พ.ศ. 2554

หัวหน้าโครงการวิจัย

การเปรียบเทียบวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ กรณี
ข้อมูลมีการแจกแจงแบบเรขาคณิต ได้รับงบประมาณ
ทุนอุดหนุนการวิจัยประเภททั่วไปของมหาวิทยาลัยราช
ภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555

หัวหน้าโครงการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าความต้องการการท่องเที่ยวและปัจจัย
ส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้รับงบประมาณ
ทุนอุดหนุนการวิจัยประเภททั่วไปของมหาวิทยาลัยราช
ภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556

หัวหน้าโครงการวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนการผลิต ผลผลิต และ
ผลตอบแทนจากการปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกรใน
จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้รับงบประมาณทุนอุดหนุนการ
วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น งบประมาณแผ่นดิน
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2558